

Vakuuttaminen

28.01.2019

Sisällysluettelo

1 Vakuuttaminen	1
1.1 Hyvä hallinto	1
1.2 Asumista koskeva lainsäädäntö	1
1.2.1 Kansallinen lainsäädäntö	1
1.2.1.1 Suomessa asuminen	3
1.2.1.2 Kotikuntalaki ja etuudet	3
1.2.1.2.1 Suomeen muuttava	3
1.2.1.2.2 Suomesta muuttava	4
1.2.1.2.3 Ratkaiseminen	4
1.2.1.3 Sairausvakuutusmaksut	5
1.2.1.3.1 Eläkettä saavan vakuutusmaksuvelvollisuus	5
1.2.1.3.2 Vakuutusmaksuista vapauttaminen ja sitä koskevat todistukset	9
1.2.1.3.3 Kuka todistuksen antaa	11
1.2.2 EU-lainsäädäntö	11
1.2.2.1 Työvoiman vapaa liikkuvuus	12
1.2.2.2 Asetukset 883/2004 ja 1408/71	13
1.2.2.2.1 Pääperiaatteet ja käsitteet	14
1.2.2.2.2 Soveltamisalaan kuuluvat henkilöt	16
1.2.2.2.3 Lainvalintamääräysten periaatteet	18
1.2.2.2.4 Soveltamisalaan kuuluvat etuudet	20
1.2.2.2.5 Organisaatiot	20
1.2.2.3 Asetus 492/2011	22
1.2.3 Sosiaaliturvasopimukset	24
1.2.3.1 Sopimusten henkilöpiiri	24
1.2.3.2 Sopimusten lainvalintamääräykset	25
1.3 Suomeen muutto	35
1.3.1 Laillinen oleskelu	35
1.3.1.1 Oleskelulupa	35
1.3.1.2 Oleskeluluvan seuranta	38
1.3.1.3 Työntekoon oikeuttava viisumi	39
1.3.2 Asumisen perusteella vakuuttaminen	40
1.3.2.1 Vakinainen asumistarkoitus	40
1.3.2.1.1 Vakinaista asumista osoittavat olosuhteet	40
1.3.2.1.2 Asumisen kokonaisharkinta	44
1.3.2.1.3 Asuminen EU-tilanteissa	50
1.3.2.1.4 Tilapäistä oleskelua osoittavat olosuhteet	52
1.3.2.2 Työskentelyn perusteella vakuuttaminen	52
1.3.2.2.1 Työskentely palkansaajana	53
1.3.2.2.1.1 Työntekijä Eu-/Eta -maasta tai Sveitsistä	53
1.3.2.2.1.2 Työntekijä kolmannesta maasta	56
1.3.2.2.1.3 Työntekijä sopimusmaasta	58
1.3.2.2.1.4 Epäsäännölliset työsuhteet	59
1.3.2.2.1.5 Työnhaku työskentelyn päätyttyä	62
1.3.2.2.2 Yrittäjä	64

1.3.3.3 Ulkomaisen työnantajan lähettämänä	67
1.3.3.4 Julkinen palvelussuhde	70
1.3.3.4.1 Diplomaatti- ja konsuliedustustot	70
1.3.3.4.2 Virkamies	73
1.3.3.5 Suomessa toimivat kansainväliset järjestöt	75
1.3.4 Liikkuvan henkilöstön vakuuttaminen	76
1.3.4.1 Merityö suomalaisella aluksella	76
1.3.4.2 Rajan yli työskentely	78
1.3.4.3 Kahdessa tai useammassa maassa työskentely	79
1.3.4.3.1 Työntekijä	79
1.3.4.3.2 Yrittäjä	82
1.3.4.3.3 Työntekijä ja yrittäjä samanaikaisesti	83
1.3.5 Vakuuttaminen muissa tilanteissa	83
1.3.5.1 Opiskelija	83
1.3.5.2 Apurahansaaja	85
1.3.5.3 Eläkkeensaaja	87
1.3.5.4 Työnhakija	88
1.3.5.5 Asevelvollinen	89
1.4 Suomesta muutto	89
1.4.1 Kiinteät siteet Suomeen	91
1.4.2 Työntekijän vakuuttaminen	93
1.4.2.1 Työskentely palkansaajana	93
1.4.2.1.1 Työhön Eu-/Eta-maahan tai Sveitsiin	93
1.4.2.1.2 Työhön kolmansiiin maihin	95
1.4.2.1.3 Työhön sopimusmaahan	95
1.4.2.2 Yrittäjäksi ulkomaille	97
1.4.2.3 Suomalaisen työnantajan lähettämänä	98
1.4.2.3.1 Lähetetty työntekijä Eu-/Eta-maahan tai Sveitsiin	98
1.4.2.3.2 Lähetetty työntekijä kolmanteen maahan	99
1.4.2.3.3 Lähetetty työntekijä sopimusmaahan	101
1.4.2.4 Suomalaisen työnantajan paikalta palkkaama	101
1.4.2.5 Kehitysyhteistyö	101
1.4.2.6 Lähetystyö	102
1.4.2.7 Julkinen palvelussuhde	102
1.4.2.7.1 Diplomaatti- ja konsuliedustustot	103
1.4.2.7.2 Virkamies	105
1.4.2.8 Työskentely kansainvälisessä järjestössä	108
1.4.3 Liikkuvan henkilöstön vakuuttaminen	109
1.4.3.1 Merityö ulkomaisella aluksella	109
1.4.3.2 Suomessa asuvan työskentely rajan yli	111
1.4.3.3 Kuljetusliikkeen työntekijät ja muu liikkuva henkilöstö	111
1.4.3.4 Kahdessa tai useammassa maassa työskentely	113
1.4.3.4.1 Työntekijä	113
1.4.3.4.2 Yrittäjä	114
1.4.3.4.3 Työntekijä ja yrittäjä samanaikaisesti	115
1.4.4 Vakuuttaminen muissa tilanteissa	115
1.4.4.1 Opiskelija	115
1.4.4.2 Apurahansaaja	119

1.4.4.3 Perheenjäsen	121
1.4.4.4 Eläkkeensaaja	124
1.4.4.5 Työnhakija	125
1.4.4.6 Asevelvollinen	127
1.5 Hakeminen ja päätöksen antaminen	127
1.5.1 Suomeen muutto	128
1.5.2 Suomesta muutto	129
1.5.2.1 Todistus Suomen sairausvakuutukseen kuulumisesta	131
1.5.3 Vakuuttamisen selvittäminen (E 501)	131
1.5.4 Vireilletulo	132
1.5.4.1 Lähettäjän vastuu	134
1.5.4.2 Asiakirjan siirto	134
1.5.4.3 Vakuuttamisen vireilletulo	134
1.5.5 Kuka voi hakea etuutta?	134
1.5.5.1 Henkilö itse	134
1.5.5.2 Asiamies eli valtuutettu	135
1.5.6 Lisäselvitysten pyytäminen	135
1.6 Ratkaiseminen	137
1.6.1 Käsittelypaikka	137
1.6.2 Esteellisyydestä	139
1.6.2.1 Käsittely- ja ratkaisukielto	139
1.6.2.2 Esteellisyyden toteaminen	139
1.6.3 Kuuleminen	140
1.6.3.1 Milloin asiakasta on kuultava?	140
1.6.3.2 Miten kuullaan?	140
1.7 Ilmoitusvelvollisuus	140
1.8 Päätöksen oikaisu ja poistaminen	140
1.9 Tarkistaminen	141
1.10 Muutoksenhaku	142
1.11 Soveltamisalain siirtymäsäännökset	143
1.11.1 Ennen 1.1.1994 sovelletut säännökset	143
1.11.2 Soveltamisalain siirtymäsäännökset 1.1.1994 lukien	144
1.11.3 Soveltamisalain voimaantulosäännös 1.3.1999	145
1.11.4 Soveltamisalain siirtymäsäännökset 1.1.2005 lukien	145
1.11.5 Sosiaaliturvasopimusten voimaantulo	146
1.11.6 Asetuksen 1408/71 soveltaminen	148

1. Vakuuttaminen

1.1. Hyvä hallinto

Hallintolaisissa säännellään hyvän hallinnon perusteet. Hallintolakia sovelletaan kaikkiin hallintoasioihin Kelassa. Näihin kuuluvat **etuusasiat**, sisäisen hallinnon asiat ja sidosryhmäyhteistyö.

Hallintolaki on yleislaki. **Jos erityislaissa**, esimerkiksi **etuuslaissa**, jostain asiasta säädetään toisin, sovelletaan erityislakia.

Hyvän hallinnon perusteista tarkemmin

- hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa
- etuusohjeen kohdissa hakeminen ja ratkaiseminen

1.2. Asumista koskeva lainsäädäntö

Se, minkä maan sosiaaliturvaan henkilö kuuluu, määräytyy sekä kansallisen että kansainvälisen lainsäädännön perusteella. Kansainvälinen lainsäädäntö sisältää yleensä määräyksiä koskien lainvalintaa.

Lainvalinnalla tarkoitetaan niitä määräyksiä, joiden perusteella ratkaistaan minkä maan sosiaaliturvalainsäädäntöä henkilöön sovelletaan.

Kun henkilöllä on yhtymäkohtia useampaan kuin yhteen maahan, on todennäköistä, että henkilöön sovellettaisiin kaikkien niiden maiden lainsäädäntöä tai ei minkään maan lainsäädäntöä. Sen vuoksi kansainvälisiin sopimuksiin on otettu määräyksiä, joiden perusteella ratkaistaan se maa, jonka lainsäädäntöä henkilöön kulloinkin sovelletaan.

Tavoitteena on, että henkilöön sovelletaan ainoastaan yhden maan lainsäädäntöä sekä se, että henkilöön sovelletaan aina jonkin maan lainsäädäntöä. Vasta tämän jälkeen voidaan ratkaista se, onko henkilöllä tuon kyseisen maan lainsäädännön mukaan oikeutta sosiaaliturvaan.

1.2.1. Kansallinen lainsäädäntö

Kuuluakseen Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin henkilön on pääsääntöisesti asuttava Suomessa. Suomessa asumisesta sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa säädetään

- laissa asumiseen perustuvan sosiaaliturvan soveltamisesta (SovAL1573/1993) sekä
- kotikuntalaisissa (Kotil 201/1994).

Soveltamisalain mukaiseen asumiseen viitataan myös muun muassa

- sairausvakuutuslaissa (SVL 1224/2004) ja
- työttömyysturvalaissa (TTL 1290/2002).

Oikeus Kelan tarjoamiin kuntoutusetuuksiin puolestaan riippuu siitä, onko henkilö sairausvakuutettu.

Asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (soveltamisalain) mukaan ratkaistaan milloin henkilöön sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, toisin sanoen milloin henkilöllä voi olla oikeus asumiseen perustuviin sosiaaliturvaetuuksiin, jos hän

täyttää muut etuuden saamisen edellytykset. Eläkkeissä sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen tarkoittaa myös, että kyseisenä aikana kertyy eläkkeeseen oikeuttavaa asumisaikaa.

Sosiaaliturvalainsäädännöllä tarkoitetaan soveltamisalalaissa seuraavaa lainsäädäntöä (SovAL 1 §):

- 1) Kansaneläkelaki, lapsilisälaki, äitiysavustuslaki, asumistukilaki ja vammaisetuslaki (1.1.2014 lukien)
- 2) Elatustukilaki, eläkkeensaajan asumistukilaki, rintamasotilaseläkelaki ja laki takuueläkkeestä, silloin kun näiden lakien osalta on kyse soveltamisalain 3, 3 a ja 4 §:stä.

Lakien jaottelu kahteen ryhmään tarkoittaa sitä, että ensimmäiseen ryhmään kuuluvia etuuslakeja sovelletaan kaikkiin henkilöihin, joihin sovelletaan soveltamisalalakia. Tällöin kyseessä voi olla myös ulkomailla oleskelevä vakuutettu tai Suomessa työskentelevä EU-työntekijä.

Toiseen ryhmään kuuluvien etuuslakien soveltaminen sen sijaan edellyttää tosiasiallista Suomessa asumista sellaisena kuin se on soveltamisalain 3, 3 a ja 4 §:ssä määritelty. Tämä jaottelu ja 2-ryhmän etuuksiin liittyvä vaatimus tosiasiallisesta Suomessa asumisesta koskee myös Suomeen tulevia EU-työntekijöitä.

Lue lisää työntekijöiden ja hänen perheenjäsentensä oikeudesta etuuksiin asetuksen 492/2011 perusteella.

Esimerkki

Suomesta kolmeksi vuodeksi Kiinaan lähetetyn työntekijän perheenjäsenellä, joka kuuluu Suomen sosiaaliturvaan SovAL 8 §:n nojalla, on oikeus alle 16 vuotiaan vammaistukeen Kiinassa asumisen aikana etuuskohtaisten edellytysten täytyessä (1.1.2014 lukien).

Soveltamisalalaissa on säännökset

- Suomessa asumisesta
- Suomeen muuttavista henkilöistä (3–3 c §) sekä
- tilapäisestä ulkomailla oleskelusta (4 §).
- Lisäksi laissa on erityismääräyksiä henkilöryhmistä, jotka säilyvät sosiaaliturvan piirissä, vaikka he eivät asu Suomessa (5–8 §) sekä
- henkilöryhmistä, joita ei pidetä Suomessa asuvina vaikka he tosiasiallisesti oleskelevat Suomessa pitkiäkin aikoja (10 §).

Suomessa asuminen ratkaistaan soveltamisalain mukaan aina silloin, kun Suomea sitova kansainvälinen sopimus ei estä lain soveltamista. Kansainvälisiä sopimuksia, joiden myötä sovellettavaksi tulee soveltamisalalaista poikkeavia säännöksiä, ovat EU:n liittymissopimus ja sen myötä sovellettavaksi tulleet asetukset 883/2004 ja 1408/71, Sveitsin ja EU:n välinen sopimus vapaasta liikkuvuudesta ja EU:n eräiden kolmansien maiden kanssa solmimat assosiaatiosopimukset sekä Suomen solmimat kahden- ja monenväliset sosiaaliturvasopimukset toimeenpanomääräyksineen.

Soveltamisalalakia sovelletaan aina, kun henkilö muuttaa Suomeen tai Suomesta ja muutto koskee muuta kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaa maata, tai sopimusmaata, taikka kun näitä maita koskevat säännökset tai sopimukset eivät sovellu kyseessä olevaan tilanteeseen. Henkilön liikkua Suomessa ja sellaisen maan välillä, jonka kanssa Suomella ei ole sopimusta, on todennäköistä, että henkilöön sovelletaan samanaikaisesti sekä Suomen että kyseisen toisen maan lainsäädäntöä.

Jos sosiaaliturvasopimuksessa ei ole määräyksiä jostakin sosiaaliturvan alasta tai etuudesta, tähän sosiaaliturvan alaan tai etuuteen sovelletaan soveltamisalalakia. Lähes kaikkien sopimusten asiallinen soveltamisala on rajoitetumpi kuin soveltamisalalaissa. Sen vuoksi sopimuksia ja soveltamisalalakia joudutaan yleensä aina soveltamaan rinnakkain. Sopimuksen mukaan tehty ratkaisu voi poiketa soveltamisalalain mukaan tehdystä vakuuttamisratkaisusta.

1.2.1.1. Suomessa asuminen

Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan Suomessa vakinaisesti asuviin henkilöihin.

Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on Suomessa varsinainen asunto ja koti ja jos hän pääasiallisesti oleskelee täällä (SovAL 1573/1993 3 §). Henkilön katsotaan oleskelevan pääasiallisesti Suomessa, jos hän jatkuvasti tosiasiallisesti oleskelee täällä vähintään puolet ajastaan.

Jos muun etuuden käsittelyn yhteydessä joudutaan ratkaisemaan asuuko henkilö Suomessa vai ei, ratkaisu tehdään kyseisessä etuuslaissa säädetyn perusteella. Sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain soveltamisesta säädetään kyseisissä etuuslaeissa. Kuitenkin sairausvakuutuslain soveltamisen ja työttömyysturvalain mukaisten etuuksien edellytyksenä oleva vakinainen Suomessa asuminen arvioidaan soveltamisalalaissa säädetyn mukaisesti. Huomaa kuitenkin, että viimeksi Suomessa työskennelleellä työntekijällä voi olla oikeus työttömyysturvan peruspäivärahaan, vaikka hän ei vakinaisesti asuisikaan Suomessa.

Jos etuuslaissa ei ole erikseen määritelty Suomessa asumista, ratkaisu tehdään kotikuntalain nojalla. Tällaisia etuuksia ovat opintotuki, koulumatkatuki, sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki. Kotikuntalain mukaisia etuuksia ei makseta ulkomaille silloinkaan kuin henkilöä pidetään soveltamisalalain (SovAL 4–8 §) mukaan Suomessa asuvana ulkomailta oleskelusta huolimatta. Poikkeuksena tästä kotikuntalain mukaisesta Suomessa asumisedellytyksestä ovat lasten kotihoidon tuen osalta tilanteet, joissa EU-asetus 883/2004 tai 1408/71 tulee sovellettavaksi. Lue lisää kotihoidon tuen maksamisesta EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa oleskelevasta lapsesta.

1.2.1.2. Kotikuntalaki ja etuudet

Suomessa asuminen ratkaistaan kotikuntalain määräysten mukaan seuraavien etuuksien osalta

- opintotuki
- koulumatkatuki
- lastenhoidon tuki

Kotikuntalaissa ei ole soveltamisalalain 3 ja 3 a §:n säännöstä vastaavaa määritelmää siitä, kenen katsotaan asuvan Suomessa. Suomessa asuminen on määritelty säätämällä, milloin maahan muuttavalla henkilöllä on kotikunta Suomessa ja milloin maasta muuttavalla henkilöllä ei enää ole kotikuntaa.

1.2.1.2.1. Suomeen muuttava

Suomeen muuttavalla henkilöllä on kotikunta Suomessa ja hänet siis katsotaan maassa asuvaksi, jos hän tosiasiallisesti asuu Suomessa ja hänellä on tarkoitus jäädä tänne vakinaisesti asumaan ja hänellä on vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava voimassa oleva oleskelulupa, jos sitä häneltä vaaditaan.

Säännös vastaa varsin tarkasti soveltamisalain 3, 3 a ja 3 c §:ssä olevia vastaavia säännöksiä. Vakinaisen asumisen tarkoitusta osoittavia seikkoja ovat mm. vakinainen työpaikka Suomessa, avioliitto, adoptio tai muu läheinen perhe- tai sukulaisuussuhde Suomessa vakinaisesti asuvaan tai tänne vakinaisesti asumaan muuttavaan henkilöön, samoin pakolaisuus.

Pohjoismaista Suomeen muuttava henkilö katsotaan kotikuntalain ja Pohjoismaiden välisen väestörekisteriä koskevan sopimuksen mukaan väestökirjanpidollisesti Suomessa asuvaksi, jos henkilö on merkitty väestötietojärjestelmään vakinaisesti Suomessa asuvaksi. Sopimus koskee kansalaisuudesta riippumatta kaikkia Pohjoismaiden välillä muuttavia henkilöitä edellyttäen, että henkilöllä on muuttaessaan kotipaikka Pohjoismaassa. Sopimus koskee myös opiskelijoita. Asetusta 883/2004 sovellettaessa Pohjoismaasta muuttavan opiskelijan, eläkeläisen tai muun ei-aktiivin henkilön vakuuttaminen ei kuitenkaan ratkea suoraan väestökirjanpidon mukaisen asuinpaikan perusteella, vaan soveltamisalain ja asetuksen 883/2004 perusteella.

Suomessa asuvaksi ei kuitenkaan katsota henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen tai ennestään Suomessa asuva, ja joka

- on vieraan vallan diplomaattisen edustuston tai
- sellaiseen rinnastettavan muun edustuston tai
- lähetetyn konsulinviraston palveluksessa taikka
- tällaisen henkilön perheenjäsen.

1.2.1.2.2. Suomesta muuttava

Henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä häntä siis pidetä täällä asuvana, jos

- hän on muuttanut ulkomaille vuotta pitemmäksi ajaksi ja
- hänellä ei ole elinolosuhteittensa perusteella kiinteämpää yhteyttä Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa.

Lain perustelujen mukaan ulkomailla oleskelua ei katsota tilapäiseksi pelkästään siitä syystä, että se on tarkoitettu määräaikaiseksi. Kiinteämpi yhteys Suomeen katsotaan olevan olemassa esimerkiksi silloin, kun perhesuhteet, asumiseen liittyvät seikat tai työhön liittyvät seikat sitä puoltavat. Esimerkkeinä tilanteista, joissa kiinteämpi yhteys Suomeen säilyy vuottakin pitemmän ajan perusteluissa mainitaan hoitotoimenpiteet, määräaikainen työ, opiskelu ja vapaa-ajan vietto.

Säännös poikkeaa siis soveltamisalain vastaavasta säännöksestä siten, että henkilö voidaan katsoa Suomessa asuvaksi vuotta pitemmän ulkomailla olon ajan ilman, että asiasta annetaan päätös. Myöskään olosuhteita, joissa kotikunta Suomessa säilyy, ei ole tarkasti määritelty laissa.

Suomessa asuvaksi katsotaan kuitenkin Suomen kansalainen, joka on

- Suomen valtion diplomaattisen tai sellaiseen rinnastettavan muun edustuston palveluksessa tai
- lähetetyn konsulinviraston palveluksessa tai
- kehitysyhteistyön asiantuntija.

Suomessa asuvana pidetään myös edellä tarkoitetun henkilön perheenjäsentä.

1.2.1.2.3. Ratkaiseminen

Kela tekee Suomessa asumista koskevan ratkaisunsa kotikuntalain mukaan itsenäisesti. Kela ei siten ole kotikuntalakiin perustuvassa Suomessa asumista koskevassa arvioissaan sidottu rekisteritoimiston, kunnan, sairaanhoitopiirin tai kuntayhtymän ratkaisuihin. Vaikka

väestötietojärjestelmään ei ole merkitty kotikuntaa, voi Kela arvioida itsenäisesti kotikuntalain mukaisen kunnassa asumisen esimerkiksi lastenhoidon tukea ratkaistaessa.

Kotikuntaa koskeva päätös voidaan antaa vain etuusratkaisun yhteydessä. Muutoksenhaku Suomessa asumista koskevaan kotikuntaratkaisuun noudattaa tällöin etuutta koskevaa normaalia muutoksenhakumenettelyä. Kun esimerkiksi Kelan etuuksien ja väestörekisteröinnin muutoksenhakutiet ovat erilaiset, voi poikkeavia kotikuntaratkaisuja syntyä myös valitusasteissa.

1.2.1.3. Sairausvakuutusmaksut

Sairausvakuutuslain mukaan vakuutetun henkilön vakuutusmaksu määrätään ja peritään verotuksen yhteydessä. Maksu määräytyy yleensä edelliseltä verovuodelta kunnallisverotuksessa vahvistettujen veroäyrien perusteella (SVL 1224/2004 18 luku 14 §). Työnantajan sosiaaliturvamaksut suoritetaan ennakoperinnän alaisten palkkojen perusteella.

Kun Suomessa sairausvakuutettu henkilö työskentelee lähetettynä työntekijänä tai muutoin ulkomailla ja hän saa tuloverolain 77 §:ssä tarkoitettua verovapaata ulkomaantyötuloa, sairausvakuutusmaksun maksuperusteena käytetään 1.1.2004 lukien työeläkelainsäädännön perusteella määriteltävää ns. vakuutuspalkkaa, jota ulkomaantyössä pidetään eläkepalkkaan luettavan työansion ja työeläkevakuutusmaksun perusteena (SVL 1224/2004 18 luku 18 §).

Vuoden 2006 alusta ulkomailla pysyvästi asuvilta eläkkeensaajilta ei enää peritä lähdeveroa, vaan heiltä pidätetään veron ennakko veroviranomaisen ilmoittaman ennakonpidätysprosentin mukaisesti kuten Suomessa asuviltakin. Ennakonpidätysprosenttia laskiessaan veroviranomainen on ottanut huomioon sen, että niiden ulkomailla asuvien eläkkeensaajien, joiden hoitoetuksien kustannuksista Suomi on vastuussa EU-asetuksen perusteella, on maksettava Suomeen noin 2 % suuruinen sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu (SVL 1224/2004 18 luku 6 §). Tämä siis sisältyy laskettuun ennakonpidätysprosenttiin. Verosopimukset eivät koske sosiaaliturvamaksuja.

Suomessa asuvalta Suomessa sairausvakuutetulta voidaan periä sosiaalivakuutusmaksut sekä ulkomailta että Suomesta saadusta tulosta, vaikka Suomi ei verosopimuksen perusteella perisi veroa ulkomailta saadusta tulosta. Tämä edellyttäen kuitenkin, että häneen voidaan soveltaa Suomen kansallista verolainsäädäntöä. Verosopimusten tavoin sosiaaliturvaa koskevat sopimukset voivat rajoittaa Suomen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvaa vakuutusmaksujen suorittamisvelvollisuutta.

Jos henkilö asuu Suomessa ja häntä verotettaisiin Suomessa, mutta hän kuuluu sosiaaliturvasopimuksen tai EU-asetuksen 883/04 tai 1408/71 lainvalintamääräysten perusteella kuitenkin toisen valtion sairausvakuutuksen piiriin, sairausvakuutusmaksuja ei peritä eikä tule maksaa Suomessa.

1.2.1.3.1. Eläkettä saavan vakuutusmaksuvelvollisuus

Suomessa verottaja on toimivaltainen viranomainen sairausvakuutus- ja/tai sairaanhoitomaksujen toimeenpanossa.

Eläkkeensaaja voi olla velvollinen maksamaan Suomeen sairausvakuutusmaksua tai vain sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua, mikä vaikuttaa eläkkeensaajan maksaman maksun määrään.

Sairausvakuutusmaksun päivärahamaksu on ikäperusteinen siten, että päivärahamaksuvelvollisuus

- alkaa 16 vuoden iän täyttymistä seuraavan kuukauden alussa

- päättyy sen kalenterikuukauden jälkeen, jona vakuutettu täyttää 68 vuotta.

Suomessa asuva, ulkomailta eläkettä saava

Suomessa asuva henkilö on velvollinen suorittamaan veroa sekä Suomesta että muualta saamistaan tuloista. Myös ulkomailta saatu eläketulo on Suomessa asuvalle eläkkeensaajalle veronalaista tuloa, vaikka tulo olisi verotettu lähdevaltiossa eli valtiossa, josta eläke maksetaan. Suomen ja lähdevaltion välinen mahdollinen verosopimus vaikuttaa asiakkaan ulkomailta saadun eläketulon verotukseen. Verosopimusten sisällöt vaihtelevat verosopimuksittain. Kun asiakas on saanut päätöksen eläkkeen maksamisesta ulkomailta tai hän muuttaa Suomeen ja saa eläkettä ulkomailta, hänen on syytä ottaa yhteyttä Verohallintoon.

Pääsääntö:

Pääsääntö on, että ulkomailta Suomeen maksettu eläke otetaan huomioon kun asiakkaalle määrätään sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu (SVL 1224/2004 18 luku 19 a§). Eläkkeensaajan on maksettava Suomeen ulkomailta saamastaan eläkkeestä sairausvakuutusmaksua myös silloin, kun Suomen ja eläkettä maksavan valtion välisen verosopimuksen mukaan eläkkeestä ei suoriteta Suomeen kunnallisveroa.

Poikkeus:

Toisesta EU- tai Eta-maasta Suomeen maksettua EU-asetusten 883/2004 ja 987/2009 mukaista eläkettä ei kuitenkaan oteta huomioon, jos

- asiakkaalle ei makseta Suomesta asetusten mukaista eläkettä tai
- asiakas on työskennellessään ulkomaaneläkettä maksavassa valtiossa maksanut työtulojensa perusteella vakuutusmaksua eläkeikäisten sairaanhoitokulujen rahoittamiseksi (nk. Nikula-case EUT [C-50/05](#)).

Ulkomaaneläkettä saavan asiakkaan on itse selvitettävä, mikä osa hänen ulkomaaneläkkeestään on kertynyt ajalta, jolta hän on maksanut edellä tarkoitettua maksua eläkeikäisten sairaanhoitokulujen rahoittamiseksi. (ks. nk. Rundgren-case EUT [C-389/99](#)).

Jos sairaanhoitomaksun perusteena käytetään sekä ulkomaaneläkettä että Suomessa maksettavaa eläkettä, maksu ei saa ylittää Suomesta maksettavien EU-asetusten mukaisten eläkkeiden yhteismäärää.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa Italiasta EU-asetuksen mukaista eläkettä. Suomessa asiakkaalla ei ole eläkeoikeutta. Koska asiakas saa eläkettä vain Italiasta, Italia vastaa asiakkaan sairaanhoidon kustannuksista ja perii asiakkaalta sairausvakuutusmaksut. Suomessa ei peritä sairausvakuutusmaksuja. Kela myöntää asiakkaalle pyynnöstä todistuksen sairausvakuutusmaksuista vapauttamista varten (VAT02), jonka asiakas esittää verottajalle.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa EU-asetuksen mukaista eläkettä sekä Suomesta että Ruotsista. Koska eläkkeensaaja asuu Suomessa ja saa täältä eläkettä, Suomi vastaa hänen sairaanhoitonsa kustannuksista. Kun verottajaa määrää eläkkeensaajalle sairausvakuutusmaksut, se voi ottaa tulona huomioon eläkkeensaajalle sekä Suomesta että Ruotsista maksetun eläkkeen. Maksu ei kuitenkaan saa ylittää eläkkeensaajalle Suomesta maksetun eläkkeen määrää.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa EU-asetuksen mukaista eläkettä sekä Suomesta että Espanjasta. Koska eläkkeensaaja asuu Suomessa ja

saa täältä eläkettä, Suomi vastaa hänen sairaanhoitonsa kustannuksista. Espanjan eläke on kertynyt eläkkeensaajalla ajanjaksolla 1966–1998, jolloin Espanjassa kerättiin sairausvakuutusmaksua, jonka tarkoituksena oli rahoittaa eläkeaikaisia sairaanhoitokuluja. Kun verottaja määrää eläkkeensaajalta perittävät sairausvakuutusmaksut, se ei ota huomioon eläkkeensaajan Espanjasta saamaa eläkettä, vaan sairausvakuutusmaksut määräytyvät Suomesta eläkkeensaajalle maksettavan eläkkeen perusteella. Eläkkeensaaja on itse velvollinen osoittamaan Espanjassa maksamansa maksut, Suomen viranomaisen velvollisuus ei ole selvittää eläkkeensaajan puolesta tällaisten maksujen maksamista.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa EU-asetuksen mukaista eläkettä sekä Ruotsista että Tanskasta mutta ei Suomesta. Koska eläkkeensaajalla on Ruotsista pidemmät vakuutuskaudet, Ruotsi vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista ja on oikeutettu perimään eläkkeensaajalta sairausvakuutusmaksuja.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa EU-asetuksen mukaista eläkettä sekä Ruotsista että Tanskasta. Eläkkeensaajalla on myös oikeus kansaneläkkeeseen Suomesta, mutta kansallisten yhteensovittamista koskevien sääntöjen vuoksi siitä ei jää maksettavaa. Verohallinto ei peri eläkkeensaajalta sairausvakuutusmaksuja.

Jos eläkkeensaaja saa eläkettä, joka ei kuulu EU-asetuksen piiriin, verottaja voi ottaa tämän eläkkeen tulona huomioon, jos siitä ei makseta maksuja jo toiseen EU- tai Eta-maahan tai Sveitsiin. Tämä johtuu siitä, että kaksinkertaisten maksujen periminen ei ole EU:n vapaan liikkuvuuden mukaista. (EUT C-302/98).

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja saa asetuksen mukaista eläkettä Suomesta. Eläkkeensaaja saa myös Ranskasta eläkettä, joka ei ole EU-asetuksen mukaista. Verottaja ottaa sairausvakuutusmaksuja määrätessään huomioon eläkkeensaajalle myös Ranskasta maksetun eläkkeen, jos eläkkeensaaja ei sen perusteella maksa maksuja Ranskaan. Jos eläkkeensaaja kuitenkin maksaisi maksuja Ranskaan, verottaja ei huomioisi asiakkaan Ranskasta saamaa eläkettä tuloina, koska kaksinkertaisia maksuja ei voida EU-lainsäädännön perusteella periä.

Muusta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä eläkettä saava

Jos eläkkeensaaja ei saa EU-asetuksen mukaista eläkettä eikä hän ole EU- tai Eta-maan tai Sveitsin kansalainen, verottaja voi periä eläkkeensaajan ulkomailta saamasta eläkkeestä sairausvakuutusmaksuja Suomen sairausvakuutuslain perusteella.

Esimerkki

Suomessa asuva, vain Venäjältä eläkettä saava eläkkeensaaja on velvollinen maksamaan sairausvakuutusmaksuja Suomeen. Kun verottaja määrää asiakkaalle sairausvakuutusmaksut, se ottaa huomioon koko asiakkaalle Venäjältä maksetun eläkkeen.

Esimerkki

Suomessa asuva eläkkeensaaja, joka saa eläkettä sekä Suomesta että Japanista on velvollinen maksamaan sairausvakuutusmaksut Suomeen. Verottaja ottaa maksua määrittäessään huomioon sekä Suomesta että Japanista maksetut eläkkeet.

Ulkomailla asuva, Suomesta eläkettä saava, jonka sairaanhoidon kustannuksista Suomi vastaa

Kun eläkkeensaaja muuttaa Suomesta pysyvästi toiseen EU- tai Eta-maahan tai Sveitsiin, hänen velvollisuutensa maksaa sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua Suomeen riippuu siitä vastaako Suomi hänen sairaanhoitonsa kustannuksista vai ei.

- Jos eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista vastaa jokin muu maa kuin Suomi, verottaja ei peri eläkkeensaajalta Suomessa sairausvakuutusmaksuja.
- Jos Suomi vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista, verottaja perii sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun Suomeen. Näin myös vaikka henkilö ei ole Suomessa vakuutettu. (SVL 1224/2004 18 luku 6 §)

Sairausvakuutusmaksujen perusteena käytetään Suomesta maksettavaa eläkettä. Jos eläkkeensaaja on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen, eläkkeestä tehdään ensin tuloverolaissa tarkoitetut kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset (SVL 1224/2004 18 luku 19 §). Rajoitetusti verovelvollisia ovat kaikki ne, jotka eivät ole yleisesti verovelvollisia. Jos henkilö ei asu Suomessa, hän on täällä rajoitetusti verovelvollinen. Rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen suorittamaan Suomeen veroa vain täältä saamistaan tuloista.

Jos eläkkeensaaja saa eläkettä Suomesta ja Suomi vastaa hänen sairaanhoitonsa kustannuksista, eläkkeensaajan on maksettava sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu Suomeen riippumatta siitä, onko hän toimittanut asuinmaassaan rekisteröitäväksi Kelan hänelle myöntämän hoito-oikeustodistuksen S1 vai ei.

Esimerkki

Vain Suomesta asetuksen mukaista eläkettä saava eläkkeensaaja muuttaa asumaan Espanjaan. Suomi vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista. Verottaja perii eläkkeensaajalta sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun hänelle Suomessa maksetun eläkkeen perusteella. Jos eläkkeensaaja on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen, eläkkeestä tehdään ensin tuloverolaissa tarkoitetut kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset.

Esimerkki

Suomesta ja Ruotsista asetuksen mukaista eläkettä saava eläkkeensaaja muuttaa Suomesta Ruotsiin. Vastuu eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista siirtyy Ruotsille. Sairausvakuutusmaksut peritään vain Ruotsissa.

Verottaja lähettää Kelaan kaksi kertaa vuodessa pyyntötiedoston, jossa se tiedustelee eläkettä saavien osalta heidän kuulumistaan Suomen kustannusvastuulle. Verottaja perii sairausvakuuttamisen sairaanhoitomaksun tämän tiedon perusteella.

Kun asiakkaan vakuuttaminen on ratkaistu vakuuttamistietojärjestelmässä eläkkeensaajana, asiakasta koskeva sairaanhoidon kustannusvastuutieto tarkistetaan ohjelmallisesti verottajan pyynnön yhteydessä hoito-oikeusjärjestelmästä.

Myönnettyistä eläkkeistä muodostuu Oiwaan työ hoito-oikeuden tarkistamiseksi. Asiakkaan hoito-oikeus tulee ratkaista Onnissa, kun hänelle myönnetään Suomesta eläke ja hän asuu toisessa EU-, Eta-maassa tai Sveitsissä, eikä Suomi ole vastannut asiakkaan sairaanhoidon kustannuksista. Lue lisää [eläkkeensaajan hoito-oikeuden ratkaisemisesta Onnissa](#).

EU-alueen ulkopuoliseen maahan muuttava eläkkeensaaja

Jos Suomen kansalainen muuttaa ulkomaille, hänellä on velvollisuus suorittaa sairausvakuutusmaksuja Suomeen muuttovuotta seuraavien kolmen vuoden aikana.

Tämä kolmen vuoden velvollisuus maksaa sairausvakuutusmaksuja poistuu, jos eläkkeensaaja ei ole Suomessa sairausvakuutettu, eikä Suomi myöskään EU-asetusten perusteella vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista. Eläkkeensaajalle voidaan pyynnöstä myöntää Kelasta todistus VAT01.

Kun kolme vuotta on kulunut umpeen, eläkkeensaaja ei enää ole velvollinen suorittamaan sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua Suomeen.

1.2.1.3.2. Vakuutusmaksuista vapauttaminen ja sitä koskevat todistukset

---

Muutto Suomesta

Jos Suomesta ulkomaille muuttava henkilö ei muuttonsa jälkeen ole Suomessa vakuutettu eikä Suomi vastaa EU-asetuksen perusteella sairaanhoidon kustannuksista, hänelle voidaan Kelasta pyynnöstä antaa todistus (VAT01), jolla hän voi hakea verottajalta vapautusta sairausvakuutusmaksun perimisestä tai maksun palauttamista. Edellytyksenä on, että asiakas

- asuu ulkomailla ja
- on ilmoittanut muutostaan väestörekisteriin tai Kelaan

Eläkkeensaajaa ei kuitenkaan voida vapauttaa sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta, jos eläkkeensaaja saa Suomesta eläkettä, asuu toisessa EU- Eta-maassa tai Sveitsissä ja Suomi vastaa hänen sairaanhoitonsa kustannuksista EU-asetuksen 883/04 tai 1408/71 perusteella. Vapautusta maksuista ei voida antaa, vaikka eläkkeensaaja ei ole Suomessa sairausvakuutettu.

Esimerkki

Suomen kansalainen muuttaa vakinaisesti asumaan Espanjaan. Hän ei ole tämän jälkeen enää Suomessa vakuutettu. Jos Suomi vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista, todistusta sairausvakuutusmaksusta vapauttamiseksi ei voida antaa, vaikka henkilö ei ole sairausvakuutettu Suomessa.

Suomessa asuva- tai oleskeleva asiakas

Todistus sairausvakuutusmaksusta vapautumiseen (VAT01) voidaan antaa henkilölle, joka asuu Suomessa, mutta kuuluu EU-asetuksen 883/04 tai 1408/71 tai sosiaaliturvasopimuksen perusteella, jonkin toisen maan sosiaaliturvaan tai asiakas ei ole sairausvakuutuslain mukaan Suomessa asuva.

Esimerkki

Suomessa asuvalta henkilöltä, joka on työssä Saksan lippua käyttävällä aluksella tai joka on Suomessa Saksasta lähetettynä työntekijänä (todistus A1 Saksasta) kuuluu Saksan lainsäädännön alaisuuteen, eikä asiakkaalta peritä sairausvakuutusmaksua Suomessa.

Sairausvakuutusmaksuista vapauttamista koskevan todistuksen antaminen takautuvasti

Sairausvakuutusmaksuista vapauttamista koskevia todistuksia ei yleensä anneta takautuvasti eikä koskaan silloin, kun asiakkaan on ulkomailla oleskelun aikana katsottu asuvan Suomessa.

Poikkeuksellisesti todistus voidaan antaa takautuvalta ajalta, jos asiakas on ilmoittanut ulkomaille muutostaan Kelalle, mutta Kela on virheellisesti pitänyt asiakasta Suomessa asuvana. Samoin todistus voidaan antaa takautuvalta ajalta poikkeuksellisesti myös silloin, kun väestörekisteriin tehdyn ilmoituksen johdosta asiakas ei ole ollut Suomessa vakuutettu, eikä hänellä ole maksettu

vakuutukseen kuulumisen perusteella etuuksia. Todistus voidaan antaa takautuvasti siitä lukien, kun asiakas on ilmoittanut ulkomaille muutostaan.

Jos Kela on antanut asiakkaalle kielteisen vakuuttamispäätöksen, todistusta ei voi antaa, ellei päätös ole virheellinen. Virheellinen päätös on kuitenkin ensin oikaistava. Todistusta ei voi antaa ajalle, jolle on myönnetty Suomen sairausvakuutukseen kuulumista osoittava todistus, kuten eurooppalainen sairaanhoitokortti.

Todistus voidaan antaa siitä ajankohdasta lukien, josta sosiaaliturvasopimuksen tai asetuksen 883/04 tai 1408/71 lainvalintamääräyksen perusteella asiakas kuuluu muun maan sosiaaliturvaan.

Esimerkki

Espanjassa talvisin asuva Suomen kansalainen hakee todistusta sairausvakuutusmaksuista vapautumiseksi viideltä vuodelta takautuvasti. Hän ei ole ilmoittanut muutostaan ulkomaille Kelaan eikä väestörekisteriin. Todistusta ei voida antaa, koska hänen on katsottu olevan Suomessa asuva ja sairausvakuutettu koko viiden vuoden ajan. Todistus voidaan antaa vasta siitä lukien, kun asiakas ilmoittaa vakinaisesta muutostaan ulkomaille ja hän tulee Suomessa ei-vakuutetuksi.

Esimerkki

Indonesiassa oleskeleva asiakas hakee todistusta sairausvakuutusmaksuista vapautumiseksi vuodelta takautuvasti. Todistusta ei voida antaa, jos asiakkaan on katsottu asuvan Suomessa Indonesiassa oleskelunsa aikana. Todistus voidaan antaa vasta siitä lukien, kun asiakkaan katsotaan muuttaneen vakinaisesti ulkomaille ja hän on tullut Suomessa ei-vakuutetuksi.

Suomessa asuvan ja EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä eläkettä saavan todistus

Suomessa asuvalle eläkkeensaajalle voidaan pyynnöstä antaa todistus (VAT02), jolla hän voi hakea verottajalta vapautusta vakuutusmaksujen perimisestä tai maksujen palauttamisesta, jos:

- eläkkeensaaja saa EU-asetuksen 883/04 tai 1408/71 mukaista eläkettä toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä, eikä
- eläkkeensaajalle ole maksussa asetuksen 883/04 mukaista eläkettä Suomesta ja
- toinen EU-, Eta-maa tai Sveitsi vastaa eläkkeensaajan sairaanhoidon kustannuksista ja
- eläkkeensaaja on alle 65-vuotias

Todistus annetaan eläkkeensaajalle hänen pyynnöstään Kansainvälisten asioiden keskuskeskuksesta. Eläkkeensaajan tulee olla EU- tai Eta-maan tai Sveitsin kansalainen. Todistus voidaan antaa kun eläkkeensaajalle eläkettä maksavan maan myöntämä hoito-oikeustodistus E121 tai S1 on rekisteröity Kelassa. Koska Suomen ja Pohjoismaiden sekä Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä ei pääsääntöisesti käytetä hoito-oikeustodistuksia, em. velvoite ei koske näiden maiden kansalaisia. Asiakkaalta tulee kuitenkin tarkistaa ennen todistuksen myöntämistä, että hän saa eläkettä jostakin em. maasta.

Todistusta ei voida antaa, jos eläkkeensaaja saa toisesta maasta vain sellaista eläkettä, joka ei ole EU-asetuksen 883/04 tai 1408/71 mukaista. Tällaisia eläkkeitä ovat eräät virkamies-eläkkeet, lisäeläkkeet (esim. Ruotsin *avtalspension*, *ATP*) ja yksityiset eläkkeet. Jos eläkkeensaaja saa toisesta maasta sekä lakisääteistä että muuta eläkettä, Kelan antamasta todistuksesta tulee ilmetä, että vakuutusmaksuista vapauttaminen koskee vain asetuksen 883/04 tai 1408/71 mukaista eläkettä. Vastaavasti tulee menetellä, jos eläkkeensaaja saa asetuksen mukaisen eläkkeen lisäksi eläkettä jostakin muusta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä.

Esimerkki

Saksan kansalainen on muuttanut Suomeen eläkkeensaajana. Hän ei ole aikaisemmin asunut eikä työskennellyt Suomessa, joten hänelle ei makseta asetuksen 883/04 mukaista eläkettä Suomesta. Hän osoittaa oikeutensa sairaanhoitoon hänelle eläkettä maksavan maan myöntämällä hoito-oikeustodistuksella E 121 tai S1, joka rekisteröidään Kelassa. Koska asiakkaalle ei makseta eläkettä Suomesta, hänelle voidaan antaa todistus, jolla hän vapautuu vakuutusmaksun perimisestä Suomessa.

Esimerkki

Ruotsista palannut suomalainen saa Ruotsin työkyvyttömyyseläkettä. Hän hakee Suomen kansaneläkettä ja työeläkettä, mutta hakemukset hylätään, koska asiakasta ei pidetä työkyvyttömänä. Asiakkaalle voidaan antaa todistus vakuutusmaksuista vapautumisesta.

Esimerkki

Ruotsista palannut suomalainen saa Ruotsista työkyvyttömyyseläkkeenä kansaneläkkeen ja lisäeläkkeen (ATP) lisäksi työmarkkinasopimuseläkettä. Kela myöntää työkyvyttömyyseläkkeen, työeläkeoikeutta asiakkaalla ei ole. Asiakas täyttää kuuden kuukauden kuluttua 65 vuotta ja hänen työmarkkinasopimuseläkkeensä määrä nousee siten, ettei hänellä enää ole oikeutta Kelan eläkkeeseen. Todistus voidaan antaa siitä alkaen, kun Kelan eläke lakkaa, mutta vakuutusmaksuista vapauttaminen ei koske Ruotsin työmarkkinasopimuseläkkeen osuutta tuloista.

Lue lisää

[Lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut](http://www.stm.fi/toimeentulo/lainsaadanto/sosiaalivakuutusmaksut) (www.stm.fi/toimeentulo/lainsaadanto/sosiaalivakuutusmaksut)

1.2.1.3.3. Kuka todistuksen antaa

Todistuksen antaa kv-keskus. Jos todistusta ei anneta asiakaskirjekäsittelyjärjestelmästä henkilötunnuksella, myönnetty todistus skannataan OIWAan.

Lue lisää

[Lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut](http://www.stm.fi/toimeentulo/lainsaadanto/sosiaalivakuutusmaksutsosiaalivakuutusmaksut) (www.stm.fi/toimeentulo/lainsaadanto/sosiaalivakuutusmaksutsosiaalivakuutusmaksut)

1.2.2. EU-lainsäädäntö

Kansallisen lainsäädännön lisäksi jäsenvaltioiden välillä liikkuvien tai toisessa jäsenvaltiossa työskentelevien henkilöiden sosiaaliturvaan vaikuttaa EU:n lainsäädäntö, josta keskeisimpänä asetukset 883/2004 ja 1408/71. EU:n koordinaatiolainsäädännön tavoitteena on, että henkilöön sovelletaan ainoastaan yhden maan lainsäädäntöä sekä se, että henkilöön sovelletaan aina jonkin maan lainsäädäntöä. Vasta tämän jälkeen voidaan ratkaista se, onko henkilöllä tuon kyseisen maan lainsäädännön mukaan oikeutta sosiaaliturvaan.

1.2.2.1. Työvoiman vapaa liikkuvuus

[Asetukset](#)

[Alueellinen soveltamisala](#)

[Tulkinnat](#)

[Sveitsi](#)

Euroopan unionin perustamissopimuksen 39 artiklan (ent. 48 artikla) mukaan jäsenvaltioiden kansalaisilla on vapaa liikkumisoikeus työskentely- ja työnhakutarkoituksessa. Tämä vapaa liikkumisoikeus koskee ETA-sopimuksen perusteella myös ETA-valtioiden kansalaisia sekä EU:n ja Sveitsin välisen vapaata liikkuvuutta koskevan sopimuksen myötä myös Sveitsin kansalaisia.

Perustamissopimus

Euroopan yhteisöt on perustettu 1957 Rooman sopimuksella. Rooman sopimusta on muutettu 1992 perustettaessa Euroopan unioni. Perustamissopimuksen 12 artikla (vastaava määräys oli Rooman sopimuksen 7 artiklassa) kieltää kaiken kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän tämän sopimuksen soveltamisalalla. Sopimusta on lisäksi muutettu uusien jäsenvaltioiden liittyessä jäseniksi.

Perustamissopimukseen on lisätty 18 a artikla, joka takaa yhteisön kansalaisille oikeuden liikkua vapaasti jäsenvaltioiden alueella, ellei sopimuksessa tai sen nojalla annetuissa yhteisön säännöksistä muuta johdu.

Sopimuksen 39 artikla takaa jäsenmaiden kansalaisten vapaan liikkumisoikeuden työskentely- ja työnhakutarkoituksessa ja 42 artikla sosiaaliturvaetuksien säilyttämisen ja maksamisen jäsenmaissa. Euroopan yhteisö toteuttaa vapaata liikkuvuutta mm. antamalla direktiivejä ja asetuksia.

Direktiivit

Kunkin jäsenmaan on saatettava direktiivit voimaan muuttamalla tai ylläpitämällä omia lakejaan niiden kanssa sopusoinnussa. Euroopan kansalaisten vapaa liikkumisoikeus Suomessa on toteutettu ulkomaalaislailla, joka on saatettu annettujen direktiivien kanssa sopusointuun.

Asetukset

Asetukset syrjäyttävät kansallisten lakien määräykset siltä osin kuin ne ovat näiden kanssa ristiriidassa. Asetusten määräyksiä ei siksi kirjoiteta kansallisiin lakeihin. Vapaata liikkuvuutta ja sosiaaliturvaetuksien saavuttamista tai säilyttämistä sääntelevät keskeiset asetukset ovat

- asetus 883/2004 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta
- asetus 987/2009 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä
- asetus 1231/2010, joka koskee asetuksen 883/2004 soveltamisalan laajentamista 3. valtioiden kansalaisiin
- asetus 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä sekä
- asetus 574/72 asetuksen 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä
- asetus 859/03, joka koskee asetuksen 1408/71 soveltamisalan laajentamista 3. valtioiden kansalaisiin
- asetus 492/2011 (ennen 1612/68) työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella säättää myös työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta yhteisön alueella

Tulkinnat

EU-säännösten soveltamisesta antaa viime kädessä tulkinnat EY:n tuomioistuin. Tuomioistuimen tulkintalinjat pohjautuvat ns. perustamissopimukseen eli ennen kaikkea Rooman sopimuksen syrjintäkieltoon ja vapaata liikkuvuutta koskeviin määräyksiin. Tulkinnat saattavat siten poiketa asetusten sanamuodoista. Näissä ohjeissa on pyritty ottamaan huomioon tuomioistuimen tulkintalinjat.

ETA

Euroopan talousalue perustettiin erillisellä sopimuksella vuoden 1994 alusta.

Edellä mainittuja vapaata liikkuvuutta koskevia säännöksiä sovelletaan sellaisenaan myös ETA-alueella, eli Norjassa, Islannissa ja Liechtensteinissä. Itävalta, Ruotsi ja Suomi olivat ETA-maita 1.1.1994 alkaen.

Sveitsi

Sveitsin ja EU:n välinen sopimus tuli voimaan 1.6.2002. Sen mukaan Sveitsin ja EU:n jäsenmaiden välillä liikkuviin sopimusmaiden kansalaisiin sovelletaan EY-asetuksen 1408/71 säännöksiä. Poikkeuksia on työttömyysturvan ja sairausvakuutuksen osalta.

Alueellinen soveltamisala

EU-maita ovat Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja (Gran Canaria, Lanzarote, Teneriffa, Baleaarit eli mm. Ibiza ja Mallorca), Irlanti, Iso-Britannia (Gibraltar), Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Portugali (Madeira, Azorit), Puola, Ranska (Guayana, Guadeloupe, Martinique, Réunion), Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tanska, Tsekki, Unkari ja Viro.

EU-maiden alueiden sisällä olevat valtiot San Marino, Vatikaani ja Monaco eivät kuulu unioniin.

Färsaaret ja Grönlanti eivät kuulu Euroopan unioniin eivätkä siellä vakinaisesti asuvat EU:n kansalaiset kuulu asetuksen soveltamispiiriin. Grönlantia koskee asetuksen 1408/71 säännös oikeudesta välittömään hoitoon.

Englannin Man-saari ja Kanaalisaaret (Jersey ja Quernsey) eivät kuulu EU:hun. Myöskään Alankomaiden Sint Maarten ei kuulu EU:hun (toisin kuin saman saaren toinen puoli Saint Martin, joka kuuluu Ranskan Guadeloupeen)

Euroopan talousalueen maat ovat:

- Norja
- Islanti
- Liechtenstein.

Lisäksi EU-säännöksiä sovelletaan Sveitsiin.

1.2.2.2. Asetukset 883/2004 ja 1408/71

Euroopan unionissa ei ole yhtenäistä sosiaaliturvajärjestelmää, vaan jokainen jäsenvaltio päättää siitä minkälainen sosiaaliturva kyseisessä maassa on. Sen sijaan EU:ssa on yhteiset säännöt siitä miten sosiaaliturvaa yhteensovitetään, kun henkilöt liikkuvat jäsenmaiden välillä.

Yhteiset säännöt sosiaaliturvan yhteensovittamisesta on annettu EY-asetuksella (EY) N:o 883/2004, joka on yhdessä täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 kanssa tullut sovellettavaksi 1.5.2010 lukien EU-jäsenvaltioiden kansalaisten liikkuesssa EU-jäsenvaltioiden välillä.

Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen perusteella asetusta 1408/71 sovelletaan myös EFTA-maihin (ETA-maihin) lukuun ottamatta Sveitsiä. Myös asetuksia 883/2004 ja 987/2009 sovelletaan ETA-maihin 1.6.2012 lukien.

Sveitsin ja EU:n välisen vapaata liikkuvuutta koskevan sopimuksen perusteella asetusta 1408/71 sovelletaan kuitenkin myös Sveitsin ja EU:n välillä liikkuviin EU-maiden ja Sveitsin kansalaisiin. Samoin asetuksia 883/2004 ja 987/2009 sovelletaan 1.4.2012 lukien Sveitsin ja EU:n välillä liikkuviin em. henkilöihin.

1.2.2.2.1. Pääperiaatteet ja käsitteet

Yhdenvertainen kohtelu

Yhdenvertaisuusperiaatteen perussäännös on Rooman sopimuksen 12 artiklassa.

Yhdenvertaisen kohtelun periaate on yksi EY:n ja ETAn keskeisimpiä. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti kaikille EY-asetusten piiriin kuuluville, muista jäsenmaista muuttaville on annettava samat edut kuin maan omille kansalaisille.

Katso lisäksi ohjeistusta asetuksesta 492/2011, joka takaa työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä yhdenvertaisen kohtelun.

Vakuutuskausien yhteen laskeminen

Jos jäsenvaltion lainsäädännön mukaan etuuden saamisen ehtona on vakuutus- tai työskentelykausia taikka tietyn pituinen maassa asuminen, on karenssiakaa laskettaessa otettava tarvittaessa myös muiden jäsenmaiden kaudet huomioon.

Sovellettavan lainsäädännön osoittaminen

Sitova yhden valtion lainsäädännön periaate, joka estää toisen jäsenvaltion lainsäädännön yhtäaikaisen soveltamisen. Pääsääntönä on työskentelymaan lainsäädännön periaate, ns. *lex loci laboris* -periaate.

Teoreettinen määrä

Teoreettinen määrä on etuuden määrä, johon henkilöllä olisi oikeus, jos kaikkien jäsenvaltioiden vakuutusajat olisivat täyttyneet kyseisessä jäsenvaltiossa. Teoreettista eläkettä käytetään apuna laskettaessa *pro rata* -eläkettä. Ne orvonetuudet, jotka määrätään EY-asetuksen mukaisesti, maksetaan ensisijaisvaltiosta teoreettisen määrän suuruisina.

Pro rata -periaate

Pro rata -periaate koskee eläkkeitä. Sillä on merkitystä silloin, kun vakuutettu on ansainnut eläkettä kahdessa tai useammassa jäsenmaassa. Periaatteen mukaan etuuden määrän kustakin maasta ratkaisee ko. maan vakuutuskausien suhteellinen osuus vakuutetun yhteenlaskettujen vakuutuskausien määrästä.

Etuuksien päällekkäisyyden estäminen

Etuuksien päällekkäisyyden estämistä koskevan säännöksen tarkoituksena on estää kaksoisvakuutus eli se, että useammassa jäsenvaltiossa vakuutettuna olleiden etuudet tulisivat kohtuuttoman suuriksi sellaisiin jäsenmaiden kansalaisiin verrattuna, jotka ovat olleet vakuutettuina vain yhdessä valtiossa. Säännös estää sen, että saman vakuutuskauden perusteella saisi samanlaista etuutta useammasta valtiosta.

Eksportointiperiaate

Eksportointiperiaatteen mukaisesti asetuksen piiriin kuuluvat muut kuin maksuihin perustumattomat erityisetuudet on myönnettävä ja maksettava asetuksen piiriin kuuluville kaikkiin jäsenmaihiin, vaikka maan kansallisessa lainsäädännössä olisikin eksportoinnin estävä säännös.

Eksportointia koskevia säännöksiä on myös etuuskohtaisissa määräyksissä ja sisältö riippuu siitä, onko kyse raha- vai luontoisetuuksista.

Rahaetuudet, kuten esimerkiksi eläkkeet, maksetaan toisessa jäsenmaassa asuvalle. Luontoisetuuksissa, kuten esimerkiksi sairaalapalvelut ja sairausvakuutuksen sairaanhoidon korvaukset, on kyse epäsuorasta eksportoinnista eli maa, jonka vakuutuksen piiriin toisessa jäsenvaltiossa hoitoa saanut henkilö kuuluu, korvaa hoitoa antaneelle valtiolle hoidosta aiheutuvat kustannukset. Yksittäiset jäsenvaltiot voivat kuitenkin sopia, että ne luopuvat näistä kustannusten korvauksista.

Perheenjäsenet

Jos etuus on EU-asetuksen mukaan myönnettävä toisessa maassa olevalle perheenjäsenelle, se myönnetään sikäli kun se kansallisen lainsäädännön perusteella myönnetään perheenjäsenyyden perusteella. Asetus ei siis sinänsä muuta sosiaalietuuksia perheenjäsenyyteen perustuviksi. Sairauden ja äitiyden johdosta annettavat luontoisetuudet, perhe-etuudet ja hautausavustus kuitenkin on myönnettävä aina perheenjäsenyyden perusteella.

Asuminen

EU-asetusten soveltamisessa on useissa kohdin oleellista merkitystä sillä, missä henkilön katsotaan asuvan. Näin on asianlaita esimerkiksi lainvalintamääräyksiä ja perhe-etuuksia koskevia määräyksiä sovellettaessa. Kuitenkin asumisen käsite on niukasti määritelty EU-asetuksissa. Asetusta 883/2004 sovellettaessa asuminen määritellään vakinaisen asuinpaikan kautta. Oleskelu tarkoittaa puolestaan tilapäistä asumista. EY-tuomioistuin onkin eräissä tapauksissa todennut asuinpaikan olevan siellä, missä henkilöllä katsotaan olevan "elintoimintojen keskus" eli intressi.

On huomattava, että EU-lainsäädännön mukainen asuminen voi poiketa asumista koskevasta ratkaisusta, joka tehdään soveltamisalalain perusteella.

Asetuksen 883/2004 lainvalintamääräysten mukaan ns. ei-aktiiviin sovelletaan asuinvaltion lainsäädäntöä. Käytännössä henkilön sijaintivaltio ratkaisee omien säännöstensä mukaan sen, sovelletaanko ei-aktiiviin henkilöön tämän maan lainsäädäntöä henkilön maassa asumisen perusteella.

Täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 artiklassa 11 on listattu asuinpaikan määrittämiseen liittyviä seikkoja, mutta artiklan soveltaminen rajoittuu tilanteisiin, joissa kahden tai useamman jäsenvaltion laitoksella on erimielisyyttä henkilön asuinvaltiosta.

Sosiaaliturvasopimukset

Jos kahden tai useamman jäsenmaan välillä tehty sosiaaliturvasopimus koskee **samoja henkilöitä ja samoja asioita** kuin EU-asetukset 883/2004 tai 1408/71, asetuksen määräykset syrjäyttävät sopimuksen määräyksen.

E-lomakkeet, SEDit ja esitettävät asiakirjat

Etuuden saajia ja hakijoita koskevien tietojen välittämisessä maasta toiseen on 1.5.2010 lukien vaihtoehtoina E-lomakkeet, paperi-SEDit ja esitettävät asiakirjat. Nämä on käännetty kaikille EU-kielille ja erikieliset versiot ovat sisällöltään ja ulkonäöltään samanlaisia.

E-lomakkeet on jaettu sarjoihin. Lomake E 001 on tarkoitettu yleistä tietojenvaihtoa varten.

- E 100 -sarjan lomakkeet koskevat lainvalintaa, sairaus- ja äitiysvakuutusta, työtapaturmia ja hautausavustusta.
- E 200 -sarjan lomakkeita käytetään eläkeasioissa,
- E 300 -sarjan lomakkeita työttömyysasioissa
- E 400 -sarjan lomakkeita perhe-etuusasioissa ja

- E 500 -sarjan lomakkeita vakuutustietojen välittämisessä.
- E 600 -sarjan lomakkeet on tarkoitettu maksuihin perustumattomien erityisuuksien tietojen vaihtamiseen.

Paperi-SED on siirtymäkauden asiakirja, jonka tietosisällöt vastaavat pääpiirteissään E-lomakkeiden tietosisältöjä.

Esitettävä asiakirja tarkoittaa tietyissä määritellyissä tilanteissa sosiaaliturvalaitoksesta suoraan henkilölle annettavaa asiakirjaa, jonka tämä esittää muussa EU-maassa toteuttaakseen EU-asetukseen 883/2004 perustuvia oikeuksiaan. Tällainen esitettävä asiakirja on esimerkiksi kolmeksi kuukaudeksi työnhakuun toiseen EU-maahan lähtevälle mukaan annettava asiakirja U2.

1.2.2.2.2. Soveltamisalaan kuuluvat henkilöt

Asetukset 883/2004 ja 1408/71 koskevat Eu-/Eta-alueella (ml. Sveitsi) liikkuvia henkilöitä, jotka voivat olla esimerkiksi työntekijöitä, yrittäjiä, virkamiehiä, opiskelijoita, eläkkeensaajia, työttömiä tai perheenjäseniä.

Asetuksen 883/2004 soveltamisalaa laajennettiin asetuksella 1231/2010 koskemaan myös kolmannen maan kansalaisia, jotka asuvat laillisesti EU:n alueella ja liikkuvat jäsenmaiden välillä (pois lukien Tanska ja Britannia). Eu-/Eta-alueella liikkuviin ETA-maiden kansalaisiin sovelletaan 1.6.2012 lukien ja Sveitsin kansalaisiin 1.4.2012 lukien asetusta 883/2004. Edellytyksenä jäsenmaiden välillä liikkumisen lisäksi on, että kolmannen maan kansalainen on asunut laillisesti jossain jäsenvaltiossa ennen liikkumistaan.

Asetuksia 883/2004 ja 1408/71 ei kuitenkaan edelleenkään sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka liikkuvat EU:n ja Sveitsin välillä.

EU-asetusten 883/2004 ja 1408/71 lainvalintamääräyksiä sovelletaan Suomeen muuttaviin työntekijöihin, yrittäjiin ja ei-aktiiveihin, jotka

- ovat EU- tai ETA-maan tai Sveitsin kansalaisia,
  - Suomen kansalaisiin asetusta sovelletaan kuitenkin vain, jos he muuttavat toisesta EU-asetusta soveltavasta maasta taikka ovat aikaisemmin olleet siellä vakuutettuina. Muihin EU-asetusta soveltavan maan kansalaisiin asetusta sovelletaan riippumatta siitä, mistä maasta he muuttavat Suomeen.
- ovat jonkun muun maan (kolmannen maan) kansalaisia ja muuttavat Suomeen EU-maasta.
  - Tanska ei sovelleta kolmansien valtioiden kansalaisiin suoraan EU-lainsäädäntöä (eikä Britannia asetuksen 883 /2004 osalta), mutta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla Pohjoismaiden välillä liikkuvien kolmansien maiden kansalaisten lainvalinta määräytyy asetuksen mukaisesti.
- ovat kolmannen maan kansalaisia ja muuttavat Norjasta tai Islannista.
  - ETA-maat eivät sovelleta kolmansien valtioiden kansalaisiin EU-asetuksia, mutta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla Pohjoismaiden välillä liikkuvien kolmansien maiden kansalaisten lainvalinta määräytyy asetuksen mukaisesti.
- ovat kolmannen maan kansalaisia ja muuttavat Sveitsistä tai Liechtensteinistä, mutta ovat aikaisemmin olleet vakuutettuna toisessa EU-maassa
  - Sveitsi ja Liechtenstein eivät sovelleta kolmansien valtioiden kansalaisiin EY-asetuksia, mutta jos muuttaja on aikaisemmin ollut vakuutettuna toisessa EU-maassa, soveltaa Suomi muuttajaan asetusta tämän aikaisemman kytkennän johdosta.

Esimerkki

Kiinalainen meribiologi on ollut työssä Virossa ja tulee Suomeen työhön yhden vuoden ajaksi. Häneen sovelletaan asetusta 883/2004.

Esimerkki

Japanilainen revontulten tutkija on ollut työssä Sveitsissä tai Liechtensteinissa ja tulee Suomeen työhön vuoden ajaksi. Häneen ei sovelleta asetusta 1408/71, koska Sveitsi ja Liechtenstein eivät sovelta asetusta kolmansien valtioiden kansalaisiin.

Työntekijä ja opiskelija

Maat määrittelevät itse tarkemmin työntekijän, ammatinharjoittajan ja opiskelijan käsitteensä.

Suomessa EU-lainsäädännön tarkoittamana opiskelijana pidetään henkilöä, joka täyttää soveltamisalain vakuuttamisedellytykset ja joka opiskelee julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa tarkoituksenaan suorittaa tutkinto tai läpikäydä ammatillinen koulutus.

Käytännössä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen pelkästään opiskelemaan tulevan henkilön katsominen EU-lainsäädännön tarkoittamaksi opiskelijaksi on epätodennäköistä, koska Suomeen pääasiassa opiskelutarkoituksessa tulevia henkilöitä ei ole pidetty maassa vakinaisesti asuvina siten, että he tulisivat soveltamisalain piiriin.

Henkilön määrittelemineen opiskelijaksi edellyttää myös, että hän opiskelee suomalaista tutkintoa eli henkilö, joka ulkomaista tutkintoa suorittaessaan tulee Suomeen vaihto-opiskelijana, ei ole EU-lainsäädännön tarkoittama opiskelija Suomessa.

Tästä huolimatta opiskelijalla voi olla oikeus sairaanhoitoon Suomessa, jos hänellä on kotimaansa viranomaisen myöntämä eurooppalainen sairaanhoitokortti.

Perheenjäsen

Työntekijän, opiskelijan, eläkeläisen ja työttömän perheenjäsenyys määräytyy sen jäsenvaltion sen lainsäädännön mukaan, jota kulloinkin sovelletaan.

Esimerkiksi lapsilisälain perhekäsite on voimassa lapsilisälakia sovellettaessa. Jos sovellettavassa etuuslaissa edellytetään samassa taloudessa (yhteistaloudessa) asumista, toisessakin jäsenmaassa asuva perheenjäsen on katsottava perheenjäseneksi, jos tämä on taloudellisesti pääasiallisesti riippuvainen työntekijästä, työttömästä tai eläkeläisestä.

Jos lainsäädännössä ei siis ole etuuksia perheenjäsenyyden perusteella, perheenjäseniin ei sovelleta kyseistä lainsäädäntöä.

Jos sairauden ja äitiyden perusteella myönnettäviä luontoisetuuksia koskevassa lainsäädännössä ei ole määritelty perheenjäseniä, ne on määriteltävä erikseen. Suomen osalta sovelletaan sairausvakuutuslaissa määriteltyä perhekäsitettä. Lain 1 luvun 4 §:n 1)-kohdan mukaan työntekijän tai ammatinharjoittajan perheenjäseniksi luetaan avio- ja avopuoliso, sekä omat tai puolison alle 18-vuotiaat lapset.

Pakolainen, valtioton

Pakolainen ja valtioton -käsitteet on määritelty asetuksen 1 artiklassa.

Pakolaisena pidetään Geneven v. 1951 pakolaissopimuksessa tarkoitettua henkilöä. Valtiottomalla taas tarkoitetaan v. 1954 allekirjoitetun valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa tarkoitettua henkilöä.

Jälkeenjäänyt

Kuolleen henkilön jälkeensä jääneen käsite määritellään siinä lainsäädännössä, jonka perusteella mahdolliset etuudet myönnetään.

Rajatyöntekijä

Rajatyöntekijällä tarkoitetaan työntekijää tai itsenäistä ammatinharjoittajaa, joka asuu yhdessä ja työskentelee toisessa jäsenmaassa ja käy pääsääntöisesti kotonaan päivittäin tai ainakin kerran viikossa.

Kausityöntekijä

Kausityöntekijänä pidetään työntekijää, joka menee vuosittain toistuvasti kausiluontoiseen työhön toiseen jäsenmaahan. Työ saa kerrallaan kestää korkeintaan 8 kuukautta.

1.2.2.2.3. Lainvalintamääräysten periaatteet

Lainvalintamääräyksillä määrätään, minkä valtion lainsäädännön piiriin asetuksen tarkoittama henkilö kuuluu. Valtio, jonka piiriin henkilö kuuluu, on henkilön toimivaltainen valtio. Lainvalintamääräyksillä määrätään pakollisesti työntekijälle, yrittäjälle tai muulle henkilölle toimivaltainen valtio.

On siten aina selvitettävä ensimmäiseksi, mikä on henkilön toimivaltainen valtio, koska asetuksen koko logiikka toimii toimivaltaisen valtion periaatteella. Myös näissä ohjeissa käytetään tätä termiä.

Asetuksen tavoitteena on yhteen sovittaa jäsenvaltioiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvaoikeudet. Tavoitteena on, että henkilö ei menettäisi sosiaaliturvaoikeuksiaan siitä syystä, että on käyttänyt liikkumisvapauttaan.

Se, minkä jäsenvaltion lainsäädäntöä henkilöön sovelletaan, määräytyy asetuksen nk. sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten mukaan.

Peruseriaate on, että työntekijään ja itsenäiseen ammatinharjoittajaan sovelletaan vain yhden jäsenvaltion lainsäädäntöä kerrallaan. Henkilöön sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka EU-lainsäädäntö osoittaa sovellettavaksi, riippumatta kansallisen lainsäädännön edellytyksistä.

Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat pakottavat määräykset koskevat asetusta 1408/71 sovellettaessa vain ammatillisesti aktiiveja henkilöitä tai henkilöitä, jotka ovat keskeyttäneet tai lopettaneet työskentelyn. Asetus 883/2004 sen sijaan sisältää lainvalintamääräyksen myös niitä henkilöitä varten, jotka eivät itse työskentele (esim. opiskelija, eläkkeensaaja, perheenjäsen). Heihin sovelletaan asuinvaltion lainsäädäntöä.

Vaikka koordinaatioasetusten lainvalinnan pääsääntö on työskentelyvaltion lainsäädännön soveltaminen, ovat myös poikkeukset siihen yleisiä. Lähtömaasta työntekijä lähetetty työntekijä voi kuulua lähtömaan lainsäädännön piiriin. Hänellä tulee olla lähtömaan toimivaltaisen viranomaisen tai laitoksen antama A 1- tai E 101 -todistus, joka osoittaa, että hän kuuluu lähtömaan sosiaaliturvaan ja saa sosiaaliturvaetuunsa lähtömaastaan. Sairaanhoidon työntekijä ja hänen perheenjäsenensä saavat kuitenkin työskentelymaassaan samoin ehdoin kuin työskentelymaassa vakuutetut henkilöt. Se maa, jossa henkilö on vakuutettu, maksaa kuitenkin pääsääntöisesti työskentelymaalle sairaanhoidon kustannukset. Suomessa toimivaltainen laitos antamaan A 1- tai E 101 -todistuksen on Eläketurvakeskus silloin kuin todistus annetaan työntekijälle. Kela ja Eläketurvakeskus ovat toimivaltaisia elimiä sovitettaessa poikkeuksista asetuksen 883/2004 lainvalintamääräykseen (artikla 16). Tältä osin Kelan toimivalta rajoittuu henkilöihin, jotka eivät ole taloudellisesti aktiiveja työntekijöitä.

Se, millä edellytyksillä työntekijä kuuluu jäsenvaltion sosiaaliturvan piiriin eli vakuutetaan, on kansallisessa päätäntävallassa edellyttäen, että noudatetaan yhdenvertaisen kohtelun ja kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa.

Suomessa on eri etuuksien osalta erilaisia vakuuttamisen edellytyksiä. Suomessa työskentelyn aloittava työntekijä tulee heti työskentelyn aloittamisesta alkaen vakuutetuksi mm. työeläkelain mukaan. Hänelle voi myös syntyä oikeus julkiseen terveydenhuoltoon EU-asetuksen perusteella sekä lasten kotihoidon tukeen.

Kelan hoitaman asumisperusteisen sosiaaliturvan osalta edellytetään, että henkilöllä on aikomus työskennellä vähintään neljän kuukautta Suomessa, ja että työskentely täyttää työttömyysturvalain työssäoloehtoa kartuttavan toiminnan edellytykset.

Sovellettava lainsäädäntö

EU-asetuksessa on yksityiskohtaiset säännökset siitä minkä maan lainsäädäntöä henkilöön sovelletaan. Vain yhden maan lainsäädäntö tulee sovellettavaksi kerrallaan. Etuuksia voidaan eräissä tapauksissa maksaa samanaikaisesti kahdesta maasta.

Kun on selvillä minkä maan lainsäädäntöä henkilöön on sovellettava, tapahtuu vakuuttaminen kunkin jäsenvaltion oman lainsäädännön mukaisesti.

Asetusta sovellettaessa työntekijänä pidetään Suomessa henkilöä, joka on sellaiseksi määritelty kyseeseen tulevassa kansallisessa etuuslainsäädännössä.

Suomessa työntekijä on määritelty erikseen mm. soveltamisalalaissa, sairausvakuutuslaissa ja työttömyysturvalaissa. Muissa kuin näiden lakien mukaisissa etuuksissa Suomen työntekijäkäsité viittaa henkilöön, joka on työeläkevakuutettu Suomessa. Jos työntekijä on työeläkevakuutettu Suomessa, hän on etuuskohtaisten edellytysten täytyessä oikeutettu etuuksiin, joista päätettäessä Suomessa asuminen ratkaistaan kotikuntalain perusteella. Kotikuntalain mukaista Suomessa asumista ei kuitenkaan voida EU-työntekijältä edellyttää. Lasten kotihoidon tuki on tällainen Kelan etuus.

EU-asetuksen pääperiaate on, että työntekijä vakuutetaan työskentelymaassa. Työntekijä saa siis sosiaaliturvansa siitä maasta, missä työtä tehdään. Työntekijän asuinmaalla tai työnantajan kansalaisuudella tai kotipaikalla ei ole merkitystä. Myös yrittäjään sovelletaan vastaavasti sen valtion lainsäädäntöä, jossa yritystoimintaa harjoitetaan.

Erityiset lainvalintamääräykset

Asetuksessa on lisäksi useita työntekijään tai yrittäjään sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä, jotka koskevat myös asumisperusteista sosiaaliturvaa:

- Merimiehiin sovelletaan aluksen lippuvaltion lainsäädäntöä.
- Virkamiehiin ja sellaisina pidettäviin sovelletaan heidän työnantajavaltionsa lainsäädäntöä.
- Asevoimien ja siviilipalveluksessa oleviin sovelletaan armeija- tai palvelusvaltion lainsäädäntöä
- Lähetetyt työntekijät kuuluvat lähtövaltion lainsäädännön piiriin
- Kahdessa valtiossa työskenteleviin sovelletaan yleensä asuinmaan lainsäädäntöä

Jos henkilöön ei voida soveltaa mitään työskentelyyn liittyvää asetuksen 883/2004 lainvalintamääräystä, häneen sovelletaan asuinvaltion lainsäädäntöä. Asuinvaltio määräytyy yhteisökäsitteen mukaisesti. Asuinmaana pidetään maata, jossa henkilön 'etujen tavanomainen keskus' sijaitsee. Useimmissa tapauksissa tämä käsite vastaa soveltamisalain käsitettä. Sen jälkeen vakuuttaminen ratkaistaan ao. asuinvaltion lainsäädännön mukaan.

1.2.2.2.4. Soveltamisalaan kuuluvat etuudet

EU-asetusten 883/2004 ja 1408/71 soveltamisalaan kuuluvat sekä työskentelyyn perustuvat etuudet (työeläke- ja tapaturmavakuutus) että Kansaneläkelaitoksen hoitamat asumiseen perustuvat etuudet, jotka on lueteltu soveltamisalalaissa (pl. äitiysavustus, yleinen asumistuki, rintamasotilaseläke ja elatustuki sovellettaessa asetusta 883/2004).

Lisäksi asetuksen piiriin kuuluvat lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettu lasten kotihoidon tuki, sekä seuraavien lakien mukaiset etuudet: sairausvakuutuslaki, työttömyysturvalaki, kuntoutusrahalaki, vammaisetuslaki ja laki Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta.

Asetus 883/2004 koskee siis seuraavia etuuksia (suluissa Suomen etuudet)

- sairaus- ja äitiysetuuksia (sairausvakuusetuudet, julkinen terveydenhuolto, kuntoutusetuudet ja vammaisetuudet)
- työkyvyttömyysetuuksia, mukaan lukien ne, joiden tarkoituksena on ansiokyvyn ylläpitäminen tai parantaminen (kansaneläkelakien ja työeläkelakien mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet)
- vanhuusetuuksia (kansaneläkelakien ja työeläkelakien mukaiset vanhuuseläkkeet)
- jälkeenjääneiden etuuksia (kansaneläkelain ja työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet)
- työtapaturma- ja ammattitautietuuksia (tapaturmavakuutus)
- kuolemantapauksen johdosta annettavia avustuksia
- työttömyysetuuksia (peruspäiväraha ja ansioon suhteutettu päiväraha). Työmarkkinatuki on EU-asetuksissa tarkoitettu maksuihin perustumaton erityisetuus)
- perhe-etuuksia (lapsilisä, lasten kotihoidon tuki, eläkkeen lapsikorotus).

Asetuksia ei sovelleta sosiaali- ja lääkintähuoltoon eikä sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiin. Sosiaalihuoltoetuuksina pidetään Suomessa mm. toimeentulotukea.

Muista kuin Kelan hoitamista etuuksista asetuksen piiriin ulkopuolelle jäävät mm. liikennevakuutuksen perusteella saatavat etuudet.

Maksuihin perustumattomat erityisetuudet

Maksuihin perustumattomilla erityisetuuksilla tarkoitetaan sellaisia EU-asetusten piiriin kuuluvia etuuksia, joissa on sekä sosiaaliavustuksen että sosiaalietuuden piiriteitä. Etuuksia ei myönnetä eikä makseta toisiin jäsenvaltioihin. Suomessa tällaisiksi etuuksiksi on luokiteltu

- eläkkeensaajan asumistuki
- työmarkkinatuki
- takuueläke

1.2.2.2.5. Organisaatiot

Toimivaltainen viranomainen

Viranomainen, jolla on yleistoimivalta asetusten 883/2004 ja 1408/71 asioissa. Suomessa toimivaltainen viranomainen on sosiaali- ja terveysministeriö.

Yleistoimivalta on EU-asetuksissa säädettyihin toimenpiteisiin silloin, kun ei ole kysymys kansallisessa laissa säädetystä toimenpiteestä, joka kuuluu jollekin laitokselle (yleensä etuuden myöntäminen) tai asetuksissa jollekin toimivaltaiselle laitokselle määrätystä toimenpiteestä.

Toimivaltainen laitos

Laitos, jossa henkilö on vakuutettu hakiessaan etuutta, tai

Laitos, jossa henkilöllä on tai olisi oikeus etuuksiin, jos hän tai hänen yksi tai useampi perheenjäsenensä asuisi siinä jäsenvaltiossa, jossa laitos sijaitsee, tai

Laitos, jonka kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen nimeää.

Toimivaltainen valtio

Valtio, jossa toimivaltainen laitos sijaitsee. Lainvalintamääräysten mukaan määrätään aina joku maa toimivaltaiseksi.

Asuinpaikan laitos

Laitos, joka on toimivaltainen antamaan etuuksia paikassa, jossa asianomainen henkilö asuu (esim. sairaanhoitoetudet).

Oleskelupaikan laitos

Laitos, joka on toimivaltainen antamaan etuuksia paikassa, jossa asianomainen henkilö oleskelee, tämän laitoksen soveltaman lainsäädännön mukaisesti.

Käsitlevä laitos

Laitos, jolle eläkeasioissa kuuluu hakemus-, vakuutusaika- ja päätöstietojen välittäminen eläkeasiain ratkaisemiseen osallistuvien laitosten välillä. Suomessa käsittävänä laitoksena toimii Eläketurvakeskus.

Muu laitos

Laitos, jonka hoitaman lainsäädännön piiriin eläkkeenhakija on kuulunut. Käsitlevä laitos lähettää eläkehakemuksen kaikkien muiden laitosten käsiteltäväksi.

Komissio

EU:n toimeenpaneva elin. Jäsenvaltio, sen laitos tai yksittäinen henkilö voi kannella EU-lainsäädännön soveltamisesta komissiolle. Komissio voi nostaa kanteen valtiota vastaan EY-tuomioistuimessa, jos jäsenvaltio ei noudata sen kehotusta.

Hallintotoimikunta

Sosiaaliturva-asetuksiin liittyvien hallinto- ja tulkintakysymysten ratkaisemista varten on EU:n komissiossa pysyvä siirtotyöläisten sosiaaliturvan hallintotoimikunta. Toimikunnan tehtävänä on kehittää jäsenvaltioiden yhteistyötä sosiaaliturvan alalla sekä tehdä EU:n komissiolle ehdotuksia asetusten muutoksiksi tai uusiksi säännöksiksi.

Toimikunta on antanut asetusten soveltamisesta päätöksiä, jotka ovat sitovia alemmanasteisia normeja.

Neuvoa-antava komitea

Sosiaaliturvan neuvoa antavan komitean tehtävänä on käsitellä EU-asetuksien soveltamiseen liittyviä yleisiä ja periaatteellisia kysymyksiä sekä antaa hallintotoimikunnalle lausuntoja ja asetuksia koskevia muutosesityksiä.

EY:n tuomioistuin

EY-tuomioistuin soveltaa yhteisön oikeutta. Jos kansallisessa tuomioistuimessa päätöksen antaminen riippuu yhteisölainsäädännön tulkintakysymyksestä, se voi pyytää tuomioistuimelta ennakkopäätöksen. Jos asiasta ei voi valittaa, on tämä ylin muutoksenhakuaste velvollinen hakemaan ennakkopäätöksen tällaisessa asiassa. Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakuasteet rinnastetaan edellä mainittuihin tuomioistuihin.

Komissio tai jäsenvaltio voi ajaa jäsenvaltiota vastaan kannetta. Tuomioistuimen ratkaisu sitoo jäsenvaltiota. Yksittäinen henkilö ei voi valittaa suoraan tuomioistuimeen.

Euroopan oikeusasiamies

Euroopan oikeusasiamiehen virka on perustettu 1995. Oikeusasiamies valvoo Euroopan unionin toimielimiä ja laitoksia sekä käsittelee niitä koskevia kanteluita. Kansallisia viranomaisia koskevia kanteluita ei oikeusasiamies käsittele.

Kantelun oikeusasiamiehelle voi tehdä kuka tahansa EU-maan kansalainen, EU-maassa oleskeleva henkilö sekä rekisteröidyn kotipaikan Euroopan unionissa omaavat liikeyritykset, yhdistykset ja muut yhteisöt.

1.2.2.3. Asetus 492/2011

Ensisijaisesti sovelletaan aina asetusta 883/2004 tai 1408/71, jotka ovat erityissäännöksiä verrattuna asetukseen 492/2011. Oikeus asetuksen 883/2004 tai 1408/71 piiriin kuuluviin etuuksiin ei voi syntyä asetuksen 492/2011 nojalla. Kelan etuuksista seuraavat kuuluvat asetuksen 883/2004 soveltamisalaan:

- sairausvakuutusetuudet
- kuntoutusetuudet
- kansaneläkelain mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet
- kansaneläkelain mukaiset vanhuuseläkkeet, perhe-eläkkeet ja työttömyyseläkkeet
- työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki
- lapsilisä
- lasten kotihoidon tuki
- vammaisetuudet
- eläkkeensaajan asumistuki
- takuueläke

Alla sanottu tulee siis kyseeseen vain niiden etuuksien kohdalla, jotka eivät kuulu asetuksen 883/2004 piiriin ja joita ei siis ole mainittu yllä olevassa listassa.

Asetuksessa 492/2011 kielletään työntekijöihin kohdistuva kansalaisuuteen perustuva syrjintä. Sen määräykset koskevat pääosin työoloja. Lisäksi se koskee työntekijän perheenjäsenten oikeuksia kyseisessä maassa.

Asetuksen 7 artiklan 2 kohta sisältää syrjimiskiellon verotuksessa ja sosiaalisissa eduissa. Määräys koskee kaikkia sosiaalietuuksia, myös niitä, joita asetus 883/2004 ei koske. Tämä tarkoittaa sitä, että asetuksen 492/2011 perusteella voi olla oikeus myös Kelan maksamaan toimeentulotukeen.

Syrjimiskiello on tuomioistuinkäytännössä ulotettu myös työntekijöiden perheenjäseniin ja muiden EU-maiden kansalaisten epäsuoraan diskriminointiin, mikä tarkoittaa sellaisten rajoitusten soveltamista, jotka lähes yksinomaan kohdistuvat ulkomaalaisiin.

Asetus 492/2011 soveltuu perheenjäseniin silloin, kun he liikkuvat työntekijän mukana. Asetus ei sen sijaan sisällä velvollisuutta maksaa perheenjäsenelle etuuksia toisiin jäsenmihin esimerkiksi tilanteessa, jossa rajatyöntekijä työskentelee Suomessa perheen asuessa Ruotsissa.

Asetuksessa perheenjäseneksi on määritelty aviopuoliso sekä heidän jälkeläisensä, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia. Perheenjäsenenä voidaan pitää myös työntekijän ja hänen

aviopuolionsa sukulaista ylenevässä polvessa, jos hän on työntekijän huollettava sekä tietyissä tapauksissa muitakin työntekijän huollettavia tai henkilöitä jotka asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa.

Yhdenvertaisuusmääräyksiä on sovellettava em. ikärajasta huolimatta perheenjäseniin myöhemminkin, jos he ovat tulleet maahan edellä määriteltynä perheenjäsenenä.

Etusoikeudet asetuksen 492/2011 perusteella

EU/ETA-maasta tai Sveitsistä Suomeen työhön tulevaan työntekijään sovelletaan Euroopan yhteisön sosiaaliturva-asetuksen 883/2004 tai 1408/71 perusteella Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä työskentelyn perusteella.

Vakuuttamisen edellytyksenä on soveltamisalain (1 § 1 kohdan mukaiset etuudet) ja sairausvakuutuslain mukaan se, että hän työskentelee Suomessa vähintään neljän kuukauden ajan toe-kriteerit täyttävässä työssä. Soveltamisalain 1 § 2 kohdan mukaisiin etuuksiin voi saada oikeuden, mikäli henkilö asuu Suomessa lain 3, 3 a ja 4 §:n mukaisesti vakinaisesti.

Työttömyysturvalakia sovelletaan Suomessa työ-, virka- tai muussa palvelussuhteessa olevaan henkilöön heti työskentelyn alusta lukien.

Sen sijaan oikeus kotikuntalain mukaisen asumisen mukaan määräytyviin etuuksiin perustuu työeläkevakuutukseen. Näitä viimeksi mainittuja etuuksia ovat mm. lasten kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä sekä julkinen terveydenhuolto.

Yllä mainittujen työntekijöiden ja etuuksien osalta asetuksen 492/2011 soveltaminen ei koskaan tuo lisäoikeuksia. Asetus 883/2004 ja 1408/71 ovat erityissäännöksiä, joiden määräykset menevät asetuksen 492/2011 kaltaisen yleissäännöksen edelle. Jos siis Suomeen tulee esimerkiksi henkilö, joka ei täytä soveltamisala- ja sairausvakuutuslaissa edellytettyä 4 kuukauden työskentelyedellytystä, ei hän voi saada oikeutta näiden lakien mukaisiin etuuksiin myöskään asetuksen 492/2011 perusteella siltä osin kuin ne ovat asetuksen 883/2004 tai 1408/71 piirissä.

Asetusta 492/2011 ei sovelleta työntekijään, joka ei ole EU/ETA-maan tai Sveitsin kansalainen, eikä tällaisen henkilön perheenjäseneen. Kolmansien maiden kansalaiset pääsivät heitä koskevan soveltamisalan laajennuksen (asetuksien 1231/2010 ja 859/2003) perusteella ainoastaan asetuksien 883/2004 ja 1408/71 piiriin. Heillä ei ole muita EU-kansalaisten oikeuksia, kuten esim. oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen, johon asetusta 492/2011 perustuu. EU/ETA-maan tai Sveitsin kansalaisen perheenjäseneltä ei sen sijaan edellytetä jäsenvaltion kansalaisuutta.

Asetus 492/2011 voi tuoda oikeuksia ainoastaan sellaisten etuuksien osalta, jotka eivät ole asetuksen 883/2004 ja 1408/71 piirissä. Kelan etuuksista tällaisia ovat

- äitiysavustus
- toimeentulotuki
- elatustuki sovellettaessa asetusta 883/2004
- lasten yksityisen hoidon tuki, osittainen hoitoraha ja joustava hoitoraha
- yleinen asumistuki sekä
- opintotuki.

Nämä etuudet ovat siis asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohdan tarkoittamia sosiaalisia etuja, jotka ovat EU/ETA-maiden ja Sveitsin alueella liikkuvien työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi myönnettävä myös sellaiselle työntekijälle ja työskentelyn keston ajan tämän kanssa Suomessa oleskeleville perheenjäsenille, joita ei kuitenkaan pidetä Suomessa vakinaisesti asuvina.

Esimerkki

Saksan kansalainen tulee Suomeen kuudeksi kuukaudeksi kokopäivätyöhön. Hänen puolisonsa ja kaksi lastaan tulevat myös työskentelyn ajaksi Suomeen. Työntekijälle syntyy asetuksen 883/2004 mukaan työeläkevakuutuksen perustella oikeus mm. lasten kotihoidon tukeen. Koska hän tekee toe-kriteerit täyttävää työtä yli 4 kuukauden ajan, hän on sairausvakuutuslain piirissä ja hänellä on myös oikeus soveltamisalain 3 b §:n mukaan lain 1 § 1 kohdan mukaisesti, asetuksen 883/2004 piiriin kuuluviin etuuksiin eli kansan- ja perhe-eläkekertymään sekä lapsilisään. Sen sijaan, koska hän ei ole muuttanut Suomeen vakinaisesti asumaan, hänellä ei ole oikeutta soveltamisalain 1 § 2 kohdan etuuksiin siltä osin kuin ne ovat asetuksen 883/2004 piirissä eli eläkkeensaajan asumistukeen ja takuueläkkeeseen Perheenjäsenten ei voida soveltamisalain 3 a §:n mukaan katsoa muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan. Asetus 883/2004 turvaa heille kuitenkin työntekijän perheenjäsenenä mm. oikeuden sairaanhoitoon ja perhe-etuudet työntekijän työskentelyn perusteella. Tämän lisäksi koko perheellä on asetuksen 492/2011 perusteella oikeus asetuksen 883/2004 ulkopuolisiin etuuksiin eli äitiysavustukseen, elatustukeen, lasten yksityisen hoidon tukeen, yleiseen asumistukeen ja opintotukeen, jos he muuten täyttävät etuuksien myöntämisedellytykset.

Opintotuki

Eu-/Eta -maan tai Sveitsin kansalaisella on asetuksen 492/2011 perusteella oikeus opintotukeen samoin edellytyksin kuin Suomen kansalaisella, jos hänen katsotaan olevan asetuksessa tarkoitettuna työntekijänä Suomessa. Työntekijän asemassa Suomessa oleva voi saada opintotukea Suomessa harjoitettaviin opintoihin sekä myös ulkomailla harjoitettaviin opintoihin.

Opintotukea voidaan myöntää ammatillisiin opintoihin ja korkeakouluopintoihin, mutta ei esimerkiksi yleissivistäviin opintoihin. Työntekijän perheenjäsenellä on kansalaisuudesta riippumatta oikeus saada opintotukea kaikkiin opintotuen piirissä oleviin opintoihin niin Suomessa kuin ulkomailla.

Eu-/Eta-maiden ja Sveitsin kansalaisten opintotukioikeus arvioidaan kuitenkin ensisijaisesti opintotukilain 1 §:n 3 momentin perusteella. Ohjeistusta säännöksen soveltamisesta on luvussa III. Näiden maiden kansalaiselle ja tämän perheenjäsenelle voidaan myöntää opintotukea, jos hän asuu Suomessa vakinaisesti ja jos maassa olon peruste on muu kuin opiskelu. Lisäksi edellytetään, että hänen oleskeluoikeutensa on rekisteröity Suomessa ulkomaalaislaissa säädetyllä tavalla tai hänelle on myönnetty oleskelukortti. Työntekijänä Suomessa oleva henkilö sekä hänen perheenjäsenensä voi saada opintotukea kaikkiin opintotuen piirissä oleviin opintoihin Suomessa.

1.2.3. Sosiaaliturvasopimukset

Suomi on solminut useita kahden- ja monenvälisiä sosiaaliturvasopimuksia. Sopimuksilla on sovittu maiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvasta. Sopimusten henkilöllinen ja asiallinen soveltamisala vaihtelevat huomattavasti.

1.2.3.1. Sopimusten henkilöpiiri

Sosiaaliturvasopimukset koskevat yleensä kaikkia niitä henkilöitä, jotka kuuluvat tai ovat joskus kuuluneet sopimusvaltion lainsäädännön piiriin. Henkilöpiiriä ei siis ole rajattu sopimusmaiden kansalaisiin.

Eu-/Eta-maiden kanssa tehdyt kahden- ja monenväliset sopimukset koskevat kuitenkin yleensä vain muita kuin Eu-/Eta-kansalaisia tai henkilöitä, joihin sovelletaan asetuksia 883/2004 ja 1408/71 (Pohjoismaat, Saksa, Espanja, Kreikka, Luxemburg, Yhdistynyt kuningaskunta, Itävalta). Sen jälkeen kun asetus 1408/71 laajentui koskemaan myös kolmansien maiden kansalaisia, EU-maiden kanssa tehtyjen sopimusten merkitys on vähentynyt/hävinnyt kokonaan asetuksen tullessa ensisijaisesti sovellettavaksi. EU:n uusien jäsenvaltioiden liittyttyä unioniin sopimukset Baltian maiden kanssa menettivät myös merkityksensä tai niiden merkitys ainakin väheni huomattavasti. EU:n ja Sveitsin välinen sopimus henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta on puolestaan johtanut siihen, että Suomen ja Sveitsin välinen sopimus on voimassa enää vain siltä osin kuin se koskee muita kuin Sveitsin tai Suomen kansalaisia.

1.2.3.2. Sopimusten lainvalintamääräykset

I

[Chile](#)

Sopimuksissa on pääsääntönä, että oikeus sosiaaliturvaan määräytyy työskentelymaan lainsäädännön mukaan. Työskentelymaassa vakuuttaminen tarkoittaa sitä, että työntekijän koko se sosiaaliturva, joka kuuluu ao. sosiaaliturvasopimuksen soveltamisalaan, määräytyy työskentelymaan lainsäädännön mukaan.

Useissa sopimuksissa on Suomen asumisperusteista sosiaaliturvaa koskeva erityismääräys. Niiden mukaan oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan on vain henkilöillä, joka asuu Suomessa. Tällainen määräys koskee yksipuolisesti Suomea (pl. Israelin sopimus). Sitä voidaan soveltaa ainoastaan Suomeen tuleviin henkilöihin. Ulkomaille muuttavaan henkilöön sovelletaan aina sopimusten pääsääntöä työskentelymaan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

Sopimuksia, joissa asumisperusteinen sosiaaliturva määräytyy Suomessa asumisen tai työskentelyn mukaan, ovat Australia, Chile, Kanada, Quebec, USA, Sveitsi, Israel, Espanja, Kreikka, Luxemburg ja Yhdistynyt Kuningaskunta. Suomessa asumisella tarkoitetaan soveltamisalalain mukaista asumista. Työntekijä voi tulla Suomessa työskentelevänä sairausvakuutetuksi täyttämällä sairausvakuutuslain edellytykset.

Kaikissa sopimuksissa on myös erityismääräyksiä sovellettavasta lainsäädännöstä. Tavallisimmat määräykset koskevat työnantajan ulkomaille lähettämiä työntekijöitä, virkamiehiä, edustustoissa työskentelevää henkilökuntaa, merimiehiä ja ns. matkustavaa henkilökuntaa. Erityismääräyksiä sovelletaan asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, vaikka henkilö ei asuisi Suomessa.

Australia

Suomen ja Australian välinen sosiaaliturvasopimus on tullut voimaan 1.7.2009. Sopimus koskee Suomen osalta työeläkejärjestelmää ja kansaneläkelakia vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen osalta. Sopimusta sovelletaan henkilöihin, jotka asuvat tai ovat asuneet Australiassa, tai kuuluvat tai ovat kuuluneet Suomen lainsäädännön alaisuuteen. Sosiaaliturvasopimus ei sisällä sairaanhoitoa koskevia määräyksiä, ja Suomen ja Australian välinen sairaanhoitosopimus onkin edelleen voimassa.

Sosiaaliturvasopimuksella on suurin merkitys eläkkeissä. Sopimuksessa on määräyksiä myös lähetettyjen työntekijöiden ja virkamiesten vakuuttamisesta.

Sopimuksen mukaan sopimuspuolen alueella työskentelevään työntekijään ja hänen työnantajaansa sovelletaan kyseisen työn ja siitä maksettavan korvauksen osalta vain kyseisen sopimuspuolen lainsäädäntöä muissa kuin alla mainituissa lähettämistilanteissa. Näin ollen Suomesta Australiaan työhön lähtevälle henkilölle ei kerry kansaneläkkeeseen oikeuttavaa vakuutusaikaa Suomesta.

Australiasta Suomeen työhön tuleva henkilö vakuutetaan soveltamisalalain mukaan, mikäli oleskelua pidetään vakinaisena. Tämä edellyttää vähintään kahdeksi vuodeksi solmittua työsopimusta. Työntekijä voi kuitenkin tulla Suomessa vähintään neljä kuukautta työskentelevänä sairausvakuutetuksi täyttämällä sairausvakuutuslain edellytykset.

Virkamies, jonka sopimusmaan hallitus lähettää toiseen sopimusmaahan työskentelemään tilapäisesti (sopimuksessa ei ole määräaikaa) kuuluu lähtömaan sosiaaliturvan piiriin. Suomen osalta lähettävällä hallituksella tarkoitetaan Suomen valtiota mukaan lukien muut organisaatiot, joiden henkilökunta on vakuutettu valtion eläkelain VaEL:n mukaan. Australian osalta lähettävällä hallituksella tarkoitetaan Australian liittovaltio- tai paikallishallintoyksikköä tai Australian paikallisviranomaista.

Lähetetty työntekijä, joka kuuluu sopimusmaan lainsäädännön piiriin ja jonka sopimusmaan lainsäädännön piiriin kuuluva työnantaja lähettää toiseen sopimusmaahan tekemään työtä tälle työnantajalle (tai siihen sidoksissa olevalle työnantajalle) tilapäisesti, enintään viideksi vuodeksi, kuuluu tämän työskentelyn osalta lähtömaan lainsäädännön piiriin. On myös mahdollista, että työsuhde solmitaan lähettävän yrityksen ulkomaiseen konserniyritykseen, kuitenkin niin että suomalainen yritys vastaa viime kädessä sosiaalivakuutusmaksujen maksamisesta Suomeen. Jos työntekijä lähetetään muun kuin konserniyrityksen palvelukseen, työsuhteen lähettävään työnantajaan tulee jatkua ulkomaankomennuksen ajan.

ETK myöntää työnantajan tai työntekijän hakemuksesta todistuksen FI/AUS 1 Australiaan lähetetyille työntekijöille ja poikkeusluvan saaneille. Sopimuksen mukaan lähetetyn työntekijän ja virkamiehen mukana seuraavat perheenjäsenet, jotka eivät itse työskentele Australiassa/ Suomessa, kuuluvat lähtömaan lainsäädännön piiriin. Perheenjäsenet hakevat lomakkeella Y 38 Kelasta kulumista Suomen sosiaaliturvaan. Lähetetyillä työntekijöillä, joilla on ETK:n myöntämä todistus, sekä heidän perheenjäsenillään on käytännössä samanlaiset etuusoikeudet kuin ennen sopimuksen voimaantuloakin.

Chile

Suomen ja Chilen välinen 7.3.1997 allekirjoitettu [sosiaaliturvasopimus](#) on tullut voimaan 1.1.2008. Sopimusta täydentää 29.5.2007 allekirjoitettu toimeenpanosopimus.

Sopimus koskee eläkkeitä ja eläkeläisten sairaanhoitoetuksia. Kelan etuuksista sopimuksen piiriin kuuluvat eräät kansaneläkejärjestelmän eläkkeet sekä eläkeläisille maksettavat sairaanhoitokorvaukset. Sopimus ei vaikuta esimerkiksi sairaus- ja vanhempainpäivärahojen, työttömyysturvan eikä lapsilisän myöntämiseen Suomen ja Chilen välillä liikuttaessa. Oikeus näihin Kelan etuuksiin ratkaistaan yksinomaan Suomen kansallisen lainsäädännön perusteella.

Sopimusta sovelletaan henkilöihin, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet Suomen tai Chilen lainsäädännön piiriin, sekä henkilöihin, jotka ovat näiden perheenjäseniä tai edunsaajia. Suomen kansaneläkejärjestelmän eläkkeitä koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain Suomen ja Chilen kansalaisiin.

Kumpikin sopimusmaa kohtelee toisen maan lainsäädännön piiriin kuuluneita henkilöitä sekä heidän huollettaviaan ja edunsaajiaan samoin kuin omia kansalaisiaan.

Sopimuksen piiriin kuuluvat vain eläkkeet ja eläkkeensaajien sairaanhoitoetuudet, joten lainvalintamääräyksiä sovelletaan ainoastaan näihin etuuksiin. Oikeus muihin Kelan etuuksiin ratkaistaan soveltamisalalain tai kotikuntalain perusteella.

Lainvalintaa koskevan pääsäännön mukaan henkilö, johon sopimusta sovelletaan, kuuluu sen maan lainsäädännön piiriin, missä hän työskentelee tai toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana. Tämä koskee työskentelyyn perustuvia etuuksia.

Kun on kyse asumiseen perustuvista etuuksista, kuuluu henkilö asuinmaan lainsäädännön piiriin. Asuminen on määritelty 1 artiklan kohdassa g.

Koska sopimuksen piiriin kuuluvat Kelan etuudet katsotaan asumisperusteisiksi, on näiden etuuksien myöntämisen edellytyksenä henkilön vakinainen asuminen Suomessa. Tämä tarkoittaa soveltamisalalaissa määriteltyä Suomessa asumista. Siten Chilestä Suomeen työhön tulevaan henkilöön sovelletaan kansaneläkelainsäädäntöä, mikäli hänen katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa soveltamisalalain mukaisesti. Esimerkiksi yhdeksi vuodeksi Chilestä Suomeen työskentelemään tulevan ei pelkästään tällä perusteella katsota asuvan Suomessa vakinaisesti.

Sopimuksessa on lisäksi useita työntekijään tai yrittäjään sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä, jotka koskevat myös asumisperusteista sosiaaliturvaa:

- Edustuston palvelukseen lähetettyihin sovelletaan heidän työnantajavaltionsa lainsäädäntöä. Muuhun henkilökuntaan sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä. Työnantajavaltion kansalaisilla on valintaoikeus.
- Lähetetyt työntekijät ja virkamiehet kuuluvat edelleen lähtövaltion lainsäädännön piiriin enintään kolmen vuoden ajan.
- Yllä mainittuihin ryhmiin kuuluvien perheenjäsenet kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työskentelevä perheenjäsen, jolleivät he itse työskentele.
- Merimiehiin sovelletaan aluksen lippuvaltion lainsäädäntöä. Merimiehen asuinpaikan ja työnantajan kotipaikan on oltava siinä valtiossa.

Israel

[Sosiaaliturvasopimus](#) on tullut voimaan 1.9.1999. Sopimusta sovelletaan Israelin ja Suomen valtioiden alueilla.

Sopimusta sovelletaan sopimuksessa tarkoitetun lainsäädännön piiriin kuuluviin tai kuuluneisiin henkilöihin ja näiden perheenjäseniin ja edunsaajiin riippumatta heidän kansalaisuudestaan. Suomen tai Israelin kansalaisuus ei siis ole edellytys sopimuksen soveltamiselle.

Jollei sopimuksessa toisin mainita, sopimusvaltioiden alueella asuvat toisen sopimusvaltion kansalaiset, pakolaiset ja valtiottomat henkilöt rinnastetaan asuinmaan omaan kansalaiseen, kun sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä, joka koskee oikeutta etuuksiin ja etuuksien maksamista.

Yhdenvertaisen kohtelun piiriin kuuluvat myös perheenjäsenet ja edunsaajat siltä osin kuin he johtavat oikeutensa yllä mainituilta henkilöryhmiltä.

Kansaneläkkeen ja yleisen perhe-eläkkeen edellytykset on määritelty erikseen, joten yhdenvertaisuusmääräystä ei sovelleta niihin.

Sopimusta sovelletaan seuraavia etuuksia koskevaan lainsäädäntöön:

A. Suomessa

- a. sairausvakuutusta vanhempainetuuksien osalta, ja muita sairausvakuutusetuksia ja julkisia terveydenhuoltopalveluita vain silloin kun on kyse 6 artiklan 2 kappaleen ja 7–10 artikloiden soveltamisesta
- b. kansaneläke- ja yleistä perhe-eläkejärjestelmää sekä työeläkejärjestelmää
- c. tapaturma- ja ammattitautivakuutusta
- d. lapsilisää ja äitiysavustusta
- e. työnantajan sosiaaliturvamaksua

B. Israelissa

- a. vanhuusvakuutusta ja jälkeenjääneiden vakuutusta
- b. työkyvyttömyysvakuutusta
- c. työtapaturmavakuutusta
- d. äitiysvakuutusta
- e. lasten vakuutusta

Kohdan A.a) määräyksen perusteella Suomen sairausvakuutusta kokonaisuudessaan koskevaa lainsäädäntöä sekä julkisia terveydenhuoltopalveluita koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan ainoastaan silloin, kun on kyse sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan sekä 7–10 artikloiden soveltamisesta.

Näissä sopimuksen kohdissa mainitut henkilöryhmät ovat Suomen lainsäädännön piiriin kuuluessaan oikeutettuja kaikkiin Suomen sairausvakuutuksen etuuksiin sekä julkisen terveydenhuollon palveluihin.

Esimerkiksi Suomesta Israeliin lähetetty työntekijä ja hänen mukana seuraavat perheenjäsenensä kuuluvat edelleen Suomen lainsäädännön piiriin ja ovat oikeutettuja kaikkiin Suomen sairausvakuutuksen etuuksiin sekä Suomessa käydessään julkisen terveydenhuollonpalveluihin. Vastaavasti Israelista Suomeen lähetetty työntekijä ja tämän mukana seuraavat perheenjäsenet jäävät Israelin lainsäädännön piiriin, eivätkä saa Suomesta sopimuksen perusteella mitään etuuksia.

Sopimuksen lainvalintamääräysten mukaan henkilö on pääsääntöisesti sen sopimusosapuolen lainsäädännön alainen, jossa hän asuu. Työskentelyyn perustuvien etuuksien osalta henkilö kuuluu kuitenkin sen sopimusosapuolen lainsäädännön piiriin, jossa hän työskentelee.

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista etuuksista työskentelyyn ja ansioihin perustuvia ovat Suomessa työeläkejärjestelmän eläkkeet sekä tapaturmavakuutusetuudet. Kaikki sopimuksen piiriin kuuluvat Kelan hoitamat etuudet katsotaan asumisperusteisiksi. Siten kaikkien sopimuksen piiriin kuuluvien Kelan hoitamien etuuksien myöntämisen edellytyksenä on, että Israelista Suomeen tulevan henkilön katsotaan asuvan Suomessa. Poikkeuksena ovat sairausvakuutuslain mukaiset vanhempainpäivärahaetuudet, joihin voi syntyä oikeus työskentelyperusteisesti. Henkilö on Suomessa sairausvakuutettu työskentelyn perusteella, jos hänen työskentelynsä on tarkoitus kestää vähintään 4 kk ajan täyttäen työssäoloehdon. ISRS 11 artiklan mukaan toisessa maassa täytettyä vakuutuskautta voidaan hyväksyä vanhempainetuuksiin vaadittavaan vakuutuskauteen, jos etuuksia myöntävässä valtiossa vakuutuskautta on täyttynyt vähintään 8 viikon kauden verran.

Suomen osalta sopimuksen asumiskäsite vastaa soveltamisalalain mukaista Suomessa asumista eli sopimusta sovellettaessa Suomessa asuvaksi katsotaan henkilö, jolla on varsinainen koti ja asunto Suomessa ja joka pääasiallisesti oleskelee Suomessa. Esimerkiksi Suomeen yhdeksi vuodeksi Israelista työskentelemään tulevan henkilön ei katsota täyttävän soveltamisalalain vakinaisen asumisen edellytystä, joten hänellä ei ole oikeutta laissa mainittuihin etuuksiin.

Sopimusta sovellettaessa Israelissa asuvaksi katsotaan henkilö, jonka asuminen on vakinaista ja laillisesti vahvistettu.

Sopimuksessa on lisäksi useita sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä:

- Diplomaattistatuksen omaavat sovelletaan heidän työnantajavaltionsa lainsäädäntöä. Myös edustustoon paikalta palkatut henkilöt voivat kuulua edelleen työnantajavaltion sosiaaliturvaan.
- Lähetetyt työntekijät kuuluvat edelleen lähtövaltion lainsäädännön piiriin enintään kolmen vuoden ajan.
- Virkamiehet ja sellaisina pidettävät sekä sopimusosapuolen julkisen yhteisön palveluksessa olevat henkilöt kuuluvat työnantajamaan sosiaaliturvan piiriin

- Yllä mainittuihin ryhmiin kuuluvien perheenjäsenet kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työskentelevä perheenjäsen, jos he asuvat samassa taloudessa ja jolleivät he itse työskentele.
- Merimiehiin sovelletaan aluksen lippuvaltion lainsäädäntöä. Merimiehen asuinpaikan ja työnantajan kotipaikan on oltava siinä valtiossa.
- Kummassakin maassa toimivan kuljetusyrityksen matkustava henkilökunta kuuluvat yrityksen kotipaikan lainsäädännön piiriin.

Sopimosapuolten viranomaiset voivat sopia poikkeuksista kaikkiin sovellettavaa lainsäädäntöä koskeviin määräyksiin.

Sopimukseen liittyvät Suomen puolelta lainvalinnan osalta seuraavat lomakkeet

- FIN/ISR 1 "Sovellettavaa lainsäädäntöä koskeva todistus" (lomakkeen antaa ETK)
- FIN/ISR 2 "Yhteydenpitolomake"

Suomessa yhteyselimet ovat Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus (työeläkevakuutus) ja Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto (tapaturmavakuutus).

Israelin yhteyselin on
The National Insurance Institution
Dr. G. Lotan SQ.13
Weizmann Avenue
P.O Box 90009
Jerusalem 91909
Israel

Kanada

[Sosiaaliturvasopimus](#) on tullut voimaan 1.2.1988. Sitä on muutettu 1.1.1997 voimaan tulleella pöytäkirjalla. Sopimusta täydentävät päättöpöytäkirja sekä toimeenpanosopimus.

Sopimus koskee vain eläkkeitä. Kelan eläkkeistä sen piiriin kuuluvat vanhuuseläke ja yleinen perhe-eläke. Työkyvyttömyyseläkkeestä sopimuksessa on vain ulkomaille maksamista koskeva säännös. Sopimuksen piiriin kuuluvat lisäksi muualla kuin Quebecissa asuvien osalta työeläkejärjestelmän eläkkeet.

Vammaisetuudet eivät kuulu sopimuksen piiriin.

Sopimus koskee Kanadan kansaneläkkeiden osalta koko Kanadan aluetta. Quebecin alueella asuvien oikeus työeläkkeeseen määräytyy Suomen ja Quebecin sopimuksen mukaan, muualla Kanadassa asuvien eläke tämän sopimuksen mukaan.

Sopimusta sovelletaan kansalaisuudesta riippumatta Suomen tai Kanadan lainsäädännön piiriin kuuluviin tai kuuluneisiin henkilöihin ja näiden huollettaviin ja edunsaajiin. Suomen kansaneläkettä ja perhe-eläkettä koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain Suomen tai Kanadan kansalaisiin.

Kumpikin sopimusmaa kohtelee toisen maan lainsäädännön piiriin kuuluneita henkilöitä sekä heidän huollettaviaan ja edunsaajiaan samoin kuin omia kansalaisiaan. Yhdenvertainen kohtelu koskee myös toisen sopimusmaan kansalaisia sekä heidän huollettaviaan ja edunsaajiaan, vaikka eivät olisi kuuluneet toisen maan lainsäädännön piiriin.

Etuudet maksetaan pääsääntöisesti toiseen sopimusvaltioon. Kansaneläkkeiden ja yleisten perhe-eläkkeiden maksamiseen sovelletaan kuitenkin sopimuksen erityismääräystä.

Suomen työeläke maksetaan kolmannessa maassa asuvalle Kanadan kansalaiselle, jos Suomella on sosiaaliturva- tai vastaava sopimus asuinmaan kanssa. Kanadan eläkkeet maksetaan myös kolmansiin maihin.

Koska sopimuksen piiriin kuuluvat vain eläkkeet, lainvalintamääräyksiä sovelletaan vain niihin. Muihin etuuksiin sovelletaan soveltamisalalakia.

Pääperiaate on, että työntekijään sovelletaan työskentelymaan lainsäädäntöä ja yrittäjän asuinmaan lakia. Tämä ei kuitenkaan koske Suomen kansaneläkettä, vaan sen piiriin kuuluu Suomen alueella asuva tai asuvaksi katsottava henkilö.

Lähetäjämaan lainsäädännön piiriin kuuluva lähetetty työntekijä katsotaan lähetäjämaassa asuvaksi. Sosiaaliturvamaksut peritään sinne.

Sopimuksessa on lisäksi useita sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä:

- Valtion palveluksessa olevat kuuluvat asemamaan lainsäädännön piiriin, jos he ovat tämän maan kansalaisia tai he asuvat asemamaassa. Työnantajavaltion kansalaiset saavat valita myös kotimaansa sosiaaliturvan.
- Lähetetyt työntekijät kuuluvat edelleen lähtövaltion lainsäädännön piiriin enintään kolmen vuoden ajan. Sopimusvaltioiden viranomaiset voivat sopia etukäteen pidemmästä ajasta.
- Mukana seuraavien perheenjäsenten katsotaan asuvan siinä maassa, jonka piiriin työntekijäkuuluu, jolleivät he oman työskentelynsä perusteella kuulu työskentelymaan lainsäädännön piiriin.
- Merimiehiin sovelletaan Suomen lainsäädäntöä, jos alus käyttää Suomen lippua ja muussa tapauksessa Kanadan lainsäädäntöä.

Sopimusosapuolten viranomaiset voivat sopia, että joku henkilö tai henkilöryhmä vakuutetaan toisin kuin sopimuksen lainvalintamääräykset edellyttäisivät.

Suomen yhdyselimet ovat Kansaneläkelaitos, kun on kysymys kansaneläkkeestä ja yleisestä perhe-eläkkeestä sekä Eläketurvakeskus, kun on kysymys työeläkkeistä.

Kanadan yhdyselin on:
International Operations Division
Income Security Programs Branch
Department of Human Resources Development
Ottawa
Ontario
CANADA K1A 0L4.

Toimivaltaisena viranomaisena Suomessa on sosiaali- ja terveysministeriö ja Kanadassa työ- ja maahanmuuttoministeri.

Pohjoismaat

[Sosiaaliturvasopimusta](#) sovelletaan Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan alueilla, mukaan lukien Färsaaret ja Grönlanti. Uusi sopimus on tullut voimaan 1.5.2014.

Sopimusta sovelletaan samoihin etuuksiin, joita asetus 883/2004 koskee, eli

- a) sairauden, äitiyden tai isyyden johdosta maksettavat etuudet,
- b) työkyvyttömyyden, vanhuuden tai kuoleman johdosta maksettavat etuudet,
- c) työtapaturman johdosta maksettavat etuudet,
- d) työttömyyden johdosta maksettavat etuudet,
- e) yleiset lapsista maksettavat rahaetuudet.

Sopimus koskee henkilöitä, joihin sovelletaan asetusta.

Sopimusta sovelletaan lisäksi seuraaviin henkilöihin, jollei heihin sovelleta asetusta 883/2004

- henkilöt, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet jonkun Pohjoismaan lainsäädännön piiriin sekä
- perheenjäsenet tai edunsaajat, jotka johtavat oikeutensa tällaisesta henkilöstä.

Sopimuksen mukaan asetus ja täytäntöönpanoasetus ulotetaan koskemaan kaikkia niitä henkilöitä, joita sopimus koskee ja jotka asuvat jossakin Pohjoismaassa.

Käytännössä siis EU:n ulkopuolisten valtioiden kansalaisiin sovelletaan samoja lainvalintamääräyksiä kuin asetuksessa 883/2004. Tällä on vaikutusta ennen kaikkea Tanskan, Norjan ja Islannin osalta, sillä nämä maat eivät sovelle asetuksen soveltamisalan laajentamista kolmansien valtioiden kansalaisiin koskevaa EU-asetusta. Pohjoismaisen sopimuksen perusteella kolmansien valtioiden kansalaisiin siis sovelletaan kuitenkin asetusta 883/2004.

Sopimuksessa on lainvalintamääräys, jota on täydennetty hallinnollisessa sopimuksessa:

Henkilön asuminen Pohjoismaassa perustuu maan kansalliseen lainsäädäntöön. Erimielisyystilanteessa Pohjoismaiden toimivaltaisten laitosten tulee yhdessä määritellä, missä maassa henkilön pääasialliset intressit ovat. Jos on epäselvyyttä siitä, mitä lainsäädäntöä tulee soveltaa johonkin henkilöön, tämän katsotaan asuvan siinä Pohjoismaassa, jossa hän on väestökirjanpidon mukaan kirjoilla.

Quebec

[Sosiaaliturvasopimusjärjestely](#) on tullut voimaan samanaikaisesti Kanadan sosiaaliturvasopimuksen kanssa 1.2.1988. Sopimusjärjestelyn 12.7.1995 allekirjoitettu muutos on tullut voimaan 1.9.1998. Sopimusjärjestelyyn liittyy toimeenpanosopimus, jota on muutettu samanaikaisesti sopimusjärjestelyn kanssa.

Sopimusta sovelletaan Quebecin provinssin ja Suomen alueella.

Sopimusta sovelletaan Suomen osalta työeläkelainsäädäntöön, tapaturmavakuutuslainsäädäntöön, sairausvakuutukseen lukuun ottamatta äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa sekä julkiseen terveydenhuoltolainsäädäntöön.

Sopimusta sovelletaan sopimusmaiden kansalaisiin, pakolaisiin ja kansalaisuudettomiin ja muihin henkilöihin, jotka kuuluvat jommankumman sopimusvaltion lainsäädännön piiriin henkilöihin sekä henkilöihin, jotka ovat saavuttaneet sen lainsäädännön mukaisia oikeuksia.

Jollei sopimuksessa määrätä toisin, Suomen lainsäädäntöä sovelletaan kaikkiin edellisessä kappaleessa mainittuihin henkilöihin, jotka asuvat jommankumman sopimuspuolen alueella yhdenvertaisesti Suomen kansalaisiin nähden.

Työskentelyperusteisiin etuuksiin (työeläke- ja tapaturmavakuutus) sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä ja Suomen asumisperusteisiin etuuksiin (sairausvakuutus ja julkiset terveystalvet) asuinmaan lainsäädäntöä.

Erityiset lainvalintamääräykset

Sopimuksessa on lisäksi useita sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä:

- Valtion palveluksessa olevat kuuluvat asemamaan lainsäädännön piiriin, jos he ovat tämän maan kansalaisia tai he asuvat asemamaassa. Työnantajavaltion kansalaiset saavat valita myös kotimaansa sosiaaliturvan.
- Lähetetyt työntekijät kuuluvat edelleen lähtövaltion lainsäädännön piiriin enintään kolmen vuoden ajan. Jatkosta on mahdollista sopia maiden kesken.
- Lähetetyn työntekijän mukana lähtevä puoliso ja huollettavat kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työskentelevä perheenjäsen, jolleivät he itse työskentele.
- Kansainvälisen liikenteen palveluksessa molempien valtioiden alueella työskentelevä henkilö kuuluu asuinvaltionsa, työnantajan kotipaikan tai sivutoimipaikan lainsäädännön piiriin.

Sopimusosapuolten viranomaiset voivat sopia poikkeuksista kaikkiin sovellettavaa lainsäädäntöä koskeviin määräyksiin.

Suomen osalta yhdyselimet ovat Kansaneläkelaitos (sairausvakuutus), Eläketurvakeskus (työeläkevakuutus) ja Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto (tapaturmavakuutus).

Quebecin yhdyselin on

Direction des équivalences et des entetes de sécurité sociale (DÉESS)
454, Place Jacques-Cartier
Montréal (Quebec) H2Y 3B3
Canada

Saksa

Sosiaaliturvasopimus on tullut voimaan 1.8.1998. Sillä on kumottu vuonna 1979 allekirjoitettu vanha sosiaaliturvasopimus päättöpöytäkirjoineen, vuonna 1985 allekirjoitettu toimeenpanosopimus ja vuonna 1979 allekirjoitettu sopimus työttömyysetuuksista.

Sopimusta sovelletaan Saksan ja Suomen alueella. Lisäksi sopimuksessa määrätään, että etuudet maksetaan sopimusmaiden kansalaisille EU/ETA-maiden ulkopuolelle samalla tavalla kuin maksajamaan omille kansalaisille. Tätä määräystä sovelletaan myös henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta. Asetuksessa 1408/71 ei ole tällaista määräystä.

Sopimusta sovelletaan asetuksen 1408/71 piiriin kuuluviin etuuksiin lukuun ottamatta työttömyysetuuksia ja perhe-etuuksia. Näihin sovelletaan kuitenkin sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia määräyksiä.

Sopimusta sovelletaan jommankumman sopimusvaltion lainsäädännön piiriin kuuluviin tai kuuluneisiin henkilöihin, jollei heihin sovelleta asetusta. Erikseen määrätyissä tapauksissa sopimusta sovelletaan myös asetuksen piiriin kuuluviin henkilöihin.

Asetuksen 3 artiklaa (yhdenvertaisuus) ja 10 artiklaa (asumista koskevasta edellytyksestä luopuminen) sovelletaan sopimuksen perusteella vain sopimuspuolten kansalaisiin ja heidän perheenjäseniinsä.

Sopimuksen piiriin kuuluviin henkilöihin sovelletaan pääosaa asetuksen 1408/71 ja täytäntöönpanoasetuksen määräyksistä sellaisenaan. Lainvalinnan osalta sovelletaan täysin asetuksen määräyksiä.

Sopimuksen perusteella voidaan tunnustaa ja täytäntöön panna toisen sopimusvaltion tuomioistuimen tai vakuutuslaitoksen sosiaaliturvamaksuja tai muita vaateita koskeva päätös/asiakirja. Vastaava säännös oli myös aikaisemmassa sopimuksessa. Määräys koskee paitsi sosiaaliturvamaksuja, myös sosiaaliturvalaitoksen takaisinperintäpäätöksiä. Määräyksen perusteella voidaan toisessa sopimusmaassa tehty takaisinperintäpäätös toimeenpanna ulosottoimin samoin edellytyksin kuin samassa maassa tehty päätös. Määräys koskee myös tilanteita ja henkilöitä, joissa sovelletaan asetusta. Asetuksessa 1408/71 ei ole tällaista määräystä.

Jos takaisinperintäpäätös koskee Saksaan muuttanutta henkilöä, eikä perintää voida suorittaa etuuksista, voidaan päätös toimittaa Saksaan täytäntöönpanoa varten. Asiakirjat ja lainvoimainen päätös toimitetaan asianomaiselle etuusosastolle, joka toimittaa ne edelleen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle.

Sopimusta sovellettaessa käytetään asetuksen 1408/71 lomakkeita, joista viivataan yli kirjain E, joka korvataan merkinnällä FIN/D. Mallilomakekansioon lähetetään malli, miten E 100 -sarjan lomakkeet muutetaan vastaamaan tätä sopimusta. E 300 ja 400 -sarjan lomakkeita ei käytetä.

USA

Sosiaaliturvasopimus on tullut voimaan 1.11.1992.

Sopimus koskee pääasiassa eläkkeitä. Kelan eläkkeistä sen piiriin kuuluvat vanhuuseläke ja yleinen perhe-eläke. Työkyvyttömyyseläkkeestä sopimuksessa on vain ulkomaille maksamista koskeva säännös.

Vammaisetuudet ja eläkkeensaajien asumistuki eivät kuulu sopimuksen piiriin.

Sopimuksen piiriin kuuluvat lisäksi työeläkejärjestelmän eläkkeet.

Lähetettyjen työntekijöitten ja muiden tilapäisesti toisessa sopimusmaassa työskentelevien osalta sopimus koskee sairaus- ja vanhempainvakuutusta sekä lapsilisää.

Lisäksi sopimuksessa on työnantajain sosiaaliturvamaksuja koskeva säännös.

Sopimuksen piiriin kuuluvat liittovaltion vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet.

Sopimusta sovelletaan kansalaisuudesta riippumatta Suomen tai Yhdysvaltojen edellä tarkoitetun lainsäädännön piiriin kuuluviin tai kuuluneisiin henkilöihin ja näiden perheenjäseniin ja edunsaajiin. Kansaneläkettä ja perhe-eläkettä koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain Suomen tai Yhdysvaltojen kansalaisiin.

Sopimusvaltion alueella asuvat toisen sopimusvaltion kansalaiset, pakolaiset ja valtiottomat henkilöt rinnastetaan asuinmaan omaan kansalaiseen, kun sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä, joka koskee oikeuksia etuuksiin ja etuuksien maksamista. Yhdenvertaisen kohtelun piiriin kuuluvat myös näiden perheenjäsenet ja edunsaajat.

Toisessa sopimusvaltiossa asuminen ei pääsääntöisesti saa rajoittaa etuuden maksamista. Kansaneläkkeisiin tätä säännöstä sovelletaan kuitenkin vain sopimuksessa erikseen määritellyin edellytyksin.

Yhdysvaltain lainsäädännön piiriin kuuluvan Suomessa asuvan henkilön ansiotyöstä tai yrittäjätoiminnasta saaduista tuloista ei peritä sopimuksen mukaan Suomen lainsäädännön mukaisia vakuutusmaksuja.

Määräystä sovelletaan työnantajan sosiaaliturvamaksuja koskevaan lainsäädäntöön sekä sairausvakuutus- ja työeläkemaksuihin.

Sopimuksessa on myös määräys oikeudesta käyttää omaa kieltään (sopimusmaiden viralliset kielet).

Pääperiaate on, että sovelletaan sen maan lainsäädäntöä, jonka alueella henkilö työskentelee. Henkilöön sovelletaan kansaneläkelakia ja yleistä perhe-eläkelakia vain, jos hän asuu tai on asunut Suomessa.

Yrittäjätoimintaa molemmissa maissa harjoittava kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin.

Koska sopimuksen piiriin kuuluvat vain eläkelait ja lähetettyjen ja vastaavien työntekijöiden osalta sairausvakuutus ja lapsilisät, muihin etuuksiin sovelletaan soveltamisalalakia.

Eräiltä osin sopimus määrää vain vapautuksen sosiaaliturvamääräyksistä (4 art. 6 kohta a- alakohta). Tällöin sovelletaan kaikkiin etuuksiin soveltamisalalakia, ellei sopimusmääräys vapauta kyseistä henkilöä Suomen sosiaaliturvasta.

Erityiset lainvalintamääräykset

Sopimuksessa on lisäksi useita sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia erityismääräyksiä:

- Lähetetyt diplomaatit perheenjäsenineen sekä muut Wienin sopimuksen perusteella asemamaan sosiaaliturvasta vapautetut eivät kuulu vastaanottajavaltion lainsäädännön piiriin.
- Muut valtion palveluksessa olevat kuuluvat työnantajavaltion lainsäädännön piiriin.
- Lähetetyt työntekijät kuuluvat edelleen lähtövaltion lainsäädännön piiriin enintään viiden vuoden ajan. Jatkosta on mahdollista sopia maiden kesken.

- Lähetettyjen työntekijöiden, kahdessa maassa toimivien yrittäjien ja poikkeuspäätöksellä toisen kuin työskentelyvaltion lainsäädännön piiriin kuuluvien mukana seuraavien perheenjäsenten katsotaan Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa asuvan siinä maassa, jonka piiriin työntekijä kuuluu.
- Jos aluksen päällystön tai miehistön jäsenenä työskentelevä henkilö kuuluisi molempien sopimusvaltioiden lainsäädännön piiriin, häneen sovelletaan lippumaan lainsäädäntöä.

Poikkeusmääräyksen perusteella kummankin valtion toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia, että joku henkilö tai henkilöryhmä vakuutetaan toisin kuin sopimuksen lainvalintamääräykset edellyttäisivät.

Suomessa kansaneläke- ja perhe-eläkeasioissa yhdyselimenä toimii Kansaneläkelaitos ja työeläkeasioissa Eläketurvakeskus. Yhdysvalloissa yhdyselin on sosiaalivakuutushallinto:

Social Security Administration
Office of International Operations
Totalisation
P.O. Box 17049
Baltimore, MD 21235
USA

Sosiaaliturvasopimuksen tarkoituksena toimivaltaisena viranomaisena Suomessa on sosiaali- ja terveysministeriö ja Yhdysvalloissa terveys- ja sosiaaliministeri.

Viro

Suomen ja Viron välillä on solmittu uusi kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus, joka on tullut voimaan 1.11.2006. Samalla aikaisempi 1.10.1997 voimaan tullut sopimus on lakannut. Kuitenkin aikaisemman sopimuksen VII osan (Muut määräykset) artikloita 23–31 sovelletaan edelleen soveltuvin osin.

Sopimusta sovelletaan Viron ja Suomen alueella ja se koskee vain Suomen kansaneläkkeitä, lapsikorotusta ja eläkkeensaajien hoitotukea. Muita etuuksia sopimus ei koske.

Tämän sopimuksen perusteella hakija ei voi saada Viron eläkkeitä, koska ne edellyttävät työntekoa Virossa. Jos Virossa asuva saa kansallisen lainsäädännön perusteella Viron kansaneläkettä (rahvapensio), sen maksaminen lakkaa, kun saajalle myönnetään mikä tahansa muu eläke Virossa tai muusta maasta.

Suomen kansaneläkkeen voi saada sopimuksen perusteella sopimusmaan lainsäädännön piiriin kuuluva tai kuulunut sellainen sopimusmaan kansalainen, pakolainen tai valtioton henkilö, johon ei sovelleta EY-asetusta 1408/71, ts. joka ei ole eikä ole ollut työntekijä. Kysymykseen tulee myös edellä mainitun henkilön perheenjäsen.

Intia

Suomen ja Intian sosiaaliturvasopimuksella on Suomessa vaikutusta ainoastaan työeläkejärjestelmän eläkkeissä. Sopimus ei koske Kelan kansaneläkettä, eikä muitakaan Kelan etuuksia. Esimerkiksi Suomesta Intiaan työkomennukselle lähetettävän työntekijän oikeus Kelan sosiaaliturvaan määräytyy jatkossakin yksinomaan Suomen oman lainsäädännön perusteella, ilman että maiden välinen sosiaaliturvasopimus vaikuttaa asiaan. Samoin Intiasta Suomeen työntekijänä tai muulla perusteella tulevan henkilön oikeus Kelan sosiaaliturvaan ei miltään osin määräydy sopimuksen perusteella.

1.3. Suomeen muutto

Suomeen muuttavan henkilön oikeus päästä asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin riippuu seuraavista seikoista:

- muuttaako henkilö Suomeen vakinaisesti asumaan vai tilapäisesti oleskelemaan
- onko muuttaja työntekijä tai yrittäjä vai ei-aktiivi, joissakin tapauksissa asiaan vaikuttaa työntekijän/yrittäjän perheenjäsenen asema
- ratkaistaanko asia kansallisen lain, EU-lainsäädännön vai sosiaaliturvasopimuksen mukaan
- mikä etuus on kyseessä.

Muuttaja voi tulla Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin myös vain osittain ja eri etuuksien piiriin eri aikoina.

1.3.1. Laillinen oleskelu

Vakuutetulta edellytetään laillista maassa oleskelua (SovAL 3 c §). Kerran vakuutetuksi rekisteröity henkilö on vakuutettu niin kauan kuin oleskelu Suomessa on laillista ja asuminen täällä jatkuu soveltamisalain 3 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Passin tai vastaavan asiakirjan voimassaolo

Ulkomaan kansalaisella tulee Suomessa oleskellessaan olla voimassa oleva passi.

Oleskeluluvan voimassaolo ei kuitenkaan ole sidottu passin voimassaoloon. Tämä tarkoittaa sitä, että jos passi oleskeluluvan voimassaolon aikana umpeutuu, eikä ulkomaalainen hanki heti uutta matkustusasiakirjaa, oleskelu ei muutu laittomaksi. Oleskelulupa pysyy edelleen voimassa. Sen sijaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen passi on voimassa.

Muukalaispassi ja pakolaisen matkustusasiakirja

Muukalaispassi voidaan myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jos tämä ei voi saada passia kotimaansa viranomaiselta, jos hän on kansalaisuudeton tai jos siihen on muutoin erityinen syy. Ulkomaalaiselle, joka on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi, myönnetään muukalaispassi. Joissakin tapauksissa muukalaispassi voidaan myöntää myös ulkomailla oleskelevalle. Ulkomaalaiselle, joka on saanut pakolaisaseman, myönnetään pakolaisen matkustusasiakirja. Muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan myöntää Suomessa oleville Maahanmuuttovirasto, ulkomailla oleville Suomen edustusto. Näiden asiakirjojen voimassaolon pidentää kihlakunnan poliisilaitos. Ulkomaalaisella tulee siis Suomessa ollessaan olla joko passi, muukalaispassi taikka pakolaisen matkustusasiakirja.

1.3.1.1. Oleskelulupa

Milloin oleskelulupaa vaaditaan

Pohjoismaan kansalainen ei tarvitse lainkaan oleskelulupaa. Muu Eu/Eta-kansalainen ja sveitsiläinen voi oleskella maassa kolme kuukautta esittämällä passin tai henkilötodistuksen. Pitempiaikaiseen oleskeluun riittää oleskeluoikeuden rekisteröinti poliisilla. Jos hänen perheenjäsenensä on kolmannen maan kansalainen, tälle myönnetään määräaikainen

oleskelukortti. Viiden vuoden yhtäjaksoisen ja laillisen Suomessa asumisen jälkeen unionin kansalainen on oikeutettu pysyvään oleskeluun. Pysyvä oleskelukortti myönnetään myös perheenjäsenelle, joka on kolmannen maan kansalainen.

Eu-/Eta-valtion tai Sveitsin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnin puuttuminen ei tee oleskelua maassa laittomaksi, eikä rekisteröimättömyys siten ole este myönteiselle vakuuttamispäätökselle, jos vakuuttamisen edellytykset muutoin ovat olemassa.

Muilta muuttajilta vaaditaan oleskelulupa. Kela saa oleskelulupia myöntäviltä viranomaisilta sähköisesti tiedot kokonaan uusista oleskeluluvista, jatkoluvista, hylätyistä oleskelulupahakemuksista sekä lupien muutoksista.

Oleskelulupa tulee olla myönnetty yhteensä vähintään vuodeksi. Sen ei tarvitse ulottua Suomeen muuttopäivästä vuotta eteenpäin, mutta sen on oltava edelleen voimassa muuttohetkellä. Vuoden oleskelulupa voi koostua myös lyhyemmistä peräkkäisistä luvista. Tällöin maahanmuuttajaa voidaan pitää takautuvasti Suomeen tulosta alkaen vakuutettuna, jos hänellä on siitä alkaen voimassa oleskelulupa ja hän on tosiasiallisesti asunut Suomessa siitä lukien.

Jos oleskelulupa on myönnetty alle vuodeksi ulkomaalaislain 53 § 1 tai 2 momentin perusteella, oleskelulupavaatimuksen katsotaan täyttyvän. Oleskelulupa on tällöin myönnetty siitä syystä, että henkilön passi on voimassa alle vuoden ajan luvan myöntämisestä tai perhesiteen perusteella Suomeen muuttavan henkilön Suomessa asuvan perheenjäsenen oleskelulupa on voimassa alle vuoden ajan luvan myöntämisestä.

SovAL 3 c §:n mukainen oleskelulupavaatimus täyttyy myös Suomessa jätetyn oleskelulupahakemuksen käsittelyaikana, jos oleskelulupa hakemuksen perusteella myönnetään. Katso tilanteista lisää UlkL 60 §. Kyseinen ulkomaalaislain kohta ei näy Kelaan siirtyvissä tiedoissa oleskeluluvan myöntöperusteena. Useimmiten kyseessä on Suomen kansalaisen, EU-jäsenvaltion kansalaisen tai Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön puoliso tai perheenjäsen. Jos vakuuttamisen edellytykset täyttyvät, henkilö voidaan vakuuttaa oleskelulupahakemuksen jättämisestä lukien. Ratkaisu voidaan tehdä sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty.

Esimerkki

Suomen kansalaisen aviopuoliso on muuttanut puolisonsa luokse Suomeen ennen joulua ja jättää oleskelulupahakemuksen 7.1.2014. perheeseen on syntymässä lapsi heinäkuussa 2014.

Ulkomaalaislain säännösten mukaisesti Suomen kansalaisen perheenjäsen voi hakea oleskelulupaa Suomessa jo oleskellessaan. Kun lupa myöhemmin myönnetään, täyttyvät vakuuttamisen edellytykset oleskelulupahakemuksen jättämisestä 7.1.2014 lukien. Vanhempainpäivärahojen 180 päivän edellytyksen täyttymiseksi laskettavat päivät alkavat tästä.

Oleskeluluvat jaetaan seuraaviin ryhmiin

- pysyvä oleskelulupa P
- määräaikainen jatkuva oleskelulupa A
- määräaikainen tilapäinen oleskelulupa B
- pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen oleskelulupa P-EY

Työntekijän oleskelulupaan sisältyy työ- ja elinkeinotoimiston osaratkaisu. Työ- ja elinkeinotoimiston tekemän osaratkaisun jälkeen Maahanmuuttovirasto tai poliisi tekee oleskelulupapäätöksen.

Oleskelulupa vakinaista asumista ratkaistaessa

Perusteet, joilla ratkaistaan soveltamisalalaissa edellytetty vakinainen asumistarkoitus, ovat pitkälti samat kuin ulkomaalaislaissa ja oleskelulupakäytännössä olevat edellytykset jäädä Suomeen asumaan. Oleskelulupastatusluokitus on kuitenkin lupahallinnollinen jaottelu, joka ei

välttämättä osoita oleskelun tosiasiallista tarkoitusta. Kela ratkaisee itse, katsotaanko henkilö Suomessa vakinaisesti asuvaksi, ja oleskeluluvan status on vain yksi tekijä, jonka perusteella asiaa arvioidaan. Lupastatuksella voidaan kuitenkin katsoa olevan merkitystä seuraavasti.

Jos maahanmuuttajalla on pysyvä oleskelulupa P, hänen katsotaan yleensä muuttaneen vakinaisesti Suomeen, ellei hän ilmoita tullessaan määräajaksi tai tilapäisesti. Samoin jatkuva määräaikainen oleskelulupa A viittaa vakinaiseen asumistarkoitukseen.

Euroopan unionin alueella erityisosajana työskentelevälle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn sinisen kortin (= oleskelulupa) haltijan ja tämän perheenjäsenten katsotaan soveltamisalalakia sovellettaessa asuvan Suomessa vakinaisesti.

Muun EU/ETA-maan taikka Sveitsin kansalainen, joka on rekisteröitynyt tänne, katsotaan vakinaisesti Suomessa asuvaksi, ellei maassaolon syystä muuta ilmene (oleskelu täällä on tarkoitettu lyhytaikaiseksi). Sama koskee hänen perheenjäsentään, jolla on määräaikainen oleskelulupakortti.

Alle vuoden oleskelulupa

Erityisestä syystä henkilön voidaan katsoa asuvan Suomessa, vaikka hänellä on alle yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa, jos oleskeluluvan jatkamiselle ei ole estettä.

Säännöksen tarkoittamana erityisenä syynä on yleensä se, että muutoin vähintään vuodeksi annettava lupa muodollisista tai menettelyllisistä syistä annetaan alle vuodeksi. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että passin voimassaolo on rajoitettu tai myöhemmin Suomeen tulevan perheenjäsenen luvan päättymisajankohdaksi määrätään sama kuin muilla perheenjäsenillä.

Myös työntekijällä voi olla alle vuodeksi myönnetty oleskelulupa, jos työsuhde kestää alle vuoden ajan. Alle vuodeksi myönnetty työntekijän oleskelulupa täyttää SovAL 3 c §:n oleskelulupavaatimuksen.

Työnteko-oikeus

Jos kolmannelta maasta Suomeen työhön tuleva henkilö ei muuta Suomeen vakinaisesti asumaan, hän voi 1.1.2014 alkaen kuulua sosiaaliturvaan SovAL 3 b:n nojalla työntöön perusteella. SovAL 3 c §:n mukainen oleskelulupavaatimus täyttyy, kun henkilöllä on ulkomaalaislain

- 78 § 1 mom,
- 78 § 2 mom, tai
- 78 § 3 mom 1, 2, 4, 5 tai 7 -kohdan

mukainen työnteko-oikeus, vaikka lupa olisi myönnetty alle vuodeksi. Katso lisää SovAL 3 c § ja UlkL 78 §, joka on tullut voimaan 1.1.2014. Ennen 1.1.2014 myönnetyt oleskeluluvat, joihin sisältyy työnteko-oikeus vastaavin perustein, täyttävät myös oleskelulupavaatimuksen.

Tieto työnteko-oikeuden perusteesta siirtyy Kelaan sähköisesti oleskeluluvan myöntötiedon yhteydessä. Oleskelulupa myönnetään aluksi yleensä työsopimuksen voimassaolon ajalle.

Tehdessäsi vakuuttamisratkaisua työntekijälle, tarkista henkilön työnteko-oikeus.

Lue lisää työnteko-oikeuden kestosta.

Lapsen vakuuttaminen

Ulkomaan kansalaisuuden omaavien vanhempien Suomessa syntyvän lapsen vakuuttaminen ja esimerkiksi lapsilisän maksaminen heti syntymästä lukien ei edellytä oleskeluluvan voimassaoloa, jos lapsen vanhemmat ovat Suomessa vakinaisesti asuvina vakuutettuja ja heidän oleskelulupansa ovat voimassa. Jos vanhemmat ovat asuvana vakuutettuja, ei lapsesta pyydetä hakemuslomaketta Y 77. Tee lapselle, joka on kolmannen maan kansalainen, vakuuttamispäätös

yhden vuoden määräajalle. Päätöksessä vanhempia kehoitetaan hakemaan lapselle oma oleskelulupa edellytyksenä vakuuttamisen jatkamiselle. Jos lapsella ei ole voimassaolevaa oleskelulupaa, tai lupaa ei ole poliisilta haettu hänen täyttäessään 8 kuukautta, lähetetään hänelle eräajolla kirje, jossa kerrotaan oleskeluluvan tai oleskelulupahakemuksen vireilläolon olevan edellytys vakuuttamisen jatkamiselle yhden vuoden ikään ulottuvan määräaikaisen päätöksen jälkeen. Lapsen vakuuttamisesta annetaan tarkistuspäätös siten, että lapsi vakuutetaan asumisen perusteella toistaiseksi, kun saadaan tieto joko lapselle haetusta tai myönnetystä oleskeluluvasta. Lapsen vakuuttamiseksi toistaiseksi riittää, että oleskelulupa on laitettu vireille. Oleskeluluvan myöntämistä ei tarvitse jäädä odottamaan.

1.3.1.2. Oleskeluluvan seuranta

Hakemus määräaikaisen oleskeluluvan uusimiseksi on jätettävä ennen edellisen luvan voimassaolon päättymistä. Kun jatkohakemus on jätetty ennen edellisen luvan päättymistä, on maassa oleskelu aina laillista jatkohakemuksen käsittelyn ajan ja henkilö pidetään vakuutettuna. Näin siinäkin tapauksessa, että oleskelulupa evätään. Ulkomaalainen on laillisesti Suomessa myös niin kauan kuin asian käsittely muutoksenhakuasteissa kestää eli kunnes asiassa annettu päätös on lainvoimainen.

Jos hän on kuitenkin suostunut poistumaan maasta ennen muutoksenhakuasian käsittelyä, loppuu laillinen oleskelu maasta poistumiseen. Jos ulkomaalainen jää Suomeen, vaikka jatkolupa evätään, hänet voidaan karkottaa. Tällöin ulkomaalaista pidetään laillisesti maassa oleskelevana myös karkotusasian käsittelyn ajan, mikäli hän on hakenut ajoissa jatko-oleskelulupaa. Henkilöä voidaan tässä tapauksessa pitää edelleen vakuutettuna niin kauan kunnes karkotuspäätös on lainvoimainen. Myös etuudet maksetaan tällöin keskeytyksettä.

Jos ulkomaalainen ei hae oleskeluluvallensa jatkoa, tai ei tee tätä ennen edellisen luvan päättymistä, ei hänen maassa oleskelunsa ole enää laillista edellisen luvan päättymisestä lukien. Jos uusi lupa myönnetään, sitä ei yleensä myönnetä ajallisesti suoraan edellisen luvan jatkoksi.

Oiwaan muodostuu työ, mikäli oleskelulupaa ei ole haettu kohtuullisen ajan kuluessa edellisen luvan päättymisestä. Vakuuttaminen päätetään oleskeluluvan päättymispäivään, mikäli uutta oleskelulupaa ei ole haettu. Jos jatko-oleskelulupa on haettu kohtuullisessa ajassa ja jatkolupa myönnetään, henkilö pysyy vakuutettuna ilman katkosta. Vireillä olevaan oleskelulupahakemukseen annettavaa päätöstä ei tarvitse erikseen seurata, vaan henkilö on vakuutettu, jos uusi oleskelulupahakemus on laitettu vireille kohtuullisessa ajassa. Mikäli oleskeluluvan jatkohakemus hylätään, muodostuu tästä työ Oiwaan.

Jos vakuuttaminen päättyy, oikeus soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin katkeaa. Jos lapsen vakuuttaminen päättyy, lapsilisää ei makseta kyseisen lapsen osalta. Oikeus kotihoidon tukeen säilyy, jos perheellä on kotikunta.

Jos jatkolupa myönnetään myöhässä jätetyn hakemuksen perusteella, täyttyy oleskelulupavaatimus jatkolupahakemuksen käsittelyaikana. Luvan myöntämisen jälkeen henkilö voidaan vakuuttaa takautuen jatkolupahakemuksen jättämisestä lukien. Jos etuuksien, esim. lapsilisän, maksaminen on keskeytetty, myönnetään etuudet takautuen luvan käsittelyajalle.

Jollei jatkolupaa ole haettu ajoissa ja jatkolupahakemus on hylätty, ei ulkomaalaista pidetä laillisesti Suomessa oleskelevana myöskään myöhässä haettua oleskelulupaa koskevan muutoksenhaun aikana.

Jos oleskeluluvalla ei myönnetä jatkoa ja henkilö on edelleen Suomessa, hänet voidaan karkottaa. Jos oleskeluluvan jatkoa ei ole haettu ennen edellisen luvan päättymistä, ei maassa oleskelu ole laillista karkotusasian käsittelyn aikana. Karkottamispäätökseen voidaan hakea muutosta. Jos muutoksenhaun perusteella karkottamispäätös peruutetaan, muuttuu oleskelu lailliseksi edellisen

oleskeluluvan päättymisestä lukien. Vakuuttamista koskeva päätös ja evätyt etuudet on tällöin oikaistava.

Työntekijän oleskeluluvan seuranta

Myös työntekijän oleskeluluvan omaavan henkilön tulee hakea jatkolupaa ennen edellisen oleskeluluvan päättymistä. Jos samaa työnantajaa tai ammattialaa koskeva työntekijän jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, henkilö saa jatkaa aiemman luvan mukaista työntekoa samalla ammattialalla tai saman työnantajan palveluksessa, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi (UlkL 80 §). Työnteko-oikeus säilyy uuden lupahakemuksen käsittelyn ajan.

Poikkeuksena edellä mainittuun on se, jos oleskelulupa on myönnetty UlkL 77 §:n 1 momentin 9-12 kohdan perusteella, työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaolon päättyessä. Tällöin työnteko-oikeutta ei ole jatkolupahakemuksen käsittelyn aikana.

Työntekijän vakuuttamispäätös on määräaikainen. Oleskeluluvan jatkumista ei varsinaisesti seurata, jos oleskelulupa ja vakuuttaminen päättyvät samaan aikaan. Työntekijän tulee toimittaa Kelaan selvitys työntekojen jatkumisesta ja ajoissa jätetyn jatkolupahakemuksen tulee olla vireillä, jotta vakuuttamisesta voidaan antaa myönteinen jatkopäätös. Mikäli jatko-oleskelulupaa on haettu edellisen luvan päättymisen jälkeen, työnteko-oikeus ei ole voimassa luvan käsittelyn aikana. Tällöin työntekojen perusteella vakuutettu henkilö ei täytä SovAL 3 c §:n mukaista oleskelulupavaatimusta, eikä häntä voida vakuuttaa ennen kuin uusi oleskelulupa on myönnetty.

Jos työntekijä vakuuttamisen jatkamista koskevan asian yhteydessä täyttää vakinaisen asumisen kriteerit, tulee jatko-oleskelulupahakemuksen olla vireillä, ennen kuin vakuuttamispäätöstä voidaan antaa.

1.3.1.3. Työntekoon oikeuttava viisumi

Kolmannesta maasta tulevalla henkilöllä on oikeus tehdä työtä Suomessa ilman oleskelulupaa enintään kolmen kuukauden ajan.

Schengen-valtiot ovat yhteisesti päättäneet ulkovaltojen kansalaisten liikkumisesta alueellaan ja minkä valtioiden kansalaisilta vaaditaan viisumi.

Schengen-valtioita ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tsekki, Unkari ja Viro.

Viisumivollisen maan kansalaisella tulee aina olla viisumi saapuessaan Schengen-valtioiden alueelle. Kuitenkin, jos viisumivollisen maan kansalaisella on jonkin Schengen-valtion myöntämä oleskelulupa, hän ei tarvitse viisumia siirtyessään toiseen Schengen-maahan. Tällöin oleskelun keston on oltava alle 3 kuukautta ko. maassa.

Kaikkien maiden kansalaisilta ei edellytetä viisumia. Viisumivapaan maan kansalainen voi saapua Suomeen (Schengen-alueelle) edellyttäen, että hänellä on voimassaoleva passi tai muu Suomen hyväksymä matkustusasiakirja. Viisumivapaan maan kansalainen saa oleskella Schengen-maiden alueella 90 päivää puolen vuoden aikana siitä päivästä, jolloin hän on ensimmäistä kertaa ylittänyt Schengen-alueen ulkorajan.

Mikäli viisumilla tai viisumivapaasta maasta saapuneen kolmannen maan kansalaisen oleskelu Suomessa jatkuu pidempään kuin 3 kuukauden ajan, tulee henkilöllä olla oleskelulupa.

Henkilö voi viisumilla, tai viisumivapaasta maasta saapuvana myös ilman viisumia, työskennellä Suomessa laillisesti myös ennen oleskeluluvan hakemista ja saamista. Jos henkilölle myönnetään

oleskelulupa 3 kk kuluessa maahantulosta, hän voi työskennellä ja hänet voidaan vakuuttaa työskentelyn aloittamisesta lukien, jos muut vakuuttamisen edellytykset täyttyvät.

Kela ei saa viisumiviranomaisilta suoraan tietoa myönnettyistä viisumeista tai viisumivapaudesta. Asiakkaan tulee itse esittää selvitys viisumista/viisumivapaudesta, jos se todetaan tarpeelliseksi vakuuttamisasian yhteydessä.

1.3.2. Asumisen perusteella vakuuttaminen

Suomeen vakinaisesti asumaan muuttava henkilö kuuluu useimmiten lähes koko Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin, vain työttömyysturvan peruspäivärahassa ja osittain sairausvakuutuksen etuuksissa vaaditaan lisäksi työskentelyedellytyksen täyttymistä.

Soveltamisalain mukaan Suomeen muuttavan henkilön voidaan katsoa asuvan Suomessa jo maahan tulosta lukien, jos

1. hänen tarkoituksenaan on jäädä tänne vakinaisesti asumaan (SovAL 1573/1993 3 a §),
2. hänellä on yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa, milloin sellainen lupa häneltä vaaditaan (SovAL 1573/1993 3 c §) ja
3. maassa oleskelu ja työskentely on laillista (SovAL 3 c §).

Sairausvakuutuslaissa (SVL 1224/2004 1 luku 2 §), työttömyysturvalaissa (TTL 1290/2004 1 luku 8 §), sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa (KKRL 566/2005 1 luku 2 §) on erikseen määräykset siitä, milloin henkilö kuuluu näiden lakien piiriin. Vakainainen asuminen ratkaistaan kuitenkin soveltamisalain mukaisesti. Työttömyysturvalaissa ei ole laillisen oleskelun eikä siten voimassa olevan oleskeluluvan edellytystä.

Kotikuntalaissa määrätään, milloin Suomeen tullut henkilö saa täältä kotikunnan eli milloin hänet katsotaan kotikuntalain mukaan Suomessa asuvaksi. Lue lisää kotikuntalakiin perustuvasta maassa asumisesta ja sen piiriin kuuluvista Kelan etuuksista.

1.3.2.1. Vakainainen asumistarkoitus

Maahanmuuttaja ilmoittaa itse, muuttaako hän Suomeen vakinaisesti asumaan. Ulkomaalaiselta, joka tarvitsee oleskeluluvan, edellytetään, että hän ilmoittamassaan tarkoituksessa voi jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan. Lisäksi edellytetään, että hän tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Soveltamisalain 3 a §:ssä painotetaan Suomeen muuton vakinaisuuden arvioinnissa henkilön olosuhteiden kokonaisvaltaista arviointia. Soveltamisalalla (SovAL 1573/1993 3 a § 2 mom.) on lueteltu esimerkkejä seikoista, jotka yleensä osoittavat Suomeen muuton vakinaisuutta. Jos henkilön olosuhteet kokonaisuudessaan viittaavat asumisen vakinaisuuteen, tulee vakuuttamispäätöksessä henkilön asuminen myös ratkaista näin, vaikkei yksikään mainitussa lainkohdassa oleva yksittäinen seikka täytyisi hänen kohdallaan.

1.3.2.1.1. Vakainaista asumista osoittavat olosuhteet

[Paluumuuttaja](#)

[Perheenjäsen](#)

[Pakolainen](#)

[Sininen kortti](#)

Paluumuuttaja

Muuttajan, joka on aikaisemmin asunut Suomessa tai on suomalaista syntyperää, katsotaan asuvan täällä vakinaisesti, ellei tulon syystä ilmene, että kyse on vain tilapäisestä oleskelusta, esim. opiskelusta. Vakinaisesti asuvana hänet myös sairausvakuutetaan.

Esimerkki

Suomalainen perhe asuu ulkomailla, mutta ilmoittaa muuttavansa Suomeen vakinaisesti asumaan kesäaikana. Jos menettely on toistuvaa, on mietittävä vakuuttamispäätöstä annettaessa, onko perheen tarkoitus muuttaa vakinaisesti Suomeen sekä kumpaan maahan perheellä on kiinteämmät siteet. Vakuuttaminen lyhyiksi jaksoiksi säännöllisin väliajoin ei ole tarkoituksenmukaista.

Suomessa aikaisemmin asuneen ulkomailla työskentelevän, opiskelevan tai muuten asuvan henkilön palatessa Suomeen esimerkiksi kesäloman ajaksi tarkoituksenaan muutaman kuukauden Suomessa oleskelun jälkeen lähteä taas samaan maahan samassa tarkoituksessa, ei yleensä katsota palaavan Suomeen vakinaisesti tuon muutaman kuukauden ajalle. Henkilö voi tänä aikana joko kuulua Suomen sosiaaliturvaan samalla perusteella kuin ulkomailla oleskellessaan tai kuulua toisen maan sosiaaliturvaan. Jos Suomessa oleskeltu aika on muutamaa kuukautta pidempi (esim. 4-5 kk), eikä henkilö EU-lainsäädännön perusteella kuulu toisen maan sosiaaliturvaan, voidaan paluuta pitää yleensä vakinaisena.

Jos henkilö muuttaa Suomeen toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta, tulee hänen tehdä muuttoilmoitus lähtövaltioon. Jos Suomeen paluu on ilmoitettu pitkälti takautuen, tulee selvittää, onko asiakas oleskellut Suomeen paluun jälkeen lähtövaltiossa ja jos on, onko hän käyttänyt terveydenhuollon palveluita kuten siellä asuva henkilö. Jos lähtövaltion hoito-oikeutta on käytetty paikan päällä Suomeen paluun jälkeen, tulee harkita, mistä alkaen hänen voidaan katsoa palanneen vakinaisesti Suomeen. Jos asiakas on esimerkiksi käyttänyt ns. laajoja hoito-oikeuksia lähtövaltiossa ilmoitetun Suomeen paluun jälkeen voidaan katsoa, että asiakkaalla on ollut aikomus oleskella vain tilapäisesti Suomessa, jolloin vakinaisen muuton katsotaan tapahtuneen vasta myöhemmin.

Jos Suomessa aikaisemmin asunut henkilö on palannut Suomeen ja otettu asumisperusteisen turvan piiriin, mutta muuttaa pian tämän jälkeen ulkomaille, häntä pidetään yleensä Suomessa asuvana ulkomailla oleskelun ajan. Häntä voidaan ulkomaille lähtemisen jälkeen pitää soveltamisalain 4 §:ää soveltaen vakuutettuna, jos uusi ulkomailla olo kestää enintään vuoden tai jos hänelle voidaan antaa soveltamisalain 5, 7 tai 8 §:ssä tarkoitettu vakuuttamispäätös ulkomailla olon ajaksi.

Tällöin on kuitenkin otettava huomioon, kuinka kauan hän on aikaisemmin asunut ulkomailla, palaako hän takaisin samaan maahan ja ovatko hänen siteensä kyseiseen maahan muuten kiinteämmät kuin Suomeen. Jos henkilön tarkoituksena on ollut muuttaa vakinaisesti Suomeen ja hän myöhemmin lähtee ulkomaille joko tilapäisesti tai 5, 7 tai 8 §:ssä tarkoitettusta syystä, lyhyehkön Suomessa oleskelun katsotaan riittävän henkilön vakuuttamiseen myös ulkomailla oloaikana.

Jos esimerkiksi työkomennuksella vuosia ollut palaa Suomeen, hänelle voidaan antaa uusi soveltamisalain 5, 7 tai 8 §:n mukainen vakuuttamispäätös yleensä aina, jos hän on Suomessa vuoden. Jos hän esimerkiksi työkomennuksen aikana on oleskellut Suomessa esimerkiksi lomautusten, lomien, perhesyiden ym. vuoksi, on alle vuodenkin oleskelun katsottu riittävän.

Suomeen muuttaviin henkilöihin, jotka ovat suomalaisen syntyperänsä perusteella (esim. inkerinsuomalaiset) saaneet vähintään vuoden pituisen oleskeluluvan Suomessa, voidaan yleensä soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus) maahan muutosta alkaen (SovAL 3 a § 2 momentti 1 kohta).

Pakolainen

Suomeen tulleeseen pakolaiseen tai turvapaikanhakijaan, joka on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitäärisen suojelun perusteella sovelletaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaista sosiaaliturvalainsäädäntöä luvan myöntämisestä lukien, jos hänen tarkoituksenaan on jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan ja hänellä on lisäksi yhden vuoden oleskeluun oikeuttava voimassa oleva oleskelulupa (SovAL 3 a § 2 momentti 2- kohta).

Tilapäisen suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneen henkilön ei katsota muuttavan vakinaisesti Suomeen. Myöskään turvapaikkahakemuksen käsittelyaikana hakijan ei katsota asuvan Suomessa (SovAL 3 a § 4 momentti).

Oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneita ei katsota Suomessa asuviksi heti tilapäisen oleskeluluvan saamisesta lukien. Kysymyksessä on tilanne, jossa perusteita oleskeluluvan myöntämiselle ei varsinaisesti olisi mutta henkilöä ei kuitenkaan voida poistaa maasta joko häneen itseensä liittyvien seikkojen (esim. terveydellisten syiden) vuoksi taikka poistamiseen liittyvien tosiasiallisten seikkojen (esim. puuttuvien liikenneyhteyksien) vuoksi. Myöhemmin asumista osoittavia siteitä Suomeen voi syntyä. Oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n perusteella saaneen henkilön perheenjäsenet eivät voi kyseisen luvan perusteella saada oleskelulupaa Suomeen.

Perheenjäsen

Vakinaisesti Suomessa asuvan henkilön perheenjäsentä, joka muuttaa Suomeen asumaan, pidetään vakinaisesti maassa asuvana. Perheenjäseninä pidetään aviopuolisoa ja omaa tai puolison alle 18-vuotiasta lasta. Aviopuoliso on rinnastetaan henkilö, jonka kanssa Suomessa asuva on solminut rekisteröidyn parisuhteen sekä eri sukupuolta oleva avopuoliso, jos puoliset jatkuvasti elävät avioliiton omaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa.

Muiden perhesiteiden vuoksi muuttavien osalta tulee ottaa huomioon henkilöiden kokonaistilanne. Jos aikuinen lapsi muuttaa vanhempiensa luo, tulee huomioida myös siteet lähtömaahan. Avopuolisolta voidaan edellyttää myös muita vakinaisen muuton tarkoitusta osoittavia seikkoja, jotta hänet vakuutettaisiin heti maahan muutosta lukien.

Esimerkki

Saksasta Suomeen muuttaa avopari, jonka puolisoista toinen on suomalaista syntyperää ja toinen on saksalainen. Puolisot muuttavat Suomeen yhtä aikaa. Suomalaista syntyperää oleva puoliso vakuutetaan paluumuuttajana. Suomeen muuton syyllä ja tarkoitettulla kestolla voi olla tapauskohtaisessa harkinnassa merkitystä saksalaisen puolison vakuuttamisen kannalta. Jos puoliset selvittävät asuneensa yhdessä jo pidempään ennen muuttoa Suomeen, lähtökohtaisesti vakuutetaan saksalainen puoliso perheenjäsenyyden perusteella maahan tulosta lukien.

Maahanmuuttoviranomaiset ratkaisevat oleskeluluvan myöntämis-, uusimis- ja peruuttamismenettelyssä sellaiset tilanteet, joissa maahanmuutto tapahtuu ei-hyväksyttävien perusteiden kuten lumeavioliiton avulla. Jos vähintään vuoden oleskelulupa on myönnetty tietyllä perusteella, on lähdettävä siitä, että viranomaisen on tutkinut asian, eikä sitä tarvitse tutkia Kelassa.

Sopimusmaasta tuleva perheenjäsen

USA

USA:n sopimuksen mukaan USA:sta Suomeen lähetetyn työntekijän tai poikkeuspäätöksen saaneen henkilön mukana seuraavat perheenjäsenet kuuluvat USA:n sosiaaliturvan piiriin. Sopimus koskee ainoastaan kansan- ja perhe-eläkettä, sairausvakuutusta ja lapsilisää. Muun sosiaaliturvan osalta sovelletaan soveltamisalalainia. Sosiaaliturva voi määräytyä eri tavoin sopimuksen ja soveltamisalain mukaan.

Esimerkki

Lähetetyn työntekijän työkomennus Suomeen 1 v 8 kk. Lähetettyä työntekijää ja hänen perheenjäseniään voidaan pitää vakuutettuna Suomessa muun sosiaaliturvan osalta kuin mitä sopimuksessa on määrätty. Siten heillä ei ole oikeutta kansan- ja perhe-eläkkeisiin, sairausvakuutusetuuksiin eikä lapsilisiin, mutta heillä voi olla oikeus muuhun asumisperusteiseen sosiaaliturvaan.

Israel

Israelin sopimuksen mukaan Israelista Suomeen lähetetyn työntekijän, poikkeuspäätöksen saaneen henkilön, valtion tai muun julkisen sektorin palveluksessa olevan lähetetyn henkilön sekä lähetystön lähetetyn henkilökunnan perheenjäseniin sovelletaan edelleen Israelin sosiaaliturvalainsäädäntöä kaikkiin sopimuksen kattamiin sosiaaliturvan aloihin. Oikeus soveltamisalalain kattamaan muuhun sosiaaliturvaan määräytyy soveltamisalalain mukaan.

Lähetetyn työntekijän perheenjäseniä voidaan pitää vakinaisesti maassa asuvina ja vakuutettuina, jos lähetetyn työntekijän työkomennus Suomeen kestää vähintään kaksi vuotta (SovAL 3 a §). Lähetystössä työskentelevän henkilön perheenjäseniä ei voida pitää vakinaisesti maassa asuvina ja vakuutettuina (SovAL 10 §). Jos perheenjäsen menee työhön, häneen sovelletaan oman työskentelyn perusteella Suomen lainsäädäntöä, jos häntä työnteon vuoksi pidettäisiin maassa vakinaisesti asuvana.

Kanada

Kanadan sopimuksen mukaan Suomessa olevan ja Kanadan lainsäädännön piiriin kuuluvan työntekijän mukana oleviin perheenjäseniin sovelletaan edelleen Kanadan lainsäädäntöä. Jos perheenjäsen työskentelee Suomessa, hän voi kuulua asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin, jos soveltamisalalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain edellytykset täyttyvät. Sopimus koskee ainoastaan kansan- ja perhe-eläkettä. Muun sosiaaliturvan osalta perheenjäsenten sosiaaliturva määräytyy soveltamisalalain (CANS VI artikla ja SovAL 9 §).

Quebec

Quebecin sopimusjärjestelyn mukaan Quebecista Suomeen lähetetyn työntekijän mukana seuraavat perheenjäsenet kuuluvat Kanadan ja Quebecin lainsäädännön piiriin sopimuksen kattaman sosiaaliturvan osalta. Jos perheenjäsen työskentelee Suomessa, häneen sovelletaan työntekijää koskevia määräyksiä. Sopimuksen ulkopuolelle jäävän sosiaaliturvan osalta perheenjäseniin sovelletaan soveltamisalalakia.

Chile

Chilestä lähetetyn työntekijän, virkamiehen, sekä diplomaattisessa tai konsuliedustustossa työskentelevän mukana seuraava ja samassa taloudessa asuva perheenjäsen, joka ei itse työskentele, kuuluu saman lainsäädännön piiriin kuin edellä mainittuihin ryhmiin kuuluva työskentelevä perheenjäsen.

Työntekijällä valintaoikeus

Eräissä sopimuksissa lähetystössä työskentelevillä paikalta palkatuilla henkilöillä ja virkamiehillä tai muun julkisen sektorin palveluksessa olevilla työntekijöillä on oikeus valita kumman sopimusmaan lainsäädäntöä heihin sovelletaan. Työntekijän suorittamalla valinnalla ei ole vaikutusta perheenjäseniin sovelletaan lainsäädäntöön.

Sininen kortti

Soveltamisalalain 3 a §:n mukaan ulkomaalaislain mukainen EU:n sininen kortti osoittaa Suomeen muuttavan henkilön vakinaista asumista. Sinisen kortin haltija kuuluu Suomessa asuvana asumisperusteisen sosiaaliturvan ja sairausvakuutuksen piiriin, eli kortin haltijaa pidetään

Suomessa asuvana siinäkin tapauksessa, että aiottu työskentely Suomessa kestää esimerkiksi yhden vuoden.

Esimerkki

Kiinalainen työntekijä muuttaa puolisonsa ja alaikäisen lapsensa kanssa Suomeen 1.1.2012. Hän on solminut työsuhteen ajalle 1.1.2012–31.12.2012 ja hänelle on myönnetty oleskelulupa ajalle 1.1.2012–31.3.2013, perusteena ”Erytisasiantuntija, sininen kortti”. Hänen perheenjäsenilleen on myönnetty oleskelulupa samalle ajalle perusteena ”Sinisen kortin saaneen perheenjäsen”. Koko perhe ilmoittaa muuttaneensa Suomeen yhdeksi vuodeksi asumaan.

Koko perhe vakuutetaan Suomessa vakinaisesti asuvina yhden vuoden ajalle Suomeen muutosta lukien. Jos perhe ilmoittaisi muuttaneensa Suomeen vakinaisesti asumaan, koko perhe vakuutetaan Suomessa vakinaisesti asuvina Suomeen muutosta lukien.

1.3.2.1.2. Asumisen kokonaisharkinta

[Ei-aktiivit henkilöt](#)

Työ Suomessa

Soveltamisalain 3 a § on muuttunut **1.1.2014 lukien** siten, että Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana otetaan huomioon se, että henkilöllä on työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten. Yksinomaan työsopimus ei kuitenkaan osoita vakinaista asumista Suomessa, vaan sopimus huomioidaan osana kokonaisharkintaa. Henkilöltä siis edellytetään muitakin siteitä Suomeen työsopimuksen lisäksi. Harkittaessa maassa asumisen vakinaisuutta on edellytyksenä lisäksi aina se, että henkilö itse ilmoittaa muuttavansa Suomeen vakinaisesti asumaan ja että muutkin olosuhteet huomioiden tämä näyttää todennäköiseltä.

Esimerkki

EU-maasta Suomeen tullut työntekijä esittää suomalaisen työnantajan kanssa solmitun toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen. Työ on kokoaikatyötä ja palkka alan normaalia tasoa. Työnantaja on järjestänyt yhteismajoituksen usean muun työntekijän kanssa. Kysyttäessä henkilö ilmoittaa palaavansa kotimaahan viikonloppuisin ja loma-aikoina.

Yksinomaan työsopimus ei osoita vakinaista Suomeen muuttoa. Asumisjärjestelyt ja kotimaassa vietetty aika eivät kokonaisuutta arvioitaessa tue vakinaista maassa asumista. Henkilöä voidaan pitää rajatyöntekijänä, jonka vakuuttaminen perustuu työntekoon Suomessa.

Esimerkki

EU-maasta Suomeen tullut työntekijä esittää suomalaisen työnantajan kanssa tehdyn toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen. Työ on kokoaikatyötä ja palkka alan normaalia tasoa. Työntekijän mukana Suomeen muuttaa hänen perheensä. Työntekijä perheineen asuu työnantajan järjestämässä asunnossa. Perheellä ei ole aiempaa historiaa Suomessa.

Kokonaisarvion perusteella työntekijää perheineen voidaan pitää Suomessa vakinaisesti asuvina maahan tulosta lukien. Ei ole todennäköistä, että perhe palaisi lähitulevaisuudessa ulkomaille.

Jos kyseessä on yli vuodeksi solmittu työsopimus, jossa on määritelty säännölliset työtuntimäärät ja palkka, ja henkilön muut olosuhteet kokonaisuudessaan osoittavat vakinaista asumista Suomessa, ei työssäoloehdon täyttymistä tutkita, vaan henkilö lähtökohtaisesti vakuutetaan vakinaisesti Suomessa asuvana. Tällöin vakuuttamispäätös voidaan harkinnan mukaan tehdä jo esitetyn työsopimuksen perusteella, eikä työskentelyn todentamiseksi ole tarpeen pyytää esimerkiksi ensimmäisen työskentelykuukauden palkkatodistusta. Tällainen selvitys voidaan kuitenkin pyytää, jos kokonaisuus harkitaan sellaiseksi, että työskentelyn todellisesta aloittamisesta halutaan varmistua. Selvityksen pyytämisen tulee kuitenkin olla poikkeuksellista (esim. tilanteessa, jossa työsopimuksesta ei ilmene säännöllinen työskentelytarkoitus).

Ennen 1.1.2014 voimassa olleen lainsäädännön mukaan muuttajan vakinaista asumista Suomessa osoittaa vähintään kahden vuoden työsopimus Suomessa tehtävää työtä varten. Jos työskentely on ensin tarkoitettu kahta vuotta lyhyemmäksi ja työsopimusta myöhemmin jatketaan, katsotaan henkilö Suomessa asuvaksi siitä ajankohdasta, jolloin olosuhteet muuttuivat (esim. uuden työsopimuksen solmimispäivä). Suomessa työskentely toimii tässä osoituksena vakinaisesta asumisesta, jolloin työssäoloehdon täyttymistä ei vaadita, mutta työskentelyn on oltava todellista ja säännöllistä.

Esimerkki

Intiasta tulee työntekijä Suomeen työhön suomalaisen yrityksen palvelukseen. Hänellä on työsopimus vuodeksi. Häntä ei voida pitää Suomessa asuvana, vaan hänet vakuutetaan työskentelyn perusteella.

Työntekijän puoliso ja lapset muuttavat Suomeen 4 kk kuluttua työskentelyn aloittamisesta ja ilmoittavat, että heillä on tarkoitus jäädä Suomeen vakinaisesti. Puolisolla ja lapsilla on voimassa oleva oleskelulupa B-statuksella ja tilapäinen osoite väestötietojärjestelmässä. Perheen ei katsota muuttavan Suomeen vakinaisesti asumaan.

Esimerkki

Edellä mainitussa esimerkissä mainittu intialainen työntekijä vakinaistetaan kahdeksan kuukauden kuluttua Suomeen tulosta. Tällöin hänet katsotaan Suomessa asuvaksi siitä hetkestä, kun olosuhteet ovat muuttuneet.

Työntekijän puoliso ja lapset muuttavat Suomeen 4 kk kuluttua työskentelyn aloittamisesta, kuten edellä. Heitä ei vakuuteta vielä maahan tulosta lukien. Kun työntekijän työsuhde vakinaistetaan, vakuutetaan muutkin perheenjäsenet soveltamisalain mukaisesti.

Esimerkki

Venäläinen työntekijä hakee syyskuussa 2010 vakuuttamista takautuen 1.4.2006 alkaen.

Hänellä on toistaiseksi solmittu työsopimus suomalaiseen maatalousyritykseen samasta ajankohdasta lukien. Työajaksi on sopimuksessa määritelty 8 tuntia päivässä ja palkaksi 1 230 euroa kuukaudessa. Verotustiedoista ilmenee, että palkkaa on maksettu n. 7 000–8 000 euroa vuosittain. Syynä tähän on ollut työn sesonkiluonteisuus.

Henkilön perhe asuu Venäjällä, jossa hän vierailee lähes viikoittain. Perhe oleskelee ajoittain myös henkilön luona Suomessa. Henkilöllä on ollut B-statuksen oleskelulupa ajalla 1.4.2006–31.3.2010 ja A-statuksen jatkolupa on myönnetty ajalle 1.4.2010–1.3.2014. Henkilöllä on ollut työsuhteen alusta lukien useita tilapäisiä osoitteita Suomessa ja kotikuntakirjaus on vasta 3.5.2010 lukien.

Vaikka henkilöllä on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus ja työ on sesonkiluonteisuudestaan huolimatta ollut todellista ja säännöllistä, henkilön perhe asuu toisessa maassa (jossa hän usein vierailee), jolloin kysymykseksi nousee, voidaanko henkilön katsoa asuvan vai pelkästään työskentelevän Suomessa.

Koska henkilö on oleskellut alusta alkaen laillisesti Suomessa, hänellä on täällä asunto (jossa hänen perheensä myös oleskelee) ja kotikunta, henkilö voidaan hänen olosuhteensa kokonaisuudessaan huomioon ottaen katsoa SovAL 3 a §:n mukaisesti muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan 1.4.2006 lukien.

Ei-aktiivit henkilöt

Asetuksessa 883/2004 on lainvalintamääräys sellaista henkilöä varten, joka ei työskentele. Näihin ei-aktiiveihin sovelletaan heidän asuinvaltiokseen määriteltävän maan lainsäädäntöä (asetus 883/2004 artikla 11.3.e). Suomeen perheenjäsenenä tulevan tulee täyttää soveltamisalain 3 a §:ssä mainitut vakinaisen maassa asumisen kriteerit, jotta hänet voidaan vakuuttaa soveltamisalain ja sairausvakuutuslain perusteella. Kuitenkin asetusta 883/2004 sovellettaessa tulee huomioida asetuksen asumisen käsite, eli henkilön ”tavanomaisten etujen keskus”. Perheenjäsenten voidaan olosuhteiden kokonaisarvion perusteella katsoa asuvan Suomessa, vaikkeivät soveltamisalain 3 a §:n kriteerit täyty.

EU-työntekijän perheenjäsenillä on vakuuttamisratkaisusta huolimatta tämän perheenjäsenen asemansa kautta aina oikeus sairaanhoitoon ja perhe-etuuksiin. Myös asetusta 492/2011 sovelletaan EU-työntekijän perheenjäseniin, jotka tosiasiallisesti oleskelevat Suomessa ja ovat etuutta hakiessaan VTJ-tiedon mukaan kirjoilla samassa osoitteessa (tilapäinenkin osoite riittää). Lisäksi työntekijän perheenjäsenellä voi olla oikeus vammaisetuksiin Suomesta.

Esimerkki

Ranskalainen työntekijä tulee Suomeen työhön vuodeksi. Hänen puolisonsa muuttaa myös Suomeen. Työntekijään sovelletaan asetuksen 883/2004 perusteella asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus) soveltamisalain 1 §:n 2) kohdan mukaisia etuuksia lukuun ottamatta. Perheenjäsenen ei katsota muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan. Hänellä on kuitenkin oikeus sairausetuuksiin ja asetuksen 492/2011 mukaisiin etuuksiin Suomesta, mikäli hän oleskelee Suomessa ja asuu VTJ-tiedon mukaan samassa osoitteessa.

Esimerkki

Kiinalainen opiskelija tulee Suomeen opiskelemaan. Hänen perheensä muuttaa myös Suomeen. Opiskelijaa ja hänen perheenjäseniään ei pidetä vakinaisesti Suomessa asuvina eikä heihin voida soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Esimerkki

Suomeen Venäjältä tulleella työntekijällä on 1 v 6 kk työsopimus ja hän ilmoittaa muuttavansa Suomeen asumaan. Hänen perheenjäsenensä saapuvat Suomeen pian työntekijän jälkeen ja ilmoittavat hakemuksessa muuttavansa vakinaisesti Suomeen. Vakuuttamishakemukset käsitellään samaan aikaan. Työntekijä ja perheenjäsenet voidaan vakuuttaa asuvina soveltamisalain 3 a §:n perusteella. Työntekijän ja perheenjäsenten vakinainen asumistarkoitus ja yli vuoden kestävä työsuhde ovat osoituksia asumisen vakinaisuudesta.

Esimerkki

Venäjältä Suomeen muuttaa 82-vuotias leskirouva, hänellä on aikomus jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan. Hänen tyttärensä on asunut Suomessa jo yli 10 vuoden ajan ja äiti asuu samassa asunnossa tyttärensä kanssa. Oleskelulupa on myönnetty jatkuvana (A) Suomeen tulon jälkeen.

Soveltamisalain mukaan kyseessä ei ole Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön perheenjäsenen muutto (kyseessä ei ole puoliso eikä alle 18-vuotias lapsi). Soveltamisalain 3 a § 2 mom. 5 – kohdan mukaan muuton vakinaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös henkilön muut siteet Suomeen. Kokonaisarvion perusteella katsotaan vakinaisen muuttotarkoituksen toteutuvan ja henkilö vakuutetaan siitä lukien, kun oleskelulupaedellytys on täyttynyt.

Kokonaisarviossa asumisen vakinaisuutta puoltavia seikkoja ovat tapauksessa esim. hakijan korkea ikä, ulkomaille ei jää puolisoa eikä perhettä, asumisjärjestelyt Suomessa, eikä ole todennäköistä, että hakija olisi lähitulevaisuudessa palaamassa ulkomaille.

Esimerkki

Äiti muuttaa neljän alaikäisen lapsen kanssa Irakista Suomeen perhesyiden vuoksi. Hänen täysi-ikäinen poikansa ja tyttärensä asuvat jo Suomessa. Äiti ja alaikäiset lapset asuvat samassa asunnossa täysi-ikäisen pojan ja tyttären kanssa. Äiti ja lapset ovat saaneet jatkuvat oleskeluluvat (A) jo ennen Suomeen tuloa.

Äiti ja lapset vakuutetaan asuvina Suomeen muutosta lukien kokonaisharkinnan ja soveltamisalain 3 a § 2 mom. 5-kohdan mukaisten muiden siteiden perusteella. Ei ole todennäköistä, että perhe olisi saapunut maahan tilapäisesti.

Edustustojen henkilökunnan perheenjäsenet

Soveltamisalalaissa on eräitä erityismääräyksiä perheenjäsenistä. Ulkomaalaisen ei katsota asuvan Suomessa, jos hän on Suomessa toisen valtion lähetystössä tai valtioiden välisessä järjestössä Suomessa työskentelevän henkilön samassa taloudessa asuva perheenjäsen (SovAL 10 § 1 mom. 3) kohta. Jos perheenjäsen on jo ennen lähetystössä tai järjestössä tapahtuvan työskentelyn aloittamista asunut vakinaisesti Suomessa, häntä voidaan edelleen pitää Suomessa asuvana (SovAL 10 § 2 mom.). Jos perheenjäsen työskentelee itse Suomessa, tätä erityismääräystä ei sovelleta, vaan perheenjäsenen oikeus sosiaaliturvaan määräytyy soveltamisalain 3 §:n, EU-asetuksen 883/2004 tai 1408/71, tai asianomaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan (SovAL 10 §:n 1 mom. 3- kohta).

Soveltamisalain 10 §:ää vastaavassa sairausvakuutuslain 2 § 4 momentissa määräyksessä ei ole perheenjäseniä koskevaa määräystä, mutta lain 2 § 1 momentin mukaan Suomessa asuminen määräytyy mm. soveltamisalain 10 §:n mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että perheenjäsen ei yleensä voi asumisensa perusteella kuulua myöskään sairausvakuutuksen piiriin.

Esimerkki

Japanin suurlähetystössä Suomessa 1.1.2005–30.6.2006 työskentelevän japanilaisen virkamiehen puoliso muuttaa myös Suomeen samaksi ajaksi. Häntä ei soveltamisalain 10 §:n mukaan voida pitää Suomessa asuvana. Hän työskentelee Japanin kielen opettajana 1.9.2005–31.5.2006. Soveltamisalain 3 a §:n nojalla hänen ei katsota muuttaneen vakinaisesti Suomeen eikä hänellä ole oikeutta soveltamisalain mukaiseen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan. Sen sijaan hän on työttömyysturva- ja sairausvakuutettu, jos toe-kriteerit täyttyvät.

Esimerkki

Kiinan suurlähetystössä Suomessa 1.1.2005–30.6.2007 työskentelevän virkamiehen puoliso muuttaa myös Suomeen samaksi ajaksi. Häntä ei soveltamisalain 10 §:n mukaan voida pitää Suomessa asuvana. Säännöstä sovelletaan myös sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin.

Muut siteet

Suomeen muuttavan vakinaista asumista on arvioitava huomioiden henkilön kokonaistilanne ja hyödyntäen kaikki henkilön tilanteesta saatavilla oleva tieto. Kyseessä on kokonaisarviointi, johon vaikuttavat kaikki tosiseikat, kuten:

- Suomessa todellisuudessa jo oleskeltu aika
  - Jos tosiasiallinen oleskelu Suomessa on kestänyt jo vähintään vuoden, huomioidaan tämä asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana. Suomessa oleskeltua aikaa voidaan selvittää väestötietojärjestelmän tiedoista, tai henkilö voi esittää esimerkiksi vuokranantajan kirjallisen selvityksen tai muun vastaavan selvityksen asiasta. Suomessa oleskeltu aika huomioidaan kokonaisharkinnassa. Tavanomainen lomamatka tai muu lyhyt vierailu ulkomailla ei katkaise tosiasiallista asumista. Huomaa kuitenkin, että opiskelutarkoituksessa oleskeltua aikaa pidetään luonteeltaan tilapäisenä.
- oleskelulupastatus
  - B-status viittaa oleskelun tilapäisyyteen, A- tai P-status puolestaan vakinaisuuteen. Status vaikuttaa yhtenä osana muuta arviointia.
- avoliiton kesto
  - Jos avoliitto Suomessa vakinaisesti asuvan tai aikaisempaa asumishistoriaa Suomessa omaavan henkilön kanssa (jos puoliset muuttavat ulkomailta Suomeen yhdessä) on kestänyt väestörekisterin tai muun selvityksen mukaan yli kuusi kuukautta, viittaa se Suomessa oleskelun vakinaisuuteen
- muu perheenjäsen (muu kuin aviopuoliso tai alaikäiset lapset)
  - Muidenkin perheenjäsenten oleskelupaikka vaikuttavat osaltaan vakinaisuuden arviointiin
- runsaasti työskentelypätkiä (eivät yhtäjaksoisia)
  - Jos henkilöllä on useita lyhyitä työsuhteita, tämä huomioidaan asumisen kokonaisharkinnassa asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana, vaikeivät työsuhteet ole yhtäjaksoisia. Useat lyhyet työsuhteet eivät kuitenkaan yksinään tee asumista vakinaiseksi
- perheen oleskelu (erityisesti lasten koulunkäynti)
  - Yleensä osoituksena siitä, missä todellisuudessa asuu, mutta vain osana kokonaisarviointia
- asumisjärjestelyt
  - Asuminen monen työntekijänä tulleen henkilön kanssa samassa pienehkössä asunnossa (kimppakämpä) ei yleensä osoita vakinaista asumista, varsinkin jos osoite on väestötietojärjestelmässä tilapäinen.
- kotikunta
  - Kotikunnan saaminen viittaa asumisen vakinaisuuteen, muttei yksinään riitä.

- opiskelu
  - Ainoastaan opiskelun takia Suomessa olevaa ei pidetä täällä vakinaisesti asuvana, mutta jos muitakin siteitä Suomeen on syntynyt, on ne otettava huomioon asumista arvioitaessa.

Alun perin tilapäiseksi arvioitu oleskelu voi Suomessa oleskelun jatkuessa muuttua vakinaiseksi kun siteitä Suomeen tulee enemmän.

Esimerkki

EU-valtiosta tullut henkilö ilmoittaa keväällä 2014 jättämässään hakemuksessa oleskelleensa Suomessa syksystä 2012 lukien. Hänellä on tilapäinen osoite ja majoitus Suomessa serkun luona. Henkilöllä on ollut muutama lyhyt työskentelyjakso. Hän on kotoutumissuunnitelmaan sisältyvällä suomen kielen kurssilla ja ilmoittaa aikomuksenaan olevan jäädä Suomeen.

Henkilö on oleskellut Suomessa tosiasiallisesti yli vuoden ajan, mikä huomioidaan kokonaisharkinnassa. Hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa hakemuksen jättämisestä lukien.

Esimerkki

Baltiasta kotoisin oleva rakennusalan ammattilainen ilmoittaa keväällä 2014 jättämässään hakemuksessa oleskelleensa pääasiassa Suomessa syksystä 2012 lukien, mutta satunnaisesti myös kotimassaan. Hän esittää selvityksiä kolmesta, yhteensä noin kuuden kuukauden työpätkästä Suomessa. Hänellä ei ole osoitetta Suomessa. Hän ilmoittaa aikomuksenaan oleskella pääasiassa Suomessa jatkossakin.

Henkilö on mahdollisesti oleskellut Suomessa jo yli vuoden, mutta näyttö oleskelusta on ongelmallinen, kun hänellä ei ole osoitetietoa vtj:ssä, eikä muutakaan selvitystä asumisjärjestelyistä. Kotimaassa vietetyistä jaksoista voi mahdollisesti tiedustella asiakkaalta tarkemmin. Työskentelyjaksot ovat melko lyhyitä ja tilapäisiä. Kokonaisharkinnassa päädytään siihen, ettei henkilö toistaiseksi asu vakinaisesti Suomessa.

Esimerkki

Toisesta EU-jäsenmaasta on muuttanut Suomeen pariskunta kahden lapsen kanssa. Perhe hakee vakuuttamista pian maahantulon jälkeen ja hakemuksesta käy ilmi, että perheen aikuiset ovat palkattomassa vapaaehtoistyössä ja lisäksi jakavat mainoslehtiä kaksi kertaa viikossa, palkan ollessa kummallakin noin 100–250 euroa kuukaudessa. Kun muita siteitä Suomeen ei ole vielä syntynyt, ei perhettä voida vakuuttaa vakinaisen asumisen perusteella. Työskentely ei täytä työssäoloehtoja, joten puolisoita ei pidetä soveltamisalain mukaisina työntekijöinä, eikä heitä vakuuteta soveltamisalain mukaisesti työskentelynsä perusteella maahan tulosta lukien. Molemmat tulevat kuitenkin työeläkevakuutetuiksi ja siten perheellä on oikeus mm. lasten kotihoidon tukeen ja julkiseen terveydenhuoltoon.

Oleskelun jatkuessa Suomessa tulee perheen vakinaista asumista arvioida soveltamisalain ja asetuksen 883/2004 mukaisesti ottaen huomioon kaikki perheen olosuhteista käytettävissä olevat tiedot (asumisjärjestelyt, kotikunta, oleskelun jo toteutunut kesto, työskentely, siteet lähtömaahan jne.).

1.3.2.1.3. Asuminen EU-tilanteissa

Suomessa työssä olevan, asetuksen 883/2004 tai 1408/71 piiriin kuuluvan työntekijän ja yrittäjän vakuuttaminen Suomessa on soveltamisalain 1 §:n 2- kohdan etuuksia lukuun ottamatta riippumaton vakinaisesta Suomessa asumistarkoituksesta. Työntekijän tai yrittäjän asetukseen 883/2004 tai 1408/71 perustuvan vakuuttamisen ei kuitenkaan pääsääntöisesti tulisi vaihdella lyhyiden jaksojen aikana eri valtioiden välillä. Jos katsotaan, että henkilö on lopettanut työskentelyn, tulee häneen soveltaa asuinvaltion lainsäädäntöä.

Esimerkiksi ei-aktiivien henkilöiden liikkua EU-alueella tai perhe-etuuksien ensisijaista maksajamaata selvitetessä tulee henkilöiden asumista Suomessa arvioida paitsi soveltamisalain, myös asetuksen 883/2004 asumiskäsitteen kautta. Soveltamisalain mukainen asuminen ei yksin ole määräävä näissä tilanteissa. Voi olla, etteivät soveltamisalain mukaiset vakinaisen asumisen kriteerit täyty, mutta asetuksen mukaisesti henkilön siteiden katsotaan osoittavan vahvemmin Suomeen kuin mihinkään muuhun maahan. Asetusta sovellettaessa on henkilölle lähtökohtaisesti löydyttävä asuinmaa ja tarvittaessa jäsenvaltioiden tulee keskustella siitä, missä henkilö asuu.

EY:n tuomioistuimen tulkintakäytännön ja asetuksen 987/2009 11 artiklan mukaan asuinvaltio on se, jossa hänen "etujensa tavanomainen keskus" on. Tämä arviointi perustuu aina yksittäistapaukselliseen harkintaan, ja siinä otetaan huomioon henkilön olosuhteista käytettävissä olevat tiedot. Jos työskentely Suomessa esimerkiksi on satunnaista ja henkilö on alun perin tullut Suomeen muussa tarkoituksessa kuin työntekijänä, esimerkiksi opiskelijana, voitaneen asuinmaana pitää lähtömaata.

Esimerkki

Virosta Suomeen työhön tullut mies hakee kuulumista Suomen sosiaaliturvaan vakinaisen muuton perusteella. Hakijalla on toistaiseksi voimassa oleva kokoaikainen työsopimus rakennustyömaalla tehtävää työtä varten. Hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, ainoastaan tilapäinen osoite neljän huoneen asuntoon, jossa asuu hakijan lisäksi 15 henkilöä. Hakemuksessaan hakija ilmoittaa, että hän ei käy Virossa viikoittain, mutta perhe on edelleen Virossa. Hakemuksen liitteenä ei ole työsopimuksen lisäksi muita selvityksiä.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella hakijaa ei pidetä Suomessa asuvana soveltamisalain (kokonaisharkinnan) eikä asetuksen 883/2004 mukaisesti. Jos työsopimuksessa on ilmoitettu säännölliset työtuntimäärät ja palkka ja voit varmistaa työn todellisen alkamisen työntekijältä/ työnantajalta esimerkiksi puhelimitse, ei hakijalta ole välttämätöntä pyytää palkkakuitteja. Mikäli pidät tapauskohtaisen harkinnan perusteella tarpeellisena selvityksen pyytämisen työskentelyn alkamisesta, palkanmaksusta tms. seikasta, voit pyytää toimittamaan selvityksen puhelimitse tai kirjeitse.

Hakija vakuutetaan työntekijänä. Hänen asuinmaansa on Viro, hänen siteitään sinne osoittavat perhe, säännölliset käynnit Virossa sekä tilapäinen asunto ns. kimppakämpässä Suomessa.

Jos henkilöllä ei ole mitään osoitetietoja väestörekisterissä, tulee häntä pyytää tekemään muuttoilmoitus. Henkilön hakemuksessaan ilmoittamaa osoitetta voidaan käyttää yhteydenpitoon, kunnes osoitetieto näkyy väestörekisterissä.

Jos hakijan olosuhteet myöhemmin työn ja oleskelun Suomessa jatkuessa muuttuvat, eli hän esimerkiksi rekisteröi vakinaisen osoitteen muutettuaan muuhun asuntoon ja saa kotikunnan, voitaisiin hänen katsoa asuvan Suomessa vakinaisesti.

Esimerkki

Virosta Suomeen tullut mies on työskennellyt Suomessa määräaikaisilla työsopimuksilla yhteensä 1 v 4 kk ja on vakuutettu työskentelynsä perusteella (ei vakinaisesti asuvana). Mies on kuitenkin hakemuksessaan ilmoittanut muuttavansa Suomeen vakinaisesti. Miehen puoliso ja lapset ovat muuttaneet Virosta Suomeen n. 7 kk työskentelyn alkamisen jälkeen. Tiedot muutosta näkyvät väestörekisterissä. Puoliso hoitaa lapsia kotona. Viron laitos on ilmoittanut SEDillä lakkauttaneensa perhe-etuudet Virosta, koska koko perhe on muuttanut Suomeen.

Koko perheen muutettua Suomeen ovat sekä lasten että vanhempien siteet Suomeen. Perheen isä vakuutetaan vakinaisen asumisen perusteella siitä lukien, kun lapset ja puoliso ovat muuttaneet Suomeen. Lapset ja puoliso vakuutetaan perheenjäseninä.

Kokonaisharkinnassa painoarvoa on tosiasiallisella asumisella ja asumisjärjestelyillä. Muuttoilmoitus väestörekisteriin voi olla tilapäinen, mutta jos perhe kokonaisuudessaan on muuttanut, eikä ilmene, että olisi tilapäisestä järjestelystä kyse, voidaan arvioida perheen asuvan asetuksen mukaisesti Suomessa.

Jos kahden tai useamman jäsenvaltion laitosten välillä on erimielisyyttä henkilön asuinpaikan määrittämisestä, laitosten on vahvistettava yhteisellä sopimuksella asianomaisen henkilön etujen tavanomainen keskus tekemällä kokonaisarvio kaikista asiaankuuluvista seikoista.

Tällaisia ratkaisuun vaikuttavia seikkoja ovat muun muassa:

- oleskelun kesto ja jatkuvuus asianomaisten jäsenvaltioiden alueella;
- henkilön tilanne, mukaan lukien:
  - harjoitetun toiminnan luonne ja erityispiirteet, erityisesti paikka, jossa toimintaa tavallisesti harjoitetaan, toiminnan pysyvyys tai työsopimuksen kesto;
  - perheasema ja perhesiteet;
  - muun kuin ansiotoiminnan harjoittaminen;
  - opiskelijoiden osalta tulolähde;
  - asumistilanne, erityisesti asunnon vakituisuus;
  - jäsenvaltio, jossa asianomaisen henkilön verotustarkoituksissa katsotaan asuvan.

Jos yhteisymmärrystä laitosten välillä ei löydy pidetään tosiasiallisen asuinpaikan määrittämiseksi ratkaisevana henkilön omaa tarkoitusta, joka käy ilmi kyseisistä tosiseikoista ja olosuhteista.

Soveltamisalalain 9 §:n mukaan henkilöön ei sovelleta asumisperusteista sosiaaliturvaa, vaikka hän asuu Suomessa, jos häneen sovelletaan joko EU-lainsäädännön taikka sosiaaliturvasopimuksen perusteella toisen maan lainsäädäntöä. Näissä tilanteissa henkilöllä on kuitenkin oikeus niihin etuuksiin Suomessa tosiasiallisesti asuvana, jotka jäävät EU-lainsäädännön ja sosiaaliturvasopimusten soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi sellaiset, kun henkilö on muusta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta lähetetty työntekijä, muussa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa työskentelevä rajatyöntekijä taikka muutoin toisen maan lainsäädännön piiriin kuuluva (esim. toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta Suomeen päivärahakaudella muuttava henkilö).

Esimerkki

Suomalainen työskentelee 1.7.2010 alkaen Ruotsin lipun alla purjehtivalla aluksella, mutta asuu vakinaisesti Suomessa. Häneen sovelletaan Ruotsin sosiaaliturvalainsäädäntöä. Hänellä on kuitenkin tietyn edellytyksin oikeus Suomessa tosiasiallisesti asuvana äitiysavustukseen, asumistukeen, yksityisen hoidon tukeen ja osittaiseen hoitorahaan, koska nämä etuudet eivät kuulu asetuksen 883/2004 soveltamisalan piiriin.

Jos Suomeen muuttava henkilö saa edelleen sairaus-, vanhempain- tai muuta päivärahaetuutta toisesta jäsenvaltiosta, häntä ei voida samanaikaisesti vakuuttaa Suomessa asetuksen 883/2004 11.2. artiklan mukaisesti. Toisen maan vakuutukseen kuuluminen ja sen päättyminen selvitetään pääsääntöisesti asiakkaalta, mutta epäselvissä tilanteissa voidaan pyytää tietoa etuutta maksavan maan laitokselta esimerkiksi käyttäen lomaketta E104.

1.3.2.1.4. Tilapäistä oleskelua osoittavat olosuhteet

Yksinomaan opiskelutarkoituksessa maahan tulevan ei katsota muuttavan vakinaisesti Suomeen asumaan. Jos kuitenkin olosuhteet opiskelun aikana muuttuvat niin, että vakinaisen asumisen ehtojen voidaan katsoa täyttyvän, opiskelija voidaan ottaa sosiaaliturvan piiriin olosuhteiden muuttumisesta lukien. Tällainen olosuhteiden muutos voisi olla avioliitto tai avoliitto Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön kanssa. Samoin jos opiskeluaika venyy pitkäksi ja välillä on mahdollisesti työskentelyjaksoja, henkilön voidaan katsoa asuvan vakinaisesti Suomessa. Jos opiskelija esimerkiksi saa A-oleskeluluvan Suomessa, osoittaa tämä yleensä jo vakinaista asumista Suomessa.

Jos tutkija saa kuitenkin apurahaa, joka voidaan rinnastaa palkkaan, asia ratkaistaan työnteon edellytysten mukaisesti.

Esimerkki

Kenialainen opiskelija on saapunut Suomeen vuonna 2007. Hänellä on ollut oleskelulupa B-statuksella ja tilapäinen osoite Suomessa. Hän hakee vakuuttamista vuodesta 2009 lukien, jolloin hän on aloittanut työskentelyn määräaikaissa jaksoissa lehdenjakajana epäsäännöllisellä työajalla. Hänellä on ollut heinäkuusta 2011 lukien toistaiseksi voimassa oleva työsopimus lehdenjakajan työstä. Hakijaa voidaan pitää Suomessa vakinaisesti asuvana ainakin vakinaisen työsuhteen alkamisesta lukien. Suomessa jo oleskeltu aika sekä työnteko huomioiden hänellä katsotaan olevan muitakin kuin opiskeluun liittyviä siteitä Suomeen.

Turvapaikan hakijan ei katsota asuvan Suomessa vakinaisesti ennen kuin turvapaikkahakemus on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Ulkomaalaislain perusteella Suomessa oleskelevaa ei pidetä maassa asuvana niin kauan kun häneen sovelletaan maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikan hakijoiden vastaanotosta annettua lakia. Tilapäistä suojelua saaneiden henkilöiden tilanne arvioidaan suojelun päätyttyä ulkomaalaislain perusteella. Mikäli henkilölle myönnetään oleskelulupa esim. suojelun tarpeen perusteella (Ulkl 88 § ja 88 a §), voidaan häneen myös soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä soveltamisalain 3 a §:n 2 momentin nojalla.

1.3.3. Työskentelyn perusteella vakuuttaminen

Henkilöä voidaan eräissä tapauksissa pitää työskentelyn tai yritystoiminnan perusteella asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuuluvana kansallisen lainsäädännön mukaan, vaikka

edellä selostetut vakinaisen asumisen tunnusmerkit eivät täyty. EU-lainsäädännössä ja sosiaaliturvasopimuksissa työskentely on ensisijainen sovellettavan lainsäädännön osoittava kriteeri.

1.3.3.1. Työskentely palkansaajana

Työskentely palkansaajana -ryhmään kuuluvat kaikki ne Suomeen työhön tulevat, joista ei ole erityismääräyksiä kansallisessa lainsäädännössä tai sopimuksissa. Tähän ryhmään kuuluvien henkilöiden kohdalla voi olla kyse myös muusta kuin puhtaasti yksityisen sektorin työhön luettavan työnantajan palvelukseen tulevasta henkilöstä. Näin menetellään edellyttäen, että tähän henkilöön ei sovelleta esimerkiksi sosiaaliturvasopimuksen perusteella joitain erityismääräyksiä.

Soveltamisalain 2 a §:n määritelmiin sisältyvät työntekijän, yrittäjän ja työskentelyn määritelmät. Vastaavat määritelmät sisältyvät sairausvakuutuslakiin, mutta ei kotikuntalakiin. Määritelmien mukaan

- työntekijänä pidetään työ-, virka- tai muussa palvelussuhteessa olevaa henkilöä sekä TyEL 7 §:ssä tarkoitettua henkilöä, jonka työaika ja ansiot täyttävät työttömyysturvalain 5 luvun 4 §:ssä säädetyt edellytykset (= toe-kriteeri). Työajan tulee siten pääsääntöisesti olla yhdessä tai useammassa työssä yhteensä vähintään 18 tuntia kalenteriviikossa. Edellytyksen täyttää myös työ, jossa neljän peräkkäisen kalenteriviikon aikana työaika on yhteensä vähintään 80 tuntia jakautuneena jokaiselle näistä kalenteriviikoista. Lue lisää työssäoloehtoon luettavasta työstä
- työskentelyllä tarkoitetaan yllä mainitussa työ-, virka- tai muussa palvelussuhteessa työskentelyä.
- yrittäjänä pidetään henkilöä, joka on yrittäjän eläkelain (YeL 1272/2006) tai maatalousyrittäjän eläkelain (MyEL 1280/2006) mukaan velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Jos työaika ja palkka eivät täytä näitä edellytyksiä, henkilöä ei pidetä työntekijänä/yrittäjänä soveltamisalain eikä sairausvakuutuslain mukaan.

EU-asetuksia 883/2004 ja 1408/71 sovellettaessa työeläkejärjestelmässä vakuutettua henkilöä pidetään kuitenkin Suomessa työntekijänä työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmässä sekä päätettäessä oikeudesta julkiseen terveydenhuoltoon ja Kelan kotihoidon tukena maksettavaan hoitorahaan ja hoitolisään.

Kotikuntalaissa työntekijä/yrittäjä-käsitteitä ei ole määritelty. Sovellettaessa EU-lainsäädäntöä kotikuntalain piiriin kuuluviin etuuksiin henkilöä pidetään työntekijänä, jos hänet on vakuutettu (taiikka olisi pitänyt vakuuttaa) työeläkejärjestelmässä. Siten henkilö on työntekijä hyvin vähäisen työn ja palkan perusteellakin.

1.3.3.1.1. Työntekijä Eu-/Eta -maasta tai Sveitsistä

Työskentelyn perusteella Suomeen tuleva henkilö voi tulla vakuutetuksi Suomessa soveltamisalain mukaisesti vakinaisesti asuvana, jos hänellä on työsopimus Suomessa tehtävää työtä varten ja muutkin olosuhteet kokonaisuutena arvioiden osoittavat vakinaista asumista. Tällöin työskentely toimii osoituksena vakinaisesta asumisesta, jolloin työssäoloehdon täyttymistä ei vaadita, vaan sitä, että työskentely on todellista ja säännöllistä.

Ennen 1.1.2014 vakinaista asumista on osoittanut vähintään kahdeksi vuodeksi solmittu työsopimus Suomessa tehtävää työtä varten.

Mikäli vakinaisen muuton edellytykset (SovAL 3a §) eivät kuitenkaan täyty, on tutkittava, onko muuttajalla oikeus sosiaaliturvaan EU-lainsäädännön, soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain perusteella hänen työskennellessään Suomessa vähintään **neljä kuukautta** siten, että työssäoloehto karttuu. Kyseessä ei ole neljän kuukauden odotusaika, vaan henkilö kuuluu sosiaaliturvaan jo työskentelyn aloittamisesta lukien, jos työskentelyn on tarkoitus kestää yli neljän kuukauden ajan. Työttömyysturvalakia sovelletaan Suomessa tehtävään työhön heti työskentelyn alusta lukien.

Ratkaistaessa sitä, onko maahan muuttajaa pidettävä EU-lainsäädännön tarkoittamana Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin kuuluvana työntekijänä ja onko muuttajalla oikeus Kelan etuuksiin, noudatetaan soveltamisalalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain määräyksiä. Kotikuntalain piiriin kuuluvissa etuuksissa noudatetaan työeläkelainsäädännön soveltamiseen perustuvaa määritelmää. Käytännössä tämä merkitsee eri etuusryhmien osalta seuraavaa.

- Soveltamisalalain 1 §:n 1- kohdan mukaisiin etuuslakeihin perustuviin etuuksiin on oikeutettu maahanmuuttaja, jonka työskentely täyttää työssäoloehdot koskevat kriteerit ja työskentely on tarkoitettu kestämään vähintään neljä kuukautta. Henkilö kuuluu 1 §:n 1- kohdan mukaiseen sosiaaliturvaan työnteon alusta lukien.
- Soveltamisalalain 1 §:n 2- kohdan etuuslakeihin perustuvista etuuksista eläkkeensaajan asumistuki ja takuueläke maksetaan vain Suomessa vakinaisesti asuvalle henkilölle.
- Sairausvakuutuslain mukaisien etuuksien (sairaanhoitokustannusten korvaukset, sairauspäiväraha, erityishoitoraha ja vanhempainpäivärahat) piiriin kuuluu vähintään neljä kuukautta työskentelevä muuttaja työnteon alkamisesta lukien, jos työskentely täyttää työssäoloehdot koskevan kriteerin. Lisäksi sairausvakuutetut henkilöt ovat oikeutettuja Kelan kuntoutukseen ja kuntoutusrahaetuuksiin.
- Kaikkiin työtä Suomessa tekeviin sovelletaan työttömyysturvalakia.
- Kotikuntalakiin perustuvien etuuksien piiriin muuttaja tulee työeläkelainsäädännön soveltamisen kautta. Tämä merkitsee sitä, että jos työntekijä on työeläkevakuutettu, hän on myös kotikuntalain mukaisten etuuksien piirissä riippumatta palkan ja työajan määrästä ja siitä, kuinka kauan työ kestää. Kelan hoitamista EU-asetusten piiriin kuuluvista etuuksista tämä tarkoittaa lasten kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää. Lisäksi työntekijä on oikeutettu kuntien hoitamaan julkiseen terveydenhuoltoon. Kelan antamat todistukset oikeudesta sairaanhoitoon Suomessa ovat julkisen terveydenhuollon yksikköä sitovia. Lue lisää EU-asetuksen sairaanhoitomääräyksistä. (> linkki kv-sairaanhoidon ohjeeseen)
- Asetuksen 492/2011 perusteella työntekijä, joka on työeläkevakuutettu Suomessa, on oikeutettu asetuksen ulkopuolisiin etuuksiin, kuten äitiysavustukseen, asumistukeen ja elätustukeen.

Esimerkki

Kiinalainen meribiologi on ollut työssä Virossa Tallinnan yliopistossa. Hän tulee Oulun yliopistoon töihin yhden opintovuoden ajaksi. Hän on vaikeasti liikuntavammainen ja täyttää vammaistuen saamisen edellytykset. Hänet vakuutetaan soveltamisalalain 1 §:n 1) kohdan mukaisia etuuksia varten työnteon aloittamisesta lukien, koska hänen työskentelynsä kestää yli neljä kuukautta ja työssäoloehto täyttyy. Hänet vakuutetaan myös sairausvakuutus- ja työttömyysturvalain mukaisesti, ja hänellä on EU-työntekijänä oikeus hakea 16 vuotta täyttäneen vammaistukea.

Esimerkki

Japanilainen revontulten tutkija on ollut työssä Sveitsissä yliopistossa vuoden ajan. Hän tulee Oulun yliopistoon yhden opintovuoden ajaksi. Koska Sveitsi ei sovelle asetusta kolmansien maiden kansalaisiin, tämä henkilö ei ole EU-työntekijä. Häneen sovelletaan vain soveltamisalalakia, sairausvakuutuslakia ja työttömyysturvalakia. Häntä ei vakuuteta lainkaan soveltamisalalain mukaan, koska työ ei kestä kahta vuotta eikä häntä siten pidetä vakinaisesti Suomessa asuvana. Hänet vakuutetaan sairausvakuutus- ja työttömyysturvalain mukaisesti.

Esimerkki

Japanilainen revontulten tutkija on ollut työssä Sveitsissä yliopistossa vuoden ajan. Hän tulee Oulun yliopistoon yhden opintovuoden ajaksi. Koska Sveitsi ei sovelle asetusta kolmansien maiden kansalaisiin, tämä henkilö ei ole EU-työntekijä. Hänet vakuutetaan työnteon perusteella soveltamisalalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain mukaisesti. Hän on myös oikeutettu julkiseen terveydenhuoltoon.

Esimerkki

Saksalainen ja aiemmin Saksassa asunut henkilö on työskennellyt USA:ssa. Hän tulee nyt USA:sta Suomeen työhön kolmeksi kuukaudeksi. Vakuuttamista arvioidaan EY-asetuksen 883/2004 perusteella, koska henkilöllä on aiempaa työskentelyhistoriaa EU-alueella. Alle neljä kuukautta Suomessa työskentelevänä hän ei kuulu soveltamisalalain eikä sairausvakuutuslain piiriin. Häneen sovelletaan kuitenkin työttömyysturvalainsäädäntöä. Lisäksi hänet vakuutetaan työeläkejärjestelmässä, joten hänellä on EU-työntekijänä oikeus myös lasten kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään sekä julkiseen terveydenhuoltoon Suomessa työskentelyn ajan.

Esimerkki

Virolainen aloittaa 3 kuukautta kestävänsä kokoaikaisen työskentelyn Suomessa, saaden palkkaa 1800 euroa kuukaudessa. Häntä ei voida pitää SovAL 3 b §:n ja SVL 1 luvun 2 § mukaisena EU-työntekijänä, koska työ ei täytä 4 kuukauden minimiedellytystä.

Henkilö pääsee kuitenkin työeläke- ja työttömyysvakuutetuksi heti työskentelynsä aloittamisesta lukien. Hänellä on siten oikeus julkiseen terveydenhuoltoon ja lasten kotihoidon tukeen. Myös TTL 5 luvun 4 § mukainen työssäoloehto karttuu.

Henkilön työsopimus uusitaan 4 kuukaudeksi heti edellisen työsopimuksen loppumisesta, jolloin henkilö katsotaan EU-työntekijäksi ja häneen voidaan soveltaa SovAL 3 b §:n ja SVL:n 1 luvun 2 § mukaista sosiaaliturvalainsäädäntöä työskentelyn aloittamisesta lukien, koska yhdenjaksoinen työskentely kestää vähintään 4 kuukautta. Näin ollen henkilö voidaan vakuuttaa heti Suomen työskentelyn aloittamisesta lukien 7 kuukauden ajaksi, jolloin aikaisempi hylätty jakso oikaistaan henkilön eduksi.

Työskentelyn perusteella sosiaaliturvaan kuuluvalla henkilöllä tehdään vakuuttamispäätös työskentelyn keston ajalle. Mikäli työskentely Suomessa jatkuu aikaisemman työsopimuksen päättymisen jälkeen, jatketaan vakuuttamista uuden työsopimuksen perusteella. Mikäli työskentelyä on taustalla jo yli vuoden ajan, henkilö voidaan vakuuttaa asumisen perusteella, jos muutkin olosuhteet osoittavat vakinaista asumista Suomessa.

Työttömäksi jäänyt työntekijä, joka ei asu vakinaisesti Suomessa, voi edelleen pysyä vakuutettuna soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti, jos hänen työskentelynsä Suomessa on kestänyt vähintään 6 kuukautta (SovAL 3 b § 4 mom). Edellytyksenä on, että hän on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi. Työttömyyspäivärahan maksamista ei kuitenkaan edellytetä.

Mikäli työttömäksi jääneen henkilön työskentely Suomessa ei ole kestänyt 6 kuukautta, voi vakuuttaminen jatkua työskentelyn päätyttyä, jos henkilö saa työskentelyyn perustuvaa päivärahaetuutta.

1.3.3.1.2. Työntekijä kolmannesta maasta

Suomeen työhön tulevaan henkilöön, joka

- tulee EU/ETA-alueen ulkopuolelta maasta, jonka kanssa Suomella ei ole myöskään sosiaaliturvasopimusta taikka Liechtensteinista tai Sveitsistä,
- eikä ole EU/ETA-maan kansalainen eikä sveitsiläinen,
- eikä ole aikaisemmin oleskellut laillisesti EU-alueella,

sovelletaan yksinomaan kansallisen lainsäädännön määräyksiä. Kun on kyse maista, joiden kanssa ei ole sopimusta, on mahdollista, että henkilö vakuutetaan useammassa maassa yhtäikaa tai että hän jää kokonaan vakuutuksen ulkopuolelle. Myös lähetettyyn työntekijään, joka tulee ei-sopimusmaasta, sovelletaan kansallista lainsäädäntöä kuten muihinkin työntekijöihin.

1.1.2014 lukien kolmannesta maasta tulevat työntekijät asetetaan SovAL 3 b §:ssä lähtökohtaisesti samaan asemaan EU-maista tulevien työntekijöiden kanssa sosiaaliturvan kuulumisen suhteen. Työntekijä vakuutetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti, jos hänen työskentelynsä on tarkoitus kestää vähintään **neljä kuukautta** ja työskentely täyttää työttömyysturvan työssäoloehdon. Työskentelyn tulee siis täyttää samat edellytykset kuin EU-työntekijän kohdalla.

Kolmannesta maasta tulevalla työntekijällä tulee olla myös voimassa oleva oleskelulupa, johon sisältyy työnteko-oikeus. Lue lisää oleskeluluvasta. Myös viisumilla tai viisumivapaasta maasta Suomeen tullut henkilö voi tehdä Suomessa lyhytaikaisesti työtä, mutta ilman työskentelyyn oikeuttavaa oleskelulupaa työskentely ei voi jatkua yli 3 kuukautta. Jos henkilö saa 3 kk kuluessa maahan tulosta oleskeluluvan ja työskentely edelleen jatkuu täyttäen muut vakuuttamisen edellytykset, voidaan henkilö vakuuttaa työskentelyn aloittamisesta lukien myös viisumilla tai viisumivapaasti tehdyn työn ajalta.

Viisumilla tai viisumivapaasti tehtyä työtä voidaan huomioida soveltamisalain 4 kuukauden työskentelyä, työttömyysturvan työssäoloehtoaa tai perhe-etuuksissa edellytettyä 6 kuukauden työskentelyä arvioitaessa.

Esimerkki

Kolmannesta maasta viisumivapaasti tullut työntekijä on aloittanut työskentelyn Suomessa 1.9. Työsopimuksen kesto on 9 kk, ja palkka sekä työaika täyttävät työssäoloehdon palkkaa ja työaika koskevat kriteerit. Hänelle myönnetään oleskelulupa 5.12. työsopimuksen keston ajalle. Työntekijä voidaan vakuuttaa työskentelyn aloittamisesta 3.9. lukien työsopimuksen päättymiseen saakka.

Eri etuuksien suhteen kansallinen lainsäädäntö sisältää seuraavat säännöt.

- Soveltamisalain 1 §:n 1- kohdan mukaisesti etuuslakeihin perustuviin etuuksiin on oikeutettu maahanmuuttaja, jonka työskentely täyttää työssäoloehtoaa koskevat kriteerit ja työskentely on

tarkoitettu kestämään vähintään neljä kuukautta. Henkilö kuuluu 1 §:n 1-kohdan mukaiseen sosiaaliturvaan työnteon alusta lukien. Lapsilisälain mukaan työntekijältä edellytetään vähintään 6 kuukautta kestävää työskentelyä, jotta hän olisi oikeutettu lapsilisään. Jos oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, ei oikeutta lapsilisään ole, vaikka työskentelyä koskevat edellytykset täyttyisivät.

Ennen 1.1.2014 työntekijä ei ole ollut vakuutettu soveltamisalain mukaisesti muutoin kuin vakinaisen asumisen perusteella, toisin sanoen on edellytetty 2 vuoden työsopimusta tai muita siteitä Suomeen.

Esimerkki

Kamerunista tulee työntekijä Suomeen työhön suomalaisen yrityksen palvelukseen. Hänellä on työsopimus vuodeksi. Häntä ei voida pitää Suomessa asuvana soveltamisalain mukaan. Hänet vakuutetaan soveltamisalain mukaisesti työntekijänä työskentelyn keston ajaksi.

- **Sairausvakuutuslain** mukaan vakuutettu on työntekijä tai yrittäjä, jonka työn on tarkoitus kestää vähintään neljä kuukautta. Hän on sairausvakuutettu työskentelyn aloittamisesta lukien, jos hänen tarkoituksenaan on työskennellä yhtäjaksoisesti vähintään neljän kuukauden ajan. Työntekijän osalta edellytetään työssäoloehdon täyttymistä.
- **Työttömyysturvalain piiriin** henkilö tulee välittömästi aloitettuaan Suomessa työnteon. Etuuksia maksetaan työttömälle työnhakijalle, jonka edeltävä työskentely on täyttänyt työssäoloehdon ja muut työttömyysetuuden saamisen edellytykset. Työmarkkinatukea voidaan maksaa vain Suomessa vakinaisesti asuvalle työttömälle.
- **Kotikuntalain** mukaan Suomessa asuvaksi ei katsota henkilöä pelkän työnteon perusteella, ellei hän asu täällä vakinaisesti. Kolmannesta maasta tulleella työntekijällä on kuitenkin oikeus julkiseen terveydenhuoltoon ja hän saa Kelasta todistuksen oikeudesta hoitoetuuksiin. Työntekijä on oikeutettu kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään, jos työskentely Suomessa kestää vähintään 6 kuukautta. Jos oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, ei oikeutta kotihoidon tukeen ole.

Työskentelyn perusteella sosiaaliturvaan kuuluvalle henkilölle tehdään vakuuttamispäätös työskentelyn keston ajalle. Vakuuttamisen edellytyksenä on myös oleskeluluvan ja työntekijäoikeuden voimassaolo. Katso lisää määräaikaisen oleskeluluvan seurannasta.

Mikäli työskentely Suomessa jatkuu aikaisemman työsopimuksen päättymisen jälkeen, jatketaan vakuuttamista uuden työsopimuksen perusteella. Tarkista vakuuttamisen jatkopäätöstä antaessasi, että oleskeluluvan jatkoa on haettu ajoissa. Mikäli työskentelyä on taustalla jo yli vuoden ajan, henkilö voidaan vakuuttaa asumisen perusteella, jos muutkin olosuhteet osoittavat vakinaista asumista Suomessa.

Työttömäksi jäänyt työntekijä, joka ei asu vakinaisesti Suomessa, voi edelleen pysyä vakuutettuna soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti, jos hänen työskentelynsä Suomessa on kestänyt vähintään 6 kuukautta (SovAL 3 b § 4 mom). Edellytyksenä on, että hän on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi. Työttömyyspäivärahan maksamista ei kuitenkaan edellytetä. Myös työttömäksi jääneen henkilön osalta vakuuttamisen edellytyksenä on oleskeluluvan ja työntekijäoikeuden voimassaolo.

Huomaa, että jos kolmannen maan kansalainen tulee Suomeen toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta, häneen sovelletaan asetusta 883/2004, eli häneen sovelletaan EU-työntekijää koskevia sääntöjä.

1.3.3.1.3. Työntekijä sopimusmaasta

Pohjoismaat

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen lainvalintamääräyksiä sovelletaan silloin, kun asetuksen 883/2004 määräyksiä ei jostakin syystä voida soveltaa.

EU-maista Tanska sekä ETA-maat Norja ja Islanti eivät sovelta asetuksen 883/2004 määräyksiä kolmansien valtioiden (= muu kuin EU/ETA-maa tai Sveitsi) kansalaisiin.

Pohjoismaisen sopimuksen 4 artiklan mukaan ulotetaan asetuksen ja täytäntöönpanoasetuksen soveltaminen koskemaan kaikkia henkilöitä, joihin sovelletaan pohjoismaista sopimusta ja jotka asuvat jossain Pohjoismaassa. Sopimusta sovelletaan 3 artiklan mukaan henkilöihin, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet jonkun Pohjoismaan lainsäädännön piiriin. Lisäksi henkilön on tullut liikkua Pohjoismaissa.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos kolmannen valtion kansalainen tulee Suomeen työhön Norjasta, Islannista tai Tanskasta tilanteeseen sovelletaan asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä. Työntekijä vakuutetaan heti työskentelyn aloittamisesta alkaen, jos työskentely täyttää toe-kriteerit ja kestää vähintään neljä kuukautta. Työntekijällä tulee olla työntekijän oleskelulupa.

Esimerkki

Tanskassa asuva Venäjän kansalainen tulee Suomeen työhön kuudeksi kuukaudeksi. Hänet vakuutetaan koko asumisperusteisessa sosiaaliturvassa soveltamisalain 1 § 2) kohdan etuuksia lukuun ottamatta. Lisäksi häneen sovelletaan työttömyysturvalakia.

Esimerkki

Kanadalainen tulee Norjasta Suomeen työhön kolmeksi kuukaudeksi. Häntä ei vakuuteta asumisperusteisessa sosiaaliturvassa, mutta hänellä on kuitenkin oikeus lasten kotihoidon tukeen.

USA, Kanada, Quebec, Israel, Australia ja Chile

Toisen sopimusmaan sosiaaliturvan piiriin kuuluneeseen ja Suomeen työhön tulevaan henkilöön sovelletaan Suomen työskentelyperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (työeläkkeet, tapaturmavakuutus). Soveltamisalain piiriin kuuluvaa sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan työntekijään, kuten kolmannelta maasta tulevaan työntekijään. Henkilö tulee soveltamisala- ja sairausvakuutuslain sekä työttömyysturvalain piiriin näissä laeissa olevien säännösten mukaan. Soveltamisala- ja sairausvakuutuslain osalta edellytetään vähintään neljän kuukauden työskentelyä, joka täyttää työttömyysturvalain työssäoloehdon palkkaa ja työaikaa koskevan edellytyksen. Varmista, että muuttajalla on asianmukainen työntekijän oleskelulupa.

Esimerkki

USA:sta tulee työntekijä vuodeksi Suomeen työhön. Hänet vakuutetaan työskentelyn ajalle, jos työttömyysturvalain mukaiset työssäoloehdon työaikaa ja palkkaa koskevat edellytykset täyttyvät. Sopimuksen mukaan kuitenkin työeläkevakuutus on järjestettävä Suomessa.

Esimerkki

Israelista tulee työntekijä viideksi kuukaudeksi. Sopimuksen piiriin kuuluvat etuudet on jaoteltu työskentelyyn ja asumiseen perustuviksi. Sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan asumisesta riippuvien etuuksien osalta työntekijä kuuluu asuinmaan vakuutukseen.

Niiden etuuksien osalta, jotka ei riipu asumisesta, hän kuuluu työskentelymaan vakuutukseen. Tätä määräystä ei kuitenkaan sovelleta muihin sairausvakuutusetuuksiin kuin vanhempainpäivärahaetuuksiin. Viideksi kuukaudeksi tuleva työntekijä:

- ei kuulu soveltamisalalain mukaisten etuuksien piiriin
- kuuluu sopimuksen 2 artiklan 1.A.a) kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan mukaan työnteon perusteella vanhempainpäivärahaetuksien piiriin, (ISRS 6 artiklan 1 kohtaa sovelletaan, koska etuus ei riipu asumisesta ja määräystä sovelletaan vanhempainetuuksiin)
  - neljän kuukauden työskentelytarkoituksen täytyessä vakuutuskausi Israelista huomioidaan 180 päivän edellytyksessä, kun työ Suomessa kestää yli 8 viikkoa (ISRS 11 art.)
  - oikeus vanhempainpäivärahoihin voi syntyä Suomessa työskentelyn aikana, vaikkei henkilö olisi soveltamisalalain mukaan asumisen perusteella vakuutettu
- kuuluu sairausvakuutuslain perusteella muiden sairausvakuutusetuuksien piiriin (ISRS 6 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta sopimuksen 2 artiklan 1.A.a) kohdan mukaan, joten asia ratkaistaan sairausvakuutuslain perusteella).

1.3.3.1.4. Epäsäännölliset työsuhteet

[Au pair](#)

[Urheilija](#)

Jos vuokratyöntekijänä, keikkaluontoisesti tai satunnaisesti työskentelevällä henkilöllä on toistaiseksi tai vähintään neljän kuukauden määräajalle solmittu työsuhde yhden tai useamman työnantajan kanssa, mutta itse työskentely jaksottuu erilaisiin pätkiin, edellyttää soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukainen vakuuttaminen vähintään neljän kuukauden todellista työskentelytarkoitusta siten, että työssäoloehdot koskevan edellytyksen mukaiset työaika- ja palkkaehdot täyttyvät. (>linkki työttömyysturvan peruspäivärahan etuusohjeeseen / palkansaajan työssäoloehdot)

Vähintään neljän kuukauden yhdenjaksoinen työskentely todennetaan vakuuttamisratkaisua tehtäessä siten, että työssäoloehdon täytyminen selvitetään palkkalaskelmista tai muusta vastaavasta ja riittävästä selvityksestä kahdelta ensimmäiseltä työskentelykuukaudelta. Myönteinen vakuuttamispäätös voidaan antaa työskentelyn keston ajaksi tai noin vuoden määräajaksi. Ensimmäisten kuukausien toteutuneen työn varmistamisella palkkalaskelmista tai muista selvityksistä voidaan todeta, että työskentely on todella alkanut, ja mitkä toteutuneet työtunnit ja ansiot ovat olleet. Asiakkaan antamaan selvitykseen luotetaan myös työskentelyn jatkumisen osalta. Asiakkaalla on myös velvollisuus ilmoittaa olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista.

Esimerkki

Toisesta EU-maasta tulee Suomeen työntekijöitä, joiden työnantajana toimii työvoimanvuokrausyritys. Yritys luovuttaa työntekijöitään edelleen toisen yrityksen (ns. käyttäjäyritys) palvelukseen korvausta vastaan. Työsopimus on voimassa toistaiseksi, mutta työsopimukseen sisältyy työaikaa koskien täydennys: "työnantaja kutsuu työntekijän töihin tarvittaessa". "Töihin tarvittaessa" tarkoittaa käyttäjäyrityksen antamaa, työntekijää koskevaa toimeksiantoa. Työntekijä tekee työtä keikkaluontoisesti tai satunnaisesti, mutta hänellä on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus yhden työnantajan (työvoimanvuokrausyritys) kanssa. Toimeksiannon minimikesto voi olla esim. yhden kuukauden jakso. Näin ollen saattaa olla, että työvoimanvuokrausyrityksen palveluksessa oleva henkilö työskentelee käyttäjäyrityksen palveluksessa yhden kuukauden ja on vailla työtä useinkin kuukauden ajan ennen seuraavaa toimeksiantoaan. Vakuuttamista harkittaessa on selvítettävä, miten työtä todellisuudessa aiotaan tehdä. Myönteinen määräaikainen vakuuttamispäätös edellyttää vähintään 4 kuukauden ajalle tulevaisuuteen ulottuvaa työsopimusta todellisesta työskentelystä. Pelkkä toistaiseksi solmittu työsopimus työvoimanvuokrausyrityksen kanssa ei riitä vakuuttamisen perusteeksi, jos työtä todellisuudessa tehdään vain vähän tai ei lainkaan.

Esimerkki

Virolainen solmii suomalaisen rakennusyrityksen kanssa toistaiseksi voimassaolevan työsopimuksen, jossa työajaksi on merkitty 0–37,5 tuntia viikossa ja palkka työehtosopimuksen mukaiseksi. Hänellä ei ole kotikuntaa tai vakinaista osoitetta Suomessa ja hänen perheensä asuu Virossa. Hakemuksessaan hän ilmoittaa muuttaneensa Suomeen vakinaisesti.

Mikäli palkkakuittien perusteella työskentely täyttää työssäoloehdon vaatimukset, voidaan henkilölle antaa vuoden määräaikainen vakuuttamispäätös työskentelyn perusteella. Hänen ei kuitenkaan katsota asuvan Suomessa vakinaisesti.

Jos keikkaluontoisesti tai satunnaisesti työskentelevän henkilön lyhyet työsuhteet seuraavat toisiaan siten, että vähintään 4 kuukauden yhdenjaksoista, eteenpäin ulottuvaa työskentelyaikaa ei voida vakuuttamista haettaessa todentaa, tutkitaan vakuuttamisen edellytykset jälkikäteen ja edellytysten täytyessä myönteinen päätös annetaan takautuvasti. Annettava päätös voi tällöin harkinnan mukaan ulottua ajallisesti myös tulevaisuuteen sille määräajalle, mitä hakija työskentelyn jatkumisesta luotettavasti esittää. Näissä tilanteissa työskentelyn voidaan katsoa olevan yhdenjaksoista, jos työsuhteiden taikka työskentelyjaksojen väliin jää enintään yksi viikko. Viikon palkaton jakso voi olla työntekijällä kuukausittain (kolme viikkoa töissä, yksi palkattomalla vapaalla).

Esimerkki

Nigerilainen opiskelija hakee marraskuussa 2010 takautuen vakuuttamista 1.3.2009 alkaen. Hän on tullut Suomeen opiskelemaan, mutta työllistynyt opintojen ohessa siivoajana kahdessa eri yrityksessä kesäkuusta 2009 lukien. Työsopimukset on solmittu toistaiseksi, kuitenkin niin, että työtä tehdään tarvittaessa työnantajan tarpeen mukaan. Hakemuksen liitteeksi henkilö toimittaa pelkät työsopimukset. Henkilölle on myönnetty B-statuksen oleskelulupa ajalle 1.3.2009–1.3.2010 ja hän on jättänyt jatkohakemuksen edellisen luvan voimassaoloaikana.

Koska henkilö on alun perin saapunut Suomeen opiskelijana, ei häntä katsota maassa vakinaisesti asuvaksi eikä hänellä ole oikeutta soveltamisala- tai sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin. Mikäli työskentely täyttää takautuvasti työssäoloehdon vaatimukset (työssäoloehdon selvittämisessä voidaan hyödyntää asiakaskirjettä VAL18), henkilö voidaan vakuuttaa sairausvakuutus- ja työttömyysturvalakia soveltaen esim. kahden vuoden määräajalle Suomessa ei-vakinaisesti asuvana siitä ajankohdasta lukien, josta työssäoloehto on alkanut täyttymään.

Mikäli työssäoloehto ei ole täytynyt säännöllisesti, on vakuutettava ne jaksot, jona työssäoloehto on täytynyt vähintään 4 kuukauden yhdenjaksoiselta ajalta.

Satunnaisten työskentelyjaksojen toistuessa pidemmän aikaa tulee arvioida sitä, voidaanko häntä jo pitää soveltamisalain mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvana. Työskentelyyn perustuvaa vakinaista asumista arvioitaessa voivat nämä satunnaiset työskentelyjaksot olla kestoiltaan myös alle 4 kuukautta, eikä työskentelyn tarvitse kartuttaa työttömyysturvan työssäoloehto. Lue lisää vakinaisen asumistarkoituksen arvioinnista.

Esimerkki

Pakistanilainen opiskelija jättää vakuuttamishakemuksen 8.10.2011 ja hakee vakuuttamista samasta päivästä lukien. Hän on muuttanut Suomeen 1.9.2009 ja solminut 5.11.2009 toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen siivousalan yrityksen kanssa. Työsopimuksessa työajaksi on merkitty 18,5 tuntia viikossa. Palkkakertymistä ilmenee, että henkilö on työskennellyt tosiasiallisesti ja säännöllisesti, vaikkei työssäoloehto ole koko työskentelyajalta täyttynytkään.

Henkilö ilmoittaa muuttaneensa Suomeen vakinaisesti asumaan. Hän arvioi opintojensa päättyvän vuoden 2013 aikana. Hakemuksesta ilmenee, että hänen puolisonsa asuu vakinaisesti Pakistanissa.

Koska henkilö on alun perin saapunut Suomeen opiskelijana, ei häntä voida katsoa maassa vakinaisesti asuvaksi Suomeen muutosta lukien. Työskentelyn osalta on kuitenkin tutkittava oikeus sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin, jos työssäoloehto täyttyy vähintään 4 kuukauden yhdenjaksoisen työskentelyn osalta.

Koska henkilö on hakemishetkellä työskennellyt Suomessa tosiasiallisesti ja säännöllisesti jo n. 2 vuotta, voidaan hänen katsoa muuttaneen Suomeen hänen kokonaistilanteensa huomioiden soveltamisalain mukaisesti vakinaisesti asumaan, siitä huolimatta, että hänen opintonsa ovat vielä kesken. Näin ollen henkilö voidaan vakuuttaa Suomessa vakinaisesti asuvana 8.10.2011 lukien.

Jos henkilö tekee työtä satunnaisesti ja lyhyitä jaksoja kerrallaan eri työnantajille, sinun tulee selvittää, voidaanko henkilön katsoa olevan työsopimussuhteessa työnantajaansa vai onko kyseessä toimeksiantosuhde. Jos kyse on eri toimeksiantajien lukuun tehtävistä töistä voi kyseessä olla yrittäjä eikä työntekijä. Yrittäjä on työeläkevakuutettava, jos yritystoiminta kestää tai on tarkoitettu kestävänsä vähintään neljä kuukautta.

Esimerkki

Englantilainen Suomeen opiskelemaan tullut henkilö solmii toistaiseksi työsopimuksen kiinteistöhuoltofirman kanssa. Hänellä on 1-2 viikon työskentelyjaksoja satunnaisesti, ja välillä on useiden viikkojen taukoja. Koska vaatimus vähintään 4 kuukauden työskentelytarkoituksesta ei täyty, ei häntä pidetä työskentelyjaksojen aikana soveltamisalalaissa ja sairausvakuutuslaissa tarkoitettuna työntekijänä.

Esimerkki

Suomeen opiskelijana tullut EU-kansalainen tekee satunnaisesti käännöstitä freelancerina eri toimeksiantajien lukuun. Hän tekee töitä kotonaan. Hänen ja toimeksiantajien välille ei muodostu työsuhdetta. Häntä tulee pitää Suomen työeläkelainsäädäntöä sovellettaessa yrittäjänä, jos toiminta kestää vähintään neljä kuukautta. Tällöin työ

on työeläkevakuutettava YEL:n mukaan, jos muut ehdot täyttyvät. Freelancer-kääntäjä on tällöin vakuutettava Suomessa yrittäjänä (SovAL 3 b §, SVL 2 §).

Au pair

EU- tai ETA-maasta tai Sveitsistä tuleviin au pareihin sovelletaan asetusta 883/2004, jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja työssäoloehdot koskeva kriteeri täyttyy (mikäli osa au parin palkasta maksetaan yksityisen hoidon tukena, tulisi palkan kokonaisuudessaan täyttää työssäoloehdon palkkakriteerit). Tällöin häntä pidetään asetusten tarkoittamana työntekijänä ja sen vuoksi häneen sovelletaan myös asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Jos EU-maasta Suomeen tulevaa au pairia ei voida pitää työntekijänä, sovelletaan häneen asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksen perusteella asuinvaltion lainsäädäntöä. Soveltamisalalakiä sovellettaessa Suomessa au pairina toimivien katsotaan yleensä oleskelevan Suomessa vain tilapäisesti. He eivät siten kuulu soveltamisalalain kattaman asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

Jos muusta kuin EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tulevan au parin työ kestää vähintään 4 kuukautta ja täyttää työssäoloehdon, hän voi **1.1.2014 lukien** tulla soveltamisalalain mukaisesti vakuutetuksi. Au pair on työttömyysvakuutettu, ja jos työ lisäksi kestää vähintään neljä kuukautta, hän on myös sairausvakuutettu.

Urheilija

Jos työ Suomessa kestää vähintään neljä kuukautta ja työssäoloehdot koskeva kriteeri täyttyy, toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tullutta ammattiuurheilijaa pidetään asetuksen 883/2004 tarkoittamana työntekijänä.

Suomeen ammattiuurheilijana tulevat ovat maassa yleensä tilapäisesti, jolloin muusta kuin EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tulevilla urheilijoilla on **1.1.2014 lukien** oikeus soveltamisalalain mukaiseen sosiaaliturvaan, jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja täyttää palkan ja työajan osalta toe-kriteerin. Urheilija on tällöin myös sairausvakuutettu. Huomioi, että urheilijoiden työssäoloehdot kartuttavasta työskentelystä on poikkeusmääräyksiä työttömyysturvalaissa. Jos urheilija on asunut Suomessa yli vuoden ja muutkin olosuhteet osoittavat vakinaista asumista, hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa vakinaisesti ja hänet voidaan ottaa koko asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin. (SovAL 3 a §).

Ammattiuurheilijoihin sovelletaan myös työttömyysturvalakia.

1.3.3.1.5. Työnhaku työskentelyn päätyttyä

Viimeksi Suomessa työskennelleellä EU-työntekijällä voi Suomeen työttömäksi työnhakijaksi jäädessään ja etuuskohtaiset edellytykset täyttäessään olla oikeus Kelan työttömyysturvan peruspäivärahaan. Pääsääntöisesti työttömyysetuudet maksetaan siitä jäsenmaasta, jossa henkilön on katsottu asuneen vakinaisesti Suomessa tapahtuneen työskentelyn aikana. Lue lisää työttömyysetuuksien maksuvastuun määräytymisestä.

Oikeus työmarkkinatukeen edellyttää myös EU-työntekijän osalta aina vakinaista Suomessa asumista ja tämäsältöistä vakuuttamispäätöstä.

EU-työntekijän työnhaku

Kelan peruspäivärahan ja työttömyyskassan maksaman ansioon sidotun päivärahan saaja rinnastetaan vakuuttamista ratkaistaessa EU-työntekijään, ja hänet vakuutetaan myös

sairausvakuutus- ja soveltamisalain mukaan edellyttäen, että hän on jo ennen työttömäksi jäämistään ollut vakuutettu näiden lakien mukaan. Päivärahansaaja vakuutetaan EU-asetuksen 883/2004 mukaisena ex-työntekijänä niin kauan kuin hänellä on oikeus päivärahaan (1.1.2017 lukien työhistoriasta riippuen 300, 400 tai 500 päivää). Hänelle annetaan päätös päivärahan enimmäismaksukauden ajalle. Katso päivärahapäätöksestä kunkin vakuutettavan työnhakijan päivärahan enimmäiskesto. Koska vakuutettava työttömyyspäivärahansaaja rinnastuu työntekijään, on hänellä Suomesta oikeus mm. perhe-etuuksiin muissa jäsenvaltiossa asuvista lapsista.

Muun maan ilmoittamat työttömyysturvan maksupäivät vähentävät Kelan päivärahan maksamisen enimmäisaikaa. Tässä tilanteessa työnhakija vakuutetaan Suomessa maksettavissa olevan päivärahakauden ajalle.

Jos työttömäksi jäävä EU-työntekijä ilmoittautuu työnhakijaksi viimeistään seitsemäntenä työnteon päättymisen jälkeisenä päivänä, ei vakuutus katkea. Muussa tapauksessa vakuutukseen tulee katko työskentelyn päättymisen ja työnhakijaksi ilmoittautumisen välille. Työttömyyspäivärahan omavastuu-aika on myös vakuutettavaa aikaa, vaikka etuuden maksu ei vielä ole alkanut.

Esimerkki

Virolainen rakennustyöläinen työskentelee Suomessa 9 kuukautta määräaikaisella työsopimuksella ennen työttömäksi jäämistään. Hän ilmoittautuu te-toimistoon viikon sisällä töiden päättymisestä ja saa esteettömän peruspäivärahalausannon. Mikäli työttömyyspäiväraha tulee EU-asetuksen työttömyysturvaa koskevien säännösten (art. 65) perusteella maksettavaksi Suomesta, annetaan hänelle myönteinen vakuuttamispäätös työttömyyspäivärahoikeuden enimmäiskeston ajaksi.

Joissakin tilanteissa työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen johtuen hänen omista toimenpiteistään. Tällaisia tilanteita on mainittu työttömyysturvalain 2 luvussa, mm. työstä eroaminen ilman pätevää syytä tai erottaminen (TTL 2 luku 9 §), työmarkkinoilta poissaolo (11 §), työstä kieltäytyminen (12 §), koulutuksesta kieltäytyminen ja eroaminen (16 §), työnhakusuunnitelmasta, työllistymisohjelmasta tai työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä kieltäytyminen (18 §) sekä työvoimapolitiittisen toimenpiteen keskeyttäminen (19 §). Karensilla ei ole vaikutusta vakuuttamiseen, eikä vakuuttamisratkaisua tarkisteta.

Mikäli työttömäksi jäänyt EU-työntekijä tekee työttömyyspäivärahakaudella vähäistä, lyhytkestoista työtä, joka ei täytä työssäolohtoa, ei vakuuttamista päätetä. Myöskään sovitellun päivärahan maksamisella ei ole vaikutusta vakuuttamiseen.

Koska työnhakijaksi rekisteröityminen ja päivärahaoikeus määrittävät vakuuttamisen alkamisen ja sisällön, on päivärahaoikeus selvitettävä ensin.

Alun perin alle neljäksi kuukaudeksi Suomeen töihin tullutta henkilöä ei ole vakuutettu EU-työntekijänä Suomessa, joten häntä ei työnhakijanakaan vakuuteta soveltamisalain tai sairausvakuutuslain mukaisesti. Tästä huolimatta henkilöllä voi olla oikeus työttömyyspäivärahaan, mikäli hän on työskennellyt Suomessa neljä viikkoa välittömästi ennen työttömyyttään, ja toisessa jäsenvaltiossa täyttyneet työskentelykaudet huomioiden toe-edellytys, sekä muut päivärahan edellytykset täytyvät. Tässäkin tapauksessa muun maan ilmoittamat työttömyysturvan maksupäivät vähentävät Kelan päivärahan maksamisen enimmäisaikaa. Henkilöllä säilyy oikeus kotihoidontukeen ja julkiseen terveydenhoitoon työttömyysetuuden maksun ajalta.

Esimerkki

Latvialainen linja-autonkuljettaja solmii kolmeksi kuukaudeksi työsuhteen suomalaisen työnantajan kanssa. Hänelle voidaan maksaa työsuhteen päättymisen jälkeen peruspäivärahaa, mikäli työttömyyspäiväraha tulee EU-asetuksen perusteella maksettavaksi Suomesta ja etuuden

myöntämisen muut edellytykset täytyvät. Häntä ei kuitenkaan vakuuteta soveltamisalain ja sairausvakuutuslain perusteella työttömyysetuuden maksun ajalta, koska työskentely ei alun perinkään täyttänyt näiden lakien osalta EU-työntekijänä vakuuttamisen kriteereitä.

1.1.2014 lukien työttömäksi rekisteröitynyt työnhakija, joka on ennen työttömyyttä työskennellyt vähintään 6 kuukautta Suomessa, on edelleen soveltamisalain mukaisesti vakuutettu, vaikka hän saisi työttömyyspäivärahaa. Vakuuttamisen edellytyksenä on, että työnhaku on voimassa. Tällöin työnhakijaa ei kuitenkaan rinnasteta EU-työntekijään, eikä häneen sovelleta asetuksen 883/2004 työntekijää koskevia säännöksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että esim. työnhakijan toisessa EU-maassa asuvista lapsista ei makseta perhe-etuuksien erotusetuutta. Työntekijänä vakuutetun henkilön vakuuttamispäätös tarkistetaan työttömyyden alkaessa ja vakuuttamispäätös annetaan määräaikaisena.

Työnhaku oleskeluluvan voimassaolon aikana

1.1.2014 lukien työttömäksi työnhakijaksi rekisteröidyn ja Suomessa työtä hakevan kolmannen maan kansalaisen vakuuttamista jatketaan, kun hän täyttää oleskelulupavaatimuksen ja on työskennellyt Suomessa vähintään 6 kuukautta ennen työttömyyttä. Työttömällä työnhakijalla tulee siis edelleen olla voimassaoleva oleskelulupa ja työnteko-oikeus.

Esimerkki

Turkista saapunut työntekijä on tullut Suomeen kokin töihin. Työsopimus kokoaikatyöstä on tehty 12 kuukaudeksi, mille ajalle hänellä on työntekijän oleskelulupa. Työsuhde päättyy ennenaikaisesti tuotannollisista ja taloudellisista syistä 8 kuukauden jälkeen. Henkilö rekisteröityy työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistossa. Koska työskentely on kestänyt vähintään 6 kuukautta, voidaan häntä pitää edelleen vakuutettuna. Henkilö lähtee kahdeksi kuukaudeksi kotimaahansa tapaamaan perhettään. Hän pysyy edelleen vakuutettuna alkuperäisen päätöksen voimassaolon ajan, jos työnhaku on voimassa ja oleskelulupa on työnteko-oikeuksineen voimassa.

Esimerkki

Edellisen esimerkin tilanteessa henkilö lähtee kotimaahansa kahdeksi kuukaudeksi heti työskentelyn päätyttyä ja palaa sitten takaisin Suomeen. Hän rekisteröityy työttömäksi työnhakijaksi Suomeen palattuaan. Koska hän ei ennen kotimaahan lähtöään ole rekisteröitynyt työnhakijaksi, ei häntä voida pitää vakuutettuna kotimaassa vierailun aikana. Vakuuttaminen jatkuu hänen palattuaan Suomeen oleskeluluvan ja työnteko-oikeuden voimassaolon mukaisesti.

1.3.3.2. Yrittäjä

[Yrittäjä kolmannesta maasta](#)

[Yrittäjä sopimusmaasta](#)

Yrittäjä Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä

Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä yrittäjänä (itsenäinen ammatinharjoittaja) toimivaan henkilöön sovellettavasta sosiaaliturvalainsäädännöstä säädetään EU-asetuksissa 883/2004 ja 1408/71. Asetusten mukaan itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivaan henkilöön sovelletaan pääsääntöisesti sen maan lainsäädäntöä, jossa toimintaa harjoitetaan.

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa Eu/Eta-maasta tai Sveitsistä yrittäjäksi tuleva sairausvakuutetaan yritystoiminnan aloittamisesta lukien, kun hän on yhtäjaksoisesti harjoittanut yritystoimintaa vähintään neljän kuukauden ajan, ja tullut tämän vuoksi velvolliseksi ottamaan yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen. Tällöin yrittäjä kuuluu myös soveltamisalain 1 §:n 1) kohdan mukaisten etuuksien (lapsilisa, kansaneläke, perhe-eläke) piiriin ja hän on myös oikeutettu 16 vuotta täyttäneen vammaistukeen. Eläkevakuutettavaan yrittäjään sovelletaan myös työttömyysturvalakia.

Jos yrittäjä tulee EU-maasta, Norjasta tai Islannista, asetusta 883/2004 sovelletaan myös kolmansien maiden kansalaisiin. Sveitsistä tulevaan yrittäjään asetusta sovelletaan vain, jos hän on Eu/Eta-maan tai Sveitsin kansalainen; Liechtensteinista tulevaan vain, jos hän on Eu/Eta-kansalainen.

Yrittäjä kolmannesta maasta

Suomeen yrittäjiksi tuleviin sovelletaan pääsääntöisesti samoja määräyksiä kuin muihinkin Suomeen työhön tuleviin. Soveltamisalain mukaisten etuuksien osalta ratkaiseva merkitys on sillä, onko Suomeen muuttota pidettävä tilapäisenä vai vakinaisena. Suomeen muuttota pidetään vakinaisena, jos yritystoiminta on vakuutettava yrittäjän eläkelain (YeL 1272/2006) tai maatalousyrittäjän eläkelain (MyEL 1280/2006) mukaisesti, ja henkilön olosuhteet viittaavat vakinaiseen Suomessa asumiseen.

Yrittäjänä sairausvakuutettuja ovat henkilöt, jotka ovat yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti velvollisia ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen. Yrittäjätoiminnan tulee kestää vähintään neljä kuukautta. Yrittäjä vakuutetaan vasta, kun yrittäjätoiminta on kestänyt neljä kuukautta, mutta vakuutus alkaa toiminnan aloittamisesta lukien.

Yrittäjän eläkevakuutuksen on velvollinen ottamaan

- yrityksen omistaja ja hänen perheenjäsenensä, joka on liikkeen- tai ammatinharjoittaja ja hänen perheenjäsenensä, jolle ei makseta palkkaa
- avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies taikka osakeyhtiön johtavassa asemassa oleva enemmistöosakas.

Lisäksi edellytetään, että henkilö on 18–68-vuotias, asuu Suomessa, työskentelee yrityksessä ja on toiminut yrittäjänä vähintään 4 kuukautta, vuositulo on vähintään

7 105,84 euroa vuodessa v. 2012
 7 303,99 euroa vuodessa v. 2013
 7 430,59 euroa vuodessa v. 2014
 7 502,14 euroa vuodessa v. 2015

ja joka ei kuulu muun eläkelain piiriin.

Työeläkeyhtiöt voivat tietyissä tilanteissa edellyttää, että ns. kolmannesta maasta tuleva asiakas esittää Kelan myönteisen päätöksen Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta maassa vakinaisesti asuvana, ennen YEL-vakuutuksen myöntämistä. Näissä tilanteissa tulisi kääntyä työeläkeyhtiön puoleen ja tiedustella, riippuuko henkilön YEL-vakuuttamispäätös pelkästään Kelan vakuuttamisratkaisusta (eli täyttääkö henkilö muilta osin YEL-vakuuttamisen kriteerit).

Mikäli riippuu, voidaan henkilö vakuuttaa tulevan YEL-vakuutuksen voimassaolosta lukien, jolloin vakuuttamisen ja YEL-vakuutuksen voimassaolo alkaisi samasta päivämäärästä. Tällöin vakuuttamisen (vakinaisesti asuvana) edellytyksenä kuitenkin pidetään myös sitä, että henkilön katsotaan hänen kokonaistilanteensa huomioiden muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan.

Esimerkki

Kiinasta Suomeen tullut yrittäjä ilmoittaa hakemuksessaan aloittaneensa yritystoiminnan tammikuussa 2011. Hänen YEL-vakuutuksensa on kuitenkin voimassa 1.5.2011 alkaen. Henkilö vakuutetaan YEL-vakuutuksen voimassaolosta lukien maassa vakinaisesti asuvana, mikäli hänellä on vaadittu oleskelulupa ja hän ilmoittaa muuttaneensa Suomeen vakinaisesti.

Esimerkki

Kiinasta Suomeen tullut yrittäjä hakee vakuuttamista toukokuussa 2011 ja ilmoittaa aloittaneensa yritystoimintansa tammikuussa 2011. Hän ilmoittaa hakemuksessaan, että hänen tarkoituksena olisi työskennellä Suomessa yrittäjänä n. 1,5 vuotta. Hän ilmoittaa lisäksi, että YEL-vakuutuksen saamiseksi hän tarvitsee Kelan päätöksen Suomen sosiaaliturvan soveltamisesta.

Koska henkilöllä ei ole YEL-vakuutusta eikä hänen katsota muuttaneen Suomeen vakinaisesti, henkilöä ei voida vakuuttaa soveltamisala- eikä sairausvakuutuslain mukaisesti, jolloin hänen ei todennäköisesti ole mahdollista saada myöskään YEL-vakuutusta.

Mikäli henkilöllä olisi ollut YEL-vakuutus ja hän olisi hakenut vakuuttamista n. 1,5 vuoden ajalle yritystoimintansa perusteella, olisi hänet voitu vakuuttaa sairausvakuutuslain mukaan yritystoiminnan harjoittamisen ajalle.

Maatalousyrittäjän vakuutuksen on velvollinen ottamaan henkilö, joka on

- maatalouden harjoittaja, joka itse osallistuu työhön, taikka
- työhön osallistuva, palkkaa saava perheyrietyksen jäsen, taikka
- ammattimainen kalastaja tai kalastustyöhön osallistuva perheenjäsen tai
- pronomistaja tai pronhoitotyöhön osallistuva perheyrietyksen jäsen.

Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö on 18–68-vuotias, hänen vuotuinen työtulonsa on vähintään 3 553 euroa (v. 2012), 3 652 euroa (v. 2013), 3 715,29 euroa vuodessa (v. 2014) tai 3751,07 (v. 2015).

Yrittäjä sopimusmaasta

Kanada ja Quebec

Kanadan ja Quebecin kanssa solmituissa sosiaaliturvasopimuksissa on määräykset, joiden mukaan Kanadassa tai Quebecissa asuvaan yrittäjään sovelletaan vain asuinvaltion lainsäädäntöä, vaikka hän toimisi yrittäjänä Suomessa. Tämä tarkoittaa Suomeen Kanadasta tulevan yrittäjän kannalta sitä, että yrittäjään sovelletaan kansan- ja perhe-eläkelakeja ainoastaan, jos hänen voidaan katsoa muuttaneen vakinaisesti Suomeen asumaan (SovAL 3 § 2 mom.). Kanadan sopimus ei kata muuta sosiaaliturvalainsäädäntöä, jonka osalta noudatetaan kansallista lainsäädäntöä.

Quebecin sopimusjärjestely koskee eläkkeiden lisäksi muuta sairausvakuutusta kuin vanhempainetuksia. Yrittäjään sovelletaan siis asuinmaan lainsäädäntöä kansan- ja perhe-eläkkeen sekä muun sairausvakuutuksen kuin vanhempainpäivärahojen suhteen. Oikeus muihin etuuksiin ratkeaa kansallisen lainsäädännön perusteella.

Israel

Israelin ja Suomen välisen sosiaaliturvasopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan Suomessa yrittäjänä toimivaan sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä, kun on kyse asumisesta riippuvista etuuksista. Kun on kyse etuuksista, jotka eivät riipu asumisesta, sovelletaan sen maan

lainsäädäntöä, jossa henkilö toimii yrittäjänä. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta muihin sairausvakuutusetuksiin kuin vanhempainpäivärahoihin.

Tämä tarkoittaa käytännössä, että

- Suomen soveltamisalain piiriin kuuluvien etuuksien piiriin yrittäjä tulee vain, jos hän myös asuu soveltamisalain mukaan Suomessa vakinaisesti
- sairausvakuutuslain mukaisten vanhempainpäivärahojen piiriin yrittäjä tulee, jos toimii yrittäjänä täällä vähintään neljän kuukauden ajan ja kuuluu yrittäjäeläkelain piiriin.
- sopimuksessa ei ole lainkaan tavallisia työntekijöitä ja yrittäjiä koskevaa lainvalintamääräystä muiden sairausvakuutusetsuksien osalta. Tällöin sinun on ratkaistava vakuuttaminen soveltamalla kansallista lainsäädäntöä, jolloin neljän kuukauden yrittäjätoiminta riittää sairausvakuutuksen piiriin kuulumiseksi.

Muut sopimukset

Muilla sopimuksilla ei ole vaikutusta yrittäjien vakuuttamiseen soveltamisalain mukaan.

1.3.3.3. Ulkomaisen työnantajan lähettämänä

[Lähetetty työntekijä
kolmannelta maasta](#)

[Lähetetty työntekijä
sopimusmaasta](#)

Lähetetty työntekijä Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä

EU-lainsäädännössä säädetään työntekijän lähettämisestä toiseen jäsenvaltioon. Kyseessä tulee olla lähettävän valtion alueella tavallisesti toimiva yritys, joka lähettää työntekijänsä toiseen jäsenvaltioon. Lähetettävällä työntekijällä tulee olla mukanaan esitettävä asiakirja A1, joka osoittaa, että kyseessä on EU-asetusten tarkoittama lähetetty työntekijä. Asetusta 883/2004 sovellettaessa on lähettämisen enimmäisaika 24 kuukautta. Lähetetty työntekijä kuuluu tämän ajan edelleen lähettävän valtion sosiaaliturvan piiriin.

Edellä oleva koskee vain niitä työntekijöitä, joihin sovelletaan asetusta 883/2004, ei Sveitsistä tai Liechtensteinista lähetettyä kolmannen valtion kansalaista. Liechtensteinista lähetettyyn kolmannen maan kansalaiseen sovelletaan kansallista lainsäädäntöä, Sveitsistä lähetettyyn Suomen ja Sveitsin välistä sosiaaliturvasopimusta.

Esimerkki

Sveitsistä lähetetään Suomeen kaksi työntekijää, joista toinen on Pakistanin, toinen Saksan kansalainen. Saksan kansalaiseen sovelletaan asetuksen määräyksiä, Pakistanin kansalaiseen Suomen ja Sveitsin välistä sosiaaliturvasopimusta.

Oikeus sairaanhoitoon

EU-asetusten asiallinen soveltamisala kattaa soveltamisalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain mukaiset etuudet äitiysavustusta, asumistukea ja asetuksen 883/2004 osalta elatustukea lukuun ottamatta. Toisesta jäsenvaltiosta lähetetty työntekijä ei siis voi tulla asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin, kun lähettäjävaltion antama lähetetyn työntekijän todistus on voimassa. Lähetetyillä työntekijöillä on kuitenkin oikeus sairaanhoitoetuuksiin Suomessa esittämällä eurooppalainen sairaanhoitokortti tai lähettäjävaltion antama todistus E 106 / S1.

Lähetettyjen työntekijöiden perheenjäseniin sovelletaan sen sijaan soveltamisalain määräyksiä kuten muihinkin ei-työntekijöihin. Lähetetyn työntekijän perheenjäsenten oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ratkaistaan soveltamalla kansallista lainsäädäntöä. Jos

perheenjäsenet Suomessa ollessaan eivät kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin, heillä on kuitenkin oikeus sairaanhoitoon EU-lainsäädännön perusteella.

Jos lähetetty työntekijä tulee maasta, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, häntä kohdellaan kuten muitakin Suomeen työhön tulevia henkilöitä. Soveltamisalalaissa, sairausvakuutuslaissa ja työttömyysturvalaissa on lähetettyjä työntekijöitä koskevia määräyksiä ainoastaan Suomesta toiseen maahan lähettämistä varten.

Kaikissa Suomen solmimissa sosiaaliturvasopimuksissa on määräyksiä lähetetyistä työntekijöistä. Jos Suomeen työhön tuleva henkilö on toisesta maasta lähetetty työntekijä ja tulee Eu/Eta-maasta tai Sveitsistä taikka sosiaaliturvasopimusmaasta, hän kuuluu sopimuksen soveltamisalan osalta lähettäjävaltion lainsäädännön piiriin. Eu/Eta-maasta ja Sveitsistä tulevalle lähetetyllä työntekijällä on kuitenkin aina oikeus sairaanhoitoon Suomessa > linkki kv-sairaanhoidon ohjeeseen. Sosiaaliturvasopimusten perusteella ainoastaan Quebecista Suomeen lähetetyllä työntekijällä on oikeus julkisen terveydenhuollon palveluihin sekä sairaanhoidon korvauksiin Suomessa.

Koska sosiaaliturvasopimusten soveltamisalat eivät kata kaikkia asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuuluvia etuuksia, tulee myös lähetettyyn työntekijään soveltaa soveltamisalalakia, sairausvakuutuslakia ja työttömyysturvalakia siltä osin kun kyseessä ei ole sopimuksen piiriin kuuluva etuus.

Lähetetty työntekijä kolmannesta maasta

Kun henkilö ilmoittaa olevansa lähetetty työntekijä ja tulee maasta, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, soveltaa häneen soveltamisalalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain määräyksiä, ja ratkaise asia kuten jos kyseessä olisi tavallinen Suomeen työhön tulevana henkilö. Lue lisää vakuuttamisesta, kun kyseessä on työskentely palkansaajana.

Työntekijän eläkelaki (TyEL) ei koske muusta kuin Eu/Eta- tai sopimusmaasta lähetettyä työntekijää, jonka ulkomainen työnantaja lähettää tänne lyhytaikaiselle, 1.1.2009 jälkeen alkaneelle ja enintään kaksi vuotta jatkuvalla työkomennukselle. Vaikka henkilöstä ei tällöin olisi velvollisuutta maksaa työeläkevakuutusmaksuja, pidetään häntä soveltamisalalaissa ja sairausvakuutuslaissa tarkoitettuna työntekijänä muiden työttömyysturvan työssäoloehtoon luettavaa työtä koskevien edellytysten täyttyessä.

Esimerkki

Venäjältä tulee lähetetty työntekijä perheineen yhdeksi vuodeksi Suomeen työhön. Perheen ei voida katsoa muuttaneen soveltamisalalain mukaan vakinaisesti Suomeen (SovAL 3 §). Koska työskentely kuitenkin kestää vähintään neljä kuukautta, työntekijä tulee soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain piiriin, vaikka hänestä ei maksettaisi työeläkevakuutusmaksuja.

Esimerkki

Sama tilanne kuin edellä, mutta työntekijän sopimusta jatketaan toisella vuodella. Koko perhe tulee vakuuttaa sopimuksen jatkamisesta lukien soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan (SovAL 3 §, SVL 2:1 §). Jos perhe saa sosiaaliturvaetuuksia Venäjältä, voidaan etuudet yhteensovittaa etuuslainsäädännössä olevien yhteensovittamissäännösten mukaisesti.

Lähetetty työntekijä sopimusmaasta

Israel

Suomen ja Israelin välisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan Israelista lähetetty työntekijä pysyy Israelin lainsäädännön piirissä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien etuuksien osalta (ISRS 7 artiklan 1 kohta). Israelista lähetetyllä tulee olla ISR/FIN 1 todistus lähettämisestä. Lähetetyllä työntekijällä ei ole sopimuksen perusteella oikeutta sairaanhoitoon Suomessa.

USA, Kanada ja Quebec

Kaikissa näissä sopimuksissa on lähetettyjä työntekijöitä koskevia erityismääräyksiä (USAS 4 artiklan 3 ja 4 kohta, CANS V artiklan 1 kohta, QUES 7 artiklan 1 kohta). Näiden sopimusten soveltamisala on suppea. Pääosin sopimukset soveltuvat vain eläkkeisiin. Lähetettyjen työntekijöiden kohdalla on kuitenkin USA:n ja Quebecin sopimuksissa sovittu hieman laajemmasta soveltamisalasta.

Suomen ja USA:n välisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan sopimusta sovelletaan Suomeen lähetettyjen työntekijöiden osalta seuraaviin etuuksiin: kansaneläke, perhe-eläke, sairausvakuutus ja lapsilisät. Kun USA:sta lähetetyllä työntekijällä on USA/FIN 1 -todistus mukanaan, häneen ei voida Suomessa soveltaa edellä mainittua lainsäädäntöä. Jos työntekijän olosuhteiden kokonaisarvion perusteella hänen voidaan katsoa asuvan vakinaisesti Suomessa, hänelle syntyy oikeus niihin Suomen sosiaaliturvaetuuksiin, jotka eivät kuulu sopimuksen soveltamisalaan (SovAL 3 §).

Suomen ja Kanadan välisessä sosiaaliturvasopimuksessa ei ole säädetty lähetettyjen työntekijöiden osalta laajemmasta soveltamisalasta kuin muidenkaan työntekijöiden osalta. Sopimus koskee soveltamisalalain mukaisista etuuksista lähetettyjen työntekijöidenkin osalta vain kansan- ja perhe-eläkkeitä. Näin sopimus määrää Kanadasta lähetetyn työntekijän kohdalla, jolla on CAN/FIN 1 -todistus mukanaan, vain kansan- ja perhe-eläkkeen määräytymisestä.

Esimerkki

Jos Kanadasta lähetetty työntekijä tulee Suomeen vähintään neljäksi kuukaudeksi, hänet vakuutetaan soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan työnteon perusteella. Hänet vakuutetaan soveltamisalalain mukaan muiden etuuksien paitsi kansan- ja perhe-eläkkeen osalta, jotka kuuluvat sopimuksen soveltamisalaan.

Suomen ja Quebecin maakunnan välistä sosiaaliturvasopimusjärjestelyä sovelletaan kansan- ja perhe-eläkkeen lisäksi sairausvakuutusetuuksiin lukuun ottamatta vanhempainpäivärahoja. Quebecista lähetetyllä tulee olla Q/SF 1 -todistus asiasta. Quebecista lähetetyllä on myös oikeus sairaanhoitoon Suomessa. Hänellä tulee olla Quebecin viranomaisten antama todistus oikeudesta sairaanhoitoon Q/SF 4.

Esimerkki

Jos Quebecistä lähetetty työntekijä tulee Suomeen vähintään neljäksi kuukaudeksi, hänet vakuutetaan soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan vanhempainpäivärahoja varten, mutta ei muita sairausvakuutuslain mukaisia etuuksia varten. Jos hän tulee Suomeen vähintään kahdeksi vuodeksi, hänet vakuutetaan soveltamisalalain mukaan muiden etuuksien paitsi kansan- ja perhe-eläkkeen osalta, jotka kuuluvat sopimuksen soveltamisalaan.

Australia

Suomen ja Australian välisessä sosiaaliturvasopimuksessa on lähetettyjä työntekijöitä ja virkamiehiä koskevia määräyksiä. Australiasta lähetetty työntekijä saa Australian Taxation Officelta mukaansa työkomennukselle todistuksen. Todistus voidaan antaa enintään viideksi vuodeksi.

Sopimus kattaa vain työ- ja kansaneläkkeen. Sikäli kun työntekijä olosuhteiden kokonaisharkinnan perusteella vakuutetaan Suomessa asuvana, lähetetylle työntekijälle voi syntyä oikeus niihin sosiaaliturvaetuuksiin, jotka eivät kuulu sopimuksen soveltamisalaan (SovAL 3 §). Myös lähetetyn työntekijän perheenjäsenet, jotka eivät itse työskentele, kuuluvat lähtömaan sosiaaliturvan piiriin sopimuksen kattamilta osin. Perheenjäsenille voi niin ikään syntyä oikeus niihin sosiaaliturvaetuuksiin Suomessa, jotka eivät kuulu sopimuksen piiriin.

Sveitsi

Suomen ja Sveitsin välisen sosiaaliturvasopimuksen lähetettyjä työntekijöitä koskevat määräykset koskevat myös muiden maiden kuin Sveitsin tai Suomen kansalaisia. Sveitsistä lähetetyllä työntekijällä tulee olla CH/SF 1 todistus mukanaan. Sveitsistä lähetettyihin sovelletaan lähettämisen ajan Sveitsin lainsäädäntöä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien etuuksien osalta. Tämä koskee sekä niitä etuuksia, jotka sopimuksen mukaan määräytyvät työskentelyn perusteella että myös asumisen perusteella määräytyviä etuuksia. Sopimuksessa ei ole sairaanhoitoa koskevia määräyksiä, joten lähetetyllä työntekijällä ei ole sopimuksen perusteella oikeutta sairaanhoitoon Suomessa.

Chile

Chilessä toimivan työnantajan lähettäessä työntekijänsä Suomeen työntekijä jää sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien etuuksien osalta Chilen lainsäädännön piiriin, jos työskentely kestää enintään kolme vuotta. Lähetettynä työntekijänä pidetään myös lähettävään työnantajaan sidoksissa olevaan muuhun yhtiöön lähetettyä työntekijää.

1.3.3.4. Julkinen palvelussuhde

Valtion palveluksessa tai muissa julkisissa tehtävissä toimivien henkilöiden vakuuttaminen ratkaistaan eri säännöin kuin yksityisen työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden vakuuttaminen. Julkisessa palvelussuhteessa ovat mm. diplomaatit ja muut lähetystöjen palveluksessa olevat henkilöt, virkamiehet, sekä valtioiden välisten järjestöjen palveluksessa olevat henkilöt.

1.3.3.4.1. Diplomaatti- ja konsuliedustustot

[Eu-/Eta-maan tai Sveitsin edustustossa työskentely](#)

[Muun maan edustustossa työskentely](#)

[Sopimusmaan edustustossa työskentely](#)

Suomessa sijaitsevissa ulkomaiden edustustoissa työskentelevät henkilöt jaetaan asemansa ja tehtäviensä perusteella edustustovaltion lähetettyyn henkilöstöön ja paikalta palkattuun henkilöstöön. Jos henkilön asemasta syntyy epäselvyyttä, voit tarkistaa sen ulkoasiainministeriön protokollaosaston kansliasta.

Lähetetty henkilöstö

Suomessa palvelevat ulkovaltojen diplomaattiset edustajat kuuluvat aina edustustomaan palveluksessa työskentelevään lähetettyyn henkilöstöön. Diplomaateilla on asemaansa liittyvät erioikeudet ja -vapaudet. He osoittavat asemansa diplomaattipassilla. Edustustovaltio voi määritellä lähetettyyn henkilöstönsä kuuluviksi myös muita kuin diplomaattisen statuksen omaavia henkilöitä.

Paikalta palkatut

Muut ulkomaan edustustoissa Suomessa työskentelevät kuin edustustovaltion lähetettyyn henkilöstöön kuuluviksi määrittelemät ovat paikalta palkattuja. Paikalta palkatut ovat yleensä edustuston teknistä ja hallinnollista henkilökuntaa sekä palveluskuntaa. Soveltamisalalakia, sairausvakuutuslakia ja työttömyysturvalakia sekä EU-asetuksia sovellettaessa paikalta palkattuna pidetään muuta edustustossa työskentelevää kuin lähetettyyn henkilöstöön kuuluvaa siitäkin huolimatta, että henkilö on palkkautunut tehtävänsä jo siinä valtiossa, jonka edustustossa hän työskentelee. Suomen solmimia sosiaaliturvasopimuksia sovellettaessa ulkomaan Suomessa sijaitsevaan edustustoon paikalta palkatulla tarkoitetaan yleensä henkilöä, joka tosiasiallisesti on asunut Suomessa välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista.

Eu-/Eta-maan tai Sveitsin edustustossa työskentely

Lähetetyt henkilöt

EU-lainsäädännön perusteella toisessa jäsenvaltiossa työskentelevät virkamiehet pysyvät työnantajavaltionsa sosiaaliturvan piirissä. Eu/Eta-maan edustustossa Suomessa työskentelevät lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat ovat työnantajavaltionsa virkamiehiä, joten heitä ei vakuuteta Suomessa miltään osin.

Paikalta palkatut

Asetusta 883/2004 sovellettaessa edustustojen paikalta palkattuun henkilökuntaan sovelletaan työskentelyvaltion eli asemamaan sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Esimerkki

Suomessa sijaitsevan Yhdistyneen kuningaskunnan edustuston henkilökuntaan palkataan Puolan kansalainen. Palvelussuhteen ajan häneen sovelletaan Suomen lainsäädäntöä, ja työsopimuksesta riippuen hänet vakuutetaan joko maassa asuvana tai EU-työntekijänä.

Muun maan edustustossa työskentely

Lähetetyt henkilöt

Vieraan valtion edustuston lähetettyyn henkilöstöön kuuluvia ulkomaan kansalaisia ei vakuuteta Suomessa miltään osin. (SovAL 1573/1993 10 §, SVL 1224/2004 1 luku 2 § 4 mom., TTL 1 luku 8 § 5 mom.)

Paikalta palkatut

Vakinaisesti Suomessa asuvat Suomen kansalaiset vakuutetaan edelleen Suomessa (SovAL 3 §, SVL 1: 2 § 1 mom., TTL 1:8 § 1 mom.).

Esimerkki

Suomessa asuva Suomen kansalainen aloittaa työskentelyn Japanin edustustossa paikalta palkattuna toimistoapulaisena. Hän kuuluu edelleen Suomen sosiaaliturvan piiriin vakinaisesti Suomessa asuvana.

Vieraan valtion edustuston paikalta palkattuun henkilökuntaan kuuluva ulkomaan kansalainen ei pääsääntöisesti kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin. Paikalta palkattujen kategoriaan kuuluva ulkomaan kansalainen vakuutetaan kuitenkin Suomessa soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan, jos hän on asunut Suomessa välittömästi ennen palvelussuhteensa alkua (SovAL 10 §). Sen sijaan häntä ei vakuuteta työttömyysturvalain mukaan (TTL 1:8 § 5 mom.).

Esimerkki

Venäjän Suomessa sijaitsevassa edustustossa paikalta palkattujen kategoriaan kuuluvana työskentelevä toimistoapulainen on Ukrainan kansalainen. Hänet vakuutetaan Suomessa sairausvakuutus- ja soveltamisalakien mukaan, jos hän on asunut vakinaisesti Suomessa ennen palvelussuhteensa alkua.

Sopimusmaan edustustossa työskentely

Kaikissa Suomen solmimissa kahdenvälisissä sopimuksissa ei ole nimenomaisia edustustoissa työskenteleviä koskevia lainvalintamääräyksiä (tällaisia sopimuksia ovat Kanadan ja Israelin sopimukset). Nämäkin sopimukset sisältävät kuitenkin yleisemmin toisen sopimusvaltion palveluksessa olevia koskevat lainvalintamääräykset, joiden perusteella Kanadan ja Israelin Suomessa sijaitsevien edustustojen henkilökunnan vakuuttaminen ratkaistaan sopimusten soveltamisalaan kuuluvien etuuksien osalta.

Lähetetyt henkilöt

USA

Yhdysvaltain sopimuksen mukaan Wienin diplomaattisia ja konsulisuhteita koskevien yleissopimusten perusteella asemamaan sosiaaliturvasta vapautetut sopimusvaltioiden lähetetyt diplomaatit perheenjäsenineen eivät kuulu asemamaan sosiaaliturvan piiriin. Myöskään muut lähetettyyn henkilöstöön kuuluva kuin diplomaatit eivät kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin. (USAS 4 artiklan 6 kohdan alakohdat a ja b)

Paikalta palkatut

USA

Yhdysvaltojen kanssa solmitun sopimuksen mukaan paikalta palkattuihin Yhdysvaltojen kansalaisiin sovelletaan Yhdysvaltojen lainsäädäntöä eli heitä ei vakuuteta Suomessa sopimuksen piiriin kuuluvien etuuksien osalta vaikka he olisivatkin ennen palvelussuhteen alkamista asuneet Suomessa (USAS 4 artiklan 6 kohdan alakohta b).

Esimerkki

Yhdysvaltojen Suomessa sijaitsevan edustuston palveluksessa hallinnolliseen henkilökuntaan kuuluvana työskentelevä Yhdysvaltojen kansalainen kuuluu sopimuksen kattaman sosiaaliturvan osalta Yhdysvaltojen sosiaaliturvan piiriin. Hänellä ei siis sopimuksen perusteella ole oikeutta Suomen lapsilisään eikä sairausvakuusetuuksiin, mukaan lukien vanhempainpäivärahat. Myöskään kansan- ja perhe-eläkkeen vakuutusaika ei kartu. Jos hän on asunut vakinaisesti Suomessa jo ennen työsuhteen alkamista, sovelletaan häneen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä muiden kuin edellä mainittujen etuuksien osalta.

Suomen kansalaiset vakuutetaan Suomessa, jos he asuvat vakinaisesti Suomessa (SovAL 3 §).

Muun ulkomaan kuin Yhdysvaltojen kansalaiset eivät pääsääntöisesti kuulu Suomen lainsäädännön piiriin työskennellessään paikalta palkattuina Yhdysvaltojen Suomessa sijaitsevassa edustustossa. Heidät kuitenkin vakuutetaan Suomessa soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan, jos he välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista ovat olleet Suomessa vakuutettuja (SovAL 10 §).

Chile

Chilen diplomaattisen tai konsuliedustuston palvelukseen Suomeen lähetetyt kuuluvat Chilen sosiaaliturvan piiriin edellyttäen, että he ovat Chilen kansalaisia. Hallinnolliseen ja tekniseen henkilökuntaan kuuluviin sekä palveluskuntaan sovelletaan Suomen lainsäädäntöä. Kuitenkin jos kyseessä on Chilen kansalainen, hän voi valita Chilen lainsäädännön soveltamisen kuuden

kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona sosiaaliturvasopimus on tullut voimaan tai työskentely alkaa.

1.3.3.4.2. Virkamies

[Virkamies EU-/Eta-
maasta tai Sveitsistä](#)

[Virkamies kolmannesta maasta](#)

[Virkamies sopimusmaasta](#)

Virkamies Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä

EU-lainsäädäntöä sovellettaessa virkamiehet ovat myös toisessa jäsenvaltiossa työskennellessään työnantajavaltionsa sosiaaliturvan piirissä. Asetusta sovelletaan paitsi valtion palveluksessa oleviin myös muissa julkisissa tehtävissä toimiviin. Kukin jäsenvaltio määrittelee itse, ketä se pitää virkamiehenään. EU-asetusten lainvalintamääräystä voidaan siis soveltaa myös henkilöön, joka siirtyy muun jäsenvaltion sosiaaliturvan piiriin kuuluessaan toisen jäsenvaltion virkamieheksi. Virkamiehen ei siis välttämättä tule olla ns. lähetetty virkamies, jos työnantajavaltio pitää häntä tästä huolimatta virkamiehenään.

Esimerkki

Saksan kansalainen on työskennellyt Suomessa yksityisen työnantajan palveluksessa, jolloin hän on joko Suomessa asumisen tai Suomessa työskentelyn perusteella kuulunut Suomen sosiaaliturvan piiriin. Hän siirtyy Suomessa toimivan saksalaisen koulun palvelukseen, jolloin hänen työnantajansa on Saksan valtio. Jos Saksa pitää häntä Saksan valtion virkamiehenä häneen sovelletaan palvelussuhteen ajan Saksan lainsäädäntöä, vaikka hän on ennen palvelussuhteen alkamista asunut vakinaisesti Suomessa.

Virkamies kolmannesta maasta

Muun kuin maansa edustuston palveluksessa työskentelevän virkamiehen vakuuttaminen ratkaistaan soveltamisalain 3 ja 3 a §:n ja sairausvakuutuslain 1 luvun 2 §:n 4 momentin perusteella.

Suomeen muuttava, joka työskentelee Suomessa muun maan kuin Eu/Eta- tai sopimusmaan virkamiehenä, vakuutetaan Suomessa soveltamisalain mukaan, jos hänen katsotaan muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan. Vaikka vakinainen asumisedellytys ei täytyisi, vakuutetaan henkilö soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan työskentelyn perusteella, jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja täyttää työssäolohtokriteerin. Häneen sovelletaan myös työttömyysturvalakia. Hänet siis rinnastetaan Suomessa yksityisen työnantajan palveluksessa työskentelevään henkilöön.

Suomessa asuva ja vakuutettu henkilö, joka aloittaa työskentelyn muun kuin Eu/Eta- tai sopimusmaan virkamiehenä, vakuutetaan edelleen Suomessa edellyttäen, että hän asuu vakinaisesti Suomessa (SovAL 3 §). Kyseessä on siis vakuutussuhteen jatkaminen.

Esimerkki

Suomessa asuva Suomen tai muun maan kansalainen siirtyy Venäjän valtion virkamieheksi (muu kuin työskentely edustustossa). Hän asuu vakinaisesti Suomessa, joten häneen sovelletaan edelleen sekä soveltamisalalakia että sairausvakuutuslakia.

Virkamies sopimusmaasta

Israel

Israelin sosiaaliturvasopimukseen sisältyy lainvalintamääräys, jonka mukaan Suomessa työskentelevät Israelin valtion palveluksessa olevat virkamiehet tai muut julkisen sektorin palveluksessa olevat henkilöt kuuluvat kansalaisuudestaan riippumatta Israelin sosiaaliturvan piiriin. Edellytyksenä on, että kyseessä on ns. lähetetty virkamies eli henkilö, joka on välittömästi ennen palvelussuhteensa alkamista kuulunut lähettävän valtion sosiaaliturvan piiriin.

Suomessa asuva ja vakuutettu henkilö, joka aloittaa työskentelyn näiden sopimusmaiden virkamiehenä vakuutetaan edelleen Suomessa edellyttäen, että hän asuu vakinaisesti Suomessa (SovAL 3 §, SVL 1: 2 § 1 mom.). Kyseessä on siis vakuutuspuheen jatkaminen.

Israelin edustusto Suomessa

Koska Israelin sopimuksessa ei ole nimenomaista edustustoissa työskenteleviä koskevaa lainvalintamääräystä, ratkaistaan Israelin Suomessa sijaitsevan edustuston henkilökunnan vakuuttaminen rinnastamalla henkilökuntaan kuuluvat Israelin valtion palveluksessa oleviin virkamiehiin (ISRS 6 artiklan 2 kohta). Israelin Suomen edustustossa työskentelevät Israelin valtion virkamiehet eli käytännössä lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat vakuutetaan siten Israelissa.

USA, Kanada, Quebec

Koska Kanadan sopimuksessa ei ole nimenomaisia edustustoissa työskenteleviä koskevia lainvalintamääräyksiä, ratkaistaan Kanadan Suomessa sijaitsevan edustuston henkilökunnan vakuuttaminen rinnastamalla henkilökuntaan kuuluvat Kanadan valtion palveluksessa oleviin virkamiehiin.

Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa solmitut sosiaaliturvasopimukset ja Quebecin kanssa solmittu sosiaaliturvajärjestely koskevat vain pientä osaa asumisperusteisista etuuksista. Kanadan ja Yhdysvaltojen sopimukset koskevat pääsääntöisesti vain eläkkeitä. Quebecin sosiaaliturvajärjestely koskee eläkkeiden lisäksi sairauspäivärahaa, erityishoitorahaa ja sairaanhoitokorvauksia. Sopimusten lainvalintamääräykset koskevat vain kunkin sopimuksen kattamia etuuksia. Oikeus muihin etuuksiin ratkaistaan soveltamisalain ja tarvittaessa sairausvakuutuslain perusteella.

Suomessa Yhdysvaltojen valtion palveluksessa työskentelevät Yhdysvaltojen kansalaiset kuuluvat sopimuksen kattaman sosiaaliturvan osalta Yhdysvaltojen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen palvelussuhteen ajan (USAS 4 artiklan 6 kohta). Oikeus muihin etuuksiin ratkeaa soveltamisala- ja sairausvakuutuslain perusteella. Jos virkamies täyttää soveltamisalain ja/tai sairausvakuutuslain edellytykset, hänet voidaan sopimuksen ulkopuolelle jäävien asumisperusteisten etuuksien osalta vakuuttaa Suomessa.

Suomeen Kanadan valtion palvelukseen lähetettäviin Kanadan kansalaisiin sovelletaan sopimuksen kattamien etuuksien osalta Kanadan lainsäädäntöä. Suomessa vakinaisesti ennen palvelussuhteen alkamista asuneet Kanadan kansalaiset kuuluvat Kanadan lainsäädännön piiriin, mutta he voivat halutessaan valita Suomen lainsäädännön soveltamisen. Kanadan valtion palveluksessa Suomessa työskentelevät Suomen kansalaiset kuuluvat aina Suomen lainsäädännön piiriin. Quebecin provinssista tulevien Kanadan kansalaisten vakuuttaminen ratkaistaan samojen sääntöjen mukaisesti (CANS 5 artiklan 4 kohta, QUES 9 artiklan 1 kohta).

Esimerkki

Kanadan Suomessa sijaitsevassa edustustossa työskentelevä talonmies, joka on Kanadan kansalainen ja asunut Suomessa vakinaisesti ennen palvelussuhteensa alkua, voi valita joko Kanadan tai Suomen sosiaaliturvan soveltamisen. Jos hän valitsee Suomen sosiaaliturvan, hän kuuluu kaikkien etuuksien osalta Suomen sosiaaliturvan piiriin. Jos hän valitsee Kanadan sosiaaliturvan, hän kuuluu asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin lukuun ottamatta kansan- ja perhe-eläkelainsäädäntöä, koska sopimus ei koske muita asumisperusteisia etuuksia.

1.3.3.5. Suomessa toimivat kansainväliset järjestöt

[Työntekijän kansalaisuus](#)

[Järjestöt](#)

Työntekijän kansalaisuus

Ulkomaan kansalaiset

Ulkomaalaiseen, joka palvelee Suomessa toimivassa valtioiden välisessä järjestössä, ei sovelleta asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä eikä sairausvakuutuslakia (SovAL 10 §, SVL 1:2 §).

Sama koskee valtioiden välisen järjestön palveluksessa olevan henkilön samassa taloudessa asuvia perheenjäseniä, jos he ovat ulkomaan kansalaisia eivätkä oman ansiotoimintansa perusteella kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin (SovAL 10 §). Perheenjäsenet pysyvät kuitenkin edelleen vakuutettuina, jos he ovat välittömästi ennen työntekijä-perheenjäsenen palvelussuhteen alkua olleet Suomessa asuvina vakuutettuja.

Suomen kansalaiset

Säännös ei koske Suomen kansalaisia, jotka asuvat vakinaisesti Suomessa ja työskentelevät Suomessa sijaitsevilla valtioiden välisissä järjestöissä.

Suomessa on seuraavat valtioiden väliset järjestöt. Mahdolliset poikkeukset pääsäännöstä on todettu kunkin järjestön kohdalla.

Järjestöt

Euroopan unioni

Euroopan komission Suomen edustusto

Euroopan parlamentin Suomen tiedotustoimisto

Euroopan kemikaalivirasto (European Chemical Agency) ECHA

Kemikaaliviraston palveluksessa työskentelevät EY:n virkamiehet perheenjäsenineen ovat yhteisön oman sosiaaliturvajärjestelmän piirissä, eikä heitä koske EY:n sosiaaliturva-asetukset 883/2004 ja 1408/71. Virasto turvaa henkilöstölleen henkilöstösäännön mukaisen eläketurvan, sairausvakuutuksen (ml. terveydenhoidon) sekä perhe-etuudet. Vakuuttaminen Kelan asumisperusteisessa sosiaaliturvajärjestelmässä ratkaistaan soveltamisalain (10 §) ja sairausvakuutuslain mukaan.

Esimerkki

Suomen kansalainen muuttaa 1.3.2011 saksalaisen puolisonsa kanssa Saksasta Suomeen työskennelläkseen Euroopan kemikaaliviraston palveluksessa 1.3.2011 alkaen. Kumpaankaan ei sovelleta soveltamisalain 10 § pykälää, koska säännös koskee vain kv. järjestössä työskenteleviä ulkomaan kansalaisia ja heidän perheenjäseniään, jolloin molempien vakuuttaminen ratkaistaan soveltamisalain 3 § perusteella.

Pohjoismaiset instituutit

Poikkeus pääsäännöstä: pohjoismaisissa instituuteissa työskentelevät saavat sosiaaliturvansa työskentelymaasta. Suomessa on seuraavat pohjoismaiset instituutit; joissa työskentelevät kuuluvat siis Suomen sosiaaliturvan piiriin.

Pohjoismaiden Suomen Instituutti NIFIN

Ahvenanmaan Pohjola-instituutti NIPÄ
Pohjoismaiden investointipankki NIB
Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö NEFCO
Pohjoismainen kehitysrahasto NDF
Pohjoismainen vammaisten apuvälineiden kehittämiskeskus NUH
Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta NAD

Yhdistyneet kansakunnat

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations) HEUNI

Wider-instituutti (World Institute for Development Economics Research / Taloudellisen kehitystutkimuksen kansainvälinen instituutti)

Muut

Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelukomissio (Itämeren suojelukomissio, ns. Helsinki-komissio) HELCOM

Ulkomaisilla työntekijöillä on oikeus sairausvakuutuslain mukaisiin sairaanhoitokorvauksiin. Heillä on oikeus myös julkisiin terveydenhoitopalveluihin.

Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön alueellinen toimisto (International Organization for Migration) IOM

Euroopan metsäinstituutti (European Forest Institute) EFI

Henkilöstö on viime kädessä järjestön järjestämän sosiaaliturvan piirissä, eikä heihin sovelleta EY:n sosiaaliturva-asetuksia 883/2004 ja 1408/71. Vakuuttaminen Kelan asumisperusteisessa sosiaaliturvajärjestelmässä ratkaistaan soveltamisalalain (10§) ja sairausvakuutuslain mukaan.

1.3.4. Liikkuvan henkilöstön vakuuttaminen

Työskentelyn erityistilanteita lainvalinnan ja vakuuttamisen kannalta ovat tilanteet, joissa henkilön työskentelyn perusteella toimivaltainen valtio ei ole sama kuin hänen asuinvaltionsa. Liikkuvaa henkilöstöön kuuluvat asuvat tyypillisesti eri maassa kuin missä he tekevät työtä ja/tai missä heidän työnantajansa kotipaikka on. Työntekijät voivat myös työskennellä tai olla yrittäjiä useammassakin jäsenvaltiossa. Tällaisille työntekijäryhmille on erityissäännöksiä EU-lainsäädännössä sekä joissakin sosiaaliturvasopimuksissa.

1.3.4.1. Merityö suomalaisella aluksella

[Eu-merimies](#)

[Sopimusmaasta tuleva merimies](#)

Eu-merimies

Lippusääntö

Asetuksiin 883/2004 ja 1408/71 sisältyy ns. lippusääntö: aluksen miehistöön kuuluvaan henkilöön sovelletaan sen maan lainsäädäntöä, jonka lippua alus käyttää. Siten Suomen lippua käytävällä aluksella työskentelevä Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä tuleva kuuluu Suomen

lainsäädännön piiriin riippumatta siitä, asuuko hän vakinaisesti Suomessa. Tällöin soveltamisala- ja sairausvakuutuslain mukaisen vakuuttamisen edellytyksenä on, että työ kestää vähintään neljä kuukautta ja työssäoloehdot koskeva kriteeri täyttyy. Sveitsin ja Liechtensteinin osalta on muistettava kansalaisuusrajoitukset. Niiden mukaan kolmannen maan kansalaiseen sovelletaan kansallista lainsäädäntöä, jos hän tulee Liechtensteinista, ja Sveitsin sopimusta, jos hän tulee Sveitsistä.

Merimiehen ja työnantajan kotimaa sama

Jos merimiehen ja hänen palkkansa maksavan yrityksen kotipaikka sijaitsevat samassa jäsenvaltiossa, mutta merimies työskentelee toisen jäsenvaltion lippua käyttävällä aluksella, sovelletaan ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä, eikä siis lippuvaltion lainsäädäntöä.

Esimerkki

Suomalaisen varustamon palveluksessa oleva ja Suomessa asuva merimies työskentelee Ruotsin lippua käyttävällä aluksella. Koska työntekijöiden palkan maksaa Suomessa rekisteröity yritys, vakuutetaan merimiehet Suomessa.

Näissä tapauksissa lippusäännön kumoutuessa ja Suomen ollessa toimivaltainen valtio, on Suomessa vakuuttamisen edellytyksenä Eläketurvakeskuksen antama lainvalintatodistus A1 / E 101.

Työskentely satamassa

Henkilöihin, jotka työskentelevät aluksessa ainoastaan silloin, kun se on jäsenvaltion aluevesillä tai satamassa, sovelletaan työskentelymaan (sataman) lainsäädäntöä. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi aluksen huollosta vastaava, joka työskentelee ainoastaan sen ollessa satamassa.

Esimerkki

Suomessa asuva laivasiivoaja työskentelee Norjan lippua käyttävällä aluksella ainoastaan aluksen ollessa suomalaisessa satamassa. Siivoaja vakuutetaan Suomessa.

Annettaessa päätös vakuuttamisasioiden tietojärjestelmällä on huomattava, että ryhmiin Liikkuva henkilöstö ja Rajan yli työskentely kuuluvat henkilöt eivät tosiasiallisesti muuta Suomeen tai Suomesta ulkomaille. Näissä ryhmissä on kysymys pyrkimisestä toisen valtion tai Suomen vakuutukseen työsuhteen perusteella. Jos merimies tosiasiallisesti muuttaa Suomesta muuhun maahan asumaan, rekisteröidään se, mihin valtioon henkilö muuttaa ja asian valmistelussa muuton perusteeksi annetaan työskentely ulkomailla. Jos henkilö ulkomailla asuessaan työskentelee suomalaisessa aluksessa, tehdään tästä ratkaisu omana asianaan.

Kolmannesta maasta tuleva merimies

Muun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavan maan tai sopimusmaan lainsäädännön piiriin kuuluva merimies katsotaan aina Suomessa asuvaksi, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on Suomessa ja hän oleskelee jatkuvasti pääasiallisesti Suomessa (SovAL 3 §).

Jos merimies ei asu Suomessa soveltamisalalain 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla, hän voi kansalaisuudestaan riippumatta kuulua kuitenkin Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin, jos hän:

- palvelee suomalaisella aluksella merimieslain mukaisessa palvelussuhteessa. Aluksen suomalaisuuden voi tarkistaa alusrekisteristä, jota pitävät merenkulkuhallitus ja Ahvenanmaan lääninhallitus. Merimieseläkekassan varustamo-osastolta voit tarkistaa, onko kysymyksessä merimieslain mukainen palvelussuhde (SovAL 6 §, SVL 2 § 3 mom.).

- palvelee ulkomaan liikenteen kauppa-alusluetteloon (rinnakkaisrekisteriin) merkityssä suomalaisessa aluksessa ja oli viimeisen vuoden kuluessa ennen palvelussuhteen alkamista asunut Suomessa soveltamisalain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla (SovAL 6 §, SVL 2 § 3 mom.).

Muissa suomalaisissa aluksissa kuin ulkomaan liikenteen kauppa-alusluetteloon merkityissä aluksissa työsuhteisiin sovelletaan lähes aina merimieslakia. Jos suomalainen alus on vuokrattu ulkomaiselle työnantajalle, sosiaali- ja terveysministeriö voi vapauttaa työnantajan noudattamasta merimieslain määräyksiä. Tällöin ei henkilökunnan katsota asuvan Suomessa, elleivät soveltamisalain 3 §:n edellytykset täyty.

Sopimusmaasta tuleva merimies

USA, Kanada

Yhdysvaltojen ja Kanadan sopimusten mukaan aluksen miehistön jäsenen sovelletaan aluksen lippuvaltion lainsäädäntöä (USAS 4 artiklan 7 kohta, CANS 5 artiklan 3 kohta). Sopimukset koskevat kuitenkin merimiesten osalta ainoastaan eläkkeitä. Oikeus muuhun soveltamisalain mukaiseen sosiaaliturvaan edellyttää, että merimies katsotaan soveltamisalain 3 tai 6 §:n mukaan Suomessa asuvaksi ja sairausvakuutuslain mukaiseen sosiaaliturvaan, että henkilö asuu Suomessa tai tekee täällä työtä vähintään neljä kuukautta.

Esimerkki

Suomessa asuva ja vakuutettu Yhdysvaltojen kansalainen työskentelee Suomen lippua käyttävällä aluksella. Sosiaaliturvasopimuksen perusteella hänelle karttuu kansan- ja perhe-eläkkeeseen oikeuttavaa asumisaikaa Suomessa. Muut asumisperusteiset etuudet hän saa soveltamisalain ja sairausvakuutuslain perusteella.

Israel, Chile

Suomen ja Israelin sekä Suomen ja Chilen sosiaaliturvasopimusten mukaan Suomen lippua käyttävällä aluksella työskentelevä henkilö kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin, jos hän samanaikaisesti asuu Suomessa ja hänen työnantajansa on suomalainen. Aluksella työskentelevä henkilö voi kuulua Suomen lainsäädännön piiriin myös soveltamisalain ja sairausvakuutuslain nojalla.

1.3.4.2. Rajan yli työskentely

EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa vakinaisesti asuva työskentelee Suomessa

EU-asetuksia sovellettaessa rajatyöntekijänä pidetään henkilöä, joka palaa säännöllisesti päivittäin tai vähintään kerran viikossa asuinmaahansa. Asuinmaahan palaaminen tulisi selvittää myös siinä tapauksessa, mikäli henkilö on hakemuksessa rastiitanut Suomeen muuton syy kohtaan 'En muuta Suomeen, mutta työskentelen Suomessa tai suomalaisen työnantajan palveluksessa'. Rajatyöntekijällä on oikeus kaikkeen tarvitsemaansa [sairaanhoidon](#) sekä työskentely- että asuinvaltiossaan.

EU-asetuksen 883/2004 mukaan työntekijään sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä riippumatta siitä, minkä jäsenvaltion alueella hän asuu.

Rajatyöntekijöitä koskevia määräyksiä sovelletaan EU-lainsäädäntöä soveltavien maiden kansalaisiin sekä EU-maassa, Norjassa tai Islannissa asuviin kolmansien valtioiden kansalaisiin, jotka ovat rajatyöntekijöinä Suomessa.

Rajatyöntekijään sovelletaan työttömyysturvalakia heti työskentelyn alkaessa. Hänet vakuutetaan soveltamisalain 1 § 1 kohdan mukaisia etuuksia sekä sairausvakuutuslain mukaisia etuuksia varten, jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja työssäoloehto koskeva kriteeri täyttyy.

Koska rajatyöntekijä ei asu Suomessa, hän ei ole oikeutettu soveltamisalain 1 § 2 kohdan mukaisiin etuuksiin.

Esimerkki

Työntekijä asuu vakinaisesti Ruotsissa mutta käy Suomessa työssä. Hänet vakuutetaan työskentelymaan periaatteen mukaisesti Suomessa, jos työssäoloehto kartuttava työ kestää vähintään neljä kuukautta. Hänellä on oikeus saada sekä Suomessa että Ruotsissa tarvitsemaansa sairaanhoitoa. Ruotsissa hoito annetaan periaatteessa työskentelyvaltion eli Suomen kustannuksella, mutta kustannuksia ei korvata Pohjoismaiden välillä eikä E-sarjan sairaanhoitolomakkeita tai eurooppalaista sairaanhoitokorttia käytetä. Työntekijä voi saada Suomesta myös 16 vuotta täyttäneen vammaistukea ja Ruotsissa asuvalle lapselleen alle 16-vuotiaan vammaistukea.

Muussa kuin EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa tai sopimusmaassa vakinaisesti asuva työskentelee Suomessa

Tällaisen henkilön vakuuttaminen ratkaistaan soveltamisalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain mukaan. Jos henkilön ei katsota asuvan vakinaisesti Suomessa soveltamisalain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla, häntä ei vakuuteta vakinaisen asumisen perusteella. Jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja täyttää työssäoloehto koskevan kriteerin, ja henkilö täyttää oleskelulupavaatimuksen, hänet vakuutetaan työntekijänä soveltamisalain 3 b §:n perusteella työskentelyn ajaksi.

1.3.4.3. Kahdessa tai useammassa maassa työskentely

EU:n sosiaaliturva-asetuksissa on säännöt kahdessa tai useammassa EU-/EFTA-maassa tai Sveitsissä työskentelevän sosiaaliturvasta. Tällä tarkoitetaan työntekijöitä, jotka toistuvasti vaihtavat työskentelymaata. Tällaiset työntekijät kuuluvat vain yhden maan sosiaaliturvaan kerrallaan liikkueensa maasta toiseen. Se, minkä maan sosiaaliturvaan henkilö kuuluu, ratkeaa yleensä sen perusteella, harjoittaako hän huomattavaa osaa toiminnastaan asuinmaassaan.

Jos työntekijä tekee työtä useammassa muussa kuin EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa, arvioidaan tilannetta kansallisten säännösten perusteella.

1.3.4.3.1. Työntekijä

[Työskentely EU-/EFTA-maassa tai Sveitsissä](#)

[Kuljetusliikkeen työntekijät
ja muu liikkuva henkilöstö](#)

[Työskentely muussa maassa](#)

[Työskentely sopimusmaiden
välisessä liikenteessä](#)

Työskentely EU-/EFTA-maassa tai Sveitsissä

Palkkatyötä tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa tekevä henkilö on asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön alainen, jos hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan tässä jäsenvaltiossa. Huomattava osa toiminnasta on vähintään 25 % työajasta ja palkasta. Lisäksi

asuinmaan lainsäädäntöä sovelletaan, jos henkilö työskentelee useille yrityksille tai työnantajille, joiden kotipaikat tai liiketoimintapaikat ovat eri jäsenvaltioissa, joista mikään ei ole henkilön asuinvaltio.

Jos työstä huomattavaa osaa ei tehdä asuinmaassa, sovellettavaksi tulee joko työntekijän asuinmaan lainsäädäntö tai työnantajan/työnantajien kotipaikan lainsäädäntö riippuen siitä, minkä maalaisille työnantajille työtä tehdään (883/2004 13 artiklan 1 kohta ja 987/2009 14 artiklan 8 kohta).

Työntekijä ei tee huomattavaa osaa työstään asuinmaassaan ja hänellä on

- vain yksi työnantaja tai kaikkien työnantajien kotipaikat ovat samassa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työnantajan/työnantajien kotipaikan jäsenvaltiossa.
- useita työnantajia, joiden kotipaikat ovat henkilön asuinmaassa ja yhdessä muussa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään siinä jäsenvaltiossa, jossa ulkomaisen työnantajan kotipaikka on.
- useita työnantajia, joiden kotipaikat sijaitsevat vähintään kahdessa muussa jäsenvaltiossa kuin työntekijän asuinmaassa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työntekijän asuinmaassa.

Esimerkki

Ruotsalainen solmii vuoden työsopimuksen suomalaiseen IT-yritykseen. Viikonloput hän viettää Ruotsissa, jossa hänellä on kotipaikka. Tämän lisäksi hän tekee IT-töitä työsuhteessa mainosfirmalle Ruotsissa.

Koska henkilö työskentelee kahdessa EY-lainsäädäntöä soveltavassa EU-maassa samanaikaisesti, hänen on haettava asuinmaastaan eli Ruotsista A1-lainvalintatodistusta, mikäli huomattava osa (vähintään 25 %) työskentelystä tapahtuu asuinmaassa.

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa ETK antaa henkilölle todistuksen A1. Jos asiakas ei ole hakenut todistusta ETK:lta, siirtää käsittelijä asian ETK:lle käsiteltäväksi.

Kuljetusliikkeen työntekijät ja muu liikkuva henkilöstö

EU-asetuksessa 883/2004 ei ole erityismääräyksiä, jotka koskisivat kuljetusyritysten matkustavaa henkilökuntaa. Siten esimerkiksi rekkakuskeihin sovelletaan lainvalinnan osalta määräyksiä, jotka koskevat yleisesti kaikkia kahdessa tai useammassa valtiossa samanaikaisesti työskenteleviä (Asetuksen 883/2004 artikla 13 ja asetuksen 987/2009 artiklat 14 ja 16).

Lentoliikenteen matkustamo- ja ohjaamomiehistön (esim. lentäjät ja lentoemännät) osalta 883/2004 11.5 artiklassa on oma lainvalintasääntönsä, jonka mukaan heidän työntekomaanaan pidetään sitä jäsenvaltiota, jossa heidän kotiasemansa sijaitsee. Käytännössä kotiasema sijaitsee siellä, mihin henkilö palaa työvuoronsa jälkeen, eli henkilön asuinmaassa. Suomessa Eläketurvakeskus antaa ratkaisun kyseisen artiklan mukaisesta lainvalinnasta.

Esimerkki

Virolainen saa helmikuussa 2011 rekkakuskin paikan suomalaisessa yrityksessä. Henkilö asuu vakinaisesti Virossa. Henkilön tehtävänä on ajaa rekkaa Helsingistä Ruotsiin ja sieltä edelleen Tanskaan ja Saksaan.

Koska henkilön ei katsota harjoittavan huomattavaa osaa (25 %) toiminnastaan asuinmaassaan Virossa, sovelletaan häneen työnantajan eli Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Henkilöä on kehotettava hakemaan A1-lainvalintatodistusta Eläketurvakeskuksesta.

Jos muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan tai sosiaaliturvasopimusmaahan rekisteröidyn kuljetusliikkeen palveluksessa oleva tai muuhun liikkuvaan henkilöstöön kuuluva liikkuu ja työskentelee Suomessa, hänen oikeutensa sosiaaliturvaan ratkaistaan soveltamisalalain

ja sairausvakuutuslain perusteella. Jos hän asuu vakinaisesti Suomessa, hänet vakuutetaan täällä. Jos hän asuu muussa maassa, hän ei käytännössä voi päästä Suomen sosiaaliturvan piiriin.

Jos kyseessä on muualla kuin Suomessa vakinaisesti asuva työntekijä, joka on suomalaisen työnantajan palveluksessa, on sairausvakuuttamisen edellytyksenä vähintään neljän kuukauden työskentely siten, että työaika ja palkka kartuttavat työttömyysturvan työssäoloa.

Työskentely muussa maassa

Jos henkilö työskentelee kahdessa tai useammassa maassa samanaikaisesti, hänen sosiaaliturvansa määräytyy soveltamisalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain nojalla sen perusteella, voidaanko hänen katsoa edelleen asuvan Suomessa, olevan ulkomailla ainoastaan tilapäisesti tai työnantajan lähettämänä. Jos hänen katsotaan edelleen asuvan Suomessa, hän on soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan vakuutettu. Jos hän ei asu Suomessa, mutta Suomessa tehtävä työ täyttää työssäoloa koskevan kriteerin, hän on työttömyysturvavakuutettu, ja jos työ lisäksi kestää vähintään neljä kuukautta, hän on myös vakuutettu soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti työskentelyn perusteella.

Esimerkki

Suomalainen mies työskentelee Suomessa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Hän asuu perheensä kanssa Suomessa, josta käsin hän tekee työmatkoja ulkomaille. Hän oleskelee työn vuoksi yli puolet ajasta ulkomailla. Perhesiteiden, Suomessa työskentelyn ja täällä oleskellun ajan perusteella häneen voidaan soveltaa soveltamisalain 4 §:n mukaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, koska hänellä on edelleen kiinteät siteet Suomeen.

Esimerkki

Suomalainen mies työskentelee Suomessa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Hän asuu perheensä kanssa Venäjällä, josta käsin hän tekee työmatkoja ulkomaille, mm. Suomeen. Hän oleskelee työn vuoksi yli puolet ajasta ulkomailla. Jos Suomessa tehtävä työ kestää vähintään neljä kuukautta ja toe-kriteerit täyttyvät, hänet vakuutetaan sairausvakuutuslain ja soveltamisalain mukaan Suomessa.

Työskentely sopimusmaiden välisessä liikenteessä

Sosiaaliturvasopimuksissa on toisistaan poikkeavia määräyksiä matkustavan henkilökunnan oikeudesta sosiaaliturvaan. Sopimukset koskevat yleensä vain osaa sosiaaliturvasta, jolloin oikeus sopimuksen ulkopuolelle jääviin etuuksiin määräytyy soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan. Toisin sanoen jos henkilö katsotaan Suomessa asuvaksi, hänellä on oikeus sopimuksen ulkopuolelle jääviin etuuksiin. Jos sairausvakuutuslain mukaiset työtä koskevat ehdot täyttyvät, hänellä on oikeus myös työskentelyyn perustuviin sairausvakuutusetuksiin.

Israel

Israelin sopimuksen mukaan kummassakin sopimusmaassa liikkuvaan matkustavaan henkilökuntaan on sovellettava työnantajan kotipaikan lainsäädäntöä. Suomalaisen kuljetusyrityksen palveluksessa olevaan matkustavaan henkilökuntaan sovelletaan siten sopimuksen kattamaa Suomen lainsäädäntöä.

Israelin sopimus koskee Kelan hoitamasta sosiaaliturvasta kansan- ja perhe-eläkettä, sairausvakuutusta, lapsilisää ja äitiysavustusta. Sopimusta sovellettaessa asumiseen perustuvien (soveltamisalain piiriin kuuluvien) etuuksien osalta edellytetään vakinaista maassa asumista. Sairausvakuutukseen ja soveltamisalain mukaiseen vakuutukseen syntyy oikeus, kun

työskentely kestää vähintään neljä kuukautta ja täyttää toe-kriteerin. Muiden sosiaaliturvan alojen kohdalla ratkaisu on tehtävä sen mukaan onko henkilö muuttanut Suomeen asumaan vai ei.

Quebec

Quebecin sopimuksessa on erityismääräys kansainvälisen ilma- ja vesiliikennettä harjoittavan yrityksen palveluksessa kummankin sopimuspuolen alueella työskentelevästä matkustavasta henkilökunnasta. Tällaiseen henkilökuntaan sovelletaan sopimuksen kattamien etuuksien osalta työnantajan kotipaikan lainsäädäntöä.

USA ja Kanada

Sopimuksissa ei ole matkustavaa henkilökuntaa koskevia erityismääräyksiä. Vakuuttaminen tulee siten ratkaista soveltamisalain 3 ja 4 pykälien perusteella. Jatkuvasti suomalaisen kuljetusliikkeen palveluksessa ulkomailla työskentelevälle voidaan myös antaa lähetetyn työntekijän päätös (SovAL 7 §).

1.3.4.3.2. Yrittäjä

Kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Sovellettaessa EU-asetusta 883/2004 on kahdessa tai useammassa valtiossa yrittäjänä työskentelevä henkilö asuinmaansa lainsäädännön alainen, mikäli hänen katsotaan harjoittavan huomattavaa osaa toiminnasta tässä asuinmaassa.

Täytäntöönpanoasetuksen 14 artiklan mukaan huomattava osa toiminnasta tapahtuu asuinmaassa, kun perusteina käytetään yrityksen liikevaihtoa, työaikaa ja suoritettujen palveluiden lukumäärää ja/tai tuloa, jolloin vähintään 25 %:n osuuden kokonaisuudesta tulee viitata asuinmaahan.

Mikäli yrittäjä ei asu jossakin niistä jäsenvaltioista, joissa hän harjoittaa huomattavaa osaa (vähintään 25 %) toiminnastaan, sovelletaan häneen sen valtion lainsäädäntöä, jossa toiminnan keskuspaikka sijaitsee.

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa ETK antaa henkilölle todistuksen A1. Jos asiakas ei ole hakenut todistusta ETK:lta, siirtää käsittelijä asian ETK:lle käsiteltäväksi.

Muussa kuin sopimusmaissa

Jos henkilö harjoittaa yritystoimintaa Suomen lisäksi muissa maissa, hänen sosiaaliturvansa määräytyy soveltamisalain 3 tai 4 §:n nojalla ja sairausvakuutuslain sekä työttömyysturvalain nojalla. Jos hänen katsotaan edelleen asuvan Suomessa, hän on soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan vakuutettu. Jos hän ei asu Suomessa, mutta yrittäminen täyttää YEL/MYEL-vakuutuksen ehdot, hän on työttömyysturvavakuutettu. Jos yrittäminen lisäksi kestää vähintään neljä kuukautta, hän on myös sairausvakuutettu.

Esimerkki

Suomalainen yrittäjä toimii Suomessa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Hän asuu perheensä kanssa Suomessa, josta käsin hän tekee työmatkoja ulkomaille. Hän oleskelee työn vuoksi yli puolet ajasta ulkomailla. Perhesiteiden, Suomessa työskentelyn ja täällä oleskellun ajan perusteella hänen voidaan edelleen katsoa asuvan Suomessa soveltamisalain 4 §:n mukaan, koska hänellä on edelleen kiinteät siteet Suomeen.

Suomessa ja sopimusmaassa

USA

Yritystoimintaa sekä Suomessa että Yhdysvalloissa harjoittava kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin (USAS 4 artiklan 5 kohta). Sopimus koskee ainoastaan kansan- ja perhe-eläkettä, sekä eräiden henkilöryhmien osalta sairausvakuutusta ja lapsilisää. Muun sosiaaliturvan osalta sovelletaan soveltamisalalakia, työttömyysturvalakia ja kotikuntalakia.

Kanada ja Quebec

Yritystoimintaa sekä Suomessa että Kanadassa harjoittava kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin (CANS 5 artiklan 1 kohdan alakohta b, QUES 6 artiklan 3 kohta). Kanadan sopimus koskee ainoastaan kansan- ja perhe-eläkettä ja Quebecin sopimusjärjestely sairausvakuutusta lukuun ottamatta vanhempainpäivärahoja. Muun sosiaaliturvan osalta sovelletaan soveltamisalalakia, työttömyysturvalakia ja kotikuntalakia.

1.3.4.3.3. Työntekijä ja yrittäjä samanaikaisesti

Kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Samanaikaisesti palkkatyössä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana eri jäsenvaltioissa toimiva on työskentelyvaltionsa lainsäädännön alainen.

Esimerkki

Tanskalainen hakee Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuulumista työskentelynsä perusteella, sillä hänellä on tarkoitus työskennellä suomalaisessa korkeakoulussa opettajana kaksi vuotta 1.9.2010 lukien. Henkilö ilmoittaa hakemuksessaan, ettei muuta Suomeen vakinaisesti vaan asuu edelleen Tanskassa. Henkilö tekee myös säännöllisesti freelance-töitä Tanskassa, jossa hänellä on toiminimi.

Koska henkilö on palkansaajana Suomessa ja harjoittaa yritystoimintaa Tanskassa, häneen sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Henkilöä on kehoitettava hakemaan A1-lainvalintatodistusta Eläketurvakeskuksesta.

Muussa maassa

Jos henkilö työskentelee ja harjoittaa yritystoimintaa kahdessa tai useammassa maassa samanaikaisesti, hänen sosiaaliturvansa määräytyy soveltamisalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain nojalla sen mukaan, voidaanko hänen katsoa edelleen asuvan Suomessa ja oleskelevan ulkomailla ainoastaan tilapäisesti tai työnantajan lähettämänä taikka täyttyvätkö toekriteerit ja kestääkö työskentely tai yrittäminen neljä kuukautta.

1.3.5. Vakuuttaminen muissa tilanteissa

Joidenkin henkilöryhmien vakuuttaminen määräytyy muilla kuin henkilöiden omaan sen hetkiseen työskentelyyn liittyvillä perusteilla.

1.3.5.1. Opiskelija

EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tuleva opiskelija

Eu-/Eta-maista tai Sveitsistä tulevia opiskelijoita ei pidetä Suomessa asuvina. Vaikka opiskelijalla ei ole oikeutta sosiaaliturvaan, hänellä on oikeus sairaanhoitoon, jos hänellä on kotimaansa viranomaisen antama eurooppalainen sairaanhoitokortti. Julkisen terveydenhuollon yksiköt ovat

sidottuja Kelan antamaan todistukseen oikeudesta hoitoetuuksiin Suomessa. Lue lisää opiskelijan oikeudesta sairaanhoitoon.

Esimerkki

Ranskalainen opiskelija työskentelee viikonloppuisin matkaoppaana Suomessa. Työskentely on säännöllistä ja vaikka se ei jatkukaan päivittäin, opiskelijaa voidaan pitää työntekijänä niin kauan kuin työsuhde jatkuu, jos työ kestää neljä kuukautta ja työssäoloehto koskeva kriteeri täyttyy.

Esimerkki

Saksalainen opiskelija työskentelee toukokuusta syyskuun loppuun ja jatkaa sen jälkeen opintojaan. Häntä pidetään soveltamisalalaissa ja sairausvakuutuslaissa tarkoitettuna työntekijänä työsuhteen keston ajan, jos työttömyysturvan työssäoloehto koskeva kriteeri täyttyy. Koska hän ei asu Suomessa, häneen ei sen jälkeen sovelleta Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Pohjoismaasta tuleva opiskelija

Ruotsista ja Tanskasta Suomeen tuleviin opiskelijoihin sovelletaan ei-aktiiveja koskevaa asetuksen 883/2004 lainvalintamääräystä sekä Pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta, joiden perusteella heidän sosiaaliturvansa määräytyy asuinvaltion lainsäädännön mukaisesti. Myös Norjasta ja Islannista 1.6.2012 jälkeen tuleviin opiskelijoihin sovelletaan mainittua asetuksen 883/2004 lainvalintamääräystä. Soveltamisalain 3 a §:n mukaan yksinomaan opiskelutarkoituksessa Suomeen muuttavan ei katsota muuttavan Suomeen vakinaisesti.

Ennen 1.6.2012 Norjasta ja Islannista pelkästään opiskelutarkoituksessa Suomeen tulleeseen opiskelijaan, joka on väestörekisterin mukaan Suomessa asuva, sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (POS 1 artiklan 6 kohta ja 5 artiklan 1 kohta). Tällöin hänet vakuutetaan maassa asuvana soveltamisalain ja sairausvakuutuslain perusteella.

Suomessa työskentelyedellytykset täyttävään opiskelijaan sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä työsuhteen ajan, vaikka hän edelleen asuisi toisessa Pohjoismaassa (883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta).

Muusta maasta tuleva opiskelija

Opiskelun vuoksi Suomessa oleskelevia ja heidän perheenjäseniään ei yleensä katsota Suomessa vakinaisesti asuviksi (SovAL 3 a § 3 mom.).

Jos opiskelijalla on Suomessa oleskeluun muukin syy kuin opiskelu, häntä voidaan pitää täällä asuvana. Tällaisena syynä voidaan pitää esimerkiksi perhesyitä (esim. avoliitto Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön kanssa).

Esimerkki

Kiinalainen opiskelija on saanut oleskeluluvan opiskelijastatuksella. Y77-hakemuksessaan hän ei ole kertonut Suomeen tulon tarkoitusta, mutta hän on ilmoittanut vanhempiensa asuvan täällä. Hän on ilmoittanut jäävänsä opintojen päätyttyä Suomeen osallistuakseen vanhempiensa liiketoimintaan. Kiinalainen ei ole tullut Suomeen pelkästään opiskelutarkoituksessa. (Vako 08507/98/3563)

Jos kolmannesta maasta tullut opiskelija, jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelua varten, tekee vähintään 4 kuukauden ajan työssäoloehdon täyttävää työtä, hänet voidaan vakuuttaa

työskentelyn perusteella. Vakuuttamispäätös annetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti työsopimuksen keston ajaksi. Jos työsopimus on toistaiseksi voimassa oleva, voidaan vakuuttamispäätös antaa oleskeluluvan päättymisajankohtaan tai vuodeksi eteenpäin. Opiskelijan oleskelulupa myönnetään yleensä vuodeksi kerrallaan. Opiskelijan työnteko-oikeus perustuu UIKL 78 § 3 mom 4-kohtaan. Tällöin hänellä ei ole oikeutta mukanaan Suomessa olevasta lapsesta lapsilisään eikä kotihoidon tukeen (LLL 1 a § ja LKYTL 3 §).

Työnteon perusteella vakuutetun opiskelijan oleskeluluvan jatkumista seurataan kuten muidenkin työntekijöiden kohdalla. Jos jatkolupaa on haettu ajoissa ennen edellisen luvan päättymistä, säilyy työnteko-oikeus jatkoluvan käsittelyn ajan.

Sopimusmaasta tuleva opiskelija

Sopimusmaasta tulevien opiskelijoiden oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ratkaistaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan. Pelkästään opiskelun vuoksi Suomessa oleskelevia ja heidän perheenjäseniään ei voida yleensä katsoa Suomessa vakinaisesti asuviksi (SovAL 3 a § 3 mom.). Siten heihin ei voida soveltaa Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Työharjoittelija

Suomeen työharjoitteluun tulevat oleskelevat Suomessa yleensä vain tilapäisesti. Siten heihin ei voida soveltaa soveltamisalain piiriin kuuluvaa sosiaaliturvaa asumisen perusteella. Jos työharjoittelijan työ täyttää työssäoloehto koskevan kriteerin ja kestää vähintään 4 kuukautta, häntä pidetään työntekijänä ja hänet vakuutetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti. Harjoittelija on myös työttömyysvakuutettu.

Esimerkki

Ranskalainen opiskelija tulee työharjoitteluun suomalaiseen yritykseen kesä-elokuuksi. Hänelle maksetaan palkkaa 1 500 €/kk. Häntä ei vakuuteta soveltamisalain eikä sairausvakuutuslain mukaan.

1.3.5.2. Apurahansaaja

[Apurahansaaja EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta](#)

[Apurahansaaja sopimusmaasta](#)

[Apurahansaaja muusta maasta](#)

Jos tutkimustyötä tekevä henkilö saa työstään palkkaa, hänen oikeutensa sosiaaliturvaan ratkaistaan työnteon perusteella.

Apurahansaajalla tarkoitetaan tieteellistä tutkimustyötä (tutkija) tai taiteellista työtä (taiteilija) tekevää henkilöä, joka ei työskentele työ- tai virkasuhteessa siten, että saisi palkkaa. Apuraha voi olla Suomesta tai ulkomailta myönnetty. Soveltamisalain apurahansaajan määritelmän mukaan apurahansaaja on henkilö, jolla on maatalousyrittäjien eläkelain mukaan velvollisuus suomalaiseen apurahaan perustuen ottaa itselleen kyseisen lain mukainen vakuutus (ns. MYEL-vakuutus).

Apurahansaaja-tutkija on yleensä henkilö, joka tekee tohtorin tutkinnon jälkeistä tutkimusta (post doc). Kuitenkin apurahansaaja-tutkijana voidaan pitää myös sellaista henkilöä, joka ei ole

suorittanut tohtorin tutkintoa, mutta jonka harjoittamaa tutkimustyötä pidetään tieteellisenä, ja jota harjoitetaan pääosin apurahan turvin.

EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tuleva apurahansaaja

EU/ETA-maasta tai Sveitsistä tuleviin apurahansaajiin, jotka ovat velvollisia ottamaan MYEL-vakuutuksen, sovelletaan asetuksia 883/2004 ja 1408/71 sekä soveltamisalalakia. Jos apurahansaajan yhtäjaksoinen työskentely Suomessa apurahan turvin kestää vähintään neljän kuukauden ajan, sovelletaan häneen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (SovAL 3 b §) sekä sairausvakuutuslakia.

Mikäli työskentely tapahtuu ulkomaisen apurahan turvin, jolloin MYEL-vakuuttaminen ei tule kyseeseen, ei soveltamisalalain EU-työntekijää koskevaa säännöstä (3 b §) sovelleta. Henkilöä ei myöskään sairausvakuuteta vähintään neljä kuukautta kestävän apurahoin työskentelyn perusteella.

Jos toteat tutkimustyön tai taiteilijan työn ja rahoituksen keston (yli vuoden) sekä muiden olosuhteiden perusteella apurahansaajan asuvan vakinaisesti Suomessa, hänet voidaan vakuuttaa soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan vakinaisesti maassa asuvana. Häneen ei kuitenkaan sovelleta työttömyysturvalakia. Vakuuttamista haettaessa hakijan tulee apurahapäätöksen lisäksi esittää selvitys, josta käy ilmi tutkimustyön tms. toiminnan tapahtuvan Suomessa. Tällainen selvitys voi olla esimerkiksi osapuolten sopimus tehtävästä tutkimustyöstä tai muu vastaava asiakirja ('kutsukirje', 'nimeäminen tutkijaryhmään').

Esimerkki

Latviasta tuleva tutkija aloittaa työskentelyn Helsingin yliopiston tutkimushankkeessa, joka kestää tutkijatiimiä vetävän professorin mukaan kokonaisuudessaan neljä vuotta. Pian Suomeen tulon jälkeen tutkija hakee vakuuttamista ja esittää ensimmäistä vuotta koskevan apurahapäätöksen.

Henkilöä on kehoitettava hakemaan Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta (Mela) maatalousyrittäjän eläkelain mukaista vakuutusta (MYEL-vakuutus), koska apurahatyöskentely kestää vähintään 4 kuukautta (apuna tässä voidaan käyttää asiakaskirjettä VAL21). Mikäli henkilölle myönnetään MYEL-vakuutus, voidaan hänet vakuuttaa soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti tämän eläkevakuutuksen alkamispäivämäärästä lukien.

Vakinaisesti asuvana hänet voidaan kuitenkin vakuuttaa maassa vasta siinä vaiheessa, kun selviää hänen osaltaan rahoituksen jatkuminen ensimmäisen vuoden jälkeen.

Muusta maasta tuleva apurahansaaja

Yleensä apurahoin tapahtuva tieteellinen tai taiteellinen työ on tilapäistä eikä henkilöä voida sen perusteella pitää Suomessa vakinaisesti asuvana. Siten tutkijoihin tai taiteilijoihin ei yleensä voida soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (SovAL 3 §) eikä sairausvakuutuslakia.

Jos toteat tutkimustyön tai taiteilijan työn ja rahoituksen keston (yli 1 vuosi) sekä muiden olosuhteiden perusteella apurahansaajan asuvan Suomessa vakinaisesti, voidaan suomalaisen tai ulkomaisen apurahan turvin työskentelevä henkilö vakuuttaa soveltamisalalain ja sairausvakuutuslain mukaan asuvana. Häneen ei kuitenkaan sovelleta työttömyysturvalakia.

Sopimusmaasta tuleva apurahansaaja

Yleensä apurahoin tapahtuva tieteellinen tai taiteellinen työ on tilapäistä eikä henkilöä voida sen perusteella pitää Suomessa vakinaisesti asuvana. Siten tutkijoihin tai taiteilijoihin ei yleensä voida soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (SovAL 3 §) eikä sairausvakuutuslakia.

Jos toteat tutkimustyön tai taiteilijan työn ja rahoituksen keston (yli 1 vuosi) sekä muiden olosuhteiden perusteella apurahansaajan asuvan Suomessa vakinaisesti, voidaan suomalaista tai

ulkomaista apurahaa saavaa henkilöä pitää soveltamisalain mukaan Suomessa asuvana. Tällöin hänet voidaan lisäksi sairausvakuuttaa vakinaisesti maassa asuvana. Häneen ei kuitenkaan sovelleta työttömyysturvalakia.

1.3.5.3. Eläkkeensaaja

EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta muuttava eläkkeensaaja

EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta muuttavan eläkkeensaajan oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan (ml. sairausvakuutus) määräytyy soveltamisalain mukaan sen jälkeen kun asetuksen 883/2004 ei-aktiiveja koskevan lainvalintamääräyksen perusteella todetaan Suomen lainsäädännön tulevan sovellettavaksi. Jos henkilön 'etujen tavanomaisen keskuksen' voidaan asetusten perusteella katsoa olevan Suomessa, henkilön voidaan yleensä katsoa muuttavan Suomeen vakinaisesti asumaan (883/2004 11 artiklan 3 kohdan e alakohta).

Mikäli eläkkeensaaja saa sosiaaliturva-asetuksen mukaista eläkettä vain lähtömaastaan tai jostain toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta valtiosta (pl. Pohjoismaat ja Iso-Britannia, joiden kesken on luovuttu sairaanhoidon kustannusten korvaamisesta), tulee henkilöä pyytää toimittamaan Kelaan E121/S1 -lomake eläkkeen myöntäneestä valtiosta, jonka perusteella eläkkeensaaja osoittaa oikeutensa sairaanhoitoon Suomessa lomakkeen myöntäjävaltion kustannuksella. Henkilö vakuutetaan vakuuttamishakemuksen ja edellytysten täyttymisen mukaisesta ajankohdasta lukien. Vakuuttamispäätöstä voidaan tarvittaessa oikaista tai tarkistaa E121/S1 -lomakkeen tietojen perusteella.

Jos henkilö saa samanaikaisesti sosiaaliturva-asetuksen mukaista eläkettä sekä Suomesta että toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta valtiosta, E 121/S1 -lomaketta ei tarvitse pyytää.

Jos toisesta EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta eläkettä saava henkilö työskentelee Suomessa ja on työeläkevakuutettu, ei E121/S1-lomaketta tarvitse pyytää eläkettä maksavasta valtiosta. Jos työskentely alkaa eläkkeensaajana tehdyn vakuuttamisratkaisun antamisen jälkeen, tarkistetaan vakuuttamisratkaisu ja poistetaan ZA-koodi YB-järjestelmästä.

Esimerkki

Ainoastaan Saksasta eläkettä saava eläkkeensaaja muuttaa vakinaisesti Suomeen 1.10.2010 alkaen. Koska henkilö saa eläkettä vain Saksasta, tulee asiakasta ja tarvittaessa toisen maan toimivaltaista laitosta pyytää toimittamaan E 121 -lomake Kelaan. Vakuuttamispäätös annetaan hakemuksen mukaisesta ajankohdasta lukien, mikäli vakinaisen asumisen kriteerit täyttyvät.

Esimerkki

Suomalainen muuttaa Saksasta Suomeen, oleskeltuaan muutaman vuosikymmenen Saksassa. Hän saa sosiaaliturva-asetuksen mukaista eläkettä niin Saksasta kuin Suomesta. Koska henkilölle maksetaan eläkettä myös Suomesta, ei E 121 -lomaketta tarvitse pyytää Saksasta. Näin ollen henkilö vakuutetaan eläkkeensaajana (ei paluumuuttajana) Suomeen muutosta lukien.

Työtapaturman perusteella vakuutusyhtiö voi maksaa tapaturmapäivärahaa ja tapaturmaeläkettä. Tapaturmaeläke ei ole asetuksessa 883/2004 tarkoitettu työskentelyn seurauksena maksettava rahaetus, jonka saamisen ajalta henkilö rinnastettaisiin työntekijään. Jos Suomessa työntöon perusteella vakuutettu henkilö työtapaturman seurauksena saa päivärahaa ja sittemmin tapaturmaeläkettä, ei häntä rinnasteta työntekijään enää eläkkeen alkamisesta lukien.

Muusta maasta muuttava eläkkeensaaja

Suomeen muuttavaan eläkkeensaajaan sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hänen tarkoituksenaan on muuttaa vakinaisesti Suomeen ja jos hänellä on yhden vuoden oleskeluun oikeuttavaa voimassa olevaa oleskelulupaa, milloin sellainen lupa häneltä vaaditaan (SovAL 3 a §, SVL 1:2 §).

Esimerkki

Venäläinen eläkkeensaaja muuttaa 15.8.2011 Suomeen 52-vuotiaan tyttärensä luokse asumaan. Tytär asuu vakinaisesti Suomessa ja on soveltamisalain mukaisesti vakinaisesti asuvana vakuutettu.

Eläkkeensaajalle on myönnetty A-oleskelulupa ajalle 15.8.2011–15.8.2012, jonka lisäksi hänellä on vakinainen osoite ja kotikunta Suomessa. Vakuuttamista hän hakee perheenjäsenyyden perusteella ja ilmoittaa muuttaneensa Suomeen vakinaisesti.

Koska eläkkeensaaja ei ole soveltamisalain 2 a § mukainen perheenjäsen, ei häntä voida vakuuttaa perheenjäsenyyden perusteella. Henkilön voidaan kuitenkin katsoa hänen kokonaistilanteensa huomioiden muuttaneen Suomeen vakinaisesti asumaan, jolloin hänet voidaan vakuuttaa 15.8.2011 lukien soveltamisalain 3 a § perusteella.

Sopimusmaasta muuttava eläkkeensaaja

Sosiaaliturvasopimuksissa ei ole eläkkeensaajia koskevia lainvalintamääräyksiä. Siten Suomeen vakinaisesti muuttaviin eläkkeensaajiin sovelletaan soveltamisalalakia ja sairausvakuutuslakia (SovAL 3 a §, SVL 2:1 §).

1.3.5.4. Työnhakija

EU -lainsäädäntöä soveltavasta maasta tuleva työnhakija

Suomeen työnhakijaksi toisesta Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä U2- tai E 303 -lomakkeella tulevaan ei sovelleta työnhaun ajan Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä, vaan asetusten 883/2004 ja 1408/71 mukaisesti enintään kuusi kuukautta kestävä työnhaun ajan viimeisen työskentelyvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä. Jos henkilö työllistyy, ratkaistaan hänen vakuuttamisensa työntekijää koskevien kriteerien mukaisesti.

Työnhakijalla, jolla on muun maan antama U2- tai E 303 -lomake, on oikeus sairaanhoitoon Suomessa, jos hänellä on toisen jäsenvaltion viranomaisen antama eurooppalainen sairaanhoitokortti.

Ilman U2- tai E 303 -lomaketta tulleeseen työnhakijaan ei yleensä sovelleta sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hänen ei voida katsoa asuvan Suomessa vakinaisesti.

Kolmen kuukauden jälkeenkin työnhakijaa ei yleensä voida pitää vakinaisesti Suomessa asuvana, ellei hänen olosuhteistaan ilmene, että kyse on vakinaisesta muutosta. Tällöin voi olla kyse esimerkiksi suomalaistaustaisen henkilön paluusta Suomeen tai perhesyistä johtuvasta muutosta.

Viimeksi Suomessa työskennelleellä EU-työntekijällä on Suomeen työnhakijaksi jäädessään ja etuuskohtaiset edellytykset täyttäessään oikeus Kelan työttömyysturvan peruspäivärahaan siitäkkin huolimatta, että häntä ei pidetä soveltamisalain mukaan vakinaisesti maassa asuvana. Peruspäivärahan ja ansioon sidotun päivärahan saaja rinnastetaan vakuuttamista ratkaistaessa EU-työntekijään, ja hänet vakuutetaan myös sairausvakuutus- ja soveltamisalain mukaan edellyttäen, että hän on jo ennen työttömäksi jäämistään ollut vakuutettu näiden lakien mukaan.

Esimerkki

Virosta Suomeen töihin tulleelle henkilölle on annettu vakuuttamispäätös, jonka mukaan hän on aiotun 6 kuukauden työskentelyn ajan vakuutettu Suomessa EU-työntekijänä. Hänellä on oikeus sairausvakuutuslain ja soveltamisalain perusteella maksettaviin etuuksiin, lukuun ottamatta vakinaista maassa asumista edellyttäviä etuuksia. Häneen sovelletaan myös työttömyysturvalakia.

Hän jää kuitenkin työttömäksi 3 kuukauden jälkeen. Jos henkilö tällöin jää Suomeen työttömäksi työnhakijaksi, ja täyttää työssäoloehdon, on hän oikeutettu Kelan peruspäivärahaan, vaikka ei asu vakinaisesti Suomessa. Hän on Suomessa vakuutettu päivärahan maksukauden ajan, ja hänellä on samat etuusoikeudet kuin ennen työttömyyttään.

Muusta maasta tuleva työnhakija

Suomeen ns. kolmannesta maasta työnhakuun Suomeen tulevia henkilöitä ei yleensä pidetä vakinaisesti maassa asuvina. Jos työnhakijan tarkoituksena on muuttaa Suomeen vakinaisesti ja tämä ilmenee työnhakijan olosuhteista, muuttoa voidaan pitää vakinaisena. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi paluumuuttajana tai perhesyistä tapahtuneesta Suomeen muutosta (SovAL 3 a §, SVL 2:1 §).

1.3.5.5. Asevelvollinen

EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tulevat asevelvolliset

Suomeen Eu/Eta-maasta tai Sveitsistä varusmies- tai siviilipalvelukseen tulevaan sovelletaan asetuksen 883/2004 mukaisesti Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä varusmies- tai siviilipalveluksen ajan (883/2004 11 artiklan 3 kohdan alakohta d). Tämä tarkoittaa sitä, että varusmiehet tai siviilipalvelusmiehet vakuutetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti suoraan EU-asetuksen lainvalintamääräyksen perusteella. Kansallisen lainsäädännön mukaista asumisedellytyksen täyttymistä ei edellytetä.

Muusta maasta tulevat asevelvolliset

Jos henkilö tulee Suomeen varusmies- tai siviilipalvelukseen muusta kuin Eu-/Eta-maasta tai Sveitsistä vain palvelusta suorittamaan, ei häneen sovelleta soveltamisalain mukaista sosiaaliturvalainsäädäntöä. Henkilön katsotaan tällöin oleskelevan Suomessa tilapäisesti. Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan kuitenkin jo palveluksen alusta lukien, jos henkilö muuttaa Suomeen vakinaisesti ja hänen tarkoituksenaan on jäädä tänne palveluksen jälkeenkin (SovAL 3 a §, SVL 1:2 §).

Varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien ylöspidosta ja terveydenhuollosta vastaa valtio palveluksen ajan ja heillä voi olla oikeus sotilasavustukseen, jota voidaan maksaa myös ulkomaille.

1.4. Suomesta muutto

[Toistuvasti osan vuodesta ulkomailla](#)

[Ulkomailla oleskelevan etuusoikeudet](#)

Yleistä

Ulkomaille vakinaisesti asumaan muuttava ei pääsääntöisesti kuulu soveltamisalalaisia määritellyn sosiaaliturvalainsäädännön piiriin (SovAL 1573/1993 4 §). Sairausvakuutuslaissa

viitataan asumisen vakinaisuuden määrittelyn osalta soveltamisalalakiin (SVL 1224/2004 1 luku 2 §).

Suomessa asuva, ulkomailla tilapäisesti oleskeleva henkilö kuuluu sosiaaliturvan piiriin, jos ulkomailla oleskelun voidaan arvioida kestävän enintään yhden vuoden ajan (SovAL 4 §).

Suomessa käyminen tai lomien viettäminen täällä ei katkaise ulkomailla oleskelua.

EU-asetukset, sosiaaliturvasopimusten lainvalintamääräykset sekä soveltamisalalain 5–8 §:n määräykset aiheuttavat poikkeuksia edellä selostettuun. Suomesta työskentelyn seurauksena päivärahaetuutta saava henkilö, joka muuttaa toiseen Eu-/Eta- maahan tai Sveitsiin, pysyy Suomen sosiaaliturvassa päivärahaikauden maksamisen ajan.

Toistuvasti osan vuodesta ulkomailla

Henkilöön, joka toistuvasti oleskelee ulkomailla siten, ettei yhtäjaksoinen ulkomailla oleskelu ylitä yhtä vuotta, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä vain, jos hänen ulkomailla oleskelustaan huolimatta katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa ja hänellä on edelleen kiinteät siteet Suomeen. Tämä tarkastelu on jatkuvaa ja perustuu tulkinnanvaraisissa tilanteissa henkilön kokonaistilanteen arviointiin. Lue lisää kiinteiden siteiden edellytyksestä.

Soveltaminen

Lähtökohta on, että henkilö itse alun perin ilmoittaa ulkomailla oleskelun pituuden. Ei voida kuitenkaan aina edellyttää henkilön tietävän edeltäkäsien tulevaisuudestaan. Jos hän ilmoittaa muuttavansa korkeintaan vuodeksi, mutta jääkin pitemmäksi ajaksi, häntä ei pidetä Suomessa asuvana siitä ajankohdasta lukien, jolloin hän päätti jäädä ulkomaille yli vuodeksi.

Jos Suomessa asunut ja työssä ollut henkilö ilmoittaa esimerkiksi työn päätyttyä lähtevänsä tilapäisesti noin vuodeksi kotimaahansa, missä hänen perheensä asuu, voidaan harkinnassa päätyä siihen, ettei ulkomailla oleskelun arvioida kestävän enintään yhden vuoden ajan. Tällöin arvioidaan siis kyseessä olevan vakinaisen paluun kotimaahan. Harkintaa tehdessä tulee huomioida mm. henkilön Suomessa asuma/työskentelemä aika, perhesiteet (asuuko perhe maassa, johon henkilö on lähdössä) ja kuinka todennäköistä on, että henkilö palaa takaisin Suomeen vuoden kuluessa.

Jos ilmenee, että vakuutettu on antanut tahallisesti vääriä tietoja, hänen ei katsota asuneen Suomessa lähdistään lukien. Jos henkilö ei ole ilmoittanut lainkaan ulkomaille muutostaan, ja muutto tulee tietoon vasta vuoden jälkeen, hänet poistetaan vakuutuksesta yleensä heti ulkomaille lähdistä lukien. Jos hän on saanut tänä aikana etuuksia, hänet poistetaan vakuutuksesta sen mukaan, mikä on ollut lähdon alkuperäinen tarkoitus, kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua ulkomaille lähdistä.

Esimerkki

Henkilö ilmoittaa lähtevänsä 8 kuukaudeksi ulkomaille, mutta oleskelu venyy 10 kuukaudeksi. Tämän jälkeen hän toteaa, että oleskelu jatkuu vielä vuodella. Hänet katsotaan ulkomailla asuvaksi 10 kuukauden kuluttua lähdistä.

Esimerkki

Tieto ulkomaille lähdistä tulee tietoon kahden vuoden kuluttua lähdistä. Henkilö on noston mukana seuraavasta lapsesta lapsilisää. Toimiston tulee tällöin selvittää asioiden kulku. Tässä tapauksessa ilmenee, että hän sai 10 kuukaudeksi työpaikan Hondurasista. Kun työtä oli tehty 9 kuukautta, hän avioitui ja päätti muuttaa puolisonsa kanssa Singaporeen. Hänet poistetaan vakuutuksesta 9 ulkomailla olokuukauden jälkeen, jolloin hän päätti jäädä ulkomaille.

Ulkomailla oleskelevien etuusoikeudet

Soveltamisalalain piirin kuuluvista etuuksista EU-asetuksen 883/2004 piiriin eivät kuulu elatustuki, äitiysavustus, yleinen asumistuki eikä rintamalisä. Asetuksen 1408/71 soveltamisalaan eivät kuulu äitiysavustus, yleinen asumistuki, vammaisetuuksista annetun lain perusteella maksettava ruokavaliokorvaus, eikä rintamalisä. Oikeus näihin sekä EU/ETA-maiden että muiden maiden osalta ratkaistaan yksinomaan soveltamisalalain perusteella.

Äitiysavustus ja yleinen asumistuki ovat soveltamisalalain 1 §:n 1-ryhmässä mainittuihin lakeihin perustuvia etuuksia, joihin on oikeus myös ulkomailla oleskelevilla vakuutetuilla, esimerkiksi lähetetyillä työntekijöillä ja tilapäisesti alle yhden vuoden toisessa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa työskentelevät henkilöt. Asumistuen osalta tämä tarkoittaa sitä, että ulkomailla oleskeleva vakuutettu voidaan katsoa sellaisen ruokakunnan jäseneksi, jolle maksetaan asumistukea Suomessa sijaitsevasta asunnosta.

Toisen EU-lainsäädäntöä soveltavan maan lainsäädännön piiriin työskentelynsä perusteella kuuluva ei ole enää oikeutettu asetuksen 883/2004 tai 1408/71 piiriin kuuluviin suomalaisiin etuuksiin. Jos Suomen lainsäädäntö tulee asetuksen perusteella sovellettavaksi esimerkiksi lähetetyn työntekijän kohdalla, on henkilöllä oikeus soveltamisalalain 1 § 1-ryhmässä mainittuun lakiin perustuvaan etuuteen, mikäli etuus on myös EU-asetuksen piirissä. Tämä tarkoittaa oikeutta kansan- ja perhe-eläkekertymään sekä lapsilisään.

Samoin Suomen lainsäädännön soveltaminen voi tuoda oikeuden kotikuntalain piiriin kuuluvaan lasten kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään niillä edellytyksillä, joista säädetään EU-asetuksen lainvalinta- ja perhe-etuusmääräyksissä. Soveltamisalalain 1 §:n 2-ryhmässä mainitun lain mukaisiin etuuksiin on oikeus ainoastaan, mikäli ulkomailla oleskelu on tilapäistä eli enintään yhden vuoden kestävä. Toisin sanoen henkilön tulee olla vakuutettu soveltamisalalain 3, 3 a tai 4 §:n perusteella.

Sairausvakuutuslain mukaisia etuuksia voidaan maksaa lähetetyille työntekijöille ja muille henkilöryhmille, joihin voidaan soveltaa sosiaaliturvalainsäädäntöä heidän ulkomaan oleskelunsa ajan soveltamisalalain 5–8 §:n mukaisesti. Sairausvakuutetut ovat oikeutettuja myös etuuksiin, joista säädetään Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa.

Työttömyysturvalain mukaisesti vakuutettuja ovat Suomessa työskentelevien lisäksi myös Suomesta ulkomaille lähetetyt työntekijät ja virkamiehet.

1.4.1. Kiinteät siteet Suomeen

Arvioitaessa soveltamisalalain 4 §:n perusteella ulkomailla oleskelun vakinaisuutta, on vakuuttamisen edellytyksenä kiinteät siteet Suomeen. Samoin soveltamisalalain 7 §:ssä tarkoitetuilla lähetetyillä työntekijöillä, opiskelijoilla ja tutkijoilla tulee olla kiinteät siteet Suomeen, jotta he voivat saada myönteisen päätöksen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta. Lain 7a §:ssä luetellaan eräitä seikkoja, jotka otetaan huomioon päätettäessä onko henkilöllä kiinteät siteet Suomeen. Näitä tekijöitä tarkastellaan kokonaisuutena, eikä yhden seikan puuttuminen tai olemassa olo vielä välttämättä osoita kiinteiden siteiden olemassa oloa. On myös harkittava sitä, kumpaan maahan siteet ovat kiinteämmät. Kiinteiden siteiden olemassaolo tulee arvioida jo ensimmäistä päätöstä tehtäessä.

Kiinteiden siteiden Suomeen voidaan katsoa olevan esimerkiksi sellaisella,

- joka on asunut Suomessa suurimman osan elämästään,
- jonka perhe asuu edelleen Suomessa

- joka saa Suomesta eläkettä
- joka oleskelee toistuvasti osan vuodesta Suomessa

Toistuvasta ulkomailla oleskelusta huolimatta vakinaista asumista ja kiinteitä siteitä Suomeen osoittavia seikkoja ovat;

- henkilö oleskelee vähintään puolet vuodesta Suomessa
- kotikunta Suomessa
- yleinen verovelvollisuus Suomessa

Siteiden voidaan katsoa yleensä olevan kiinteämmät oleskelumaahan kuin Suomeen, jos henkilö

- on ilmoittanut Suomen väestötietojärjestelmään tiedon vakinaisesta ulkomaille muutosta
- ei ole yleisesti verovelvollinen Suomessa
- solmii avio- tai avoliiton oleskelumaassa vakinaisesti asuvan kanssa
- on saanut oleskelumaasta vakinaiseen asumiseen oikeuttavan luvan
- katsotaan kyseisen maan sosiaaliturvaa sovellettaessa siellä vakinaisesti asuvaksi.

Ratkaisu perustuu kuitenkin aina tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan henkilön elämäntilanteesta.

Esimerkki

Espanjaan muuttava pariskunta, joka saa vain Suomesta eläkettä, oleskelee vuosittain Suomessa neljä kuukautta ja Espanjassa kahdeksan kuukautta. Heidän väestötietojärjestelmän mukainen kotikuntansa on Suomessa ja heitä verotetaan Suomessa asuvina. Heidän voidaan katsoa asuvan Suomessa soveltamisalalain mukaan.

Esimerkki

Suomessa aina asunut suomalainen saa työpaikan Venäjällä. Hänen perheensä jää Suomeen ja työntekijä viettää täällä lomansa ja yleensä myös viikonloput. Hänen väestötietojärjestelmän mukainen kotikuntansa on Suomessa ja häntä verotetaan Suomessa asuvana. Työntekijä katsotaan Suomessa asuvaksi.

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan tai sosiaaliturvasopimusmaahan lähetetty työntekijä

Eläketurvakeskus on toimivaltainen viranomaisena Suomessa päättämään Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, kun kyseessä on työntekijän lähettäminen työhön EU-/EFTA-maahan ja Sveitsiin tai kun on kyse työntekijän lähettämisestä maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus (CANS, QUES USAS, ISRS, CHES, PoS, CHIS, AUS).

Kansalaisuus

EU-/EFTA-maihin tai Sveitsiin lähetettyjen työntekijöiden, joille Eläketurvakeskus voi antaa todistuksen, ei tarvitse olla jäsenvaltion kansalaisia. Poikkeuksen muodostavat Tanska ja Liechtenstein, jonne ei voida myöntää lähetetyn työntekijän todistusta 3. maiden kansalaiselle. EU-/EFTA-maiden ulkopuolisten maiden kanssa solmituissa sopimuksissa ei sopimuspuolen alueelle lähetettyjen työntekijöiden kansalaisuutta ole rajoitettu.

1.4.2. Työntekijän vakuuttaminen

Asumisen lisäksi työskentely vaikuttaa henkilön vakuuttamiseen. Soveltamisalalaissa, EU:n lainsäädännössä ja sosiaaliturvasopimuksissa on säännöksiä, jotka vaikuttavat työntekijänä muuttavan asemaan. Useimmiten työntekijä vakuutetaan työskentelyvaltiossa, vaikka oleskelu ulkomailla olisikin tilapäistä. Tästä on kuitenkin poikkeuksena lähetettyjen työntekijöiden vakuuttaminen.

1.4.2.1. Työskentely palkansaajana

Palkansaajana tehdyllä työllä tarkoitetaan kaikkea työtä, josta ei ole erityismääräyksiä soveltamisalalaissa, EU-lainsäädännössä tai sopimuksissa. Lue lisää tilanteista, joissa EU-työntekijä on lopettanut työskentelyn ja saa Suomesta päivärahaetuutta työskentelyn keskeydyttyä.

1.4.2.1.1. Työhön Eu-/Eta-maahan tai Sveitsiin

EU-jäsenvaltiossa työskenteleviin ja asuviin henkilöihin sovellettavasta sosiaaliturvalainsäädännöstä säädetään 1.5.2010 lukien asetuksessa 883/2004. Eta-maassa 1.6.2012 lukien tai Sveitsissä 1.4.2012 lukien työskenteleviin henkilöihin sovelletaan niin ikään asetuksen 883/2004 lainvalintasääntöjä. Työskentelyyn, joka on alkanut edellä mainittua aikaisemmin, sovelletaan asetusta 1408/71. Asetusten mukaan pääsääntö on työskentelyvaltion lainsäädännön soveltaminen (asetus 883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohta sekä asetus 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta). Asetusten yksi perusperiaate on, että työntekijöihin sovelletaan vain yhden jäsenvaltion lainsäädäntöä kerrallaan.

Esimerkki

Suomessa vakuutettu Suomen kansalainen lähtee Itävaltaan puoleksi vuodeksi myymään lomaosakkeita. Työnantajana on englantilainen yritys. Suomalaiseen työntekijään on asetuksen 883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan sovellettava Itävallan sosiaaliturvalainsäädäntöä maassa työskentelyn ajan.

Esimerkki

Suomalainen eläkkeensaaja ilmoittaa lähtevänsä 10 kuukaudeksi ulkomaille. Ensimmäiset 3 kuukautta hän työskentelee Norjassa ja lopun ajan hän viettää Kanadassa sukulaisten luona.

Työskentelynsä ajan eläkkeensaaja kuuluu asetuksen 883/2004 mukaisesti Norjan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. Koska henkilö on jo Suomesta lähdettäessä ilmoittanut oleskelevansa kokonaisuudessaan alle vuoden ulkomailla, voidaan hänen katsoa asuvan soveltamisalalain 4 § mukaisesti edelleen vakinaisesti Suomessa, jolloin hänet voidaan vakuuttaa Kanadassa oleskelun ajalle.

Myös ns. etätyötä tekeviin työntekijöihin sovelletaan pääsääntöisesti sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa työskentely tapahtuu. Tällöin työntekijä työskentelee esimerkiksi kotonaan

muussa maassa toimivan työnantajan lukuun. Jos kyse ei ole työkomennuksesta, sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä.

Asetuksen 883/2004 soveltamisalaa laajennettiin 1.1.2011 alkaen koskemaan myös kolmansien valtioiden kansalaisia. Sitä ennen kolmannen maan kansalaiset ovat 1.6.2003 lukien kuuluneet asetuksen 1408/71 soveltamisalan piiriin työskennellessään EU-lainsäädäntöä soveltavalla alueella. Edellytyksenä sosiaaliturva-asetuksien soveltamiselle pidetään sitä, että kolmannen maan kansalaiset ovat asuneet laillisesti jossain EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa (EU-maassa asetuksen 883/2004 osalta) ja siirtyneet sitten toiseen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan (EU-maahan asetusta 883/2004 soveltaessa, pl. Tanska ja Britannia).

Esimerkki

Suomessa asuva ja vakuutettu Venäjän kansalainen lähtee 1.2.2011 kuudeksi kuukaudeksi työhön Ranskaan. Häneen tulee sosiaaliturva-asetusten 1231/2010 ja 883/2004 mukaan soveltaa Ranskan sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Vaikka asetuksen 883/2004 lainvalintasäännöt osoittavat, minkä valtion lainsäädäntöä työntekijään on sovellettava, asettavat jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön määräykset edellytykset ja rajat itse vakuuttamiselle eri riskien varalta. Asetusten pääsääntö työntekijöihin sovellettavasta lainsäädännöstä on selkeä. Aina kun aloitetaan työskentely jäsenvaltiossa, tulee myös tämän valtion sosiaaliturvalainsäädäntöä soveltaa työntekijään. Voi kuitenkin olla, että toisessa maassa työskentely ei täytä työskentelymaan lainsäädännön vakuuttamisen edellytyksiä minkään asetuksen mukaisen sosiaaliturvan osalta. Tällöin voidaan toiseen jäsenvaltioon lähtevään henkilöön edelleen soveltaa soveltamisalalakia edellyttäen, että ulkomailla oleskelu on alun perin tarkoitettu tilapäiseksi eli alle vuoden kestäväksi.

Esimerkki

Suomalainen opiskelija lähtee kahdeksi kuukaudeksi kesätyöhön Saksaan. Hänen työskentelynsä kesto ja ansiot eivät täytä Saksan sairausvakuutuslainsäädännön edellytyksiä, eikä hän pääse Saksan vakuutukseen. Tällöin hänelle voidaan antaa Suomesta eurooppalainen sairaanhoitokortti osoituksena kuulumisesta Suomen sairausvakuutusjärjestelmään.

Kun henkilö lähtee työhön toiseen jäsenvaltioon, lakkaa pääsääntöisesti Suomen lainsäädännön soveltaminen. Jos henkilö lähtee toiseen maahan tavalliseen työsuhteeseen, ei ongelmia tavallisesti synny. Kun kyse on lyhytaikaisesta tai pienipalkkaisesta työstä tulee kohdemaan vakuuttamisen vähimmäisedellytykset tarkistaa esimerkiksi vuosittain päivitettävästä [MISSOC-taulukosta](#).

Jos on kyse muuhun maahan suuntautuvasta lyhytaikaisesta tai pienipalkkaisesta työstä on henkilön osoitettava, ettei työskentely täytä vakuuttamisen edellytyksiä kyseissä maassa ennen kuin hänelle voidaan antaa eurooppalainen sairaanhoitokortti. Lue lisää opiskeluun liittyvästä työharjoittelusta. Alle vuoden ajaksi au pairiksi toiseen EU-/Eta- maahan tai Sveitsiin lähtevä voidaan vakuuttaa Suomessa, jos hänelle maksetaan työstä vain taskurahaa (vakuutusmaksuja ei pidätetä). Jos au pair tekee työsopimuksen ja saa työstä palkkaa, silloin hän siirtyy työskentelymaan sosiaaliturvaan.

Esimerkki

Matkaopas työskentelee ruotsalaisen matkatoimiston palveluksessa ja asuu Suomessa. Työ tehdään puolen vuoden jaksoissa eri kohteissa EU-maissa. Jaksojen välillä matkaopas palaa Suomeen. Kun työskentely tapahtuu toisessa EU-maassa, vakuutetaan henkilö työskentelymaan lainsäädännön mukaisesti. On myös mahdollista, että henkilö saa Ruotsista A1-todistuksen, jolloin häneen sovelletaan työkomennuksen ajan Ruotsin lainsäädäntöä.

Esimerkki

Suomessa asuva opas tekee töitä ruotsalaiselle työnantajalle muutaman viikon jaksoissa Keniassa. Vakuuttamista ei ratkaista asetuksen 883/2004 mukaisesti, koska työskentelyä ei ole EU-alueella. Pelkästään ruotsalaisen työnantajan vuoksi ei asetusta sovelleta. Soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukainen vakuuttaminen ratkaistaan puhtaasti kansallisen lainsäädännön mukaan. Jos henkilö käy muutaman viikon pätkissä Keniassa ja asuu silti Suomessa, hän pysyy Suomessa vakuutettuna.

Jos työntekijän osalta on maksettu esim. työeläkevakuutusmaksuja Ruotsiin, ei häntä voida samanaikaisesti vakuuttaa Suomessa.

1.4.2.1.2. Työhön kolmansiin maihin

Vakinainen muutto

Kun henkilö muuttaa vakinaisesti eli yli vuodeksi Suomesta ulkomaille, päättyy Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen pääsääntöisesti Suomesta muuttohetkellä. Henkilön muuttaessa vakinaisesti Suomesta ei muuton syyllä tai sillä mihin maahan hän on muuttamassa ole pääsääntöisesti merkitystä, vaan Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan (ml. sairausvakuutus ja työttömyysturva) soveltaminen päättyy muuttohetkeen.

Esimerkki

Suomessa vakinaisesti asunut henkilö lähtee kahdeksi vuodeksi Singaporeen työhön australialaisen yrityksen palvelukseen. Häntä ei siis voida pitää suomalaisen työnantajan lähettämänä työntekijänä. Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltaminen päättyy maastamuuttohetkeen.

Tilapäinen muutto

Kun henkilö muuttaa Suomesta ulkomaille työhön tilapäisesti eli alle vuodeksi tulee selvittää, mihin maahan hän on muuttamassa. Jos kyseessä on alle vuoden muutto työhön maahan, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta pysyy henkilö Suomen sosiaaliturvan piirissä tämän tilapäisen ulkomailta oleskelun ja työskentelyn ajan.

Esimerkki

Suomessa vakinaisesti asunut henkilö lähtee vuodeksi Singaporeen australialaisen yrityksen palvelukseen. Jos työsopimus oli alun perin tarkoitettu kestämaan enintään vuoden ajan, voidaan häntä pitää Suomessa asuvana tilapäisen ulkomailta olon ajan.

1.4.2.1.3. Työhön sopimusmaahan

[Usa, Kanada, Quebec](#)

[Israel](#)

[Pohjoismainen
sosiaaliturvasopimus
ja työskentely](#)

Suomen solmimat sosiaaliturvasopimukset muiden kuin EU/Eta-maiden ja Sveitsin kanssa vaihtelevat soveltamisalaltaan melko huomattavastikin. Lue sosiaaliturvasopimuksista tarkemmin. Sopimusten mukaan tulee toisen sopimuspuolen alueella työskentelevään henkilöön soveltaa pääsääntöisesti työskentelyvaltion lainsäädäntöä. Kun kuitenkin sopimusten soveltamisalat saattavat olla hyvinkin suppeita (esim. USAS, CANS ja QUES koskevat pääasiassa vain eläkkeitä), sovelletaan muilta osin Suomen kansallisen lainsäädännön määräyksiä. Sopimuksia sovelletaan kaikkiin jommankumman sopimuspuolen lainsäädännön mukaan vakuutettuna olleisiin henkilöihin kansalaisuudesta riippumatta.

Sopimuksissa on pääsääntöisesti eroteltu työskentelyn ja asumisen perusteella määräytyvät etuudet. Tällä erottelulla ei ole kuitenkaan merkitystä Suomesta sopimusmaahan työhön lähtevän kohdalla. Suomesta sopimusmaahan työhön lähtevään sovelletaan aina työskentelymaan lainsäädäntöä kaikkien ao. sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia etuuksien osalta, siis myös niiden Kelan hoitamien asumisperusteisten etuuksien osalta, jotka ovat ao. sopimuksen soveltamisalassa.

USA, Kanada, Quebec

Tilapäinen muutto

Enintään vuodeksi näihin maihin työhön lähtevään henkilöön sovelletaan pääsääntöisesti edelleen Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä. Nämä kolme sopimusta sääntelevät pääasiassa ainoastaan eläkkeitä. Tästä syystä näissä maissa alle vuoden työskentelevä pysyy soveltamisalalain mukaan edelleen vakuutettuna ja häneen sovelletaan sairausvakuutuslakia, mutta työskentely USA:ssa, Kanadassa tai Quebecissa ei kerrytä vakuutuskausia kansan- ja perhe-eläkettä varten Suomessa. Sopimusten mukaan tulee työntekijään soveltaa työskentelyvaltion lainsäädäntöä. Sopimusten suppeasta soveltamisalasta johtuen asialla ei ole Kelan etuuksien kannalta suurta vaikutusta, mutta esimerkiksi työeläke- ja tapaturmavakuutus tulee sopimusten lainvalinnan mukaan järjestää työskentelymaassa. Lue lisätietoja näistä sopimuksista.

Vakinainen muutto

Yli vuodeksi eli vakinaisesti Suomesta muuttavaan, ei voida soveltamisalalain 4 §:n mukaan enää soveltaa Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutuslakia).

Israel

Tilapäinen muutto

Israelin ja Suomen välisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan Israelissa työssä olevaan sovelletaan Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön sijasta Israelin lainsäädäntöä niillä sosiaaliturvan aloilla, jotka eivät ole riippuvaisia asumisesta. Muun sosiaaliturvan osalta henkilö kuuluu sen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu. Kuitenkin Israelissa työskentelyn perusteella ainoastaan vanhempainetuudet ja äitiysavustus määräytyy Israelin lainsäädännön mukaan. Tilapäisesti Suomesta poissa oleva säilyy siis muutoin soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan vakuutettuna.

Esimerkki

Suomessa vakinaisesti asunut nainen lähtee vuodeksi Israeliin työhön. Koska häntä pidetään edelleen Suomessa asuvana tilapäisen ulkomailla oleskelun ajan, säilyy hän myös niiden soveltamisalalain mukaisten etuuksien piirissä, jotka määräytyvät sopimuksen mukaan asumisen perusteella. Hänellä ei Israelissa työskentelyn aikana ole oikeutta äitiys- ja vanhempainrahaan eikä äitiysavustukseen Suomesta, koska nämä etuudet määräytyvät sopimuksen mukaan työskentelyn perusteella Israelin lainsäädännön mukaan.

Vakinainen muutto

Yli vuodeksi eli vakinaisesti Suomesta muuttavaan, ei voida soveltamisalain 4 § mukaan enää soveltaa Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus).

Pohjoismainen sosiaaliturvasopimus ja työskentely

Asetuksen 883/2004 tultua voimaan sovelletaan Pohjoismaihin työhön lähteviin henkilöihin asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä. Kolmansien valtioiden kansalaisiin sovelletaan samoja lainvalintamääräyksiä uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen voimaan tulon myötä 1.5.2015 heidän muuttaessaan Pohjoismaiden välillä.

Pohjoismaisella sosiaaliturvasopimuksella on tässä suhteessa merkitystä vain Tanskan ja Pohjoismaisten Eta-maiden eli Norjan ja Islannin osalta, koska nämä maat eivät suoraan sovelta EU-asetusta 883/2004 ja 1408/71 kolmansien valtioiden kansalaisiin. Lue lisää Pohjoismaisesta sosiaaliturvasopimuksesta.

1.4.2.2. Yrittäjäksi ulkomaille

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan yrittäjäksi

EU-/Eta-maassa tai Sveitsissä yrittäjänä (itsenäinen ammatinharjoittaja) toimivaan henkilöön sovellettavasta sosiaaliturvalainsäädännöstä säädetään EU-asetuksissa 883/2004 ja 1408/71. Asetusten mukaan itsenäisenä ammatinharjoittajana toisessa jäsenvaltiossa toimivaan henkilöön sovelletaan pääsääntöisesti sen maan lainsäädäntöä, jossa toimintaa harjoitetaan (asetuksen 883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohta sekä asetuksen 1408/71 13 artiklan 2 kohdan b alakohta). Lue lisää tilanteesta, jossa harjoitetaan samanaikaisesti yritystoimintaa useammassa jäsenvaltiossa.

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan tai sopimusmaahan yrittäjäksi

Ulkomaille yrittäjiksi lähteviin sovelletaan pääsääntöisesti samoja määräyksiä kuin ulkomaille työskentelemään lähteviin. Useimmissa tilanteissa ratkaiseva merkitys on sillä, onko ulkomaille muutto tilapäinen vai vakinainen (SovAL 4 §). Jos Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen määräyksistä ei muuta johdu, pysyy yrittäjä Suomessa vakuutettuna, jos hän lähtee ulkomaille tilapäisesti eli ulkomaille muutto on alun perin tarkoitettu kestämaan enintään vuoden. Jos taas ulkomaille muutto on vakinainen, päättyy Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen maasta muuttohetkenä.

Sopimusmaahan yrittäjäksi

Kanadan, Quebecin sekä Israelin kanssa solmituissa sosiaaliturvasopimuksissa on nimenomaisia yrittäjiä koskevia määräyksiä. Lue lisää näistä sosiaaliturvasopimuksista.

Kanada ja Quebec

Tilapäinen muutto

Kanadan ja Quebecin kanssa solmituissa sosiaaliturvasopimuksissa on määräykset, joiden mukaan Suomessa asuvaan yrittäjään sovelletaan vain Suomen lainsäädäntöä, vaikka hän toimisi yrittäjänä Kanadassa tai Quebecissa. Suomessa asuvana yrittäjä pysyy, jos hän on tilapäisesti eli enintään vuoden poissa Suomesta.

Vakinainen muutto

Jos kyseessä on vakinainen muutto, päättyy Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltaminen maasta muuttoon (SovAL 4 §).

Israel

Tilapäinen muutto

Israelin ja Suomen välisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan Israelissa yrittäjänä toimivaan sovelletaan Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön sijasta Israelin lainsäädäntöä niillä sosiaaliturvan aloilla, jotka eivät ole riippuvaisia asumisesta. Muun sosiaaliturvan osalta henkilö kuuluu sen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu. Kuitenkin Israelissa yrittäjänä toimimisen perusteella ainoastaan vanhempainetuudet ja äitiysavustus määräytyvät Israelin lainsäädännön mukaan. Tilapäisesti Suomesta poissa oleva säilyy siis muutoin soveltamisalain mukaan vakuutettuna.

Vakinainen muutto

Yli vuodeksi eli vakinaisesti Suomesta muuttavaan, ei voida soveltamisalain 4 §:n mukaan enää soveltaa Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä eikä myöskään sairausvakuutus- ja työttömyysturvalakeja.

Pohjoismaat

Pohjoismaihin työhön lähteviin henkilöihin sovelletaan asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä.

Pohjoismaisella sosiaaliturvasopimuksella on merkitystä vain Tanskan ja Eta-maiden eli Norjan ja Islannin osalta, koska nämä maat eivät suoraan sovelta EU-asetusta 883/2004 kolmansien valtioiden kansalaisiin. Lue lisää Pohjoismaisesta sosiaaliturvasopimuksesta.

Muut sopimukset

Muilla sopimuksilla ei ole vaikutusta yrittäjien vakuuttamiseen soveltamisalain tai sairausvakuutuslain mukaan.

1.4.2.3. Suomalaisen työnantajan lähettämänä

Toimivaltainen viranomainen Suomessa

Toimivaltainen viranomainen päättämään siitä, voidaanko henkilöä pitää sellaisena lähetettynä työntekijänä, johon voidaan ulkomailla työskentelyn ajan soveltaa Suomen lainsäädäntöä, eroaa sen mukaan, ollaanko henkilö lähettämässä sellaiseen maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus vai sellaiseen maahan, jonka kanssa ei ole sosiaaliturvasopimusta.

Kun työntekijää ollaan lähettämässä EU/Eta-maahan, Sveitsiin tai muuhun maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus, haetaan lähetetyn työntekijän todistusta Eläketurvakeskukselta lomakkeella [ETK 2132](#). Eräissä tapauksissa päätöksen Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveysministeriö. Lue lisää ministeriön toimivallasta. Kun työntekijää ollaan lähettämässä maahan, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, haetaan päätöstä Suomen asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuulumisesta Kelalta.

1.4.2.3.1. Lähetetty työntekijä Eu-/Eta-maahan tai Sveitsiin

Toisessa Eu/Eta-maassa tai Sveitsissä lyhyellä ulkomaan työkomennuksella oleva työntekijä voi tietyin edellytyksin kuulua edelleen lähtömaan sosiaaliturvaan asetuksen 883/2004 nojalla. Työntekijää voidaan pitää Suomen sosiaaliturvan piirissä enintään kaksi vuotta.

Lähetetty työntekijä on henkilö, joka

- on suomalaisen työnantajan lähettämä
- kuuluu ulkomaille lähtiessään Suomen sosiaaliturvaan
- tekee ulkomailla työtä tilapäisesti.

Eläketurvakeskus myöntää todistuksen A1 toiseen Eu-/Eta- maahan lähetetyille työntekijälle. Kela saa myönnetystä todistuksesta tiedon sähköisesti. ETK:n myöntämä todistus koskee asetuksen 88372004 soveltamisalassa olevia etuuksia. Todistuksen perusteella on ratkaistu henkilöön sovellettava lainsäädäntö myös Kelan toimeenpanemien, asetuksen soveltamisalaan kuuluvien etuuksien osalta. Siksi Kelasta ei anneta erillistä vakuuttamispäätöstä 1.1.2014 lukien alkaville ulkomaan komennuksille. Asiakasta tiedotetaan Kelan etuuksista kirjeitse.

Kaikki soveltamisalalain mukaiset etuudet, kuten esimerkiksi asumistuki, äitiysavustus ja elatustuki, eivät ole asetuksen soveltamisalassa. Oikeus näihin etuuksiin ratkaistaan tarvittaessa etuuspäätöksellä, eli vakuuttamispäätöstä ei anneta kyseisten etuuksien osalta erikseen, vaikka ETK:n todistus ei niitä suoraan kata.

1.4.2.3.2. Lähetetty työntekijä kolmanteen maahan

[Enintään vuodeksi](#)

Enintään vuodeksi

Kun Suomesta lähetetään työntekijä enintään vuodeksi työhön muuhun kuin EU/Eta-maahan tai maahan, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, sovelletaan henkilöön soveltamisalalain määräystä tilapäisestä ulkomailla oleskelusta.

Esimerkki

Suomalainen yritys lähettää työntekijänsä kuudeksi kuukaudeksi Venäjälle työhön. Lähetetty työntekijä hakee Kelalta päätöstä Suomen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta. Lähetetty työntekijä on vakuutettu Suomessa soveltamisala-, sairausvakuutus- sekä työttömyysturvalain perusteella komennuksensa ajan. Vakuuttamispäätös annetaan soveltamisalalain 4 §:n perusteella.

Arvioitu ulkomailla oleskelu voi ylittää vuoden ajan esimerkiksi silloin, kun työntekijä on työskennellyt aikaisemmin lähetettynä työntekijänä sopimus- tai EU/Eta-maassa. Kun hän siirtyy tällaisesta maasta muuhun maahan työhön, vaikkakin alle vuodeksi, tulee päätöstä erikseen hakea, koska ulkomailla oloaika tulee kokonaisuudessaan ylittämään yhden vuoden ajan. Lähettämistilannetta voidaan jatkaa suoraan uudella sopimuksella joko samassa tai toisessa maassa. Jos myös muut lähettämisen edellytykset edelleen täyttyvät, vakuuttamista voidaan jatkaa hakemuksesta.

Esimerkki

Henkilö on ollut lähetettynä työntekijänä Saksassa puoli vuotta. Nyt työnantaja lähettää hänet kahdeksaksi kuukaudeksi Japaniin. Päätöstä on erikseen haettava, koska ulkomailla olo tulee kokonaisuutena kestämään yli vuoden (SovAL 7 §).

Yli vuodeksi

Kun suomalainen työnantaja lähettää työntekijän maahan, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, Kela ratkaisee soveltamisalalain 7 §:n perusteella voidaanko työntekijää pitää lain tarkoittamana lähetettynä työntekijänä.

Soveltamisalain piiriin kuulunut henkilö

Vakuuttamispäätös voidaan antaa vain henkilölle, johon on sovellettu Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä silloin, kun häntä ollaan lähettämässä työhön ulkomailla.

Sosiaaliturvaan kuuluminen jatkuu lähetetyn työntekijän osalta lähettävän työnantajan vaihtuessa ulkomailla, vaikka työsuhteiden väliin jäisi muutaman kuukauden katkos, jos 7 §:n mukaiset edellytykset muilta osin täyttyvät.

Suomalaisen työnantajan lähettämä

Lähettävän työnantajan tulee olla Suomessa rekisteröity yritys. Yritys, johon työntekijä lähetetään voi taas olla myös tämän suomalaisen yrityksen emo-, tytär- tai sisaryritys tai muu yritys, jossa lähettävällä suomalaisella yrityksellä on määräysvaltaa. Määräysvallan suuruutta ei ole tarkemmin määritetty. Työntekijän työsuhde suomalaiseen työnantajaan säilyy komennuksen ajan ja työnjohto- ja irtisanomisoikeus on lähettävällä suomalaisella työnantajalla. Vastaanottavalla työnantajalla ulkomailla voi olla ulkomailla tehdyn työn osalta työnjohto- ja valvontaoikeus, mutta ulkomaisen työnantajan irtisanomisoikeus koskee vain ulkomailla tehtyä työtä.

Esimerkki

Henkilö X on suomalaisen yrityksen lähettämänä työntekijänä Japanissa 1.1.2013 -28.2.2014. Sama yritys lähettää henkilö X:n uudella sopimuksella Kiinaan 1.3.2014 – 1.5.2015. Työskentely Kiinassa tapahtuu tytäryhtiössä. X:llä on edelleen työsopimus suomalaiseen yritykseen, jolla säilyy irtisanomisoikeus. X voi kuulua Suomen sosiaaliturvaan lähetettynä työntekijänä 1.1.2013 - 1.5.2015.

Esimerkki

Henkilö Y on suomalaisen yrityksen lähettämänä työntekijänä yrityksen tytäryhtiössä Argentiinassa. Tytäryritys lähettää Y:n saman konsernin toiseen yritykseen Brasiliaan. Jos alkuperäinen sopimus suomalaisen työnantajan kanssa puretaan, ei Y voi olla enää Brasilian komennuksen ajan lähetettynä työntekijänä vakuutettu Suomessa. Jos uusi sopimus tehdään myös suomalaisen yrityksen kanssa Brasilian komennuksen ajaksi ja työskentely tapahtuu samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvassa yrityksessä, henkilö voi olla lähetettynä työntekijänä vakuutettu Brasilian työkomennuksen ajan.

Esimerkki

Suomalainen yritys lähettää henkilön työskentelemään ulkomaille ajalle 1.1.2014 -31.12.2016. Sopimuksessa todetaan, että henkilö työskentelee yrityksen tytäryrityksessä Venäjällä tai muussa työnantajan määräämässä kohteessa ulkomailla sopimuksessa sovitun ajan. Henkilö työskentelee Venäjällä vuoden ja siirtyy tämän jälkeen Singaporeen. Työskentely Singaporessa tapahtuu edelleen lähetettynä työntekijänä, koska alkuperäisessä sopimuksessa on avoin toteama työntekopaikasta ja sama sopimus on edelleen voimassa

Työeläketurva Suomesta

Jotta kyseessä voitaisiin katsoa olevan suomalaisen yrityksen Suomesta lähettämä työntekijä, edellytetään, että työeläketurva on järjestetty Suomessa. Työeläketurva Suomessa on myös yksi kiinteitä siteitä Suomeen osoittava tekijä. Lähetetyltä työntekijältä edellytetään aina kiinteitä siteitä Suomeen. Lue lisää kiinteistä siteistä.

1.4.2.3.3. Lähetty työntekijä sopimusmaahan

Kun työntekijää ollaan lähettämässä maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus, haetaan lähetetyn työntekijän todistusta [Eläketurvakeskukselta lomakkeella ETK 2132 \(www.etk.fi\)](#). Eräissä tapauksissa päätöksen Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Kela antaa kuitenkin päätöksen asumisperusteisesta sosiaaliturvasta sopimuksen ulkopuolisten etuuksien osalta henkilölle, joka on saanut lähetetyn työntekijän todistuksen.

1.4.2.4. Suomalaisen työnantajan paikalta palkkaama

Suomalaisen työnantajan paikalta palkkaamana pidetään henkilöä, jonka suomalainen yritys ottaa palvelukseensa ulkomailla. Tällaisen henkilön on täytettävä kaikki samat soveltamisalan 7 §:n edellytykset kuin Suomesta lähetetyn työntekijänkin. Hänen tulee kuulua Kelan hoitaman Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin ulkomailla oleskellessaan (esimerkiksi lähetetty työntekijä, joka vaihtaa työpaikkaa, opiskelija, tutkija, mukana seuraava perheenjäsen). Hänellä tulee myös olla kiinteät siteet Suomeen. Häneltä edellytetään myös, että työeläketurva on järjestetty Suomesta.

Henkilöllä tulee olla työoikeudellinen työsuhde suomalaisen työnantajan kanssa, jolla on myös irtisanomisoikeus suhteessa työntekijään. Palkanmaksu ja päivittäinen työnjohto-oikeus voi olla myös ulkomaisella emo-, tytär-, sisar- tai muulla yrityksellä. Lue tarkemmin päätöksen antamisesta.

1.4.2.5. Kehitysyhteistyö

Kehitysyhteistyöntekijät kuuluvat suoraan lain nojalla ilman eri hakemusta Suomen sosiaaliturvan piiriin työskennellessään ulkomailla kehitysyhteistyöhankkeessa. Hankkeelta edellytetään, että sen rahoittamiseen käytetään valtion tulo- ja menoarvioon sisältyviä kehitysyhteistyörahoja, tai että hanke on sellainen, johon Suomen valtio muuten osallistuu kansainvälisesti vakiintuneen kansainvälisen järjestön toiminnan kautta. Lisäksi kehitysyhteistyöntekijän tulee olla Suomen kansalainen ja kuulunut Suomen sosiaaliturvaan ennen palvelussuhteen alkamista. Lainsäädännön piiriin kuulumista tällä perusteella ei ole ajallisesti rajoitettu. Peräkkäisten komennusten välillä voi olla muutaman kuukauden tauko ilman, että sosiaaliturvaan kuuluminen päättyy, vaikkei työntekijä komennusten välissä palaisi Suomeen.

Mikäli Suomessa vakinaisesti asuva muun maan kansalainen lähtee edellä mainitut kriteerit täyttävään kehitysyhteistyöhön, ratkaistaan hänen vakuuttamisensa ilmoituksesta tai hakemuksesta soveltamisalan 4 § tai 7 § perusteella.

Työnantajan tulisi ilmoittaa Kelalle työskentelystä kirjallisella vapaamuotoisella ilmoituksella (myös lomake Y38 liitteineen mahdollinen). Useimmiten myös työntekijän täyttämä ilmoituslomake Y39 nopeuttaa asian käsittelyä, vaikka lomakkeen täyttö ei olekaan pakollista. Mikäli kehitysyhteistyöhanke on jonkun toisen maan kuin Suomen koordinoima, tulisi ilmoituslomakkeen liitteeksi liittää myös työsopimus (tms.), jotta työskentelyn kesto, hankkeen rahoitus ja sen kuuluminen kehitysyhteistyöhön voitaisiin selvittää.

Esimerkki

Suomen kansalainen lähtee kehitysyhteistyötehtäviin Namibiaan. Hänellä on työsuhde ruotsalaiseen kehitysyhteistyöjärjestöön ja myös työeläketurva on järjestetty Ruotsissa. Ruotsalainen järjestö maksaa hänelle palkan. Kyseessä on kuitenkin yhteispohjoismainen kehitysyhteistyöhanke, johon myös Suomen valtion budjetissa on osoitettu määrärahoja. Henkilöä voidaan pitää soveltamisalain 5 §:n tarkoittamana kehitysyhteistyöntekijänä.

1.4.2.6. Lähetystyö

Lähetystyöntekijöiksi katsotaan Suomen kansalaiset, jotka Suomessa rekisteröity lähetyjärjestö, evankelisluterilainen tai ortodoksinen seurakunta tai rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta on lähettänyt ulkomaille työskentelemään lähetystyöntekijänä. Nämä henkilöt kuuluvat työskentelynsä ajan Suomen sosiaaliturvan piiriin suoraan lain nojalla ilman enimmäisaikaa tai hakemusta (SovAL 5 §, SVL 1: 2 §). Edellytyksenä on, että henkilö on kuulunut Suomen sosiaaliturvaan ennen ulkomaille lähtemistä. Peräkkäisten työsuhteiden välillä voi olla muutaman kuukauden tauko ilman, että sosiaaliturvaan kuuluminen päättyy, vaikkei lähetystyöntekijä palaisi Suomeen työsuhteiden välissä.

Työnantajalla on velvollisuus ilmoittaa Kelalle työntekijän ulkomaantyöstä. Mikäli Suomessa vakinaisesti asuva muun maan kansalainen lähtee edellä mainitut kriteerit täyttävään lähetystyöhön, ratkaistaan hänen vakuuttamisensa ilmoituksesta tai hakemuksesta soveltamisalain 4 § tai 7 § perusteella.

Täysin vapaaehtoistyönä suoritettavaa lähetystyötä ei pidetä lain tarkoittamana lähetystyönä. Lähetystyössä olevan tulee olla lähettävän järjestön/yhteisön tms. johdon ja valvonnan alainen ja yhteisön tulee maksaa palkkaa lähetystyön tekemisestä. Työeläkevakuutus tulee pääsääntöisesti olla järjestetty Suomessa. Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan säännöissä tulee olla maininta lähetystyön harjoittamisesta.

Lähettävän järjestön/yhteisön (tms.) tulisi ilmoittaa Kelalle työskentelystä kirjallisella vapaamuotoisella ilmoituksella (myös lomake Y38 liitteineen mahdollinen). Useimmiten myös työntekijän täyttämä ilmoituslomake Y39 nopeuttaa asian käsittelyä, vaikka lomakkeen täyttö ei olekaan pakollista.

1.4.2.7. Julkinen palvelussuhde

Valtion palveluksessa tai muissa julkisissa tehtävissä toimivien henkilöiden vakuuttaminen ratkaistaan eri säännöin kuin yksityisen työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden vakuuttaminen. Julkisessa palvelussuhteessa ovat mm. diplomaatit ja muut lähetystöjen palveluksessa olevat henkilöt, virkamiehet, sekä valtioiden välisten järjestöjen palveluksessa olevat henkilöt.

1.4.2.7.1. Diplomaatti- ja konsuliedustustot

[EU-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentely](#)

[Muussa maassa työskentely](#)

[Sopimusmaassa työskentely](#)

Ulkomailla sijaitsevilla Suomen edustustoissa työskentelevät jaetaan asemansa ja tehtäviensä perusteella Suomesta lähetettyyn henkilöstöön ja paikalta palkattuun henkilöstöön.

Lähetetty henkilöstö

Asemamaassa palvelevat Suomen diplomaattiset edustajat kuuluvat aina lähetettyyn henkilöstöön. Diplomaatit osoittavat asemansa diplomaattipassilla. Lähetettyyn henkilöstöön kuuluvana voidaan pitää myös muita kuin diplomaattisen statuksen omaavia henkilöitä. Ulkoasiainministeriö määrittelee, ketä pidetään lähetettyyn henkilöstöön kuuluvana. Lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat ovat palvelussuhteessa ulkoasiainministeriöön. Soveltamisalain 5 §:n (SovAL 1573/1993 5 §) perusteella ulkoasiainministeriö on velvollinen toimittamaan Kelalle tiedot Suomen ulkomaan edustustojen lähetettyyn henkilöstöön kuuluvista.

Paikalta palkatut

Muut Suomen edustustoissa ulkomailla työskentelevät kuin lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat ovat paikalta palkattuja henkilöitä. Paikalta palkatut eivät ole palvelussuhteessa ulkoasiainministeriöön. He ovat työsuhteessa suoraan siihen edustustoon, jossa he työskentelevät. Ulkoasiainministeriö ei siten toimita Kelaan tietoja paikalta palkatuista, vaan henkilön on itse todettava asemansa Kelalle.

Soveltamisalakia sekä asetuksia 883/2004 ja 1408/71 sovellettaessa paikalta palkattuna pidetään muuta edustustossa työskentelevää kuin lähetettyyn henkilöstöön kuuluvaa siitäkin huolimatta, että henkilö olisi palkkautunut tehtävänsä jo Suomessa. Sosiaaliturvasopimuksia sovellettaessa Suomen edustustoon paikalta palkatulla tarkoitetaan pääsääntöisesti henkilöä, joka tosiasiallisesti on asunut edustuston sijaintivaltiossa välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista.

EU-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentely

Lähetetyt henkilöt

Asetusten 883/2004 ja 1408/71 perusteella toisessa jäsenvaltiossa työskentelevät virkamiehet pysyvät työnantajavaltionsa sosiaaliturvan piirissä (883/2004 11 artiklan 3 kohdan b alakohta sekä 1408/71 13 artiklan 2 kohdan d alakohta). EU/Eta-maassa työskentelevät lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat ovat Suomen valtion virkamiehiä, joten heidät vakuutetaan aina Suomessa. Näissä tilanteissa ulkoasiainministeriö hakee virkamiehille A1 – lainvalintatodistuksen Eläketurvakeskuksesta.

Suomen toisessa jäsenvaltiossa toimivat ns. kunniakonsulit eivät ole Suomen valtion virkamiehiä, joten heitä ei vakuuteta Suomessa.

Paikalta palkatut

Asetuksen 883/2004 mukaan edustustojen paikalta palkattuun henkilökuntaan sovelletaan lainvalinnan pääsääntöä, eli työskentelyyn sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Henkilöt, jotka ovat kuuluneet Suomen sosiaaliturvan piiriin ennen edustustossa työskentelyn alkamista, kuuluvat edustustossa työskentelyn ajan sosiaaliturvan piiriin virkamiehinä (883/2004 11 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan d-alakohta).

Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvalla henkilöllä, joka palkataan edustustoon työskentelemään, ETK antaa lainvalintatodistuksen A1. Tämä todistus tulee Kelaan tiedoksi kuten muutkin lainvalintatodistukset.

Muussa maassa työskentely

Lähetetyt henkilöt

Soveltamisalain perusteella Suomen valtion palveluksessa ulkomaan edustustossa työskentelevä lähetettyyn henkilöstöön kuuluva Suomen kansalainen vakuutetaan aina Suomessa hänen ulkomaankomennuksensa aikana. Käytännössä Suomen diplomaattiset edustajat ja muut lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat ovat aina Suomen kansalaisia. Lähetettyyn henkilöstöön kuuluvia pidetään aina vakuutettuina riippumatta siitä, ovatko he olleet Suomen sosiaaliturvan piirissä ennen palvelussuhteen alkamista.

Suomen ulkomailla toimivat ns. kunniakonsulit eivät ole Suomen valtion palveluksessa, joten heitä ei vakuuteta Suomessa.

Paikalta palkatut

Ulkomaan edustuston paikalta palkattuun henkilöstöön kuuluvat Suomen kansalaiset vakuutetaan Suomessa, jos he välittömästi ennen palvelussuhteensa alkua ovat olleet Suomessa vakuutettuja (SovAL 5 §). Henkilön työskentelyn tulee lisäksi täyttää työttömyysturvalain työssäoloehto koskeva kriteeri.

Paikalta palkattuina pidettäviä muun maan kansalaisia ei vakuuteta Suomessa.

Esimerkki

Suomen edustustossa Pekingissä paikalta palkattuna työskentelevä pääkokki on Suomen kansalainen. Hänet vakuutetaan Suomessa, jos hän on välittömästi ennen palvelussuhteensa alkua kuulunut Suomen sosiaaliturvan piiriin. Edustuston apukokiksi palkattavaa Kiinan kansalaista ei vakuuteta Suomessa, vaikka hän välittömästi ennen palvelussuhteensa alkua olisi ollut Suomen sosiaaliturvan piirissä.

Etusoikeudet ulkomailla oleskeltaessa

Eräistä kahdenvälisistä sosiaaliturvasopimuksista mahdollisesti seuraavia poikkeuksia lukuun ottamatta muiden kuin Eu/Eta-maiden osalta sovelletaan kansallista lainsäädäntöä päätettäessä oikeudesta etuuksiin ulkomailla oleskelun ajalta. Soveltamisalain piiriin kuuluvien etuuksien osalta merkityksellistä on tällöin etuuslainsäädännön jaottelu kahteen ryhmään. Tällöin soveltamisalain 1 §:n 2-ryhmän etuuksia koskeva vaatimus tosiasiallisesta Suomessa asumisesta tarkoittaa esimerkiksi sitä, että valtion palveluksessa olevan diplomaatin tai Suomesta lähetyn työntekijän perheenjäsenelle ei voida maksaa elatustukea, koska vakuuttaminen ulkomailla yli vuoden kestävä oleskelun aikana ei perustu lain 3, 3 a ja 4 §:ään. Vammaisetuudet ovat 1.1.2014 lukien soveltamisalain 1 § 1-ryhmässä, joten esimerkiksi alle 16-vuotiaan vammaistukea voidaan maksaa myös muuhun kuin Eu/Eta-maahan tai Sveitsiin lähetetyn työntekijän perheenjäsenelle.

Sopimusmaassa työskentely

Kaikissa Suomen solmimissa kahdenvälisissä sopimuksissa ei ole nimenomaisia edustustoissa työskenteleviä koskevia lainvalintamääräyksiä. Tällaisia sopimuksia ovat Kanadan ja Israelin sopimukset. Nämä sopimukset sisältävät kuitenkin yleisemmin toisen sopimusvaltion palveluksessa olevia koskevat lainvalintamääräykset, joiden perusteella myös Suomen edustustojen henkilökunnan vakuuttaminen Kanadassa ja Israelissa ratkaistaan. Lue lisää näissä maissa toimivista suomalaisista virkamiehistä.

Lähetetyt henkilöt

USA

Yhdysvaltojen kanssa solmitun sosiaaliturvasopimuksen mukaan Wienin diplomaattisia ja konsulisuhteita koskevien yleissopimusten perusteella asemamaan sosiaaliturvasta vapautetut sopimusvaltion lähettämät diplomaattiset edustajat perheenjäsenineen eivät kuulu asemamaan sosiaaliturvan piiriin. Siten Yhdysvalloissa sijaitsevassa Suomen edustustossa työskentelevään suomalaiseen diplomaattiin ei sovelleta Yhdysvaltain lainsäädäntöä. Hänet vakuutetaan Suomessa. Myös muut lähetettyyn henkilöstöön kuuluvat vakuutetaan Suomessa.

Paikalta palkatut

USA

Yhdysvalloissa sijaitsevassa Suomen edustustossa työskentelevät Suomen kansalaiset kuuluvat sopimuksen kattamien etuuksien osalta Suomen lainsäädännön piiriin. Sopimuksen perusteella Suomen valtion palveluksessa olevilla on palvelussuhteensa ajan oikeus Suomesta sairausvakuutuksen etuuksiin mukaan lukien vanhempainpäivärahat, erityishoitoraha ja lapsilisä, jos lapsi on Suomessa vakuutettu. Soveltamisalain perusteella syntyy oikeus muihinkin asumisperusteisiin etuuksiin edellyttäen, että henkilö on ollut Suomessa vakuutettu välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista. Soveltamisalain 1 §:n 2-ryhmän etuuksiin on oikeus ainoastaan, mikäli ulkomailla oleskelu on tilapäistä eli enintään yhden vuoden kestävä, jolloin henkilön vakuutus perustuu soveltamisalain 3, 3a ja 4 §:iin. Paikalta palkattavia muita kuin Suomen kansalaisia ei vakuuteta Suomessa miltei osin.

Esimerkki

Suomen Yhdysvalloissa sijaitsevaan edustustoon palkattavalle Meksikon kansalaiselle ei sopimuksen tai soveltamisalain perusteella synny oikeutta mihinkään asumisperusteiseen etuuteen, koska sekä soveltamisalain että sopimuksen lainvalintamääräyksen soveltaminen edellyttää Suomen kansalaisuutta.

Pohjoismaat

Asetuksen 883/2004 lainvalinnan pääsääntöä, eli työskentelymaan lainsäädäntöä, sovelletaan edustustojen paikalta palkattuun henkilökuntaan. Asetuksen 883/2004 soveltamisalaa laajennettiin 1.1.2011 alkaen koskemaan myös kolmannen maan kansalaisia (pois lukien Tanska Pohjoismaista).

Asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä sovelletaan joko suoraan tai pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen kautta myös Pohjoismaiden välillä liikkuviin kolmansien maiden kansalaisiin.

1.4.2.7.2. Virkamies

[Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentely](#)

[Muussa maassa työskentely](#)

[Sopimusmaassa työskentely](#)

Virkamies Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentely

Toisessa Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentelevät valtion tai muun suomalaisen julkisyhteisön palveluksessa olevat virkasuhteiset virkamiehet tai sellaisina pidettävät kuuluvat Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ilman aikarajoitusta (883/2004 11 artiklan 3 b alakohta sekä 1408/71 13 artiklan 2 kohdan d alakohta).

Virkamies

Asetuksia 883/2004 ja 1408/71 sovellettaessa virkamiehenä pidetään Suomessa henkilöä, joka on työ- tai virkasuhteessa sellaiseen julkiseen työnantajaan, jonka toimintaa rahoitetaan julkisin varoin. Asetusta sovelletaan siis paitsi valtion palveluksessa oleviin virkamiehiin myös muissa julkisissa tehtävissä toimiviin virkamiehiin. Asetuksen virkamieskäsite on siten laajempi kuin soveltamisalain virkamieskäsite, joka pitää sisällään ainoastaan valtion virkamiehet.

Työnantajana on asetusta sovellettaessa käytännössä valtio, kunta, Ahvenanmaan maakunta, kirkko tai Suomen Pankki. Suomen valtion palveluksessa oleviksi katsotaan valtion virastojen ja laitosten palveluksessa olevat henkilöt. Esimerkiksi Suomen Akatemia on valtion laitos. Suomalaisten yliopistojen palveluksessa olevia tutkijoita ei pidetä EU-asetuksissa tarkoitettuina virkamiehinä. Tarvittaessa virkamies voi todentaa asemansa nimittämiskirjalla.

Virkasuhteisen virkamiehen ei edellytetä kuuluvan Suomen sosiaaliturvan piiriin välittömästi ennen virkasuhteen alkamista. Virkamieheksi voidaan siis katsoa myös ns. paikalta palkattu, joka ei ole kuulunut sosiaaliturvan piiriin virkasuhteen alkaessa.

Asetuksen 883/2004 virkamiehiä koskevaa lainvalintasääntöä (11 artiklan 3 kohdan b alakohta) sovellettaessa Eläketurvakeskus antaa virkamiehille todistuksen A1.

Esimerkki

Saksalainen aloittaa työskentelyn 1.12.2010 Ulkopoliittisen instituutin palveluksessa. Ensimmäiset 5 kuukautta hän työskentelee Saksassa, tämän jälkeen 8 kuukautta Suomessa ja loput 5 kuukautta Belgiassa.

Koska Ulkopoliittinen instituutti on Suomen eduskunnan alainen laitos, pidetään henkilöä EU-asetuksen 883/2004 11 art. 3b mukaisena virkamiehenä, jolloin hän on Suomen lainsäädännön alainen työskentelynsä aikana. Koska henkilö ei ole vakuutettuna Suomessa ennen työskentelyn alkamista, on hänelle haettava poikkeuslupaa Suomessa vakuuttamiselle Eläketurvakeskuksesta (16 art. 1 kohta).

Muussa tapauksessa henkilöön sovellettaisiin työskentelymaan eli Saksan lainsäädäntöä. Henkilön työnantajan tulee myös hakea Eläketurvakeskuksesta A1-todistusta jaksolle, jolloin työntekijä työskentelee Belgiassa. Eläketurvakeskus myöntää todistuksen sosiaaliturva-asetuksen 11.3b artiklan perusteella.

Muussa maassa työskentely

Suomen valtion palveluksessa ulkomailla työskentelevään Suomen kansalaiseen sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hän välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista oli Suomessa vakuutettu. Henkilön työskentelyn tulee lisäksi täyttää työttömyysturvalain työssäoloehto koskeva kriteeri.

Henkilön täyttäessä lain ehdot pysyy hän myös sairausvakuutettuna ja työttömyysturvalain piirissä ulkomaan työskentelynsä ajan. Soveltamisalain 1 §:n 2-ryhmän etuuksiin on oikeus ainoastaan, mikäli ulkomailla oleskelu on tilapäistä eli enintään yhden vuoden kestävä, jolloin henkilön vakuutus perustuu soveltamisalain 3, 3a ja 4 §:iin.

Suomen valtion palveluksessa oleviksi katsotaan valtion virastojen ja laitosten palveluksessa olevat henkilöt. Esimerkiksi Suomen Akatemia on valtion laitos. Suomalaisten yliopistojen palveluksessa olevia tutkijoita ei pidetä valtion virkamiehinä.

Soveltamisalain virkamieskäsite ei pidä sisällään henkilöitä, joiden työnantajana on kunta, kirkko, Kela, Suomen Pankki tai muu julkisyhteisö. Näiden julkisyhteisöjen ulkomaille lähettämiä työntekijöitä ei siis voida vakuuttaa soveltamisalain 5 §:n perusteella Suomessa. He voivat kuitenkin ulkomailla työskennellessään kuulua lähetettyinä työntekijöinä Suomen sosiaaliturvan piiriin. Lue lisää lähetetyn työntekijän vakuuttamisesta. (> linkki kohtaan 4.2.3 Suomalaisen työnantajan lähettäjä)

Sopimusmaassa työskentely

Israel

Israeliin Suomen valtion tai muun suomalaisen julkisyhteisön palvelukseen lähetettävään työntekijään sovelletaan palvelussuhteen ajan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Siten esim. kunnan palveluksessa näissä maissa työskentelevä voidaan vakuuttaa Suomessa.

Suomen edustusto Israelissa

Koska Suomen ja Israelin välisessä sopimuksessa ei ole omaa edustustoissa työskenteleviä koskevaa lainvalintamääräystä, ratkaistaan Suomen edustustossa Israelissa työskentelevien vakuuttaminen virkamiehiä koskevan sopimuksen lainvalintamääräyksen mukaan. Suomen Israelin edustustossa valtion virkamiehenä työskentelevät vakuutetaan Suomessa edellyttäen, että heihin on välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista sovellettu Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Määräys koskee ainoastaan valtion virkamiehiä eli käytännössä lähetettyyn henkilöstöön kuuluvia. Eläketurvakeskus antaa virkamiehelle todistuksen FIN/ISR 1.

USA, Kanada, Quebec

Yhdysvaltojen, Kanadan ja Quebecin kanssa solmitut sosiaaliturvasopimukset koskevat vain pientä osaa asumisperusteisista etuuksista. Kanadan ja Yhdysvaltojen sopimukset koskevat pääsääntöisesti vain eläkkeitä. Yhdysvaltojen sopimuksen piiriin kuuluvat Suomesta Yhdysvaltoihin lähetettävien virkamiesten osalta kuitenkin myös Suomen lapsilisät sekä sairausvakuutuksen etuudet mukaan lukien vanhempainpäivärahat. Quebecin sopimusjärjestely koskee sairauspäivärahaa, erityishoitorahaa ja sairaanhoitokorvauksia. Koska sopimusten lainvalintamääräykset koskevat vain kunkin sopimuksen kattamia etuuksia, oikeus muihin etuuksiin ratkaistaan soveltamisalain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain perusteella. Lue lisätietoja näistä sosiaaliturvasopimuksista. (> linkki kohtaan 2.3 Sosiaaliturvasopimukset)

Koska Kanadan ja Quebecin sopimuksissa ei ole erillistä edustustoissa työskenteleviä koskevaa lainvalintamääräystä, ratkeaa sovellettava lainsäädäntö myös edustustoissa työskentelevien osalta soveltamalla valtion palveluksessa työskenteleviä koskevia sopimusten lainvalintamääräyksiä. Sopimukset koskevat ainoastaan valtion palveluksessa toisessa sopimusmaassa työskenteleviä virkamiehiä, eivät esimerkiksi kunnan palveluksessa työskentelevää.

Yhdysvalloissa Suomen valtion palveluksessa työskentelevät Suomen kansalaiset kuuluvat sopimuksen kattaman sosiaaliturvan osalta Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin palvelussuhteen ajan, vaikka he eivät ennen palvelussuhteen alkua olisikaan olleet Suomen sosiaaliturvan piirissä. Soveltamisalain ja sairausvakuutuslain perusteella syntyy oikeus muihinkin asumisperusteisiin etuuksiin edellyttäen, että henkilö on ollut Suomessa vakuutettu välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista ja että hän työskentelee Suomen valtion palveluksessa toekriteerit täyttäen. Oikeus soveltamisalain 1 §:n 2-ryhmän etuuksiin on kuitenkin vain silloin kun sopimusmaassa oleskelu on tilapäistä eli enintään yhden vuoden kestävä (vakuutettu 3, 3a ja 4 §:n perusteella).

Esimerkki

Suomen kansalainen on työskennellyt yhdysvaltalaisen yrityksen palveluksessa useita vuosia. Hän ei kuulu miltään osin Suomen sosiaaliturvan piiriin, kun hän siirtyy Suomen Akatemian virkaan ja aloittaa työskentelyn Akatemian ja yhdysvaltalaisen tutkimuslaitoksen yhteishankkeessa Yhdysvalloissa. Palkan maksaa Suomen Akademia. Akatemian tutkijana hän on valtion virkamies, joka sosiaaliturvasopimuksen perusteella kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin niiden etuuksien osalta, jotka sopimus kattaa. Koska hän ei ole Suomen sosiaaliturvan piirissä siirtyessään valtion virkamieheksi, ei oikeutta muihin kuin sopimuksen kattamiin asumisperusteisiin etuuksiin synny.

Sopimuksen lainvalintamääräys koskee ainoastaan Suomen valtion palveluksessa olevia, joten muun suomalaisen julkisyhteisön palveluksessa Yhdysvalloissa työskenteleviä ei vakuuteta sopimuksen perusteella Suomessa. Koska soveltamisalain 5 § koskee niin ikään ainoastaan Suomen valtion palveluksessa olevia, ei Yhdysvalloissa yli vuoden työskenteleviä muita julkisen sektorin kuin valtion työntekijöitä vakuuteta miltei osin Suomessa. Heidät voidaan kuitenkin edelleen vakuuttaa Suomessa, jos he työskentelevät Yhdysvalloissa Suomesta lähetettyinä työntekijöinä.

Kanadaan tai Quebeciin Suomen valtion palvelukseen lähetettäviin Suomen kansalaisiin sovelletaan sopimuksen kattamien etuuksien osalta Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Paikalta palkatut eli Kanadassa ennen palvelusuhteen alkamista asuvat Suomen kansalaiset kuuluvat Kanadan lainsäädännön piiriin mutta he voivat halutessaan valita Suomen lainsäädännön soveltamisen. Suomen valtion palveluksessa Kanadassa työskentelevät Kanadan kansalaiset kuuluvat aina Kanadan lainsäädännön piiriin.

1.4.2.8. Työskentely kansainvälisessä järjestössä

Valtioiden välisen järjestön palvelukseen menevien sosiaaliturva ratkaistaan yleensä soveltamisalain mukaan. Kansainvälisistä eli valtioiden välisistä järjestöistä ei ole erityismääräyksiä Suomen solmimissa sosiaaliturvasopimuksissa eikä EU-asetuksissa 883/2004 ja 1408/71. Asetuksessa 883/2004 on ainoastaan määräys EU:n palveluksessa olevista sopimussuhteisista toimihenkilöistä (883/2004 15 artikla) ja asetuksessa 1408/71 EU:n palveluksessa olevasta avustavasta henkilökunnasta (1408/71 16 artikla).

Soveltamisalaki ei pääsääntöisesti mahdollista henkilön pysymistä Suomen sosiaaliturvan piirissä henkilön lähtiessä yli yhdeksi vuodeksi työskentelemään kansainvälisen järjestön palvelukseen ulkomaille. Poikkeuksen muodostaa kansainvälisen järjestön kautta tehtävä soveltamisalain 5 §:n mukainen kehitysyhteistyö, sekä Suomesta Euroopan Parlamenttiin valitun edustajan (ratkaistaan SoAL 4 § perusteella), EU:n sopimussuhteisten toimihenkilöiden ja EU:n avustavan henkilökunnan oikeus pysyä Suomen sosiaaliturvan piirissä. Lue lisätietoja kehitysyhteistyön tekijöistä.

Alle vuodeksi kv-järjestön palvelukseen lähtevä voi kuitenkin pysyä Suomen sosiaaliturvan piirissä SovAL 4 §:n perusteella.

Kv-järjestön palvelukseen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan

Pääsääntö EU-lainsäädäntöä soveltavissa maissa olevissa kansainvälisissä järjestöissä työskentelevien henkilöiden osalta on, että heihin sovelletaan asetuksen 883/2004 tai 1408/71 perusteella työskentelyvaltion lainsäädäntöä. Jos kuitenkin järjestö on tehnyt ns. päämajasopimuksen (lista löytyy OSKY-rekisteristä kohdasta Valtiot ja valtioiden väliset järjestöt – Ulkomailla toimivat järjestöt), järjestön palveluksessa olevia henkilöitä ei vakuuteta työskentelyvaltiossa vaan järjestö huolehtii heidän sosiaaliturvastaan. Heihin voidaan edelleen soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus), jos ulkomailla oleskelu kestää enintään yhden vuoden (SovAL 4 §, SVL 1: 2 §).

Euroopan parlamenttiin valittu edustaja

Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan katsotaan edustajantointa hoitaessaan aina omaavan Suomeen kiinteät siteet, minkä johdosta edustajaan sovelletaan soveltamisalain perusteella asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus). Sama koskee heidän mukanaan seuraavia perheenjäseniä.

EU:n sopimussuhteiset toimihenkilöt

EU:n sopimussuhteiset toimihenkilöt voivat valita, sovelletaanko heihin sen maan lainsäädäntöä, jossa he työskentelevät, sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka alaisia he viimeksi ovat olleet tai sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka kansalaisia he ovat. Valintaoikeutta voi käyttää vain kerran ja valinta tulee voimaan työsuhteen alkaessa. Työsopimuksen tehnyt viranomaisen ilmoittaa valinnasta sen jäsenvaltion laitokselle, jonka lainsäädännön henkilö on valinnut. EU:n sopimussuhteisina toimihenkilönä toimivat mm. EU:n toimielinten palveluksessa ruumiillista työtä tekevät sekä muu avustava hallinnollinen henkilökunta.

Kv-järjestön palvelukseen muuhun kuin EU/Eta-maahan tai Sveitsiin

Alle vuoden ulkomailla

Suomesta ulkomaille kv-järjestön palvelukseen lähteviin sovelletaan edelleen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus), jos ulkomailla oleskelu kestää enintään yhden vuoden (SovAL 4 §).

1.4.3. Liikkuvan henkilöstön vakuuttaminen

Liikkuvaa henkilöstöön kuuluvat usein asuvat eri maassa kuin missä he tekevät työtä ja missä heidän työnantajansa kotipaikka on. Työntekijät voivat myös työskennellä tai olla yrittäjiä useammassakin jäsenvaltiossa. Asetuksen 883/2004 lainvalintasäännöistä tulevat sovellettaviksi tilanteen mukaan esim. merityöntekijöitä koskeva lippusääntö, työskentelyvaltion lainsäädäntö tai kahdessa tai useammassa maassa työskentelyä koskevat säännöt. Asetuksessa 1408/71 on EU-alueella liikkuvaa henkilöstöä koskevia omia säännöksiä.

ETK:lla on näissä tilanteissa toimivaltaa soveltaa asetuksen lainvalintasääntöjä.

1.4.3.1. Merityö ulkomaisella aluksella

EU-lainsäädäntöä soveltavan maan lippua käytävällä aluksella työskentely

Lippusääntö

Asetuksiin 883/2004 ja 1408/71 sisältyy ns. lippusääntö: aluksen miehistö kuuluu pääsääntöisesti sen maan lainsäädännön piiriin, jonka lippua alus käyttää (883/2004 11 artiklan 4 kohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan alakohta c). Siten henkilö, joka työskentelee toisen EU-lainsäädäntöä soveltavan maan lippua käytävällä aluksella, kuuluu pääsääntöisesti lippuvaltion lainsäädännön piiriin riippumatta siitä, asuuko hän vakinaisesti Suomessa.

Esimerkki

Suomen kansalainen asuu Suomessa. Hän työskentelee Saksan lippua käytävällä aluksella. Palkan maksaa saksalainen varustamo. Merimies vakuutetaan lippusäännön perusteella Saksassa.

Lähetetty merimies

Jos merimies lähetetään tilapäisesti työskentelemään toisen EU/ETA-maan lippua käytävälle alukselle, hän pysyy kuitenkin edelleen lähtövaltion vakuutuksessa edellyttäen, että työsuhde lähettävään työnantajaan säilyy ja työskentely toisen valtion lipun alla olevalla aluksella kestää yhteensä enintään 24 kuukautta. Kysymyksessä on siis lähetettyyn työntekijään rinnastettava lähetetty merimies.

Työskentely satamassa

Asetusta 883/2004 ja 1408/71 sovellettaessa:

Henkilöihin, jotka työskentelevät aluksessa ainoastaan silloin, kun se on jäsenvaltion aluevesillä tai satamassa, sovelletaan työskentelymaan (sataman) lainsäädäntöä. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi aluksen huollosta vastaava, joka työskentelee aluksessa ainoastaan sen ollessa satamassa.

Esimerkki

Laivasiivooja työskentelee Suomen lippua käyttävällä aluksella ainoastaan sen ollessa ruotsalaisessa satamassa. Hänet vakuutetaan Ruotsissa.

Merimiehen ja työnantajan kotimaa sama

Jos merimiehen ja hänen palkkansa maksavan yrityksen kotipaikka sijaitsee samassa Eu/Eta-maassa, mutta merimies työskentelee toisen jäsenvaltion lippua käyttävällä aluksella, sovelletaan ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä eikä siis lippuvaltion lainsäädäntöä (883/2004 11 artiklan 4 kohta ja 1408/71 14 b artiklan 4 kohta).

Esimerkki

Merimies asuu vakinaisesti Ruotsissa. Hän työskentelee Suomen ja Ruotsin välillä liikennöivässä aluksessa, joka käyttää Suomen lippua. Merimiehen palkan maksavan yrityksen kotipaikka on Ruotsissa. Merimies vakuutetaan Ruotsissa.

Muun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavan maan tai sopimusmaan aluksella työskentely

Muun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavan maan tai sopimusmaan lippua käyttävällä aluksella työskentelevä merimies katsotaan aina Suomessa asuvaksi, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on Suomessa ja hän oleskelee jatkuvasti pääasiallisesti Suomessa (SovAL 3 ja 4 §). Jos merimies ei soveltamisalalain mukaan asu vakinaisesti Suomessa, häntä ei vakuuteta Suomessa.

Esimerkki

Venäjän kansalainen työskentelee Panaman lippua käyttävällä aluksella. Hän asuu vakinaisesti Suomessa, joten hänet vakuutetaan Suomessa.

Sopimusmaan aluksella työskentely

USA, Kanada

Myös Yhdysvaltojen ja Kanadan sopimusten mukaan aluksen miehistön jäsenen sovelletaan aluksen lippuvaltion lainsäädäntöä. Sopimukset koskevat kuitenkin merimiesten osalta ainoastaan kansan- ja perhe-eläkkeitä. Yhdysvaltojen tai Kanadan lippua käyttävällä aluksella työskentelevän oikeus muuhun Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan edellyttää, että merimies katsotaan soveltamisalalain 3 ja 4 §:n mukaan Suomessa asuvaksi. Lue lisää USAn ja Kanadan sosiaaliturvasopimuksista.

Israel

Suomen ja Israelin sosiaaliturvasopimuksen mukaan Israelin lippua käyttävällä aluksella työskentelevä henkilö kuuluu Israelin lainsäädännön piiriin, jos hän samanaikaisesti asuu Israelissa ja hänen työnantajansa on israelilainen. Vaikka alus ei käyttäisikään Israelin lippua, sovelletaan Israelin lainsäädäntöä, jos miehistön palkan maksaa israelilainen yritys tai Israelissa asuva henkilö (ISRS 7 artiklan 3 kohta). Jos aluksella työskentelevä henkilö ei sopimuksen perusteella kuulu Israelin lainsäädännön piiriin, häneen sovelletaan soveltamisalalakia (SovAL 3 ja 4 §). Lue lisää Israelin sosiaaliturvasopimuksesta.

Pohjoismaat

Asetuksen 883/2004 lainvalintasääntöä sovelletaan myös Pohjoismaiden lipun alla purjehtivilla aluksilla työskenteleviin merimiehiin.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen perusteella asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä sovelletaan myös niihin Pohjoismaiden lipun alla purjehtiviin merimiehiin, joihin ei suoraan sovelleta EU-asetusta. Lue lisää pohjoismaiden sosiaaliturvasopimuksesta.

1.4.3.2. Suomessa asuvan työskentely rajan yli

Vakinaisesti Suomessa asuva työskentelee EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Asetusten 883/2004 ja 1408/71 mukaan työntekijään sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä riippumatta siitä, minkä jäsenvaltion alueella hän asuu (883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan alakohta a). Asetuksia sovellettaessa rajatyöntekijäksi katsotaan henkilö, joka palaa säännöllisesti päivittäin tai vähintään kerran viikossa asuinmaahansa. Toisessa jäsenvaltiossa työskentelevä vakuutetaan siis työskentelyvaltiossaan siitä huolimatta, että hän asuu Suomessa.

Esimerkki

Henkilö asuu Suomessa mutta työskentelee Ruotsissa. Hän palaa kerran kuussa viikonlopuksi asuinmaahansa Suomeen. Hänet tulee vakuuttaa työskentelymaassa Ruotsissa asetuksen 883/2004 piiriin kuuluvien etuuksien osalta. Suomessa asuvana hän on kuitenkin oikeutettu Kelan etuuksiin, jotka eivät ole EU-asetuksen piirissä. Näitä ovat äitiysavustus, yksityisen hoidon tuki ja asumistuki. Lisäksi hän on EU-asetuksen perusteella oikeutettu sairaanhoitoetuksiin asuinmaassaan Suomessa.

Vakinaisesti Suomessa asuva työskentelee muussa kuin EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa tai sopimusmaassa

Jos henkilö oleskelee pääasiassa Suomessa, hän kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin. Vaikka henkilö jatkuvasti oleskelsikin työskentelymaassaan enemmän kuin Suomessa, hänet voidaan pitää Suomessa vakuutettuna, jos hänellä katsotaan olevan kiinteämmät siteet Suomeen kuin toiseen maahan (SovAL 3, 4 ja 7a §).

Esimerkki

Suomessa aina asunut henkilö saa työpaikan Venäjällä. Hänen perheensä jää Suomeen ja työntekijä viettää täällä lomansa ja yleensä viikonloput. Hänen väestötietojärjestelmän mukainen kotikuntansa on Suomessa ja häntä verotetaan Suomessa asuvana. Hänet voidaan katsoa Suomessa asuvaksi ja hänet vakuutetaan edelleen Suomessa.

1.4.3.3. Kuljetusliikkeen työntekijät ja muu liikkuva henkilöstö

Kuljetusliikkeen palveluksessa olevaa matkustavaa henkilökuntaa koskevia määräyksiä on asetuksessa 1408/71, sekä useimmissa sosiaaliturvasopimuksissa. Määräykset koskevat rautatie-, maantie-, ilma- ja sisävesikuljetusyritysten matkustavaa henkilökuntaa, kuten rekkakuskeja, lentoemäntiä ja lentäjiä.

Työskentely EU-lainsäädäntöä soveltavien maiden välisessä liikenteessä

Sovellettaessa asetusta 883/2004

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa ETK antaa henkilölle todistuksen A1. Jos asiakas ei ole hakenut todistusta ETK:lta, siirtää käsittelijä asian ETK:lle käsiteltäväksi. Katso lisää menettelystä vakuuttamisen prosessikuvauksesta.

Asetuksessa 883/2004 ei ole lentoliikennettä lukuun ottamatta erityisiä säännöksiä koskien kuljetusyrityksen matkustavaa tai lentävää henkilökuntaa, vaan henkilöihin sovelletaan samoja asetuksen määräyksiä kuin muissakin tilanteissa henkilön työskennellessä kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa.

Lentoliikenteen matkustamo- ja ohjaamomiehistö (esim. lentäjät ja lentoemännät) osalta 883/2004 11.5 artiklassa on oma lainvalintasääntönsä, jonka mukaan heidän työntekomaanaan pidetään sitä jäsenvaltiota, jossa heidän kotiasemansa sijaitsee. Käytännössä kotiasema sijaitsee siellä, mihin henkilö palaa työvuoronsa jälkeen, eli henkilön asuinmaassa. Suomessa Eläketurvakeskus antaa ratkaisun kyseisen artiklan mukaisesta lainvalinnasta.

Palkkatyötä tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa tekevä henkilö on asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön alainen, jos hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan tässä jäsenvaltiossa. Huomattava osa toiminnasta on vähintään 25 % työajasta ja palkasta. Lisäksi asuinmaan lainsäädäntöä sovelletaan, jos henkilö työskentelee useille yrityksille tai työnantajille, joiden kotipaikat tai liiketoimintapaikat ovat eri jäsenvaltioissa, joista mikään ei ole henkilön asuinvaltio.

Jos työstä huomattavaa osaa ei tehdä asuinmaassa, sovellettavaksi tulee joko työntekijän asuinmaan lainsäädäntö tai työnantajan/työnantajien kotipaikan lainsäädäntö riippuen siitä, minkä maalaisille työnantajille työtä tehdään (883/2004 13 artiklan 1 kohta ja 987/2009 14 artiklan 8 kohta).

Työntekijä ei tee huomattavaa osaa työstään asuinmaassaan ja hänellä on

- vain yksi työnantaja tai kaikkien työnantajien kotipaikat ovat samassa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työnantajan/työnantajien kotipaikan jäsenvaltiossa.
- useita työnantajia, joiden kotipaikat ovat henkilön asuinmaassa ja yhdessä muussa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään siinä jäsenvaltiossa, jossa ulkomaisen työnantajan kotipaikka on.
- useita työnantajia, joiden kotipaikat sijaitsevat vähintään kahdessa muussa jäsenvaltiossa kuin työntekijän asuinmaassa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työntekijän asuinmaassa.

Päätöstä annettaessa on huomattava, että ryhmiin Liikkuva henkilöstö ja Rajan yli työskentely kuuluvat henkilöt eivät tosiasiallisesti muuta Suomeen tai Suomesta ulkomaille. Näissä ryhmissä on kysymys pyrkimisestä toisen valtion tai Suomen vakuutukseen työsuhteen perusteella. Esim. merityöntekijällä Valtioon-kenttään kirjoitetaan se valtio, jonka lipun alla purjehtivaan laivaan Suomessa asuva henkilö lähtee työskentelemään. Jos merimies tosiasiaassa muuttaa Suomesta muuhun maahan asumaan, rekisteröidään hakemisessa, mihin valtioon henkilö muuttaa ja valmistelussa muuton perusteeksi annetaan Työskentely ulkomailta. Jos henkilö ulkomailta asuessaan työskentelee suomalaisessa aluksessa, tehdään tästä ratkaisu omana asianaan.

Työskentely muussa kuin EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa tai sopimusmaassa

Jos kuljetusliikkeen palveluksessa oleva tai muuhun liikkuvaan henkilöstöön kuuluva liikkuu ja työskentelee muissa kuin EU/Eta- tai sosiaaliturvasopimusmaissa, hänet vakuutetaan Suomessa, jos hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa vakinaisesti soveltamisalalain tarkoittamalla tavalla.

Sopimusmaiden välisessä liikenteessä suomalaisen yrityksen palveluksessa

Sosiaaliturvasopimuksissa on toisistaan poikkeavia määräyksiä matkustavan henkilökunnan oikeudesta sosiaaliturvaan. Sopimukset koskevat yleensä vain osaa sosiaaliturvasta, jolloin oikeus

sopimuksen ulkopuolelle jääviin asumisperusteisiin etuuksiin määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaan. Toisin sanoen jos henkilö katsotaan Suomessa asuvaksi, hänellä on oikeus sopimuksen ulkopuolelle jääviin etuuksiin ja jos häntä ei katsota Suomessa asuvaksi, hänellä ei ole oikeutta sopimuksen ulkopuolelle jääviin etuuksiin.

Israel

Israelin sopimuksen mukaan matkustava henkilökunta on aina vakuutettava työnantajan kotipaikan lainsäädännön mukaan edellyttäen, että työnantaja harjoittaa toimintaansa sekä Suomessa että Israelissa. Suomalaisen kuljetusyrityksen palveluksessa oleva matkustava henkilökunta vakuutetaan siten Suomessa, vaikka he eivät Suomessa asuisikaan. (ISRS 7 artiklan 2 kohta). Lue lisää Israelin sosiaaliturvasopimuksesta.

Quebec

Quebecin sopimuksessa on erityismääräys kansainvälisen ilma- ja vesiliikennettä harjoittavan yrityksen palveluksessa kummankin sopimuspuolen alueella työskentelevästä matkustavasta henkilökunnasta. Tällaiseen henkilökuntaan sovelletaan työnantajan kotipaikan lainsäädäntöä.

USA, Kanada

Sopimuksissa ei ole matkustavaa henkilökuntaa koskevia erityismääräyksiä. Vakuuttaminen tulee siten ratkaista soveltamisalain 3 ja 4 § perusteella sen mukaan voidaanko henkilön katsoa asuvan Suomessa vakinaisesti.

1.4.3.4. Kahdessa tai useammassa maassa työskentely

1.4.3.4.1. Työntekijä

Sovellettaessa asetusta 883/2004

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa ETK antaa henkilölle todistuksen A1. Jos asiakas ei ole hakenut todistusta ETK:lta, siirtää käsittelijä asian ETK:lle käsiteltäväksi. Katso lisää menettelystä vakuuttamisen prosessikuvauksesta. Kela rekisteröi vakuutuskaudet ETK:n todistuksen mukaisesti, mutta ei anna asiakkaalle erillistä päätöstä.

Jos Suomessa asuva ja työskentelevä henkilö työskentelee samanaikaisesti myös muissa jäsenvaltioissa, häneen voidaan soveltaa Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan Suomessa. Huomattava osa toiminnasta on vähintään 25 % työajasta ja palkasta. Lisäksi Suomen lainsäädäntöä sovelletaan, jos Suomessa asuva henkilö työskentelee useille yrityksille tai työnantajille, joiden kaikkien kotipaikat tai liiketoimintapaikat ovat eri jäsenvaltioissa, joista mikään ei ole henkilön asuinvaltio.

Jos työstä huomattavaa osaa ei tehdä asuinmaassa, sovellettavaksi tulee joko työntekijän asuinmaan lainsäädäntö tai työnantajan/työnantajien kotipaikan lainsäädäntö riippuen siitä, minkä maalaisille työnantajille työtä tehdään (883/2004 13 artiklan 1 kohta ja 987/2009 14 artiklan 8 kohta).

Työntekijä ei tee huomattavaa osaa työstään asuinmaassaan ja hänellä on

- vain yksi työnantaja tai kaikkien työnantajien kotipaikat ovat samassa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työnantajan/työnantajien kotipaikan jäsenvaltiossa.

- useita työnantajia, joiden kotipaikat ovat henkilön asuinmaassa ja yhdessä muussa jäsenvaltiossa, tällöin sosiaaliturva järjestetään siinä jäsenvaltiossa, jossa ulkomaisen työnantajan kotipaikka on.
- useita työnantajia, joiden kotipaikat sijaitsevat vähintään kahdessa muussa jäsenvaltiossa kuin työntekijän asuinmaassa, tällöin sosiaaliturva järjestetään työntekijän asuinmaassa.

Työskentely samanaikaisesti Suomessa ja sopimusmaassa

Pohjoismaat

Pohjoismaiden välillä sovelletaan asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä.

Samoja määräyksiä sovelletaan kolmansien valtioiden kansalaisiin, jotka työskentelevät Suomessa ja muussa Pohjoismaassa/Pohjoismaissa.

1.4.3.4.2. Yrittäjä

Henkilö toimii samanaikaisesti yrittäjänä kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Sovellettaessa asetusta 883/2004

Kahdessa tai useammassa EU-jäsenvaltiossa yrittäjänä toimivaan henkilöön sovelletaan hänen asuinvaltionsa lainsäädäntöä, jos hän harjoittaa siellä huomattavaa osaa (25 %) toiminnastaan. Jos hän ei asu jossain niistä valtioista, joissa hän suorittaa huomattavaa osaa toiminnastaan, häneen sovelletaan hänen toimintansa keskuspaikan mukaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä (883/2004 13 artiklan 2 kohta sekä 987/2009 14 artiklan 8 ja 9 kohdat).

Suomen lainsäädäntöä sovellettaessa ETK antaa henkilölle todistuksen A1. Jos asiakas ei ole hakenut todistusta ETK:lta, käsittelee asian ETK:lle käsiteltäväksi. Katso lisää menettelystä vakuuttamisen prosessikuvauksesta.

Soveltamisalalaki

Jos henkilö harjoittaa yritystoimintaa Suomen lisäksi muissa maissa, oikeus sosiaaliturvaan ratkaistaan soveltamisalain mukaan ja arvioidaan täyttyykö vaatimus vakinaisesta Suomessa asumisesta (SovAL 3 ja 4 §).

Yrittäjänä samanaikaisesti Suomessa ja sopimusmaassa

Pohjoismaat

Pohjoismaisen sopimuksen mukaan asetuksen 883/2004 lainvalintasäännöksiä sovelletaan kahdessa tai useammassa Pohjoismaassa samanaikaisesti yritystoimintaa harjoittavaan henkilöön, myös kolmansien valtioiden kansalaisiin.

USA

Yritystoimintaa sekä Suomessa että USA:ssa harjoittava kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin (USAS 4 artiklan 5 kohta).

Kanada, Quebec

Yritystoimintaa sekä Suomessa että Kanadassa harjoittava kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin (CANS 5 artiklan 1 kohdan alakohta b, QUES 6 artiklan 3 kohta).

1.4.3.4.3. Työntekijä ja yrittäjä samanaikaisesti

Henkilö toimii työntekijänä ja yrittäjänä samanaikaisesti kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Asetuksen 883/2004 mukaan henkilö, joka on palkkatyössä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana eri jäsenvaltioissa, on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jossa hän on palkkatyössä (883/2004 13 artiklan 3 kohta). Jos hän on palkkatyössä kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa, sovellettava lainsäädäntö määräytyy samoin kuin tilanteissa, jolloin henkilö on palkkatyössä kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa.

Työntekijänä ja yrittäjänä samanaikaisesti Suomessa ja sopimusmaassa

Pohjoismaat

Työntekijään sovelletaan työskentelymaan lainsäädäntöä (883/2004 13 artiklan 3 kohta).

1.4.4. Vakuuttaminen muissa tilanteissa

1.4.4.1. Opiskelija

[Opintojen päätoimisuus ja suorituspaikka](#)

[Työharjoitteluun EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan](#)

[Sopimusmaahan lähtevät opiskelijat](#)

[Työnteko opiskeluaikana](#)

[Opiskelemaan EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan](#)

[Opiskelemaan kolmansiin maihin](#)

[Päätöksen antaminen](#)

Opintojen päätoimisuus ja suorituspaikka

Opiskelun ulkomailla tulee olla päätoimista, jotta opiskelija voi kuulua Suomen sosiaaliturvaan. Päätoimista opiskelua on opintotukeen oikeuttava opiskelu. Ilman opintotukea suoritettava opiskelu voi olla päätoimista, jos se johtaa Suomessa tai kyseisessä maassa virallisesti tunnustettuun tutkintoon tai ammattiin ja tapahtuu opiskelumaahan tai muuhun maahan akreditoidussa oppilaitoksessa. Osoitukseksi päätoimisista opinnoista tarvitaan oppilaitoksen todistus.

Esimerkki

Henkilö suorittaa yksittäisiä Japanin kielen kursseja Tokion yliopistossa 2 vuotta. Yksittäiset kurssit eivät johda tutkintoon, joten kyse ei ole päätoimisista opinnoista.

Ulkomailla voidaan suorittaa myös opintoja suomalaiseseen oppilaitokseen esimerkiksi virallisten vaihto-ohjelmien kautta. Jos kyse on muusta kuin virallisesta vaihto-ohjelmasta, opiskelijalta tulee pyytää selvitys opintojen liittymisestä Suomessa suoritettavaan tutkintoon. Etäopiskelu ulkomailla käsin Suomeen esim. verkko-opintojen muodossa ei ole päätoimista opiskelua ulkomailla.

Esimerkki

Suomessa suoritettavaan tutkintoon liittyvän diplomityön tekeminen ulkomailla ulkomaisella työnantajalla palkattomassa harjoittelussa on päätoimista opiskelua ulkomailla.

Jos opiskelija on valittu tutkinto-ohjelmaan ja opintojen aloittamisen edellytys on kieliopintojen ja kielikokeen suorittaminen, voidaan henkilö vakuuttaa myös kieliopintojen ajalle, koska ne ovat välttämättömät tutkinto-ohjelman suorittamiseksi.

Opiskelemaan EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan

Asetuksen 883/2004 mukaan henkilöihin, jotka eivät ole työntekijöitä eivätkä heihin rinnastettavia, sovelletaan heidän asuinmaansa lainsäädäntöä. Tätä lainvalintasäädäntöä sovelletaan myös opiskelijoihin. Opiskelijoiden osalta Suomessa asuminen ratkaistaan soveltamisalain mukaisesti, kuten kolmansiin maihin lähtevien opiskelijoidenkin kohdalla. Opiskelijan asumista arvioitaessa tulee huomioida myös asetuksen 883/2004 mukainen ”etujen tavanomainen keskus”. Opiskelijan asuinmaata arvioidessasi huomioi, että opiskelun vuoksi toisessa maassa oleskelu on yleensä luonteeltaan tilapäistä ja siteet kotimaahan (perhe, toistuva käyminen kotimaassa, loma-aikojen vietto jne.) ovat yleensä tiiviit. Opiskelun voi myös muuttua opiskelijan asuinmaaksi, jos sinne syntyy siteitä (työ, puoliso jne.).

Esimerkki

Suomalainen opiskelija on asunut Ruotsissa avopuolison kanssa. Hän on opiskellut jo kahden vuoden ajan päätoimisesti Virossa ja saa opintotukea Suomesta. Avoliitto päättyy ja opiskelija siirtää vakinaisen osoitteensa Ruotsista Suomeen vanhempiensa luokse. Hän kuitenkin pääasiallisesti oleskelee Virossa opintojensa takia. Loma-aikoina hän käy opintojen ohessa työssä Suomessa. Opiskelija hakee Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista siitä lukien, kun on muuttanut pois Ruotsista.

Opiskelijan vakuuttamista ratkaistaessa tulee huomioida hänen Ruotsissa asumansa aika ja sinne syntyneet siteet. Mahdollista on myös, että hän kuuluu edelleen Ruotsin sosiaaliturvaan (tämä on syytä selvittää, mikäli epäily asiasta on). Opiskelijan kohdalla siteet Ruotsiin ovat päättyneet tosiasiallisen asumisen ja avoliiton päättymisen myötä. Virossa opiskelija oleskelee opintojensa takia ja aikana, mutta loma-aikoina hän palaa Suomeen. Perhesiteet, sekä Virossa oleskelun tarkoitus ja tilapäinen luonne huomioiden, pidetään opiskelijan etujen tavanomaisena keskuksena Suomea asetuksessa 883/2004 tarkoitetulla tavalla. Opiskelija vakuutetaan Suomessa, vaikka soveltamisalain edellytys opintoja edeltävästä kuulumisesta Suomen sosiaaliturvaan ei täyty.

Asetus 1408/71 ja opiskelijat

Asetus 1408/71 soveltuu edelleen esimerkiksi opiskelijoiden liikkua Suomessa ja sellaisen maan välillä, joka ei sovelleta asetusta 883/2004 kolmansien valtioiden kansalaisiin. EY-asetusta 1408/71 sovelletaan myös opiskelijoihin. Asetuksessa ei kuitenkaan ole opiskelijoita koskevia lainvalintamääräyksiä. Tämä tarkoittaa, että opiskelijoihin sovelletaan kansallisen lainsäädännön vakuuttamisen edellytyksiä tai muun kansainvälisen sopimuksen määräyksiä sovellettavasta lainsäädännöstä. Näin Suomesta lähteviin opiskelijoihin sovelletaan lainvalinnan osalta pääsääntöisesti soveltamisalalakeja.

Asetuksessa 1408/71 on eräitä opiskelijoita koskevia määräyksiä. Asetuksessa opiskelijoina pidetään henkilöä, joka on vakuutettu opintojen ajan jonkin jäsenmaan sosiaaliturvajärjestelmässä. Opiskelijoilla on oikeus sairaanhoitoon opiskelumaassa. Suomalaisia opiskelijoita, jotka ovat opiskelun vuoksi tilapäisesti toisessa jäsenmaassa, tai jotka ovat saaneet päätöksen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta ulkomailla opiskeluaikaksi, pidetään asetuksen tarkoittamina opiskelijoina.

Työharjoitteluun EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan

Eu/Eta-maihin tai Sveitsiin työharjoitteluun lähteviltä tulee selvittää maksetaanko työharjoittelusta palkkaa. Työharjoittelijaa pidetään työntekijänä, jos hänet on esim. työeläke- tai sairausvakuutettu oleskelumaassa, eli häneen sovelletaan harjoittelu#/työskentelymaan lainsäädäntöä jollain

sosiaaliturvan alalla (883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta). Jos kyseessä on hyvin pienipalkkainen työ, voidaan kohdemaan vakuuttamisen vähimmäisedellytyksiä selvittää vuosittain päivitettävästä [MISSOC-taulukosta](#).

Jos harjoittelija ei saa harjoitteluajalta palkkaa, hänen oikeutensa sosiaaliturvaan määräytyy soveltamisalain mukaan.

Tietyissä tilanteissa, esim. mikäli korkeakouluopiskelija suorittaa työharjoittelun ulkoasiainministeriön edustustossa EU-lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa, työharjoittelun ajalle on haettava Eläketurvakeskuksesta A1 / E 101 -lainvalintatodistusta, jos tämä työskentely edustustossa perustuu työsuhteeseen ja on TyEL-vakuutettua. Kun kyse on palkattomasta harjoittelusta tai esim. työvoimapolitiittisista harjoittelijoista, jotka saavat työmarkkinatukea, lähetetyn työntekijän todistusta ei tarvita vaan Kelalla on toimivalta asiassa.

Opiskelemaan kolmansiin maihin

Alle vuoden ulkomailla

Suomesta ulkomaille lähtevään päätoimiseen opiskelijaan sovelletaan edelleen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus), jos ulkomailla oleskelu kestää enintään yhden vuoden.

Yli vuodeksi ulkomaille

Jos opinnot ulkomailla kestävät yli vuoden tai jos henkilön ulkomailla oleskelu yhteensä kestää yli vuoden, hänen tulee hakea opintojen ajaksi päätös oikeudesta sosiaaliturvaan (SovAL 7 § 1). Opiskelijan on täytynyt kuulua Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin opintojen alkaessa. Lisäksi hänellä tulee olla kiinteät siteet Suomeen ja opiskelun ulkomailla täytyy olla päätoimista. Lue lisää hakemisesta ja päätöksen antamisesta.

Opintojen edistymistä seurataan vakuuttamisessa kerran vuodessa myös niiden oppilaitosten osalta, joissa rekisteröidytään erikseen syys- ja kevätjaksolle erikseen. Opintojen edistymistä taas arvioidaan siten, onko opiskelija edistynyt tutkinnon keskimääräisessä suoritusajassa. Jos opiskelija on keskimääräisestä suoritusajasta huomattavasti jäljessä ja hänellä ei ole esittää erityisiä perusteita (esim. sairaus, äitiysloma) opintojen hidastumiselle, vakuuttaminen hylätään sillä perusteella, että opiskelu ei ole päätoimista.

Jos ulkomailla suoritettavaan tutkintoon kuuluu kieliopintoja esimerkiksi ennen varsinaisten opintojen alkamista, voidaan opiskelija vakuuttaa myös kieliopintojen ajalta.

Sopimusmaahan lähtevät opiskelijat

Myös sopimusmaassa opiskeleviin sovelletaan soveltamisalain säännöksiä (SovAL 4 ja 7 §, SVL 1:2 §).

Pohjoismaat ja väestökirjanpidon mukainen asuminen

Pohjoismaiden välillä liikkuviin opiskelijoihin sovelletaan Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen ja asetuksen 883/2004 lainvalintasääntöjä.

Päätöksen antaminen

Päätös annetaan opiskeluajaksi, mutta enintään viideksi vuodeksi kerrallaan ja yhteensä enintään kymmeneksi vuodeksi. Päätöksen antamista varten tarvitaan oppilaitoksen todistus oppilaitokseen hyväksymisestä. Jos opiskelijalla ei ole opintotukea maksussa Kelasta, tulee opiskelijalta pyytää vuosittain selvitys opintojen riittävästä edistymisestä. Opinnot edistyvät riittävästi, kun ne suoritetaan keskimääräisessä tutkintoajassa. Esimerkiksi kielivaikkeudet ja kieliopintojen suorittaminen tai opiskelijan sairastuminen ovat hyväksyttäviä syitä sille, että opinnot viivästyvät keskimääräisestä suoritusajasta.

Vakuuttamispäätös tulee tarkistaa vastaamaan olosuhteiden muutosta esimerkiksi silloin, jos opiskelija keskeyttää opinnot, opinnot eivät ole enää päätoimisia tai opiskelija on aloittanut uudet opinnot. Jos opinnot keskeytyvät, hylätään vakuuttaminen keskeyttämispäivämäärästä alkaen. Opiskelijalla on oikeus pitää taukoa opinnoissa äitiys- ja vanhempainrahakauden ja sairausloman ajan sosiaaliturvaa menettämättä. Opintojen tulee jatkua rahakautta tai sairauslomaa seuraavan lukukauden alusta.

Viiden vuoden jälkeenkin sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista voidaan jatkaa opiskelun ajan, jos hakijalla on edelleen kiinteät siteet Suomeen ja päätoiminen opiskelu jatkuu.

Työnteko opiskeluaikana

Jos opiskelija työskentelee opintojen aikana Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä siten että hänellä syntyy vakuuttamisvelvollisuus opiskelumaassa, ei häntä voida pitää sosiaaliturvan piiriin kuuluvana Suomessa niin kauan kuin hän kuuluu opiskelumaan sosiaaliturvan piiriin. Opiskelija saattaa olla sosiaaliturvan piirissä vain joidenkin sosiaaliturvan alojen osalta (esim. sairausvakuutus) opiskelumaan kansallisen lainsäädännön vuoksi. Tästä huolimatta häntä ei voida pitää Suomen sosiaaliturvaan kuuluvana sinä aikana, kun hänet on vakuutettu yhdessä tai useammassa sosiaaliturvajärjestelmässä toisessa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa.

Muissa maissa opiskelijalla on mahdollisuus pysyä opiskelijana soveltamisalain 7 §:n perusteella Suomen sosiaaliturvassa, jos hänen vähäinen työskentelynsä ei ylitä työttömyysturvan toe-kriteeriä ja muut opiskelijana vakuuttamisen edellytykset täyttyvät. Sosiaaliturvasopimusmaassa työskentelyn ajalta opiskelija ei ole oikeutettu sopimuksen piirissä oleviin etuuksiin (useimpien sopimusten osalta eläkkeet, Quebecin osalta myös sairaanhoito) ks. lisää sosiaaliturvasopimuksista.

Jos kuitenkin työskentely tapahtuu sellaisessa maassa, jossa elintaso ja palkkataso poikkeavat huomattavasti Suomen tasosta on toe-kriteerin mukainen palkkataso suuntaa-antava.

Samanaikaisesti kuin opiskelua seurataan muuten, tulee Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä opiskelevalta pyytää selvitys siitä, onko hän ollut työssä. Vakuuttamispäätös tarkistetaan tarvittaessa opiskelijan ilmoituksen perusteella.

Kun työskentely ulkomailla päättyy, eikä henkilö enää kuulu sosiaaliturvan piiriin opiskelumaassa, hänelle voidaan antaa uusi päätös sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta opintojen vuoksi, jos hänen voidaan edelleen katsoa asuvan Suomessa ja opiskelu on jatkunut myös työnteon ajan. Asumista arvioidaan sekä asetuksen 883/2004 tai 1408/71 perusteella että soveltamisalain mukaan. Asetuksen mukaan työskentelyn lopettanut henkilö kuuluu asuinmaansa lainsäädännön piiriin, jos hän ei asetuksen lainvalintaa koskevien sääntöjen perusteella kuulu minkään muun maan lainsäädännön piiriin (883/2004 11 artiklan 3 e alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohta f alakohta). Asuinmaana pidetään maata, jossa henkilön intressien keskus on. Tämän lisäksi henkilön tulee täyttää soveltamisalain edellytys mm. kiinteistä siteistä Suomeen.

Esimerkki

Suomessa asunut opiskelija on työssä Saksassa 1.1.2014-31.8.2014 ja kuuluu Saksan sosiaaliturvaan työskentelyn ajan. Työskentelyn päätyttyä Saksan sosiaaliturva päättyy. Opinnot alkavat 1.9.2014 Saksassa. Opiskelija voi kuulua Suomen sosiaaliturvaan opintojen alusta, koska työskentely Saksassa oli tilapäistä.

1.4.4.2. Apurahansaaja

Apurahansaajalla tarkoitetaan tieteellistä tutkimustyötä (tutkija) tekevää henkilöä, joka ei työskentele työ- tai virkasuhteessa siten, että saisi palkkaa. Apuraha voi olla Suomesta tai ulkomailta myönnetty. Soveltamisalain apurahansaajan määritelmän mukaan apurahansaaja on henkilö, jolla on maatalousyrittäjien eläkelain mukaan velvollisuus suomalaiseseen apurahaan perustuen ottaa itselleen kyseisen lain mukainen vakuutus (ns. MYEL-vakuutus).

Apurahansaaja-tutkija on yleensä henkilö, joka tekee tohtorin tutkinnon jälkeistä tutkimusta (post doc). Kuitenkin apurahansaaja-tutkijana voidaan pitää myös sellaista henkilöä, joka ei ole suorittanut tohtorin tutkintoa, mutta jonka harjoittamaa tutkimustyötä pidetään tieteellisenä, ja jota harjoitetaan pääosin apurahan turvin.

Jos henkilö täyttää soveltamisalain mukaisen apurahansaajan määritelmän, ei häntä voida vakuuttaa soveltamisalain mukaisena tutkijana. Näin ollen, jos ETK ei myönnä todistusta/poikkeuslupaa vakuuttamiselle apurahansaajana, on silloin ETK:n toimesta selvitetty, ettei kyseessä ole soveltamisalain mukainen apurahansaaja, jolloin henkilö voidaan edellytysten niin täyttyessä vakuuttaa tutkijana.

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan lähtevät apurahansaajat

Eu-/Eta-maahan lähteviin tutkijoihin ja taiteilijoihin sovelletaan EU-asetuksen 883/2004 tai 1408/71 sääntöjä lähetetyistä yrittäjistä, jos he ovat MYEL-eläkevakuutettuja apurahansaajia (883/2004 12 artikla 2 kohta ja 1408/71 artikla 14 a kohta 1). Tämä perustuu ETK:n apurahansaajille myöntämään todistukseen A1, jonka perusteella apurahansaajat rinnastetaan lähetettyihin yrittäjiin ja heihin sovelletaan Suomen lainsäädäntöä myös asumisperusteisen turvan osalta. On myös mahdollista, että sovellettavaksi tulee EU-asetuksen lainvalintamääräyksiä, jotka koskevat samanaikaista työskentelyä tai yritystoiminnan harjoittamista kahdessa maassa. Huomaa, että Eu-/Eta-maahan lähtevät MYEL-vakuutettavat apurahansaajat käsitellään vakuuttamisasioiden tietojärjestelmässä Lähetetty yrittäjä -ryhmässä.

Kehota asiakasta ottamaan yhteyttä Eläketurvakeskukseen, jos todistusta ei ole vielä haettu.

Mikäli EU/Eta-maahan lähtevä, Suomesta apuraha saava tutkija tai opiskelija, ei saa ETK:lta todistusta A1, eikä siten ole myöskään MYEL-vakuutettu, hänet voidaan vakuuttaa SovAL 4 § tai 7 §:n mukaisesti tutkijana tai opiskelijana. Tällöin edellytyksenä on se, että henkilö on saanut kielteisen päätöksen ETK:lta, eikä hän kuulu työskentelymaan sosiaaliturvan piiriin. Lisäksi edellytetään, että tutkimustyö on päätoimista.

Esimerkki

Suomalainen ilmoittaa hakemuksessa lähtevänsä puoleksi vuodeksi työharjoitteluun Tanskaan ja saavansa samalta ajalta apuraha suomalaisesta korkeakoulusta. Myöhemmin kuitenkin ilmenee, että apuraha koskee vain matka-avustusta ja ylläpitokustannuksia kohdemaassa. Koska apuraha ei ole suunnattu päätoimiseen apurahatyöskentelyyn, ei henkilön tarvitse hakea todistusta Eläketurvakeskuksesta vaan hänet vakuutetaan työharjoittelija-muuttoryhmässä.

Esimerkki

Henkilö lähtee kahdeksi vuodeksi apurahaajana Saksaan ja täyttää soveltamisalain mukaisen apurahansaajan edellytykset, mutta hän ilmoittaa, ettei aio hakea suomalaiselle apurahalleen MYEL-vakuutusta.

Henkilöä ei näin ollen voida vakuuttaa soveltamisalain mukaisena tutkijana, koska soveltamisalain mukaisen apurahansaajan edellytykset täyttyvät eikä ETK:sta ole haettu todistusta vakuuttamiselle.

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan lähtevät apurahansaajat

Apurahansaaja-ryhmään kuuluvat tutkijat ja opiskelijat ovat joko maatalousyrittäjän eläkelain (MyEL) mukaan apurahansaajina vakuutettuja, tai apurahan määrän jäädessä alle tietyn rajamäärän ilman tällaista työeläkevakuutusta ulkomailla työskenteleviä opiskelijoita tai tutkijoita. Kumpaankin ryhmään kuuluvat, sekä MYEL-vakuutetut apurahansaajatutkijat ja -opiskelijat, että ilman MYEL-vakuutusta työskentelevät tutkijat voivat soveltamisalain 7 §:n perusteella pysyä ulkomailla yli vuoden oleskellessaan hakemuksesta Suomen asumisperusteisen, mukaan lukien sairausvakuutusturvan piirissä. Ulkomailla ollessaan heihin ei kuitenkaan sovelleta työttömyysturvalakia. Tutkijan, joka ei ole MYEL-vakuutettu apurahansaaja, edellytetään harjoittavan tutkimustyötään päätoimisesti. Tällaiselta tutkimustyöltä edellytetään lisäksi sen olevan tohtorin tutkinnon jälkeistä tutkimustyötä. Siihen asti tutkimustyötä voidaan pitää jatko-opintoina. MYEL-vakuutettavan apurahatutkijan työskentelyn päätoimisuutta ei edellytetä, ja henkilön ei edellytetä olevan väitellyt tohtori. MYEL-vakuutuksen pysyessä voimassa on siis laajakin työskentely (työntekijänä) apurahatutkimuksen ohessa mahdollista.

Myös taiteellisen toiminnan perusteella apuraha saavat voivat MYEL-vakuutettuina pysyä soveltamisalain 7 §:n perusteella ulkomailla yli vuoden oleskellessaan hakemuksesta Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan, mukaan lukien sairausvakuutusturvan piirissä. Ulkomailla ollessaan heihin ei kuitenkaan sovelleta työttömyysturvalakia.

Alle yhden vuoden ulkomailla tutkimustyössä tai taiteilijoina työskentelevät ovat ulkomailla oleskeluajan oikeutettuja asumisperusteiseen sosiaaliturvaan (SovAL 4 §, SVL 1:2§).

Jos tutkimustyö tai taiteilijan työ ulkomailla kestää yli vuoden, tutkijan tai taiteilijan tulee hakea Kelasta päätös sosiaaliturvasta. Hakemus tulee tehdä vuoden sisällä ulkomaille lähdöstä lomakkeella Y 38. Päätös voidaan tehdä ensiksi enintään viideksi vuodeksi, jos henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen. Lisäksi henkilön on täytynyt ennen ulkomaan toiminnan alkamista kuulua asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin. Jos toiminta ulkomailla kestää yli viisi vuotta, tutkijan tulee hakea uusi päätös. Tällöin edellytetään, että henkilöllä on edelleen kiinteät siteet Suomeen (SovAL 7 §).

Sopimusmaahan lähtevät apurahansaajat

Sopimusmaahan lähtevien, MYEL-vakuutettavien tutkijoiden ja taiteilijoiden osalta on Suomessa sovittu, että Eläketurvakeskus (muut sopimusmaat paitsi USA) tai sosiaali- ja terveysministeriö (USA) hakevat poikkeuslupaa vakuuttaa apurahansaaja Suomessa. Tämä koskee sopimuksen kattamaa osaa suomalaisesta sosiaaliturvasta. Alle vuodeksi Yhdysvaltoihin lähtevien apurahansaajien ei kuitenkaan tarvitse hakea poikkeuslupaa, vaan he saavat todistuksen ETK:lta. Australiaan lähtevien apurahansaajien kohdalla menetellään, kuten kolmansiin maihin lähtevien kohdalla, eli todistusta ei haeta ETK:lta.

Mikäli Yhdysvaltoihin lähtevä Suomesta apuraha saava tutkija tai opiskelija ei saa poikkeuslupaa, eikä siten ole myöskään MYEL-vakuutettu, hänet voidaan edellytysten täytyessä vakuuttaa SovAL 7 §:n mukaisesti tutkijana tai opiskelijana. Tällöin edellytyksenä on se, että henkilö on saanut kielteisen päätöksen poikkeusluvasta.

Sopimusmaahan lähteviin tutkijoihin ja taiteilijoihin sovelletaan soveltamisalain 4 ja 7 §:n määräyksiä päätettäessä oikeudesta niihin etuuksiin, jotka eivät kuulu sopimuksen piiriin.

Huomaa kuitenkin, että jos on kyse toiseen Pohjoismaahan lähtevästä tutkijasta, jolla ei ole apurahansaajan Myel-vakuutusta, ratkaistaan vakuuttaminen asetuksen 883/2004 mukaisissa

tilanteissa asuinvaltion perusteella. Jos kyseessä on muutto ennen 1.5.2010, ratkaistaan vakuuttaminen pohjoismaisen muuttokirjan perusteella.

1.4.4.3. Perheenjäsen

[EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan perheenjäsenenä](#)

[Sopimusmaahan perheenjäsenenä](#)

[Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan perheenjäsenenä](#)

[Lapsen vakuuttaminen kun lapsi syntyy ulkomailla](#)

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan perheenjäsenenä

Asetuksen 883/2004 mukaan perheenjäseniin sovelletaan asuinvaltion lainsäädäntöä. Asetuksessa 1408/71 ei ole perheenjäseniä koskevaa lainvalintamääräystä, mutta perheenjäsenet kuuluvat kuitenkin asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan. Sen vuoksi perheenjäseniin ei voida soveltaa Suomen ja muiden jäsenvaltioiden välisiä sosiaaliturvasopimuksia, vaan heihin sovelletaan soveltamisalain säännöksiä heidän muuttaessaan Suomesta toiseen jäsenvaltioon.

Asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen perheenjäseniin riippuu siitä pidetäänkö heidän muuttoaan tilapäisenä vai vakinaisena (SovAL 4 §). Vaikka perheenjäsenet olisivat tilapäisen ulkomailla oleskelun ajan edelleen oikeutettuja soveltamisalain mukaiseen sosiaaliturvaan, heillä saattaa kuitenkin olla ensisijainen oikeus sairaanhoitoon ja perhe-etuuksiin jostakin toisesta jäsenvaltiosta. Tällöin Suomesta maksettavat etuudet tulee yhteensovittaa ulkomailla maksettavien etuuksien kanssa.

Esimerkki

Suomalainen perhe muuttaa Saksaan. Perheen isä työskentelee saksalaisen työnantajan palveluksessa. Puoliso on kotona ja hoitaa perheen lapsia. Isän työsuhde on solmittu toistaiseksi, mutta perhe kertoo, että tarkoitus on olla ulkomailla vuoden ajan. Perheellä ei ole asuntoa Suomessa, kummallakaan vanhemmalla ei ole voimassa olevaa työsuhdetta Suomessa eikä perheen olosuhteista muutenkaan ilmene, että kyse olisi tilapäisestä ulkomailla oleskelusta. Perheen muutto voidaan pitää vakinaisena.

Soveltamisalain 8 §

Ulkomailla oleskelustaan huolimatta asetuksen 883/2004 tai 1408/71 perusteella Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvan henkilön (esim. valtion palveluksessa toimiva tai lähetetty työntekijä) mukana ulkomaille seuraavat ja samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet kuuluvat Suomen sosiaaliturvaan myös yli vuoden ulkomailla ollessaan (SovAL 8 §). Edellytyksenä on se, että perheenjäsen on ennen ulkomaille lähtemistä kulunut Suomen sosiaaliturvaan. EU-lainsäädäntöä soveltavissa maissa oleskeltaessa näihin ryhmiin kuuluvien perheenjäsenillä voi olla oikeus mm. perhe-etuuksiin.

1.1.2014 lukien soveltamisalain 8 §:n mukaan perheenjäseninä vakuutettuina voivat olla kaikkien asetuksen 883/2004 perusteella Suomen sosiaaliturvaan kuuluvien työntekijöiden perheenjäsenet. Muutoksen myötä esimerkiksi samanaikaisesti useassa maassa työskentelevän henkilön sekä lähetetyn yrittäjän mukana ulkomailla olevat perheenjäsenet voivat pysyä vakuutettuina.

Edellytyksenä perheenjäsenen vakuuttamiselle on se, ettei hän oman työskentelynsä perusteella kuulu työntekomaan sosiaaliturvaan ja ettei hänellä ole kiinteämpiä siteitä oleskelumaahan tai johonkin muuhun maahan kuin Suomeen.

Työntekijän valintaoikeuden merkitys

Työntekijällä on oikeus valita häneen sovellettava sosiaaliturvalainsäädäntö, jos hän on asetuksessa 883/2004 tarkoitettu EU:n sopimussuhteinen toimihenkilö (884/2004 15 artikla). Lisäksi valintaoikeus on henkilöllä, joka asetuksen 1408/71 tilanteissa työskentelee edustuston palveluksessa paikalta palkattuna työntekijänä tai kuuluu Euroopan unionin avustavaan henkilökuntaan (1408/71 16 artikla). Työntekijän valinnalla ei ole vaikutusta työntekijän perheenjäseniin sovellettavaan lainsäädäntöön. Valinnalla saattaa kuitenkin olla merkitystä perheen oikeuteen saada sairaanhoitoa sekä heille maksettaviin perhe-etuuksiin.

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan perheenjäsenenä

Soveltamisalain mukaan perheenjäseninä pidetään puolisoa (avio- ja avopuolisoa) sekä samassa taloudessa asuvia omia tai puolison alaikäisiä lapsia (SovAL 2 a § ja 8 §:n 2 momentti). Jos parisuhde on rekisteröity ennen 1.3.2017, rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuolisoon. Samaa sukupuolta olevien rekisteröimättömät parisuhdetta ei katsota avoliitoksi.

Päätoimisesti tutkintoon tai ammattiin ulkomailla opiskelevan täysikäisen henkilön tulee hakea päätöstä sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta opiskelunsa perusteella, ei perheenjäsenyyden perusteella.

Tilapäinen oleskelu ulkomailla

Työntekijän, virkamiehen, tutkijan, opiskelijan tai muun henkilön mukana ulkomailla oleskelevien perheenjäsenien oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ratkaistaan itsenäisesti soveltamisalain 4 §:n perusteella. Jos ulkomailla oleskelun on tarkoitus kestää enintään yhden vuoden, perheenjäsenet voivat kuulua ulkomailla oleskelun ajan Suomen sosiaaliturvan piiriin.

Soveltamisalain 8 §

Ulkomailla oleskelustaan huolimatta soveltamisalain 5 tai 7 §:n perusteella sosiaaliturvan piiriin kuuluvan henkilön (5 §: edustustojen henkilökuntaan kuuluvat, valtion palveluksessa toimivat sekä lähetys- ja kehitysyhteistyöntekijät 7 §: lähetetyt työntekijät, suomalaisen yrityksen paikalta palkkaamat, päätoimiset opiskelijat ja tutkijat) mukana ulkomaille seuraavat ja samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet kuuluvat Suomen sosiaaliturvaan myös ulkomailla ollessaan.

Lain 7 §:ssä mainittuun ryhmään kuuluvan henkilön perheenjäsenen on haettava päätöstä sosiaaliturvan soveltamisesta. Päätöstä on haettava ulkomaan yksiköltä yhden vuoden kuluessa ulkomaille lähdöstä tai edellisen päätöksen voimassaolon päättymisestä.

Lain 5 §:ssä mainittuun ryhmään kuuluvan henkilön perheenjäsenen on haettava päätöstä sosiaaliturvan soveltamisesta. Heillä ei kuitenkaan ole erityistä hakuaikaa.

Perheenjäsenen työskentely kohdemaassa

Jos perheenjäsen on työssä ulkomailla, häneen ei yleensä työskentelyaikana voida soveltaa Suomen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus). Perheenjäsen voi kuitenkin tehdä vähäistä työtä esimerkiksi osapäiväisesti tai lyhytaikaisesti menettämättä perheenjäsenenä oikeuttaan asumisperusteiseen sosiaaliturvaan. Työskentelyn tulee olla niin vähäistä, ettei se täytä soveltamisalain 2 a §:ssä todettua työntekijän määritelmää. Jos kuitenkin työnteke tapahtuu sellaisessa maassa, jossa elintaso ja palkkataso poikkeavat huomattavasti Suomen palkkatasosta, on määritelmään sisältyvän työttömyysturvalain työssäoloehto koskevan kriteerin mukainen palkkataso suuntaa-antava.

Perheenjäsen voi kolmannessa maassa oleskelun aikana tehdä etätyötä Suomeen ja säilyä vakuutettuna perheenjäsenyyden perusteella, vaikka tekisi työtä kokoaikaisesti ja saaden samantasoista palkkaa kuin Suomessa työskennellessään. Työeläkevakuutusmaksujen tulee olla maksettuna Suomeen.

Jos perheenjäsenellä on muuten kiinteämmät siteet ulkomaille kuin Suomeen, hänelle ei voida antaa soveltamisalain 8 §:n mukaista päätöstä sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

Sopimusmaahan perheenjäsenenä

Sopimusmaihin lähteviin perheenjäseniin sovelletaan soveltamisalalakia (4 ja 8 §). Joissakin sopimuksissa on myös perheenjäseniä koskevia lainvalintamääräyksiä, jotka ovat ensisijaisia soveltamisalain määräyksiin nähden.

USA

USA:n sopimuksen mukaan Suomesta lähetetyn työntekijän tai poikkeuspäätöksen saaneen henkilön mukana seuraavat perheenjäsenet kuuluvat Suomen sosiaaliturvan piiriin sopimukseen kuuluvan sosiaaliturvan osalta. Edellytyksenä on, että perheenjäsenet ovat kuuluneet Suomen sosiaaliturvan piiriin jo ennen USA:han lähtöä. Muun sosiaaliturvan osalta sovelletaan soveltamisalalakia (4 ja 8 §). Jos perheenjäsen menee työhön, häneen sovelletaan sopimuksen työskentelyä koskevaa säännöstä.

Kanada ja Quebec

Kanadassa oleskelevan Suomen lainsäädännön piiriin kuuluvan henkilön mukana Kanadassa olevat perheenjäsenet kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työntekijäkin. Quebecin sopimuksessa on vastaava määräys, joka koskee kuitenkin vain lähetetyn työntekijän mukana Quebecissä olevia perheenjäseniä.

Sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin sosiaaliturvan aloihin voidaan soveltaa soveltamisalain 4 ja 8 §:ää. Jos perheenjäsen menee työhön, häneen sovelletaan sopimuksen työskentelyä koskevaa säännöstä.

Israel

Israelin sopimuksen mukaan Suomesta lähetetyn työntekijän, poikkeuspäätöksen saaneen henkilön, valtion virkamiehen tai julkisen sektorin palveluksessa olevan lähetetyn henkilön sekä lähetystön lähetetyn henkilökunnan perheenjäseniin sovelletaan edelleen asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä sopimuksen kattamiin sosiaaliturvan aloihin. Muun sosiaaliturvan osalta sovelletaan soveltamisalain 4 ja 8 §.

Jos perheenjäsen menee työhön, häneen sovelletaan työskentelyn perusteella Israelin lainsäädäntöä. Samanaikaisesti ei voi soveltaa Suomen lainsäädäntöä.

Lapsen vakuuttaminen kun lapsi syntyy ulkomailla

Mikäli molemmat vanhemmat kuuluvat Suomen sosiaaliturvan piiriin ulkomailla oleskelun aikana, lapsi vakuutetaan syntymästä lukien vanhempien vakuuttamiskauden ajalle jo ulkomailla asuttaessa.

Jos vain toinen vanhempi on vakuutettu, perheen tilanne tulisi ratkaista tapauskohtaisesti, jolloin päätökseen vaikuttavat mm. miten kauan ulkomailla on asuttu sekä mikä on toisen ei-vakuutetun vanhemman tilanne. Ei-suomalaistaustaisen vanhemman kotimaassa syntyvää lasta ei vakuuteta, vaikka toinen vanhemmista olisi Suomessa vakuutettu soveltamisalain 4, 5 tai 7 § perusteella, jos kokonaisuus huomioiden siteet toiseen maahan ovat kiinteämmät kuin Suomeen.

Eu-/Eta-tilanteissa (myös Sveitsi) lapsi vakuutetaan perheen oleskellessa ulkomailla enintään vuoden. Mikäli oleskelu kestää yli vuoden ja toinen vanhemmista on tässä maassa vakuutettu, tulisi lapsikin vakuuttaa tässä maassa.

Esimerkki

Suomessa vakuutettuna ollut Thaimaan kansalainen muuttaa tilapäisesti takaisin kotimaahansa, jossa hänen muu perheensä asuu. Hän pysyy sosiaaliturvan piirissä tilapäisen ulkomailla oleskelunsa aikana (SovAL 4 §).

Thaimaassa hänelle syntyy lapsi. Mikäli henkilön kokonaissiteiden katsotaan olevan Thaimaassa, ei lasta vakuuteta ulkomailla oleskelun ajalle vaan vasta mahdollisesta Suomeen paluusta lukien (tai mahdollisen oleskeluluvan myönnöstä lukien).

Esimerkki

Suomalainen pariskunta asuu Belgiassa. Mies työskentelee puoli vuotta paikallisen työnantajan palveluksessa ja nainen opiskelee samalla ajalla. Nainen on vakuutettu SovAL:n 4 § perusteella. Pariskunnalle Belgiassa syntynyt lapsi vakuutetaan äidin kauden mukaan.

Mikäli mies työskentelisi Belgiassa toistaiseksi ja nainen olisi vakuutettu opiskelijana soveltamisalain 7 § perusteella, tulisi lapsen kohdalla huomioida, että jos hänet vakuutetaan miehen työskentelyn perusteella Belgiassa, ei hän voi samanaikaisesti kuulua Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

Esimerkki

Suomalainen pariskunta adoptoi lapsen kansainvälisen lapseksiottamispalvelun kautta Keniasta. Adoptioprosessi venyy Keniassa kaikinensa kuitenkin n. 8–12 kuukauden mittaiseksi, adoptiovanhempien pitkän maassaolon vaatimuksen seurauksena. Tänä aikana adoptiolapsi on Keniassa pariskunnan huollettavana. Lapsi voidaan vakuuttaa hoitoon ottamisesta lukien, mutta vakuuttamispäätös käytännössä voidaan antaa vasta Suomeen saavuttua, kun lapsi on saanut henkilötunnuksen. Lapsilisää maksetaan hoitoon ottoajankohdasta lukien myös Keniassa oleskelun ajalta.

1.4.4.4. Eläkkeensaaja

Toistuvasti osan vuodesta ulkomailla oleskeleva

Henkilöön, joka toistuvasti oleskelee ulkomailla siten, ettei yhtäjaksoinen ulkomailla oleskelu ylitä yhtä vuotta, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä vain, jos hänen ulkomailla oleskelustaan huolimatta katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa ja hänellä on edelleen kiinteät siteet Suomeen.

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan muuttava eläkkeensaaja

Toiseen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan muuttavaan eläkkeensaajaan, sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä (883/2004 11 artikla 3 e alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta). Asuinmaana pidetään asetuksessa sitä maata, jossa eläkkeensaajan intressien keskus on. Jos henkilön intressien keskus on asetuksen tarkoittamassa mielessä Suomessa, ja hän asuu soveltamisalain mukaan Suomessa, hänellä on oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan (SovAL 3 ja 4 §).

Eläkkeensaaja, joka muuttaa vakinaisesti toiseen maahan ja jonka intressien keskus on uudessa asuinvaltiossa, ei enää ole oikeutettu soveltamisalain mukaiseen sosiaaliturvaan lukuun ottamatta kansaneläkettä ja perhe-eläkettä. Hänellä on myös tietyin edellytyksin oikeus sairausetuksiin (ml. vammaisetuudet) Suomen kustannuksella. Vakuuttamisratkaisua tehtäessä käsittelijä tallentaa tietojärjestelmään sairaanhoidon kustannusvastuuta osoittavan koodin (zz) kaikille EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan muuttaville eläkkeensaajille. Eläkkeensaajalla on

oikeus sairaanhoitolomakkeeseen E 121/S1, jos Suomi on sairaanhoidon kustannuksista vastaava valtio. Lue lisää lomakkeen E 121 käytöstä ja antamisesta.

Osa-aikaeläkeläinen rinnastuu asetuksen 883/2004 11 artiklan 2 kohdan perusteella työntekijään ja pysyy Suomen vakuutuksessa työntekijänä. Vanhuuseläkkeelle siirryttäessä työntekijä-status poistuu ja asia ratkaistaan eläkkeensaajana.

Jos eläkkeensaaja lähtee ulkomaille tekemään työtä, sovelletaan häneen asetuksen 883/2004 työntekijää tai yrittäjää koskevia lainvalintasääntöjä, mikäli eläkkeensaaja työskentelynsä tai yritystoimintansa perusteella tulee vakuutetuksi (työ- tai yrittäjän eläkevakuutus).

Esimerkki

Suomesta vanhuuseläkettä saava 68-vuotias henkilö tekee edelleen työtä omassa yrityksessään. Hän lähtee työskentelemään Espanjaan ja on hakenut ETK:lta todistusta A 1. Hänellä ei ole Suomessa YEL-vakuutusta, koska hän on vanhuuseläkkeellä. ETK ei myönnä todistusta A1. Henkilöön sovelletaan asetuksen 883/2004 mukaisesti työskentelymaan lainsäädäntöä, siksi hän saa Kelasta kielteisen vakuuttamispäätöksen.

Mikäli hakija selvittää, ettei hän voi saada Espanjassa eläkevakuutusta, sovelletaan häneen asuinmaansa lainsäädäntöä. Tarvittaessa Kelan vakuuttamispäätös voidaan oikaista.

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan muuttava eläkkeensaaja

Ulkomaille enintään yhdeksi vuodeksi lähtevään eläkkeensaajaan sovelletaan soveltamisalain 4 §:ää jolloin häntä voidaan pitää tilapäisen ulkomailta oleskelun ajan asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön (ml. sairausvakuutus) piirissä. Jos eläkkeensaaja muuttaa Suomesta tarkoituksenaan oleskella ulkomailta yli yhden vuoden ajan, sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen päättyy Suomesta muuttopäivään.

1.4.4.5. Työnhakija

[EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan työnhakuun lähtevä](#)

[Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan työnhakuun lähtevä](#)

[EU-työntekijä, joka on lopettanut työskentelyn ja joka asuu ulkomailta tai muuttaa ulkomaille](#)

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan työnhakuun lähtevä

U2 ja E 303 -lomake

Asetuksen 883/2004 ja 1408/71 mukaan Suomesta toiseen EU/Eta-maahan työnhakijaksi lähtevään sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä enintään kolmen kuukauden ajan (Asetus 883/2004 11 artiklan 2 kohta ja 64 artikla sekä 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta ja 69 artikla). Työnhakijalla on oltava mukanaan Suomesta annettu todistus oikeudesta työttömyysturvaan eli lomake U2 (883/2004) tai E 303 (1408/71).

Työnhakijalla on työnhakumaassaan oikeus sairaanhoitoon Suomen kustannuksella esittämällä tarvittaessa eurooppalainen sairaanhoitokortti. Kun työnhakija aloittaa työskentelyn ulkomailta, häneen sovelletaan työskentelymaan sosiaaliturvaa työskentelyn aloittamisesta lukien ja oikeus Suomen sosiaaliturvaan päättyy. Jos työnhakija työllistyy osittain ja saa soviteltua työttömyyspäivärahaa, hän kuuluu Suomen sosiaaliturvaan työnhaun ajan.

Jos työnhakija jää ulkomaille kolmen kuukauden jälkeen, vaikka hän ei ole työllistynyt, hänen oikeutensa Suomen sosiaaliturvaan ratkaistaan soveltamisalain mukaan. Jos oleskelua voidaan pitää tilapäisenä, häneen voidaan edelleen soveltaa asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Jos kyse ei ole tilapäisestä oleskelusta, oikeus Suomen sosiaaliturvaan päättyy samanaikaisesti kuin oikeus työttömyysturvaan on päätynyt (SovAL 4 §).

Ilman U2 tai E 303 -lomaketta ulkomaille

Henkilön lähtiessä ulkomaille työnhakijaksi ilman U2 / E 303 -lomaketta, häneen sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hänen tarkoituksenaan on oleskella ulkomailla enintään yhden vuoden ajan. Jos henkilön on tarkoitus oleskella ulkomailla yli yhden vuoden ajan, hänen oikeutensa Suomen sosiaaliturvaan päättyy ulkomaille muuttopäivään (SovAL 4 §).

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan työnhakuun lähtevä

Henkilön lähtiessä ulkomaille työnhakijaksi hän kuuluu soveltamisalain 4 §:n mukaan Suomen sosiaaliturvan piiriin, jos hänen tarkoituksenaan on oleskella ulkomailla enintään yhden vuoden ajan. Jos henkilön on tarkoitus oleskella ulkomailla yli yhden vuoden ajan, hänen oikeutensa Suomen sosiaaliturvaan päättyy ulkomaille muuttopäivään (SovAL 4 §).

EU-työntekijä, joka lopettanut työskentelyn ja joka asuu ulkomailla tai muuttaa ulkomaille

Suomessa asetuksen 883/2004 tai 1408/71 tarkoittamalla tavalla työssä olevaan henkilöön sovelletaan Suomen lainsäädäntöä niin kauan kuin hän asuu tai työskentelee Suomessa. Eräissä tilanteissa Suomen sosiaaliturvan soveltaminen voi jatkua toisessa EU/Eta-maassa tai Sveitsissä oleskelusta huolimatta. Näin on silloin kun Suomessa työskentelyn lopettanut henkilö saa Suomesta päivärahakautta edeltävän työskentelyn seurauksena sairaus- tai vanhempainpäivärahaa, kuntoutusrahaa, työttömyyspäivärahaa (ansiosidonnaista, peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea), tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa ja muuttaa maksukauden aikana toiseen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan aloittamatta siellä työskentelyä. Suomen lainsäädäntöä sovelletaan asetuksen 883/2004 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti päivärahakauden loppuun saakka. Myös asetuksen 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti Suomen lainsäädäntöä sovelletaan viimeisen työskentelyvaltion lainsäädäntönä päivärahakauden loppuun saakka perustuen siihen, että päivärahakauden ajan henkilö on edelleen Suomessa työeläkevakuutettu. EY-tuomioistuin on todennut, että viimeisen työskentelyvaltion lainsäädäntöä on sovellettava niin pitkään kuin henkilö aloittamatta työskentelyä toisessa jäsenvaltiossa on yhdenkin sosiaaliturvan alan osalta vakuutettu viimeisessä työskentelyvaltiossaan.

Suomen lainsäädännön soveltaminen työntekijään tarkoittaa mm. sitä, että Suomi vastaa perhe-etuuksien maksamisesta ja sairaanhoidon kustannuksista asetuksen 883/2004 ja 1408/71 säännösten mukaisesti päivärahakauden ajan. Suomen sosiaaliturvan soveltaminen päättyy päivärahakauden päättymiseen. Jos henkilö vanhempainpäivärahakauden jälkeen hoitaa lasta kotona toisessa jäsenvaltiossa, ei häntä enää pidetä vakuutettuna työntekijänä Suomessa. Hoitovapaakauden ajalta henkilö ei siis voi olla Suomessa vakuutettu.

Mikäli päivärahan maksu ei perustu edeltävään työskentelyyn, ei ulkomailla asuvaa tai ulkomaille muuttavaa henkilöä pidetä vakuutuksessa päivärahan maksukauden ajan, vaan vakuutus päättyy maasta muuttoon.

Suomen lainsäädäntöä sovelletaan päivärahaetuuksien maksamisen ajan myös niissä tilanteissa, joissa henkilö ei ole Suomessa vakuutettuna ollessaan asunut Suomessa. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi Suomessa työssä ollut henkilö, joka on asunut koko ajan esimerkiksi Ruotsissa tai Virossa. Tällainen henkilö voi olla myös esimerkiksi Suomen lipun alla purjehtivalla aluksella työssä ollut henkilö.

Työsuhteen voimassaololla ei ole merkitystä Suomen lainsäädännön soveltamisen jatkumiseen edellä kuvatuissa tilanteissa.

Esimerkki

Suomalainen muuttaa vanhempainpäivärahaudella vakinaisesti Saksaan. Hän on työskennellyt Suomessa ennen muuttoa. Henkilölle maksetaan rahaetus kauden loppuun ja hän pysyy samalla ajalla myös Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piirissä vakinaisesta ulkomaille muutosta huolimatta. Mikäli hän ei olisi ollut työntekijän asemassa ennen päivärahakauden alkua, ei henkilöä olisi vakuutettu, mutta rahaetus olisi maksettu joka tapauksessa kauden loppuun asti.

1.4.4.6. Asevelvollinen

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan lähtevät

EU/Eta-maahan varusmies- tai siviilipalvelusta suorittamaan lähteviin sovelletaan asetuksen 883/2004 ja 1408/71 mukaisesti sen maan sosiaaliturvalainsäädäntöä, jossa varusmies- tai siviilipalvelus suoritetaan (883/2004 11 artiklan 3 d alakohta ja 1408/71 13 artiklan 2 kohdan e alakohta).

Muuhun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan tai sopimusmaahan lähtevä

Henkilön lähtiessä ulkomaille suorittamaan varusmies- tai siviilipalvelusta, häneen sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä (ml. sairausvakuutus), jos hänen tarkoituksenaan on oleskella ulkomailla enintään yhden vuoden ajan. Jos henkilön on tarkoitus oleskella ulkomailla yli yhden vuoden ajan, hänen oikeutensa Suomen sosiaaliturvaan päättyy ulkomaille muuttopäivään (SovAL 4 §).

Sopimusmaahan lähtevät

Henkilön lähtiessä ulkomaille suorittamaan varusmies- tai siviilipalvelusta, häneen sovelletaan asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos hänen tarkoituksenaan on oleskella ulkomailla enintään yhden vuoden ajan. Jos henkilön on tarkoitus oleskella ulkomailla yli yhden vuoden ajan, hänen oikeutensa Suomen sosiaaliturvaan päättyy ulkomaille muuttopäivään (SovAL 4 §).

1.5. Hakeminen ja päätöksen antaminen

Vakuuttamispäätös annetaan jokaiselle henkilölle erikseen, siis myös alaikäiselle lapselle. Alaikäisen lapsen valituskelpoinen päätös lähetetään lapsen sijasta lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle.

Jos alaikäinen muuttaa Suomeen tai Suomesta yksin ja tekee sosiaaliturvan soveltamista koskevan hakemuksen, lähetetään valituskelpoinen päätös hakemuksen tehneelle alaikäiselle ja lisäksi hänen Suomessa asuvalle huoltajalleen. Jos lapsen huoltajat eivät asu samassa taloudessa, päätös lähetetään tiedoksi sille huoltajalle, jonka kanssa lapsi on viimeksi asunut.

Kun henkilölle annetaan päätös Suomen sairausvakuutukseen kuulumisesta, tilataan vakuutetulle Kela-kortti. Jos henkilö ei enää kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin, annetaan siitä todistus henkilölle itselleen, jotta hän voi toimittaa todistuksen verottajalle sairausvakuutusmaksusta vapauttamiseksi. Todistuksen antamisen edellytyksenä on lisäksi, että henkilö on palauttanut Kela-korttinsa. Eläkkeensaajalle voidaan antaa todistus vakuutusmaksuista vapauttamiseksi, jos hänellä ei ole oikeutta eläkkeeseen Suomesta. Lue tarkemmin todistuksen antamisesta.

Hakemuksen peruminen

Sosiaaliturvan soveltamista koskevan hakemuksen tai ilmoituksen voi perua, jos päätöstä ei ole vielä annettu. Hakemuksen voi perua suullisella tai kirjallisella ilmoituksella. Jos peruminen on suullinen, kirjaa yhteydenotto OIWAan ja tee Toimeksianto-työ.

Poista järjestelmästä hakemuksen vireilläolotieto. Jos hakemuksen perumista koskeva ilmoitus on tullut kirjallisesti, lähetä hakijalle kirje, jossa kerrotaan, että hakemus on hänen pyynnöstään peruttu. Voit käyttää kirjepohjaa YHI39.

Jos hakemuksen tai ilmoituksen johdosta on jo annettu päätös tai tehty tekninen ratkaisu, ratkaisu voidaan rauettaa. Katso lisää teknisestä ohjeesta.

1.5.1. Suomeen muutto

Hakemus tai ilmoitus

Suomeen ensimmäistä kertaa tuleva henkilö hakee oikeutta asumisperusteiseen sosiaaliturvaan lomakkeella [Y 77 'Hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomeen muutettaessa'](#). Hakemuksen voi tehdä myös Kelan verkkoasiointipalvelussa.

Jos Suomeen muuttava henkilö on aikaisemmin asunut Suomessa, hän voi ilmoittaa Suomeen muutosta verkkoasiointipalvelussa tai suullisesti asiakaspalvelussa. Palveluneuvoja voi täyttää sähköisen ilmoituksen asiakkaan puolesta.

Hakemuksen ja ilmoituksen perusteella kansainvälisten asioiden keskus antaa sosiaaliturvaan kuulumisesta kirjallisen päätöksen. Jos Suomeen muuttaja on ulkomailla oleskelunsa aikana kuulunut Suomen sosiaaliturvaan, paluuilmoituksen perusteella ei anneta kirjallista päätöstä.

Päätöksessä otetaan kantaa sosiaaliturvaan siitä päivämäärästä lukien, minkä hakija ilmoittaa hakemuksessaan. Henkilö ei vakuuteta vielä tästä päivämäärästä lukien, jos hän täyttää edellytykset vasta myöhemmästä ajankohdasta lukien.

Henkilö voidaan vakuuttaa hakemuksessa ilmoitetusta päivämäärästä lukien, jos henkilö katsotaan tuolloin Suomessa asuvaksi, ja hänellä lisäksi on mahdollisesti tarvittava oleskelulupa. Jos oleskelulupaa on haettu Suomessa ja lupa hakemuksen johdosta myönnetään, vakuutetaan henkilö oleskelulupahakemuksen jättämisestä lukien. Lue lisää oleskeluluvasta.

Työskentelyn perusteella henkilö vakuutetaan työskentelyn aloittamisesta lukien, jos hänellä lisäksi on mahdollisesti tarvittava oleskelulupa.

Viisumin ei voida katsoa täyttävän oleskeluluvan vaatimuksia eli viisumilla Suomessa oleskelevaa ei voida ottaa vakuutetuksi. Viisumilla maahan tulleen henkilön työskentely Suomessa voidaan kuitenkin huomioida työntekijän osalta 4 kuukauden työskentelyedellytyksessä, jos henkilö on sittemmin saanut oleskeluluvan ja tehnyt työtä Suomessa ilman katkoksia. Lue lisää työntekijän vakuuttamisesta.

Pohjoismaiden kansalaiselta ei vaadita oleskelulupaa ja EU/ETA-kansalainen ja sveitsiläinen voi oleskella maassa kolme kuukautta esittämällä passin tai henkilötodistuksen.

Lisäselvitykset

Asiakas voi useimmiten toimittaa suullisesti asian ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset. Tapauskohtaisesti voit pyytää asiakasta toimittamaan kirjallisia lisäselvityksiä. Kun tarvitset asian ratkaisemiseksi **työsopimusta** ja **palkkalaskelmia**, pyydä asiakasta toimittamaan ne kirjallisesti.

1.5.2. Suomesta muutto

Hakemus	Hakemuksetta ratkaistavat
Vakuuttamisen suhde etuuksiin	

Muuttotieto väestötietojärjestelmästä

Kela saa henkilön ulkomaille muutosta tiedon väestötietojärjestelmästä. **1.1.2014** lukien asiakkaalle, joka oleskelee tilapäisesti muussa kuin Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä, tehdään tekninen vakuuttamisratkaisu tilapäisen ulkomailla oleskelun ajalle.

Eu-/Eta-maahan lähtevälle henkilölle lähetetään eräajolla kirje, jolla tiedustellaan työskentelystä toisessa maassa. Jos henkilö ei ole työssä, tehdään tekninen vakuuttamisratkaisu ulkomailla oleskelun ajalle. Henkilölle lähetetään ratkaisun jälkeen infokirje. Jos henkilö ei vastaa selvityspyyntöön eikä häntä tavoiteta muutoin, tai hän on mennyt työhön toiseen Eu-/Eta-maahan tai Sveitsiin, vakuuttamisesta annetaan hylkäävä päätös. Päätöstä voidaan myöhemmin oikaista, jos henkilö ei ole ollut työssä.

Ilmoitus

Kun henkilö ilmoittaa Kelaan lähtevänsä ulkomaille, tiedustellaan asiakkaalta vakuuttamisasian ratkaisemista varten esim. ulkomaille muuton syy ja ulkomailla oleskelun aiottu kesto. Tiedustelun apuna voidaan käyttää lomaketta [Y 39 'Ilmoitus muutosta ulkomaille tai tilapäisestä oleskelusta ulkomailla'](#). Sähköinen ilmoitus voidaan asiakkaan puolesta täyttää asiakaspalvelussa, jos kyseessä on tilapäinen tai pysyvä muutto ulkomaille. Asiakas voi myös itse tehdä ilmoituksen verkkoasiointipalvelussa.

Ilmoituksen johdosta asiakkaalle ei anneta kirjallista päätöstä, jos kyseessä on tilapäinen ulkomailla oleskelu, jolla ei ole vaikutusta henkilön sosiaaliturvaan. Ulkomailla oleskelujakso kirjataan vakuuttamisjärjestelmään ja tehdään tekninen ratkaisu. Asiakkaalle lähetetään eräajolla infokirje.

Jos kyseessä on vakainainen muutto ulkomaille tai työskentely toisessa Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä, annetaan asiakkaalle kirjallinen päätös sosiaaliturvan päättymisestä.

Alle 3 kuukautta kestävästä ulkomaan matkasta asiakkaan ei tarvitse tehdä Kelalle ilmoitusta. Asia voidaan kirjata yhteydenottona.

Hakemus

Suomesta ulkomaille yli vuoden ajaksi muuttava henkilö hakee asumisperusteisen sosiaaliturvan piirissä pysymistä lomakkeella [Y38 'Hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomesta muutettaessa'](#). Hakemuksen voi täyttää verkkoasiointipalvelussa. Hakeminen koskee soveltamisalain 7 ja 8 §:ssä mainittuja henkilöitä eli lähetettyjä työntekijöitä tai suomalaisen työnantajan ulkomailla palvelukseensa ottamia henkilöitä, opiskelijoita, tutkijoita, apurahansaajia sekä heidän mukanaan seuraavia perheenjäseniä.

Hakemus on tehtävä vuoden kuluessa siitä, kun henkilö siirtyi ulkomaille tai siitä, kun aikaisemman päätöksen voimassaolo on päättynyt. Määräajasta voidaan erityisestä syystä poiketa (SovAL 12 § 2 mom.).

SovAL 7 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä koskeva myönteinen vakuuttamis päätös annetaan määräajaksi ja korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Jos henkilö ensimmäisen päätöksen umpeutuessa jatkaa työtä tai opiskelua ulkomailla, voidaan hänen sosiaaliturvaan kuulumistaan jatkaa uudella, enintään viisi vuotta kestäväällä päätöksellä, jos henkilöllä on edelleen kiinteät siteet Suomeen. Peräkkäiset päätökset eivät voi yhteensä ylittää kymmentä vuotta. Mikäli henkilö

on ollut soveltamisalain 5 §:n perusteella vakuutettu ja sittemmin ryhtyy opiskelemaan tai työskentelemään lain 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla, voi vakuuttamispäätösten kesto yhteensä ylittää kymmenen vuotta sen ajanjakson verran, jonka henkilö on ollut vakuutettu 5 §:n mukaisesti.

Kun ulkomaille siirtyvä henkilö pysyy vakuutettuna, ja hänellä on etuuksia maksussa, annetaan tehtyjen etuuspäätösten olla edelleen voimassa, mutta etuuksiin laitetaan maksuete vakuuttamisratkaisun päättymistä seuraavan kuukauden ensimmäiselle päivälle.

Tämä pätee, kun on kyse etuudesta, jota voidaan maksaa ulkomailla oleskelevalle vakuutetulle, kuten jos tämä asuisi Suomessa (esim. lapsilisä). Kun on kyse etuudesta, jota ei voida maksaa ulkomaille, tehdään tarkistusratkaisu (esim. työttömyysturva tai lastenhoidon tuki).

Lisäselvitykset

Asiakas voi useimmiten toimittaa suullisesti asian ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset. Tapauskohtaisesti voit pyytää asiakasta toimittamaan kirjallisia lisäselvityksiä. Kun tarvitset asian ratkaisemiseksi **selvityksiä ulkomailla suoritettujen opintojen etenemisestä**, eikä opiskelija saa Suomesta opintotukea, pyydä asiakasta toimittamaan selvitykset kirjallisesti.

Hakemuksetta ratkaistavat

Ulkoasiainministeriö ja muu vastaava Suomen valtion laitos on velvollinen ilmoittamaan ulkomailla työskentelevät henkilöt ja näiden palvelussuhteissa tapahtuvat muutokset. Tällaiset henkilöt ovat soveltamisalain 5 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä eli esim. lähetettyyn henkilöstöön kuuluva, joka työskentelee Suomen ulkomaan edustuksessa. Myös suomalaisen yksityisen työnantajan tulee ilmoittaa palveluksessaan olevan työntekijän ulkomailla työskentelystä, jos työntekijä palvelee lähetettyyn henkilöstöön rinnastettavassa tehtävässä ja nauttii samoja erioikeuksia ja -vapauksia kuin diplomaattiset edustajat. Lisäksi myös lähetys- ja kehitysyhteistyöntekijät kuuluvat suoraan lain nojalla ja ilman eri hakemusta asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, jos heidän toimintansa täyttää laissa määritetyt ehdot. Työnantajan ilmoituksen perusteella em. henkilölle annetaan vakuuttamispäätös.

Työnantajan ilmoituksen perusteella em. henkilölle annetaan vakuuttamispäätös.

EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan tai sopimusmaahan (Kanada, Quebec, USA, Israel) lähetettävälle työntekijälle sekä EU-jäsenvaltioon lähetettävälle virkamiehelle (asetuksen 883/2004 tapauksissa) Eläketurvakeskus antaa hakemuksesta todistuksen sosiaaliturvaan edelleen kuulumisesta. Lähetetyn työntekijän todistusta haetaan [Eläketurvakeskukselta](#) lomakkeella ETK 2132 ja lähetetyn yrittäjän todistusta lomakkeella ETK 2142.

Jos Eläketurvakeskus on antanut henkilölle todistuksen Eu-/Eta-maassa tai Sveitsissä työskentelyä varten, rekisteröidään työskentelyjakso Kelassa ja tehdään tekninen ratkaisu. Asiakkaalle lähetetään eräajolla infokirje.

Jos Eläketurvakeskus on antanut henkilölle todistuksen sosiaaliturvasopimusmaassa työskentelyä varten, annetaan henkilölle kirjallinen päätös vakuuttamisesta sopimuksen ulkopuolisten etuuksien osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö ilmoittaa Kelalle tekemänsä ns. poikkeuspäätökset eräiden sosiaaliturvasopimusten osalta (USA, Sveitsi, Espanja, Kreikka, Luxemburg, Yhdistynyt kuningaskunta ja Itävalta). Ministeriö päättää näiden sopimusten osalta sosiaaliturvasta silloin, kun lähetetyn työntekijän määräaika ylittää sopimuksen normaalin lähettämisaajan tai tehdään jokin muu poikkeus normaaleista lainvalinnoista. Muiden sosiaaliturvasopimusten osalta Eläketurvakeskus antaa todistukset. Sosiaali- ja terveysministeriön antaman tiedon perusteella annetaan vakuuttamispäätös eikä lähetetyltä työntekijältä tarvitse pyytää erillistä hakemusta. Kuitenkin yli vuodeksi Intiaan työkomennukselle lähetettävän työntekijän on yhdessä työnantajansa kanssa haettava ulkomaantyön ajalle Kelan sosiaaliturvaan kuulumista.

Työnantajan antaman tiedon tai Eläketurvakeskuksen todistuksen perusteella ei voida aina kuitenkaan tehdä päätöksiä lähetetyn työntekijän mukana ulkomaille seuraaville perheenjäsenille. Yli vuoden kestävä ulkomailta oleskelun osalta perheenjäseniltä pyydetään hakemus erikseen. Perheenjäsenelle annetaan vakuuttamispäätös tai tilapäisen oleskelun osalta tehdään tekninen ratkaisu kuten muissakin tilanteissa.

Vakuuttamisen suhde etuuksiin

Henkilön vakuuttamisessa tapahtuvien muutosten (esim. vakuuttaminen päättyy) vuoksi on aina tarkistettava myös maksussa olevat etuudet. Jos vakuuttamisen edellytyksiä ei enää ole ja vakuuttamisesta annetaan hylkäävä päätös, etuudet lakkautetaan vakuuttamisen päättymispäivään ja mahdollinen etuuden liikamaksu peritään takaisin.

Tilapäisen ulkomailta olon ajalle annetun määräaikaisen vakuuttamispäätöksen mukaisen jakson päättyessä henkilölle, jolle maksetaan muuta etuutta kuin opintotukea, lähetetään seurantakirje. Mikäli asiakkaan Suomeen paluusta ei saada tietoa, jää vakuuttaminen epäselväksi ja etuuksiin laitetaan maksuste. Epäselvän vakuuttamistiedon perusteella Suomeen paluuta seurataan. Mikäli paluusta ei ole puolen vuoden kuluttua saatu selvitystä, etuudet lakkautetaan ja vakuuttaminen hylätään ilmoitetun jakson päättymisestä lukien.

Huomaa kuitenkin, että EU-asetukseen 883/2004 perustuen voidaan tiettyjä etuuksia (vammaisetuudet, perhe-etuudet) maksaa myös henkilöille, jotka ulkomailta oleskellessaan eivät ole Suomessa vakuutettuja.

1.5.2.1. Todistus Suomen sairausvakuutukseen kuulumisesta

Anna todistus Suomen sairausvakuutukseen kuulumisesta vain muihin kuin EU-lainsäädäntöä soveltavaan valtioon tai Suomea sitovan kansainvälisen sosiaaliturva- ja sairaanhoitosopimusvaltioon, joiden kanssa ei ole säännöksiä oleskelun aikaisista hoitoetuuksista, tilapäisesti oleskelemaan lähteville.

Useat ulkomaiset sosiaalivakuutuslaitokset vaativat sairausvakuutuksen piiriin kuulumista ennen kuin ne voivat vapauttaa henkilön oman lainsäädäntönsä mukaisesta vakuutuksesta tai esimerkiksi antaa opiskeluoikeuden.

Todistuksen kuulumisesta Suomen sairausvakuutukseen antaa KV-keskus. Todistukseen sisältyy myös teksti sairaanhoitokorvausten kattavuudesta. Tekstin tavoitteena on varmistaa, ettei ulkomainen sairausvakuutuslaitos saa virheellistä käsitystä, jonka mukaan kustannukset voitaisiin korvata suoraan Suomesta ulkomaiselle palveluntuottajalle.

Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ja sairausvakuutukseen kuulumista osoittavan todistuksen voit tehdä asiakaskirjekäsittelyjärjestelmässä. Käytettävänäsi on kirjepohja (VAT02) Suomessa asuville ja sairausvakuutetuille eläkkeensaajille, joiden sairaanhoitokustannukset kuuluvat toisen EU-lainsäädäntöä soveltavan valtion vastuulle. Lisäksi käytettävänäsi on samasta aiheesta kirjepohja (VAT03), jota tulee käyttää muita Suomessa asuvia ja vakuutettuja koskien.

Lisäksi käytössäsi on asiakaskirjekäsittelyjärjestelmässä erillinen englanninkielinen kirjepohja (IBT02), joka on todistus nimenomaisesti henkilön kuulumisesta Suomen sairausvakuutukseen.

1.5.3. Vakuuttamisen selvittäminen (E 501)

E 500 -sarjan tietoliikenne

E 500 -sarjan lomakkeilla tai sanomana ilmoitetaan EU/ETA-jäsenvaltioiden kesken henkilön ottamisesta eläkevakuutuksen piiriin. Ilmoittamisella pyritään nopeuttamaan vakuutusaikojen vahvistamista myöhemmin eläkkeen hakemisen yhteydessä. Kaikki jäsenvaltiot eivät käytä ko. lomakkeita tai sanomia. Sähköisessä menettelyssä ovat mukana Saksa, Norja ja Ruotsi.

Käytettävät lomakkeet ovat

E 501	=	Ilmoitus työntekijän rekisteröinnistä
E 502	=	Ilmoitus työntekijän rekisteröinnistä

Suomessa lomakeliikennettä toisten jäsenvaltioiden kanssa hoitaa Eläketurvakeskus, mutta Kela saa samat sanomat kuin ETK ulkomailta. Lomakkeella E 501 toinen jäsenvaltio ilmoittaa ottaneensa Suomen kansalaisen eläkevakuutuksensa piiriin. Eläketurvakeskus vastaa lomakkeella E 502 ja ilmoittaa kyseisen henkilön vakuutusnumeron Suomessa eli suomalaisen henkilötunnuksen.

Muista maista Kelaan saapuneet E 501 –sanomat tunnistetaan Kelassa ohjelmallisesti ja talletetaan tietokantaan. Tunnukset on kyseltävissä Hekyltä Henkilön yleistiedot > Ulkomaiset vakuutustunnukset –näytöltä.

Erikoistilanteita, joissa maat lähettävät E 501 -lomakkeita

Saksan eläkevakuutuksen piiriin työnteon perusteella otettujen lisäksi Saksa lähettää E 501 -lomakkeita myös Suomen kansalaisista, jotka ovat Saksassa ollessaan käyttäneet sairausvakuutuksen palveluita ja saaneet sairausvakuutusnumeron. Siten lomakkeita saadaan esimerkiksi vain lomamatkalla tai lähetetyn työntekijän perheenjäsenenä Saksassa olevista, jotka eivät ole työntekijöitä tai eivät muuten asu vakinaisesti Saksassa.

Toimenpiteet

Kelassa lomakkeiden ja sanomien tietoja käytetään henkilön Suomessa vakuutettuna olon selvittämiseen. Vakuuttamisasiaa käsiteltäessä noudatetaan soveltamisalain, asetuksen 883/2004 ja 1408/71 sekä sosiaaliturvasopimusten määräyksiä. Siten esimerkiksi toisessa EU/ETA-jäsenvaltiossa työskentelyn perusteella vakuutettu tai vakinaisesti asuva ei yleensä voi samanaikaisesti säilyä vakuutettuna Suomessa.

OIWAn työstä ”Vakuutettunaolon ja etuuksien tarkistaminen” saadaan tiedot niistä Suomen kansalaisista, joista toinen jäsenvaltio on lähettänyt E 501 -lomakkeen.

Henkilön yksittäisen E 501 -lomakkeen tietoja voidaan kysellä HEKY-tapahtuman valinnalla E501-liikenne ulkomailta. Näytöllä näkyy ulkomaan tiedossa oleva henkilö osoite ulkomailta, joka ei välttämättä ole ajantasainen osoite.

Lomakkeelta ei ilmene vakuuttamisen alkamispäivää eikä sitä, onko työsuhde voimassa vai päättynyt. Käsittelijän tulee selvittää viime kädessä asiakkaalta itseltään, onko hänet eläkevakuutettu työskentelyn perusteella toisessa jäsenvaltiossa ja minkä ajan. Jos häntä ei ole otettu kyseisen valtion vakuutukseen työskentelyn eikä muunkaan syyn perusteella, selvitetään, voidaanko häntä pitää Suomessa vakuutettuna ulkomailta olon aikana. Jos henkilö on perheellinen, koko perheen tilanne tulee selvittää samalla.

Jos henkilö tai hänen perheenjäsenensä on ulkomailta, ratkaistaan vakuuttamisasia ja lakkautetaan ne etuudet, joita ei makseta ulkomaille. Opintotuen saajan ulkomailta työskentelystä ilmoitetaan opintotukikeskukselle, jos työntekeo jatkuu.

1.5.4. Vireilletulo

Lue asian vireilletulosta.

Asian vireillepanotavat

Asia pannaan vireille **kirjallisesti** (myös sähköisesti) tai **Kelan suostumuksella suullisesti**. Hakemuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Kelan etuuskien hakemisesta on erityissäännöksiä, joiden perusteella niitä haetaan yleensä erikseen vahvistetuilla hakemuslomakkeilla.

Postitse tai henkilökohtaisesti toimitettuna

Kun etuutta haetaan hakemuksella, hakemuslomake on allekirjoitettava. Jos hakemusta ei ole laadittu hakemuslomakkeelle, asia rekisteröidään vireille ja hakijaa pyydetään täyttämään hakemuslomake. Jos hakemus saapuu allekirjoittamattomana esimerkiksi postitse, siihen ei tarvitse pyytää allekirjoitusta, ellei ole syytä epäillä hakemuksen alkuperäisyyttä tai eheyttä eikä esimerkiksi sitä, että hakemus olisi asiakkaan tahdon vastainen. Lue myös Asiakirjan täydentämisestä kohdat [Hakemuslomakkeen täydentäminen](#) ja [Allekirjoitus](#).

Asia tulee vireille myös puutteellisella hakemuksella. Puutteellista hakemusta ei palauteta asiakkaalle, vaan asiakasta pyydetään täydentämään sitä. Pyydä hakemuksen täydentämistä viestillä, puhelimitse tai kirjeellä. Lue myös Asiakirjan täydentäminen.

Asiakkaalla on oikeus pyynnöstä saada todistus asiakirjan vastaanottamisesta (Kuitti Kelan toimistoon jätetyistä asiakirjoista YHT02)

Sähköisen asiointipalvelun kautta

Osassa etuuksista asiakas voi saattaa asian vireille myös sähköisellä hakemuksella käyttämällä Kelan sähköisiä asiointipalveluja.

Hänen on tällöin tunnistauduttava joko pankin verkkotunnuksilla, mobiilivarmenteella tai sähköisen henkilökortin avulla. Sähköisen asiointipalvelun kautta jätetyistä hakemuksista lähtee automaattinen vastaanottokuittaus lähettäjälle.

Asia voi tulla vireille myös viestipalvelun kautta viestillä.

Tutustu verkkoasiointiin Kelassa .

Sähköpostitse tai faksilla

Asia voi tulla vireille myös sähköpostilla tai faksilla. Vireilletulotiedoista tulee käydä ilmi mitä asia koskee sekä lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Etusasioita (etuuteen liittyvät tiedot, hakemus tai hakemuksen liitteet) **ei** kuitenkaan tule Kelaan lähettää **sähköpostilla** tietoturvasyistä, koska sähköpostin lähettäjä koskevaa tietoa voidaan muokata helposti teknisesti. Henkilön sähköinen tunnistaminen ei ole käytössä Kelan sähköpostissa. Kela ei voi ohjata tai suositella asiakasta lähettämään salassa pidettäviä tietoja suojaamattomassa sähköpostissa. Tämän vuoksi Kela ei ilmoita sähköpostiyhteystietoja, johon etusasioita voidaan lähettää. Kela tarjoaa sähköisenä palveluna tietoturvallisen [Asiointipalvelun](#). Jos etuutta koskeva viesti lähetetään Kelaan sähköpostilla, Kelassa ei voida turvata sitä, että sähköposti saapuu Kelaan ja etusasia tulee vireille. Sähköinen viesti toimitetaan viranomaiselle lähettäjän omalla vastuulla, joten vastuu sähköpostin perille menosta jää sähköpostia lähetettäessä lähettäjälle. [Katso poikkeukset](#).

Faksina toimitettu hakemus tulee vireille faksin saapumispäivänä. Faksatussa hakemuksessa oleva allekirjoitus on riittävä, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä ole syytä epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä ja säilymistä muuttumattomana. Tällöin alkuperäistä hakemuslomaketta ei tarvitse toimittaa myöhemmin.

Suullisesti

Tietyissä tilanteissa asia voi tulla vireille myös asiakkaan suullisen hakemuksen tai ilmoituksen perusteella (esimerkiksi etuuden lakkautus tai päätöksen oikaisu asiakkaan eduksi). Suullisesti saadut tiedot on aina dokumentoitava Oiwan yhteydenottoon. Luo tarvittaessa toimeksiantotyö ja liitä yhteydenotto siihen.

Lue [suullisesta hakemisesta](#).

1.5.4.1. Lähettäjän vastuu

Lähettäjä vastaa asiakirjan perillemenosta oikeaan osoitteeseen oikeassa ajassa. Asiakkaalla on ensisijainen velvollisuus selvittää, minkä viranomaisen tehtäviin asiakirjan käsittely kuuluu. Asiakas vastaa myös siitä, että asiakirja tulee perille toimivaltaiseen viranomaiseen ennen määräajan päättymistä. Esimerkiksi postinkulun viivästyminen ei poista lähettäjän vastuuta. Asiakkaan on varmistettava, että kirjeessä on tarpeeksi postimerkkejä. Lue myös [asiakirjan siirrosta](#).

1.5.4.2. Asiakirjan siirto

Jos Kelaan on erehdyksessä toimitettu hakemus tai muu asiakirja, sitä ei saa jättää käsittelemättä vaan se on viipymättä siirrettävä toimivaltaiseksi katsottavalle viranomaiselle.

Lue asiakirjan siirrosta.

1.5.4.3. Vakuuttamisen vireilletulo

Suomesta ulkomaille muuttavan henkilön vakuuttamisasia voi tulla vireille joko henkilön oman ilmoituksen perusteella, tai ilman hakemusta esimerkiksi muulta viranomaiselta saatavan tiedon perusteella.

Lue lisää tavoista, joilla muutto ulkomaille tai oleskelu ulkomailla tulee Kelan tietoon.

Lue lisää Suomeen muuttavan henkilön vakuuttamisen hakemisesta.

1.5.5. Kuka voi hakea etuutta?

Tässä ohjeessa on kerrottu yleiset säännöt siitä, kuka voi hakea etuutta missäkin tilanteessa. Tämän lisäksi on olemassa etuuskohtaisia säännöksiä, jotka voivat joko poiketa näistä yleisistä ohjeista tai täydentää niitä. Etuuksien osalta katso myös kohta Maksaminen.

1.5.5.1. Henkilö itse

---

18 vuotta täyttänyt henkilö

- hakee etuutta yleensä itse
- voi valtuuttaa toisen henkilön eli asiamiehen toimimaan puolestaan (esimerkiksi hakemaan etuutta)
- voi itse hakea etuutta, vaikka hänelle olisi määrätty edunvalvoja

- ellei holhousviranomainen ole rajoittanut hänen toimintakelpoisuuttaan
- on täysivaltainen, ellei holhousviranomainen edunvalvojan määrätessään ole julistanut häntä vajaavaltaiseksi
  - vajaavaltaiseksi julistetun puolesta etuutta hakee edunvalvoja

Lue lisää asianosaisasemasta ja puhevallan käyttämisestä, täysi-ikäiselle määrätystä edunvalvojasta, rinnakkaisesta puhevallasta, toimintakelpoisuuden rajoittamisesta ja vajaavaltaisen puhevallasta

Alle 18-vuotias

- on vajaavaltainen ja hänen puolestaan etuuksia hakee yleensä hänen edunvalvojansa
  - edunvalvojina ovat yleensä hänen **huoltajansa**
- 15 vuotta täyttänyt on vajaavaltainen
  - mutta hänellä **on oikeus myös itse hakea** etuutta
- **katso tarkemmin etuuskohtaiset menettelyt**

Jos henkilöllä itsellään ei ole oikeutta hakea etuutta ja hän on jättänyt etuushakemuksen, ota yhteyttä tämän edunvalvojaan tai huoltajaan.

Lue lisää alaikäisen puhevallan käyttämisestä

1.5.5.2. Asiamies eli valtuutettu

Asiamies eli valtuutettu voi hakea etuutta päämiehen puolesta. Asiamiehen on

- esitettävä valtakirja tai
- muulla luotettavalla tavalla osoitettava olevansa oikeutettu edustamaan valtuuttajaa

Jos asiamiehenä toimii julkinen oikeusavustaja, Suomen Asianajajaliittoon kuuluva asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, hänen ei tarvitse esittää valtakirjaa Kelassa, **ellei ole syytä epäillä** valtuutuksen todenperäisyyttä.

Luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista pidetään julkista luetteloa (oikeudenkäyntiavustajaluettelo). Tiedon siitä, onko lakimies saanut luvan toimia oikeudenkäyntiavustajana, voi tarkistaa oikeushallinnon asiointipalvelusta (<https://asiointi.oikeus.fi/web/asiointi/oikeudenkaayntiavustajaluettelo>). Asianajajan kuulumisen Asianajajaliittoon voi tarkistaa Asianajajaliiton sivuilta etsi asianajaja –haulla (https://www.asianajajaliitto.fi/etsi_asianajaja).

Valtuuttajan on kuitenkin **asioitava henkilökohtaisesti, jos** se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Lue lisää asiamiehen valtuutukseen perustuvasta oikeudesta toimia päämiehen puolesta ja asiamiehestä ilman valtakirjaa.

1.5.6. Lisäselvitysten pyytäminen

Lue asian selvittämisestä ja lisäselvitysten pyytämisestä.

Jos asiakkaan toimittama hakemus on puutteellinen, pyydä asiakasta täydentämään hakemuslomakkeella ilmoitettuja tietoja tai toimittamaan hakemuslomakkeen liitteenä tarvittavia asiakirjoja. Selvitä ennen lisäselvitysten pyytämistä, onko tieto jo Kelassa ja voiko sitä käyttää (esimerkiksi asiakkaan aiempien hakemusten tai toisen etuuden hakemisen yhteydessä toimitetut tiedot, asiakkaan perheenjäsenten tiedot). Jos tieto on jo Kelassa käytävissä, älä pyydä selvityksiä uudelleen. Tärkeää on, että pyydät kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset mahdollisuuksien mukaan kerralla.

Huomaa, että eri etuuslaeissa on määritelty, milloin Kela saa pyytää lisäselvityksiä suoraan ulkopuoliselta taholta. Lue lisää [tietojen saamisesta muilta tahoilta](#).

Viestipalvelulla, soittamalla tai kirjallisesti

- Lisäselvitysten pyytämisen priorisointijärjestys on etuuskäsittelyssä
  - Viestipalvelu tai puhelin
  - Asiakaskirje (jos viestipalvelu tai puhelin eivät ole mahdollisia tai eivät sovellu asiakkaan tilanteeseen)
- Lisäselvitykset pyydetään ensisijaisesti viestipalvelulla tai puhelimitse sen mukaan, kumpi näistä on tarkoituksenmukaisempi, ja saattaa asian paremmin päätökseen.
- Jos asiakasta ei tavoiteta viestillä tai soittamalla, asiakkaalle lähetetään asiakaskirje.
- Ilmoita asiakkaalle määräaika, mihin mennessä hänen tulee toimittaa pyydetty lisäselvitys. Kerro samalla, että asia voidaan määräajan kuluttua ratkaista, vaikka hän ei toimittaisi pyydettyä lisäselvitystä.
- Kirjaa suullisen lisäselvityspyynnön yhteydessä Oiwan yhteydenottoon, mitä lisäselvityksiä olet pyytänyt asiakkaalta ja mihin mennessä hänen tulee toimittaa ne.
- Jos asiakkaalla on jo vireillä työ Oiwassa, liitä yhteydenotto työhön, ja aseta sille tarvittaessa uusi odottamisaika.
- Ohjaa asiakas toimittamaan tarvittavat liitteet ensisijaisesti kela.fi/asiointi Liitteet ja viestit -palvelun kautta tai kerro asiakkaalle vastausosoite, johon liitteet voi lähettää. Osoitteet löydät esim. kela.fi:stä kohdasta Henkilöasiakkaat - [Postiosoitteet](#). Käytössä on asiakkaan asuinpaikan mukaiset postilokero-osoitteet.

Viestipalvelua käytetään etuuskäsittelyssä silloin, kun asiakas on hyväksynyt viestipalvelun käytön verkossa. Sitä kannattaa käyttää erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole tarvetta asiakkaan kokonaisvaltaiseen elämäntilanteen tai palvelutarpeen kartoittamiseen.

Jos asiakkaalle soitetaan, ja hän ei vastaa puheluun, hänelle lähetetään tekstiviesti tietokoneelta 0100100-palvelusta (**Sinetin etusivu**)

- Kelassa on käytössä yhteiset tekstiviestimallit erilaisia tilanteita ja tarpeita varten. Etuuskäsittelyn omat viestimallit löytyvät Etuuskäsittelyn ohje –sivuilta Työvälineet otsikon alta.
- Muokkaa käyttämäsi mallia tarvittaessa asiakkaalle annetun puhelinnumeron osalta.
- Kopioi tekstiviesti ennen sen lähettämistä ja kirjaa se Oiwan yhteydenottoon

Lisäselvitykset on hyvä pyytää asiakaskirjeellä silloin, jos tämä on tarkoituksenmukaista asiakkaan tilanne, selvitysten määrä tai laatu huomioon ottaen. Vaativissa etuusasioissa voi olla kuitenkin järkevää tavoitella asiakasta esim. puhelimitse parikin vuorokautta ennen asiakaskirjeen lähettämistä.

Asiakas voi toimittaa lisäselvityksen joko viestipalvelun liitteenä, suullisesti tai kirjallisesti. Asiakas voi esimerkiksi puhelimitse täydentää hakemuslomakkeella ilmoittamatta jääneitä tietoja. Hakemuksen liitteenä toimitettavat ulkopuolisen tahon antamat selvitykset, kuten palkkatodistus tai vuokrasopimus, on kuitenkin toimitettava viestin liitteenä tai kirjallisesti. Etuuskohtaisesti on määritelty, mitkä tiedot asiakkaan tulee aina toimittaa kirjallisesti.

Sähköposti ei ole tietoturvasyistä Kelassa virallinen asiointikanava. Jos asiakas kuitenkin toimittaa lisäselvityksen tai liitteitä sähköpostilla, ne hyväksytään. Lue lisää lisäselvitysten toimittamisesta sähköisesti ja liitetiedostojen vastaanottamisesta muistitikulla, CD:llä tai kännykällä.

Hakemuslomakkeen täydentäminen

- Jos asiakkaan toimittama hakemuslomake on **puutteellisesti täytetty**, älä palauta alkuperäistä hakemusta asiakkaalle täydennettäväksi, vaan pyydä häntä muutoin selvittämään hakemuslomakkeesta puuttuvia tietoja, ensisijaisesti viestipalvelun avulla.
- Kirjaa asiakkaan asiaan liittyvä täydennys tai muu tieto Oiwaan (ei-skannattavissa etuuksissa hakemuslomakkeelle tai erilliselle paperille). Jos kirjaat hakemuslomakkeelle asiakkaan ilmoittamia tietoja, erottele kirjaamasi tiedot asiakkaan omakätisistä merkinnöistä (esim. puumerkilläsi).
- Jos hakemuslomakkeesta puuttuu allekirjoitus, lue lisää allekirjoituksesta.

Lue lisää hakemuslomakkeen täydentämisestä ja asiakirjan täydentämisestä.

Määräaika lisäselvitysten toimittamiselle

Lue määräajasta lisäselvityksen toimittamiselle.

- Ilmoita lisäselvityspyynnön yhteydessä asiakkaalle määräaika, mihin mennessä pyydetty lisäselvitykset tulee toimittaa. Määräaikaa lisäselvitysten toimittamiselle on yleensä kaksi viikkoa, mutta se voi olla pidempikin, jos selvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Ulkomaille lähetettävään lisäselvityspyyntöön on syytä antaa pidempi määräaika. Määräaika voi olla toisaalta lyhyempikin kuin kaksi viikkoa, jos asiakas kertoo pystyvänsä toimittamaan selvityksen jo aiemmin.
- Älä pyydä samaa kerran jo pyydettyä lisäselvitystä uudelleen. Jos asiakas on kirjallisesti hakemuslomakkeessa tai muutoin ilmoittanut toimittavansa lisäselvityksiä tiettyyn määräpäivään mennessä, älä pyydä asiakasta toimittamaan näitä lisäselvityksiä.
- Jos asiakas ei toimita lisäselvityksiä määräajassa, asia voidaan määräajan kuluttua käsitellä käytettävissä olevien tietojen perusteella.
- Erityisesti ennen hylkäävän päätöksen antamista on hyvä tarkistaa, onko yhteydenotoissa, kommentteissa tai asiakaskirjeissä mainintaa asiakkaan kanssa sovitusta tai hänelle annetusta poikkeavasta määräajasta.
- Määräaikaa voidaan asiakkaan pyynnöstä pidentää, jos asiakas ei pysty toimittamaan lisäselvityksiä alkuperäiseen määräaikaan mennessä. Jos asiakas pyytää lisää aikaa, sovi hänen kanssaan uusi määräaika, kirjaa se Oiwan yhteydenottoon, liitä tämä odottavaan työhön ja aseta työlle tarvittaessa uusi odottamisaika. Voit antaa lisää aikaa yleensä vain kerran. Tarvittaessa määräaikaa voidaan tämänkin jälkeen pidentää, jos selvityksen viipyminen johtuu asiakkaasta riippumattomista syistä.
- Vaikka selvitys olisi saapunut määräajan kuluttua umpeen, se otetaan huomioon päätöksenteossa. Jos päätös on jo tehty, se voidaan tarvittaessa oikaista.

1.6. Ratkaiseminen

1.6.1. Käsittelypaikka

[Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat](#)

[Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat](#)

[Muutoksenhaku-, takaisinperintä- ja väärinkäytösasiat](#)

Käsittelypaikalla tarkoitetaan tässä ohjeessa etuusasian valmistelu- ja ratkaisupaikkaa.

Etuusasian valmistelu ja ratkaiseminen tapahtuvat pääsääntöisesti asiakkaan kotikunnan mukaan määräytyvässä vakuutuspiirissä. Hakemus voidaan valmistella ja ratkaista myös muussa kuin kotikunnan mukaan määräytyvässä vakuutuspiirissä siten, kun siitä on erikseen sovittu. Esimerkiksi tiettyjen etuuksien tai asiakasryhmien valmistelu- ja ratkaisutoiminta on keskitetty Kelassa. Lue tarkemmin poikkeavista käsittelypaikoista kyseisen etuuden ohjeista.

Kotikunnan mukaan määräytyvä vakuutuspiiri

Kelan etuusjärjestelmien toiminta pohjautuu henkilön toimistotietoon. Toimisto määräytyy yleensä henkilön väestötietojärjestelmän (VTJ) vakituisen asuinkunnan ja postinumeron mukaan. Jos henkilölle rekisteröidään Kelassa poikkeava toimisto, myös vakuutuspiiri voi muuttua.

Toimisto ja vakuutuspiiri näkyvät henkilön Henkilön tietojen kyselyllä (HEKY) (Henkilön tietojen kysely HEKY > Henkilön yleistiedot > Kunta- ja toimistotiedot).

Vakuutuspiirin vaihtuminen

Jos henkilö muuttaa toiseen vakuutuspiiriin, vastuuyksikkötiedot muodostuvat etuusjärjestelmiin yleensä ohjelmallisesti. Tarvittaessa tulee kuitenkin tehdä henkilötietomuutokset HEMU-aloitusvalikon kautta. Lue lisää henkilön yleistietojen muutoksista.

Vakuutuspiiriin tulee siirtää asiakasta koskevat vireillä olevat asiat uuteen vakuutuspiiriin käsiteltäviksi.

Muutolla toiseen vakuutuspiiriin voi olla vaikutusta myös maksussa oleviin Kelan etuuksiin. Esimerkiksi jos henkilö saa asumistukea, tulee hänelle muuton vuoksi lähettää tarkistushakemus.

Vakuutuspiirit voivat keskenään sopia asian käsittelyn siirrosta, jos henkilö esittää, että tietty häntä koskeva etuusasia käsiteltäisiin jossakin muussa toimipaikassa tai vakuutuspiirissä kuin siinä, jossa hänen asiansa normaalin työnkulun mukaan käsiteltäisiin. Lue lisää vakuutuspiirin vaihtamisesta kohdasta Kunta- ja toimistotiedot.

Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat

Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat valmistellaan ja ratkaistaan keskitetysti. Lue lisää turvakieltoasiakkaiden ratkaisutyön keskittämisestä kohdasta Turvakielto.

Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat

Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat valmistellaan ja ratkaistaan keskitetysti. Lue lisää vankila-asioiden ratkaisutyön keskittämisestä ohjeesta [Vankilassaolo ja Kelan etuudet](#) sekä prosessikuvauksesta [Vankilailmoitusten käsittely](#).

Muutoksenhaku-, takaisinperintä- ja väärinkäytösasiat

Muutoksenhakuasia

Muutoksenhakuasia käsitellään siinä yksikössä, joka on antanut valituksenalaisen päätöksen.

Takaisinperintä

Kotivakuutuspiiri, etuuden vastuuyksikkö tai muu erikseen sovittu vakuutuspiiri ratkaisee liikaa maksetun etuuden takaisinperinnän, antaa siitä päätöksen ja vastaa päätöksestä sen lainvoimaiseksi tulon saakka. Lue lisää takaisinperintäpäätöksen antopaikasta.

Kotivakuutuspiiri ja etuuden vastuuyksikkö vastaavat myös perintätoimenpiteistä Perintäkeskuksen vastuulle siirtymiseen saakka.

Kelan perintäkeskuksessa hoidetaan erääntyneiden saatavien perintä keskitetysti. Saatava katsotaan erääntyneeksi, kun sen takaisinperinnästä annettu päätös on tullut lainvoimaiseksi eikä asiakas ole maksanut saatavaa sovitulla tavalla. Perintäkeskus hoitaa perintätoimenpiteet sellaisten etuuksien osalta, joiden takaisinmaksua seurataan ohjelmallisesti YHTE-takaisinperintäjärjestelmässä.

Etuuden vastuuyksikkö huolehtii pääsääntöisesti RAKE- järjestelmän perinnöistä.

Perintäkeskus

Perintäkeskuksessa hoidetaan elatusapuvelan, etuuksien perinnän ja takausvastuusaatavien perintä. Perintäkeskuksessa hoidetaan myös muita täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä kuten velkajärjestelyt ja -sovinnot, kuolinpesältä ja sen osakkailta perimiset sekä täytäntöönpanon lopettamista ja jatkamista koskevat päätökset (ns. toivottomat perinnät). Perintäkeskus hoitaa sekä Suomessa että ulkomailla asuviin velallisiin kohdistuvat perintätoimet.

Lue lisää saatavien perinnästä.

Väärinkäytösepäily

Useimmiten epäily väärinkäytöksestä syntyy liikamaksun havaitsemisen yhteydessä. Kelan maksamaan etuuteen kohdistuvan väärinkäytösepäilyn selvittäminen aloitetaan Kelan vakuutuspiirissä. Myös työpaikkakassa selvittää myöntämässään etuudessa esiin tulleen väärinkäytösepäilyn, kuten myös Perintäkeskus myöntämässään maksuvapautuksessa. Useamman vakuutuspiirin alueella tehdyksi epäillyn väärinkäytöksen selvittämisestä neuvotellaan asianomaisten vakuutuspiirien kesken. Yhteisten palvelujen Lakipalveluryhmän asiantuntija päättää tutkintapyyntöön tekemisestä tai päättää siitä, että tutkintapyyntöä ei kyseessä olevassa tapauksessa tehdä.

Lue lisää väärinkäytösepäilyn tunnistamisesta.

Lue myös [väärinkäytöksistä](#).

1.6.2. Esteellisyydestä

Hallintolaisissa säädettyjä virkamiesten esteellisyysperusteita sovelletaan Kelan toimihenkilöihin. Lue lisää esteellisyydestä sekä käsittely- ja läsnäolokiellosta.

1.6.2.1. Käsittely- ja ratkaisukielto

Jos olet esteellinen, **et saa käsitellä tai ratkaista asiaa etkä olla läsnä asiaa käsiteltäessä**, jottei läsnäolosi vaikuta asian käsittelyyn.

Lue lisää esteellisyydestä.

1.6.2.2. Esteellisyyden toteaminen

Sinun on ensisijaisesti **itse** havaittava ja todettava oma esteellisyytesi.

Jos **asiakas** esittää **väitteen** asiaa käsittelevän toimihenkilön esteellisyydestä, väitteeseen on viipymättä otettava kanta ja esteellisyysasia ratkaistava.

Lue lisää esteellisyyden ratkaisemisesta.

1.6.3. Kuuleminen

Kuuleminen merkitsee tilaisuuden varaamista asiakkaalle esittää oma käsityksensä asiasta ennen ratkaisua.

Lue lisää kuulemisesta.

1.6.3.1. Milloin asiakasta on kuultava?

Lue lisää milloin asiakasta on kuultava ja milloin asiakasta ei tarvitse kuulla.

1.6.3.2. Miten kuullaan?

Lue miten asiakasta kuullaan ja päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuulemisesta sekä suullisesta vaatimuksesta ja selvityksestä.

1.7. Ilmoitusvelvollisuus

Vakuutetun on ilmoitettava Kelalle viipymättä olosuhteittensa muutoksista, jotka voivat vaikuttaa Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuulumiseen (SovAL 12 a §). Tällaisia muutoksia ovat erityisesti:

- Suomesta muutto
- Suomeen paluu
- ulkomailla toiseen valtioon muuttaminen
- ulkomaan työn, opiskelun tai tutkimustoiminnan alkaminen, keskeytyminen ja päättyminen
- pääsy ulkomaan sosiaaliturvan piiriin
- työnantajan tai oppilaitoksen vaihtuminen
- perhesuhteiden muuttuminen

1.8. Päätöksen oikaisu ja poistaminen

Alun perin väärin perustein annettu vakuuttamista koskeva päätös voidaan oikaista asianomaisen suostumuksella tai esittämällä päätöksen poistamista sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle. Päätös oikaistaan vakuuttamisen alusta lukien. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan poistoesitykseen antamasta päätöksestä voi valittaa vakuutusosoikeuteen (SovAL 14 §).

Suostumusta pyydetessä henkilölle on selvitettävä virheen oikaisemisen vaikutukset, joten mm. etuuden mahdollisesta liikamaksun syntymisestä ja takaisin perimisestä on mainittava tässä yhteydessä.

Jos henkilö ei anna kirjallista suostumustaan asetetun määräajan kuluessa, voidaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle tehdä esitys virheellisen lainvoimaisen päätöksen poistamisesta. Poistamisen edellytyksenä on, että päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen tai että päätös muutoin on selvästi virheellinen (SovAL 14 §).

Poistoesityksen käsittelyn aikana voidaan soveltamisalalakia soveltaa poistoesityksen mukaisesti. (SovAL 14 §)

Kun Kela tekee sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle/vakuutusosastoille poistoesityksen antamansa vakuuttamispäätöksen poistamisesta, tehdään tarvittaessa samalla myös esitys maksussa olevan etuuspäätöksen poistamisesta. Jos vakuuttamispäätöksen ja etuuspäätöksen osalta muutoksenhakuelin ei ole sama, on muutoksenhakuelimiä tiedotettava tilanteesta puolin ja toisin. Etuudesta voidaan poistoesityksen tekemisen yhteydessä antaa väliaikainen päätös, jolla etuuden maksaminen keskeytetään.

Kun sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta/vakuutusosasto on hyväksynyt poistoesityksen ja poistanut vakuuttamispäätöksen tai määrännyt asian uudelleen käsiteltäväksi, annetaan asiasta uusi päätös muutoksenhakuosastoille. Jos etuudesta tehty poistoesitys on käsiteltävänä etuuden muutoksenhakuelimessä, on sille lähetettävä tiedoksi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan/vakuutusosaston vakuuttamisasiasta antama päätös.

Etuuspäätöksen tultua poistetuksi myös etuudesta on annettava uusi päätös, joka noudattelee vakuuttamispäätöstä.

Lue lisää päätöksen oikaisusta ja poistamisesta (Menettelyohjeet > Päätöksen oikaisu ja poistaminen)

1.9. Tarkistaminen

Jos olosuhteet vakuuttamispäätöksen antamisen jälkeen ovat muuttuneet niin, että edellytyksiä päätöksen antamiselle ja henkilön pitämiseksi sosiaaliturvalainsäädännön piirissä ei enää ole, voidaan päätös tarkistaa oikeaksi olosuhteiden muuttumisesta lukien ilman asianomaisen suostumusta ja esittämättä päätöksen poistamista (SovAL 12 b §). Asiakasta on kuitenkin aina kuultava ennen päätöksen tarkistamista. Päätöksen tarkistaminen tulee siis kysymykseen silloin, kun päätös on alun perin tehty oikein perusteiden mukaan, mutta olosuhteet muuttuvat sen jälkeen eivätkä muutokset ulota vaikutustaan vakuuttamisen alkamisajan kohtaan. Annettavasta tarkistuspäätöksestä voi valittaa normaalia muutoksenhakutietä noudattaen.

Esimerkki. Lähetetylle työntekijälle on annettu vakuuttamispäätös viideksi vuodeksi. Hän vaihtaa tänä aikana työpaikkaa paikalliseen yritykseen. Päätös tarkistetaan työpaikan vaihdosta lukien.

Esimerkki. Suomeen muuttanut henkilö on otettu vakuutetuksi, mutta hän poistuu Suomesta jo niin pian, ettei oleskelua voidakaan pitää vakinaisena. Vakuuttamispäätös voidaan tarkistaa siitä lukien, kun henkilö lähti Suomesta ja päättää vakuuttamisen muuttopäivään. Jos henkilölle on myönnetty etuuksia, lakkautetaan etuudet samaan päivään kuin vakuuttaminenkin päättyy.

Esimerkki. Tieto ulkomaille muutosta tulee Kelaan väestötietojärjestelmästä. Muutto ulkomaille on tapahtunut 1.9.2013. Asiakkaalle lähetetään kuulemiskirje. Hän ei vastaa siihen määräajassa. Päätös annetaan 15.11.2013 ja vakuuttaminen hylätään 1.9.2013 lukien. Asiakkaalta tulee ilmoitus Kelaan 15.12.2013, jolloin hän ilmoittaa muuttaneensa ulkomaille jo 1.1.2009. Vakuuttamisesta annetaan tarkistuspäätös, jolla vakuuttaminen hylätään 1.1.2009 lukien. Asiakkaan suostumusta ei tarvita.

Tällainen myöhemmin tullut ilmoitus voi tulla myös muulta kuin asiakkaalta itseltään. Tällöin asiakasta on kuultava ennen tarkistuspäätöksen antamista.

1.10. Muutoksenhaku

Vakuuttamispäätökseen haetaan muutosta valittamalla sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja edelleen vakuutusosoikeuteen (SovAL 13 §).

Jos henkilö jättää hakemukset samanaikaisesti sekä vakuuttamisesta että jostain etuudesta, ratkaistaan vakuuttamisasia ensin. Vakuuttamispäätöksen ollessa myöntöpäätös voidaan myös etuushakemukseen antaa päätös välittömästi. Mikäli vakuuttamisasiasta annetaan hylkäävä päätös, tulisi asiakkaalle selvittää, että etuushakemuksen ratkaisu riippuu vakuuttamisratkaisusta. Etuushakemuksesta annetaan kuitenkin päätös ennen vakuuttamispäätöksen lainvoimaisuutta asiakkaan sitä halutessa tai etuuspäätöksen antamisen ollessa muutoin tarpeen.

Etuuspäätöksestä tehty valitus on toimitettava asianomaisen etuuden muutoksenhakuelimelle. Etuushakemuksen muutoksenhakuelimelle annettavassa lausunnossa tulee mainita, jos valittajaa tai hänen perheenjäsentään koskevasta vakuuttamispäätöksestä tehty valitus on samanaikaisesti vireillä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa tai vakuutusosoikeudessa. Samoin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosoikeudelle on ilmoitettava annetusta etuuspäätöksestä ja siihen tehdystä valituksesta.

Mikäli vakuuttamispäätökseen tehdään itseoikaisu, on muistettava oikaista myös annetut etuuspäätökset vakuuttamispäätöstä noudatteleviksi.

Mikäli valituksessa esitetyt vaatimukset hyväksytään osittain, mutta ei kaikilta osin, annetaan vakuuttamisesta väliaikainen päätös. Väliaikainen päätös annetaan siltä osin, kun asiakkaan vaatimukset hyväksytään.

Jos asiakas jättää uuden vakuuttamishakemuksen samalle ajalle, jolla hänellä on muutoksenhaku vireillä vakuuttamisesta, eikä tässä hakemuksessa ilmene mitään uusia seikkoja ja päätös olisi edelleen hylkäävä, lähetetään hakemus Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja todetaan, ettei hakemuksessa ole esitetty mitään uutta. Tämä riittää lisälausunnoksi (ns. kevyempi lisälausunto). Pelkkää hakemusta ei lähetetä. Kelan toteamus toimitetaan myös asiakkaalle tiedoksi.

Jos asiassa ilmenee uusia seikkoja, joihin tulee ottaa kantaa, mutta aikaisempaa päätöstä ei voida oikaista, annetaan varsinainen lisälausunto Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle, joka toimitetaan myös asiakkaalle tiedoksi.

Vakuuttamisasian muutoksenhakuelimen päätös

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan tai vakuutusosoikeuden muutettua valituksenalaista vakuuttamispäätöstä, muutetaan vakuuttamisratkaisu vastaamaan muutoksenhakuelimen antamaa lainvoimaista päätöstä. Asiasta ei enää anneta asiakkaalle erillistä päätöstä eikä hänellä ole ratkaisuun muutoksenhakuoikeutta.

Mikäli valitusaste on kumonnut valituksenalaisen päätöksen tai palauttanut sen uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään uudelleen ja siitä annetaan uusi päätös muutoksenhakuosoitukseen. Kumoamisen tai palautuksen syy selviää perusteluista. Usein kyse on ns. muotovirheestä tai asiassa esitetään uutta selvitystä, jota muutoksenhakuelin ei ensimmäisenä asteena tutki.

Jos valitus on hylätty tai valitus on jätetty tutkimatta, ei vakuuttamispäätökselle tarvitse tehdä mitään.

Muutoksenhakuelimen antaman päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä vahvistetaan mahdollinen väliaikainen päätös.

Etuusasian muutoksenhakuelimen päätös

Etuuden muutoksenhakuelin odottaa sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan / vakuutusoiikeuden ratkaisua vakuuttamisasiassa ennen kuin se antaa päätöksensä etuutta koskevaan valitukseen. Kelan on lähetettävä vakuuttamispäätös tiedoksi etuuden muutoksenhakuelimelle. Valitusasteen annettua päätöksensä etuusasiassa, päätös pannaan täytäntöön.

Lue lisää muutoksenhausta.

1.11. Soveltamisalain siirtymäsäännökset

Vakuuttamisratkaisua ei aina voida tehdä ratkaisuhetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Takautuvaa aikaa koskevia ratkaisuja tehtäessä on aikaisemmin voimassa olleilla kansaneläkelain säännöksillä sekä soveltamisalain muutoksilla ja siirtymäsäännöksillä merkitystä vakuuttamisen kannalta.

1.11.1. Ennen 1.1.1994 sovelletut säännökset

Ennen soveltamisalain voimaantuloa 1.1.1994 Suomen lainsäädännön piiriin kuulumisesta säädettiin kussakin etuuslaissa. Määräykset eri etuuslaeissa poikkesivat toisistaan. Jos nyt joudutaan ratkaisemaan lainsäädännön piiriin kuulumisen ennen 1.1.1994, voidaan useammissa tapauksissa ratkaista asia kansaneläkelain nojalla, koska kansaneläkelain mukaisella asumisajalla on edelleen vaikutusta henkilön eläkkeeseen. Muiden etuuslakien määräyksillä ei yleensä ole enää merkitystä.

Suomeen muutto

Suomessa asuvaksi katsotaan henkilöt, joiden tarkoituksena oli jäädä Suomeen asumaan. Vaatimusta oleskeluluvasta ei ollut. Käytännössä voidaan soveltaa samoja kriteereitä kuin soveltamisalalaissa arvioitaessa Suomeen muuton vakinaisuutta.

Tilapäinen oleskelu ulkomailla

Tilapäisen ulkomailla oleskelun kestoaikaa ei ennen 1.1.1994 ollut laissa rajoitettu vuoteen kuten soveltamisalalaissa. Esimerkiksi opiskelijoita voidaan pitää tilapäisesti ulkomailla olevina ja siis Suomessa vakuutettuina useiden vuosien ajan. Arvioitaessa ulkomailla olon tilapäisyyttä voidaan käyttää lähtökohtana ulkomailla olon syytä. Jos ulkomailla olon syy on ollut luonteeltaan tilapäinen, henkilön voidaan katsoa asuneen Suomessa.

Valtion palvelu ja kv-järjestöt

Suomessa asuvaksi katsotaan Suomen valtion palveluksessa ja valtioiden välisen järjestön palveluksessa olevat Suomen kansalaiset riippumatta siitä, olivatko he lähetettyjä vai paikalta palkattuja työntekijöitä.

Merimiehet

Suomessa asuvaksi katsotaan Suomen kansalaiset, jotka palvelivat Suomen lipun alla purjehtivalla aluksella. Rinnakkaisrekisterialuksia ei eroteltu muista suomalaisista aluksista.

Lähetetyt työntekijät

Lähetettyinä työntekijöinä pidetään 1.1.1989–31.12.1993 välisenä aikana vain suomalaisen yrityksen tai suomalaisen yrityksen ulkomaisen tytäryrityksen palveluksessa olleita. Suomalaisen työnantajan lähettämien työntekijöiden vakuutukseen kuulumista koskeva päätös on tullut hakea, jos ulkomailla työskentely on kestänyt yli vuoden. Alle vuoden työskentelyä varten päätöstä ei ole voitu antaa. Lähetys- ja kehitysyhteistyössä oleviin sovelletaan samoja määräyksiä. Ulkomaisen tytäryhtiön palvelukseen siirtyneiden oli haettava päätös heti ulkomaille siirtymisestä lukien.

Ennen 1.1.1989 ei voitu hakea vakuuttamispäätöstä. Tuolloin henkilön vakuutukseen kuulumista arvioitaessa voidaan soveltaa silloisen lain 23 §:n 2 momenttia. Sen mukaan Suomessa asumisajaksi katsotaan se aika, jona Suomen kansalainen on ollut ulkomailla suomalaisen työnantajan vakinaisessa palveluksessa ja saanut siitä pääasiallisen toimeentulonsa. Sen sijaan ei vaadittu, että kysymys oli lähetetyistä henkilöistä, vaan paikalta palkattukin tuli Suomen vakuutukseen suomalaisen työnantajan palvelukseen siirtyessään.

Lähetys- ja kehitysyhteistyössä olevat

Lähetys- ja kehitysyhteistyössä olleisiin sovelletaan samoja säännöksiä kuin lähetettyihin työntekijöihin.

Opiskelijat ja tutkijat

Opiskelijat ja tieteellistä tutkimusta harjoittavat eivät voineet hakea vakuuttamispäätöstä, vaan heidän vakuutukseen kuulumisensa ratkaistaan tilapäisen poissaolon käsitettä käyttäen.

Perheenjäsenet

Perheenjäsenistä ei ollut määräyksiä aikaisemmassa laissa, vaan heidän kuulumisensa vakuutukseen ratkaistaan tilapäisen poissaolon käsitteen avulla. Tilapäisenä poissaolona voidaan pitää useiden vuosien poissaoloa Suomesta. Perheenjäsenen on kuitenkin tullut olla aikaisemmin Suomessa asunut henkilö.

Valtion ja kv-järjestön palveluksessa olleen henkilön mukana ulkomaille lähteneet perheenjäsenet ovat olleet vakuutettuja samoin perustein kuin työntekijä.

Vastaavasti lähetetyn työntekijän mukana ulkomaille lähtevät perheenjäsenet on vuoden 1989 alusta lukien voitu vakuuttaa samoin kuin työntekijä.

1.11.2. Soveltamisalain siirtymäsäännökset 1.1.1994 lukien

Soveltamisalain voimaan tullessa 1.1.1994 jonkun soveltamisalalaissa tarkoitetun lain mukaan Suomessa asuvan henkilön, joka lain voimaan tullessa oleskelee ulkomailla, katsotaan lähteneen maasta tämän lain voimaantullessa.

Lapsilisä

Lapsilisän maksamista jatketaan, jos lapsilisää maksetaan lain voimaan tullessa ulkomailla valtion palveluksen, opiskelun taikka lähetys- tai kehitysyhteistyössä olon johdosta (vanha lapsilisälaki 1 §:n 2–3 mom.) niin kauan kuin vanhan lain mukaiset edellytykset ovat olemassa.

Edellytysten katsotaan olevan olemassa niin kauan kuin palvelu saman työnantajan palveluksessa jatkuu, vaikka esim. lähetystyöntekijä lähetettäisiin lyhyen Suomessa oleskelun jälkeen uuteen kohteeseen. Siirtymäsäännöksen perusteella ei aleta uudesta lapsesta maksaa lapsilisää.

Muiden etuuskien siirtymäsäännöksillä ei ole enää merkitystä.

1.11.3. Soveltamisalain voimaantulosäännös 1.3.1999

Soveltamisalain muutos tuli voimaan 1.3.1999. Muutettua lakia sovellettaessa otetaan kuitenkin huomioon myös aika ennen lain muutoksen voimaantuloa. Esimerkiksi 4 ja 7 §:n mukaista päätöstä tehtäessä tulee ottaa huomioon myös lainmuutosta edeltänyt ulkomailla olo. Tämä aika voi vaikuttaa mm. siihen, millä edellytyksillä sosiaaliturvaan kuulumista voidaan jatkaa.

Soveltamisalain 4 §

Henkilöön, joka oli muuttanut Suomesta ennen lainmuutoksen voimaantuloa, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä vuoden ajan Suomesta muutosta aikaisemman tilapäisen oleskelun käsitteen mukaisesti.

Soveltamisalain 7 §

Henkilöt, joille on myönnetty entisen 7 §:n perusteella päätös sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuulumisesta ulkomailla oleskelun ajan, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä päätöksessä mainitun ajan.

Kv-järjestöt

Valtioiden välisessä järjestössä lain muutoksen voimaantullessa 1.3.1999 työskennelleet Suomen kansalaiset ja heidän samassa taloudessa asuneet perheenjäsenensä ovat kuuluneet Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin suoraan lain nojalla 29.2.2000 asti. Määräaikaisessa palvelussuhteessa olevien on tullut hakea vakuuttamispäätöstä helmikuun loppuun mennessä.

1.11.4. Soveltamisalain siirtymäsäännökset 1.1.2005 lukien

Yleistä

Lakia sovellettaessa otetaan huomioon myös aika ennen lain voimaantuloa esimerkiksi arvioitaessa Suomeen muodostuneita kiinteitä siteitä maasta pois muutettaessa ja Suomeen muuttavan henkilön kohdalla puolestaan otetaan huomioon myös Suomeen muodostuneet siteet ja oleskelu Suomessa ennen lain voimaantuloa.

Soveltamisalain 4 §:n mukaisesti arvioitaessa ulkomaille muuton vakinaisuutta on laista poistettu ns. kolmen vuoden sääntö, jota sovellettaessa laskettiin, oliko henkilö viettänyt kolmen edellisen vuoden aikana ulkomailla yli puolet ajastaan. Nyt vakuuttamisen kriteerinä säännöllisesti osan vuodesta ulkomailla oleskelevien osalta on pelkästään kiinteät siteet Suomeen, eikä ulkomailla kolmen vuoden aikana vietettyä aikaa lasketa.

Lain 12 §:n mukaan 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuun henkilöön voidaan soveltaa sosiaaliturvalainsäädäntöä ulkomailla oleskelun ajan yhteensä enintään kymmenen vuotta. Kymmenen vuoden aika lasketaan lain voimaan tullessa ulkomailla olevien henkilöiden kohdalla lain voimaantulopäivästä 1.1.2005 lukien. Sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen edellyttää tällöinkin, että henkilöllä voidaan edelleen katsoa olevan kiinteät siteet Suomeen.

Jos henkilöllä on ollut lain voimaan tullessa voimassa oleva Kelan antama päätös sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, päätös on voimassa siinä mainitun ajan, vaikka henkilölle ei uuden lain voimaantultua olisi voitu antaa myönteistä päätöstä.

Henkilö, joka on aiemmin voimassa olleen lain 7 tai 8 §:n mukaan saanut kielteisen päätöksen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, on voinut saada hakemuksesta uuden lain mukaisen

päätöksen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, jos hän on täyttänyt laissa säädetyt edellytykset ulkomailla oleskellessaan lain astuessa voimaan. Hakemus on ollut tehtävä ennen 30.6.2005, jolloin sosiaaliturvalainsäädäntöä on ollut mahdollista soveltaa hakemuspäivästä lukien.

Jos vammaistuki tai lapsen hoitotuki on ollut maksussa lainmuutosten tullessa voimaan 1.1.2005, on oikeus näihin etuuksiin jatkunut etuuspäätöksissä mainitun ajan soveltamisalain muutoksista riippumatta.

Kv-järjestöt sekä lähetys- ja kehitysyhteistyöntekijät

Määräaikaisesti kansainvälisissä järjestöissä työskentelevien mahdollisuus kuulua Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan poistui kokonaan 1.1.2005. Joissain tapauksissa valtioiden välisissä järjestöissä työskentelewiin voidaan kuitenkin soveltaa sosiaaliturvalainsäädäntöä, jos heidän tehtävän liittyvät kehitysyhteistyötehtäviin.

Lähetys- ja kehitysyhteistyöntekijät siirrettiin soveltamisalain 7 §:n alta 5 §:ään, joten nyt he kuuluvat suoraan lain nojalla ja ilman eri hakemusta sekä ilman enimmäisaikarajaa asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin täyttäessään lain edellytykset.

1.11.5. Sosiaaliturvasopimusten voimaantulo

Pohjoismaiset vanhat sopimukset	Eläkekaudet
Uusi Pohjoismainen sopimus ja opiskelijat	Saksan vanha sopimus
Viron ja Latvian sopimus	

Sosiaaliturvasopimukseen sisältyviä lainvalintamääräyksiä sovelletaan sopimusten voimaantuloajankohdasta lukien. Aikaisemmalta ajalta sovelletaan kansaneläkelaisilla olleita säännöksiä.

Sosiaaliturvasopimukset ovat tulleet voimaan seuraavasti:

Pohjoismaat	1.11.1956
	1.1.1982
	1.1.1994
	1.9.2004
	1.5.2014
Saksa	1.10.1981
	1.8.1998
Yhdistynyt Kuningaskunta	1.2.1984
Sveitsi	1.10.1986
Itävalta	1.7.1987
Espanja	1.8.1987
Kanada	1.2.1988
	1.1.1997
Quebec	1.4.1988
	1.9.1998

Luxemburg	1.4.1991
Kreikka	1.5.1991
Yhdysvallat	1.11.1992
Viro	1.10.1997
Israel	1.9.1999
Latvia	1.6.2000

Pohjoismaiset vanhat sopimukset

Pohjoismaisessa vuodelta 1982 olevassa sopimuksessa on seuraavat määräykset, joilla on merkitystä vakuuttamisen kannalta: asuinmaan lainsäädäntö (väestökirja), merimiehet (lippusääntö), aluksen vuokraus, työskentelymaa (etuudet, jotka riippuvat ansiotyöstä), kahdessa maassa työskentelevät (työnantajan kotipaikka), matkustava henkilökunta (asemapaikka), lähetetyt työntekijät (lähettävä maa), edustustot (Wienin sopimus).

Eläkekaudet

Vuonna 1994 voimaan tulleen pohjoismaisen sopimuksen mukaan, henkilöllä joka on asumisen perusteella saanut oikeuden peruseläkkeeseen (kansaneläkkeeseen) jostakin pohjoismaasta, ja on samalta ajalta saanut oikeuden lisäeläkkeeseen (työeläkkeeseen) toisesta pohjoismaasta, on oikeus peruseläkkeeseen vain työskentelymaasta.

Pohjoismainen sopimus ja opiskelijat

Suomesta muihin Pohjoismaihin opiskelemaan lähtevien vakuuttaminen on ratkaistu ennen uutta Pohjoismaista sopimusta soveltamisalain perusteella niin, että myös toisessa Pohjoismaassa yli vuoden opiskelevat ovat hakemuksesta voineet pysyä opiskelun ajan Suomen sosiaaliturvan piirissä. Pohjoismaisen muuttokirjan ottaminen tai ottamatta jättäminen ei ole ollut ratkaisevaa.

Uuden pohjoismaisen sopimuksen voimaan 2004 myötä kaikki pohjoismaat siirtyivät opiskelijoiden vakuuttamisen osalta noudattamaan muuttokirjamenettelyä. Suomesta lähtevien opiskelijoiden osalta muutos tapahtui lukuvuoden 2003/2004 vaihtuessa, siten että toisessa Pohjoismaassa opiskelevaa ei 1.7.2004 lukien voida enää pitää Suomessa vakuutettuna. Muutos koski myös jo aiemmin päätöksen saaneita, jotka jatkoivat opiskelua toisessa Pohjoismaassa 1.7.2004 jälkeen.

Muista Pohjoismaista Suomeen tulevien opiskelijoiden vakuuttamisessa on siirrytty kaikista Pohjoismaista tulevia opiskelijoita koskevaan yhtenäiseen muuttokirjamenettelyyn jo syksyllä 2003 siten, että Suomeen tulevat opiskelijat vakuutetaan täällä.

Muuttokirjamenettely syrjäytyi asetuksen 883/2004 voimaan tulon myötä 1.5.2010, ja opiskelijoidenkin osalta ryhdyttiin soveltamaan asetuksen ei-aktiiveja henkilöitä koskevia lainvalintasääntöjä.

Uusi Pohjoismainen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1.5.2014. Sopimuksen mukaan asuminen määritellään väestökirjanpidon mukaan, jos asianosaiset maat eivät muuten pääse yhteisymmärrykseen asuinvaltiosta.

Saksan vanha sopimus

Saksan vuodelta 1981 olevassa sopimuksessa on ollut seuraavat lainvalintamääräykset, jotka poikkeavat kansaneläkelain määräyksistä ja joilla on merkitystä vakuuttamisen kannalta: Lähetetyt työntekijät (lähettävä maa), merimiehet (lippusääntö), diplomaatit (hallintomaa) ja heidän palveluksessaan olevat henkilöt.

Viron ja Latvian sopimus

Sopimusten mukaan, henkilöllä joka on asumisen perusteella saanut oikeuden asumiseen perustuvaan eläkkeeseen (kansaneläkkeeseen) toisesta sopimusmaasta, ja on samalta ajalta saanut oikeuden työskentelyyn perustuvaan eläkkeeseen (työeläkkeeseen) toisesta sopimusmaasta, on oikeus asumiseen perustuvaan eläkkeeseen vain työskentelymaasta. Tällä määräyksellä ei ole merkitystä muiden kuin eläkkeiden kannalta.

1.11.6. Asetuksen 1408/71 soveltaminen

[Asetuksen 883/2004 soveltaminen](#)

[Asetuksen 1408/71 lainvalintasääntöjä](#)

[Asetuksen 1408/71 soveltaminen](#)

Asetuksen 883/2004 soveltaminen

Asetuksen 883/2004 lainvalintamääräyksiä sovelletaan 1.5.2010 alkaen. Sitä aikaisemmalta ajalta sovelletaan asetuksen 1408/71 lainvalintamääräyksiä.

Kolmansien maiden kansalaiset

Asetusta 883/2004 on 1.1.2011 alkaen sovellettu asetuksen 1231/2010 perusteella myös kolmansien maiden kansalaisiin sekä heidän perheenjäseniinsä, jotka liikkuvat EU:n jäsenmaiden (pois lukien Tanska ja Britannia) välillä. Lisäksi henkilön on täytynyt asua laillisesti jossain jäsenvaltiossa ennen liikkumistaan.

Asetuksen 1408/71 soveltaminen

Asetuksen 1408/71 lainvalintamääräyksiä voidaan soveltaa 1.1.1994 alkaen. Tätä aikaisemmalta ajalta sovelletaan joko ennen vuotta 1994 voimassa olleita sosiaaliturvasopimuksia, tai jos Suomessa ei ole ollut sosiaaliturvasopimusta, Suomen kansallista lainsäädäntöä eli yleensä kansaneläkelakia.

Kolmansien maiden kansalaiset

Asetusta on sovellettu 1.6.2003 lähtien EU/ETA-maiden ja Sveitsin lisäksi myös muiden (ns. kolmansien) maiden kansalaisiin, jotka liikkuvat EU:n jäsenmaiden (pl. Tanska) välillä sekä heidän perheenjäseniinsä. Lisäksi henkilön on täytynyt asua laillisesti jossain jäsenvaltiossa ennen liikkumistaan. Asetusta ei kuitenkaan edelleenkaan sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka liikkuvat EU:n ja Sveitsin välillä.

EU-maat ja Sveitsi

Asetusta 1408/71 on 1.6.2002 lukien sovellettu myös Sveitsin ja EU:n välillä liikkuviin EU-maiden ja Sveitsin kansalaisiin.

Opiskelijat

Asetuksen soveltamisalaa on laajennettu koskemaan opiskelijoita ja heidän perheenjäseniään 1.5.1999. Siten asetusta sovelletaan näihin henkilöihin vasta mainitusta ajankohdasta lukien. Sitä aikaisemmalta ajalta opiskelijoihin on sovellettu soveltamisalalakia, kansaneläkelakia ja pohjoismaista sopimusta (muuttokirja).

Virkamiehet

Asetuksen soveltamisalaa on laajennettu koskemaan virkamiesten erityisjärjestelmiin kuuluvia henkilöitä ja heidän perheenjäseniään 25.10.1998 lukien. Tätä aikaisemmalta ajalta virkamiehiin on voitu soveltaa asetuksen 13 artiklan 2 kohdan d alakohtaa, mutta erityisjärjestelmiä koskevat kohdat 14 e ja 14 f ovat tulleet voimaan 25.10.1998.

Asetuksen 1408/71 lainvalintasääntöjä

Diplomaatti- ja konsuliedustustot

Edustustojen paikalta palkattuun henkilöstöön sovelletaan työskentelyvaltion lainsäädäntöä. Asetusta 1408/71 sovellettaessa työnantajavaltion kansalaisilla on kuitenkin oikeus valita, sovelletaanko heihin asemamaan lainsäädännön sijasta työnantajavaltion lainsäädäntöä (1408/71; 16 artiklan 2 kohta).

Toisen jäsenvaltion edustuston palveluksessa Suomessa työskentelevät työnantajavaltion kansalaiset voivat siis valita joko työnantajavaltion tai Suomen sosiaaliturvan.

Esimerkki

Norjan edustustossa Helsingissä työskentelevä autonkuljettaja, joka on Norjan kansalainen, voi valita Suomen tai Norjan sosiaaliturvan soveltamisen. Merkitystä ei ole sillä, onko hän ennen palvelussuhteen alkamista ollut Suomen sosiaaliturvan piirissä.

Suomen edustuston palveluksessa toisessa jäsenvaltiossa paikalta palkattuina olevat Suomen kansalaiset voivat halutessaan valita Suomen sosiaaliturvan. Henkilöt, jotka eivät ole kuuluneet Suomen sosiaaliturvaan ennen edustustossa työskentelyään ovat valintaan oikeutettuja. Asetusta 1408/71 sovellettaessa paikalta palkatulta ei siis edellytetä vakuutettuna oloa Suomessa välittömästi ennen palvelussuhteen alkua, toisin kuin soveltamisalalakia sovellettaessa.

Valinta on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta. Tällöin valinta on voimassa työsuhteen alusta alkaen. Työsuhteen jatkuessa valinta sovellettavasta lainsäädännöstä voidaan vaihtaa kerran kalenterivuodessa. Valinta osoitetaan lomakkeella E103, jonka työntekijä antaa työnantajalle. Esitäytetty lomake toimitetaan Suomessa Eläketurvakeskukselle, joka hyväksyy järjestelyn. Valintaoikeus ei koske perheenjäseniä.

Virkamies

Virkamiehenä pidettävä

Asetusta 1408/71 sovellettaessa virkasuhteiseen virkamieheen rinnastetaan (sellaisena pidettävä) Suomessa henkilö, joka on työsuhteessa sellaiseen julkiseen työnantajaan, jonka toimintaa rahoitetaan julkisin varoin. Työnantaja voi olla valtio, kunta tai muu julkisyhteisö. Virkamiehenä pidettävän edellytetään kuuluvan Suomen sosiaaliturvan piiriin työsuhteen alkaessa edellytyksenä Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamiselle.

Suomalaisen julkistyonantajan on vastattava henkilön palkanmaksusta mutta osa tuloista voi olla esim. ulkomaisia apurahoja. Jos tutkijalle maksetaan palkkaa toisessa jäsenvaltiossa, kuuluu hän työntekijänä työskentelymaan sosiaaliturvan piiriin.

Esimerkki

Tutkija lähtee tutkimustyöhön ranskalaisen yliopiston palvelukseen. Hän saa Suomesta apurahaa mutta ranskalainen yliopisto maksaa varsinaisen palkan. Tutkija kuuluu Ranskan sosiaaliturvan piiriin.

Esimerkki

Suomen Akatemian tutkija lähetetään Suomesta Ruotsiin suorittamaan tutkimusta Suomen Akatemian ja ruotsalaisen yliopiston välisessä yhteistyöhankkeessa. Palkan

maksaa Suomen Akatemia. Ruotsalainen yliopisto ei maksa palkkaa. Tutkijaa pidetään Suomen valtion virkamiehenä ja häneen sovelletaan Suomen lainsäädäntöä.

Epäselvissä tapauksissa asetuksen 1408/71 virkamiessäännöstä tulkitsee Eläketurvakeskus.

Pohjoismaat

Asetuksen 1408/71 lainvalintamääräyksiä sovelletaan joko suoraan tai pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen kautta myös jäsenvaltioissa työskenteleviin kolmansien maiden kansalaisiin. Toiseen Pohjoismaahan Suomen valtion tai muun suomalaisen julkisyhteisön palvelukseen lähetettävä työntekijä kuuluu asetuksen perusteella Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ilman aikarajoitusta (1408/71, 13 artiklan 2 kohdan alakohta d, POS 4 art.).

EU:n avustava henkilökunta

Asetuksen 1408/71 mukaan EU:n avustavaan henkilökuntaan kuuluva voi valita sovelletaanko häneen työskentelymaan lainsäädäntöä, sen valtion lainsäädäntöä, jota häneen on viimeksi sovellettu vai kansalaisuutensa mukaista lainsäädäntöä. Valinta osoitetaan lomakkeella E 103, joka tulee Eläketurvakeskuksen kautta tiedoksi Kelaan. Valintaoikeus ei koske perheenjäseniä.

Lähetetty Merimies

Jos merimies lähetetään tilapäisesti työskentelemään toisen EU-lainsäädäntöä soveltavan maan lippua käyttävälle alukselle, hän pysyy lippusäännöstä poiketen edelleen lähtövaltion vakuutuksessa edellyttäen, että työsuhde lähettävään työnantajaan säilyy ja työskentely toisen valtion lipun alla olevalla aluksella kestää enintään 12 kuukautta. Tätä aikaa voidaan jatkaa toiset 12 kuukautta samoilla edellytyksillä, joita sovelletaan lähetettyyn työntekijään (1408/71: 14 b artiklan 1 kohta). Kyseessä on siis lähetettyyn työntekijään rinnastettava lähetetty merimies. EY-asetuksen perusteella on mahdollista myös itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivan merimiehen "lähettäminen" työskentelemään tilapäisesti muualla kuin Suomessa. Tällöin häneen voidaan edelleen soveltaa Suomen lainsäädäntöä.

Näissä tapauksissa (14 b artiklan 1 ja 2 kohdat) Eläketurvakeskus myöntää lainvalintatodistuksen E 101. Todistus on edellytys lippusäännön kumoutumiseksi.

Kuljetusliikkeen työntekijät jäsenmaiden välisessä liikenteessä

Sovellettaessa asetusta 1408/71 tulee kuljetusyritysten henkilökunnalle hakea todistusta E 101 Eläketurvakeskukselta, mikäli edellä mainittujen lainvalintamääräysten perusteella kuljetusyrityksen työntekijä tulee vakuuttaa Suomen lainsäädännön mukaisesti.

Pääsääntöisesti matkustava henkilökunta kuuluu sen maan sosiaaliturvan piiriin, jossa **työnantajalla on kotipaikka** (1408/71; 14 artiklan 2 kohdan alakohta a). Siten suomalaisen kuljetusliikkeen palveluksessa olevat ovat oikeutettuja Suomen sosiaaliturvaan, vaikka eivät asu Suomessa, jos työskentelyä ja työntekijää koskevat kriteerit muutoin täyttyvät.

Esimerkki

Norjassa asuva rekkakuski on suomalaisen kuljetusliikkeen palveluksessa. Hän ajaa rahtia kaikissa Pohjoismaissa ja Venäjällä. Kuljettaja vakuutetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaisesti työsuhteen ajaksi Suomessa, jos työ kestää vähintään neljä kuukautta ja työssäoloheitoa koskeva kriteeri täyttyy. Lisäksi häneen sovelletaan työttömyysturvalakia työskentelyn aloittamisesta lukien. Hänellä ei kuitenkaan ole oikeutta niihin soveltamisalain 1 §:n 2-ryhmän etuuksiin, jotka edellyttävät vakinaista Suomessa asumista (vammaisuuksia lukuun ottamatta).

Jos työnantajalla on **sivutoimipaikka** työskentelymaassa ja matkustava henkilökunta on tämän sivutoimipisteen palveluksessa, heihin tulee soveltaa sivutoimipisteen sijaintimaan lainsäädäntöä riippumatta siitä missä maassa työnantajan kotipaikka on (1408/71; 14 artiklan 2 kohdan alakohta a:n alakohta i).

Esimerkki

Norjalaisella kuljetusliikkeellä on Suomessa haarakonttori ja välivarasto. Suomessa asuvat rekkakuskit on palkattu tämän haaraliikkeen palvelukseen. He ajavat rahtia kaikissa Pohjoismaissa. Jos työskentelyä koskevat edellytykset muutoin täyttyvät, haaraliikkeen palveluksessa olevat tulee vakuuttaa Suomessa, vaikka työnantaja on norjalainen.

Jos työntekijä työskentelee pääasiassa **siinä maassa, jossa hän asuu**, häneen tulee soveltaa asuinmaan lainsäädäntöä riippumatta siitä, että hän on ulkomaisen kuljetusliikkeen palveluksessa (1408/71; 14 artiklan 2 kohdan alakohta a:n alakohta ii).

Esimerkki

Norjalaisen kuljetusliikkeen palveluksessa on Suomessa asuvia kuljettajia. He hakevat rahtia Norjasta, mutta työskentelevät muuten lähes yksinomaan Suomessa. Työskentelyä koskevien edellytysten muutoin täyttyessä heidät tulee vakuuttaa Suomessa, vaikka työnantajana on norjalainen kuljetusliike.

Työssä kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Sama työnantaja

Jos Suomessa asuva ja työskentelevä henkilö työskentelee samanaikaisesti myös muissa jäsenmaissa ja hänellä on koko ajan sama työnantaja, häneen sovelletaan yleensä asuinmaansa eli Suomen lainsäädäntöä. Jos henkilö ei työskentele lainkaan asuinmaassaan eli Suomessa, häneen sovelletaan työnantajan kotipaikan lainsäädäntöä. (1408/71; 14 artiklan 2 kohdan b alakohdan alakohta i ja alakohta ii). Sveitsin ja Liechtensteinin osalta säännös ei koske kolmansien valtioiden kansalaisia.

Esimerkki

Suomessa asuva henkilö työskentelee sekä Suomessa että Norjassa saman työnantajan palveluksessa. Häneen sovelletaan asuinmaan Suomen lainsäädäntöä ja hänet vakuutetaan soveltamisalain ja sairausvakuutuslain mukaan sekä työttömyysturvan osalta edellyttäen, että työskentelyä koskevat edellytykset täyttyvät Suomen osalta.

Esimerkki

Suomessa asuva matkaopas työskentelee samanaikaisesti saksalaisen matkatoimiston palveluksessa Espanjassa ja Portugalissa. Hänet on vakuutettava Saksassa.

Useita työnantajia

Jos henkilö työskentelee samanaikaisesti useammassa jäsenvaltiossa ja hänellä on ainakin kaksi eri työnantajaa, joiden kotipaikat ovat eri maissa, työntekijä vakuutetaan asuinvaltiossaan (1408/71; 14 artiklan 2 kohdan b alakohdan alakohta i). Asuinvaltio ratkaistaan asetuksen 1408/71 mukaan. Asetusta sovellettaessa asuinvaltiona pidetään sitä maata, jossa työntekijän elintoimintojen keskus sijaitsee. Siten asuinmaana voidaan pitää myös maata, jossa työntekijä työskentelee vain vähän tai ei lainkaan.

Näissä 14.2.b -tilanteissa on haettava todistusta E 101 Eläketurvakeskukselta, mikäli edellä mainittujen lainvalintamääräysten perusteella useammassa maassa samanaikaisesti työskentelevä työntekijä tulee vakuuttaa Suomen lainsäädännön mukaisesti.

Yrittäjänä kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Useassa EY-asetusta 1408/71 soveltavassa maassa samanaikaisesti yrittäjänä toimivaan henkilöön sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä, jos hän harjoittaa yritystoimintaa myös asuinvaltiossaan. Jos asuinvaltiossa ei ole lainkaan yritystoimintaa, sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jossa pääosa yritystoiminnasta harjoitetaan (asetus 1408/71; 14 a artiklan 2 kohta).

Työntekijänä ja yrittäjänä kahdessa tai useammassa EU-lainsäädäntöä soveltavassa maassa

Asetuksen 1408/71 mukaan samanaikaisesti työsuhteessa ja yrittäjänä eri maissa toimiviin henkilöihin sovelletaan yleensä työskentelyvaltion lainsäädäntöä (1408/71; 14 c artikla). On kuitenkin mahdollista, että yritystoiminta pitää vakuuttaa myös siinä maassa, jossa toimintaa harjoitetaan. Näin menetellään asetuksen liitteeseen kirjatun VII mukaisesti silloin, kun yritystoimintaa harjoitetaan seuraavissa maissa:

Belgia
Tanska, jos yrittäjä asuu Tanskassa
Saksa (maanviljelijöiden tapaturma- ja eläkevakuutus)
Espanja, jos yrittäjä asuu Espanjassa
Ranska
Kreikka (yrittäjien eläkevakuutusjärjestelmä)
Italia
Itävalta
Portugal
Suomi, jos yrittäjä asuu Suomessa
Ruotsi, jos yrittäjä asuu Ruotsissa
Islanti, jos yrittäjä asuu Islannissa
Norja, jos yrittäjä asuu Norjassa
Liechtenstein
Tsekin tasavalta
Viro, jos yrittäjä asuu Virossa
Kypros, jos yrittäjä asuu Kyproksella
Malta
Slovakia

Opiskelija toiseen Pohjoismaahan 1408/71 soveltaen

Suomesta toiseen Pohjoismaahan pelkästään opiskelutarkoituksessa lähtevään opiskelijaan sovelletaan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen perusteella opiskeluaikana sen Pohjoismaan lainsäädäntöä, jossa opiskelija on väestökirjoilla. Toisessa Pohjoismaassa väestökirjoilla olevalle opiskelijalle ei voida tällöin antaa soveltamisalain 4 tai 7 §:n mukaista myönteistä päätöstä sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, mutta hänelle annetaan kirjallinen päätös Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisen päättymisestä.

Pohjoismaisen väestön rekisteröintiä koskevan sopimuksen 1 artiklan mukaan määräaikaista muuttoa, joka kestää alle kuusi kuukautta ei yleensä pidetä muuttona. Huomioi myös soveltamiskäytäntö eri Pohjoismaissa ja mahdollisesti myös maiden sisällä. Esimerkiksi Ruotsissa saatetaan alle yhden vuoden muuttoa pitää rekisteröivästä viranomaisesta (skatteverkets lokalkontor) riippuen tilapäisenä.

Suomesta toiseen Pohjoismaahan yli kuudeksi kuukaudeksi opiskelemaan lähtevää tulee opastaa siirtämään väestökirjanpidon mukainen asuinpaikkansa opiskelumaahan. Tämä tapahtuu

ilmoittautumalla opiskelumaan rekisteriviranomaiselle. Kun tulovaltion (opiskeluvaltion) paikallinen rekisteriviranomainen on hyväksynyt henkilön rekisteröitymisen tulovaltiossa asumisesta, sovelletaan opiskelijaan tämän maan sosiaaliturvalainsäädäntöä. Tulovaltion rekisteriviranomainen ilmoittaa rekisteröimästään muutosta lähtövaltion rekisteriviranomaiselle.

Enintään vuoden mutta yli kuusi kuukautta kestävä opiskelun osalta opiskelija voi edelleen kuulua Suomen sosiaaliturvan piiriin, jos hänen väestörekisterin mukainen asuinmaansa on edelleen Suomi